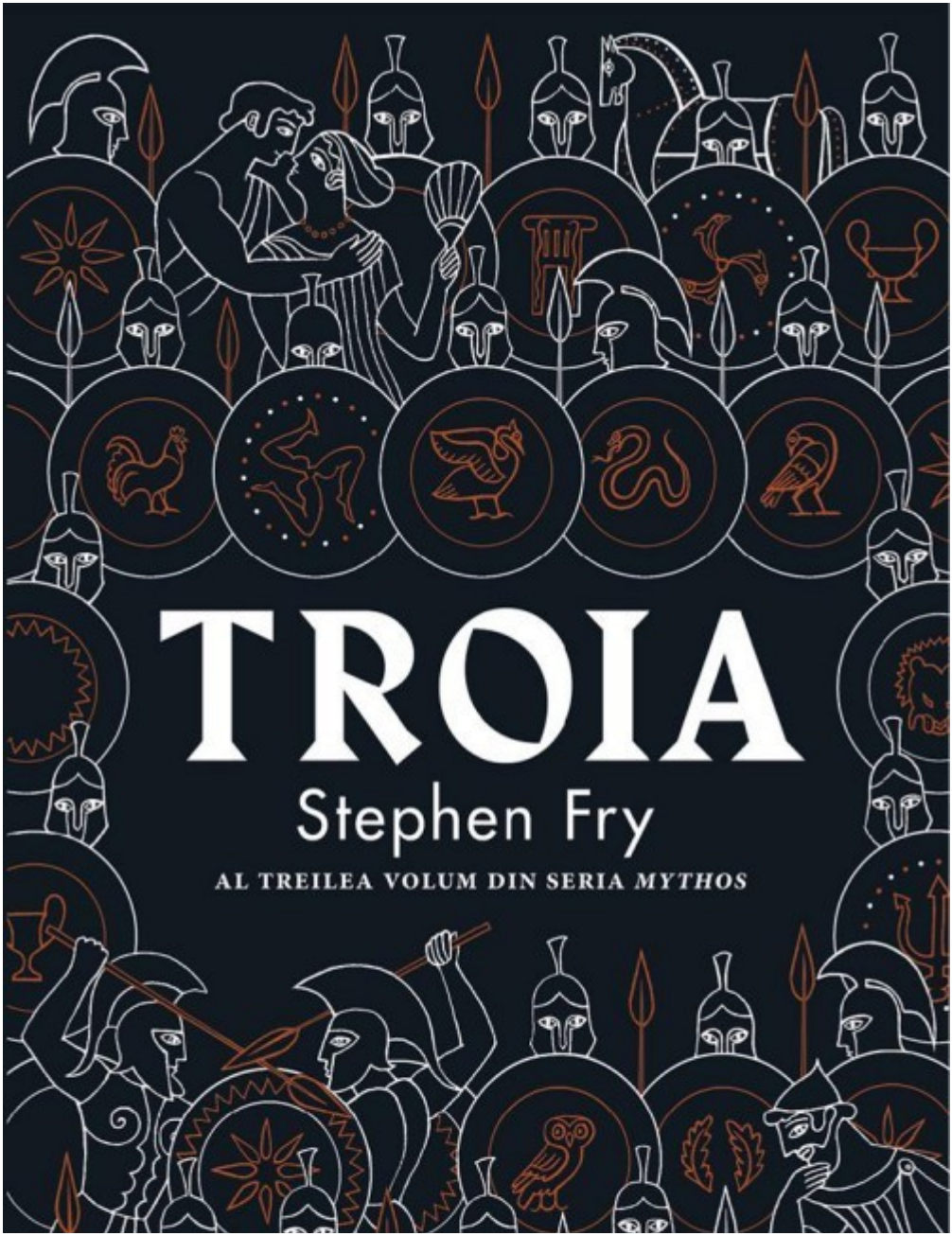
TROIA
Stephen Fry
AL TREILEA VOLUM DIN SERIA *MYTHOS*

Stephen Fry

TROIA

Traducere din limba engleză de

Radu Paraschivescu

EDITURA TREI

2021

Autor: Stephen Fry

Titlul original: Troy

Copyright © 2020

Copyright © Editura Trei, 2021 pentru prezenta ediţie

O.P. 16, Ghişeul 1, C.P. 0490, Bucureşti

Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20

e-mail: comenzi@edituratrei.ro

www.edituratrei.ro

ISBN (print): 978-606-40-1026-1

ISBN (epub): 9786064019189

Editori:

Silviu Dragomir

Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:

Magdalena Mărculescu

Redactare:

Florin-Răzvan Mihai

Ilustraţii copertă:

Sarah Young

Director producţie:

Cristian Claudiu Coban

Dtp:

Gabriela Anghel

Corectură:

Oana Apostolescu

Irina Muşătoiu

Conţinutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimţământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosinţă al lucrării nu este transferabil.

Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparţin persoanei juridice Editura Trei SRL.

Notă introductivă

Naşterea şi ascensiunea zeilor şi a oamenilor este subiectul volumului Mythos, a cărui continuare, Eroii, se ocupă de marile isprăvi, expediţii şi aventuri ale eroilor muritori cum ar fi Perseu, Heracle, Iason şi Tezeu. Nu trebuie să cunoaşteţi acele cărţi ca s-o savuraţi pe cea de faţă; când consider că e cazul, dau note de subsol despre locurile din cărţile precedente unde puteţi afla mai multe lucruri despre întâmplări şi personaje, dar nu e neapărată nevoie de cunoştinţe anterioare de mitologie greacă pentru a începe să citiţi Troia. După cum vă aduc aminte

din când în când, mai cu seamă în prima parte a cărţii, să nu credeţi cumva că trebuie să ţineţi minte toate numele, locurile şi relaţiile de familie. Ca să ofer un cadru, prezint modul cum s-au întemeiat diverse dinastii şi regate; dar vă asigur că, în ceea ce priveşte povestea ca atare, diferitele ei fire se transformă din încâlceală în tapiserie. Anexa compusă din două părţi de la sfârşitul cărţii vă lămureşte cât anume din ceea ce urmează este istorie şi cât este mit.

ILIRIA
Marea Adriatică
ITALIA
Tarent
TESALIA
TRACIA
Bosfor
Marea Euxi
FRIGIA
THASOS
Propontida
MISIA
Hellespont
Olimp
Dodona
LEMNOS
Troia
Gordi
GRECIA
Iolcos
EOLIDA
Eumenria
LESBOS
LIDIA
Etna
Marea Egee
Tantalis
Pactolus
Lacul Aul
Colofon
Meandru
DELOS
Marea Ionică
PELOPONEZ
NAXOS
COS
LICIA
CIPRU
Cnossos
CRETA
Marea Mediterană
LIBIA
Grădina Hesperidelor
EGIPT
Nilus (Nil)
LUMEA ÎN VREMURILE
CETĂȚII TROIA

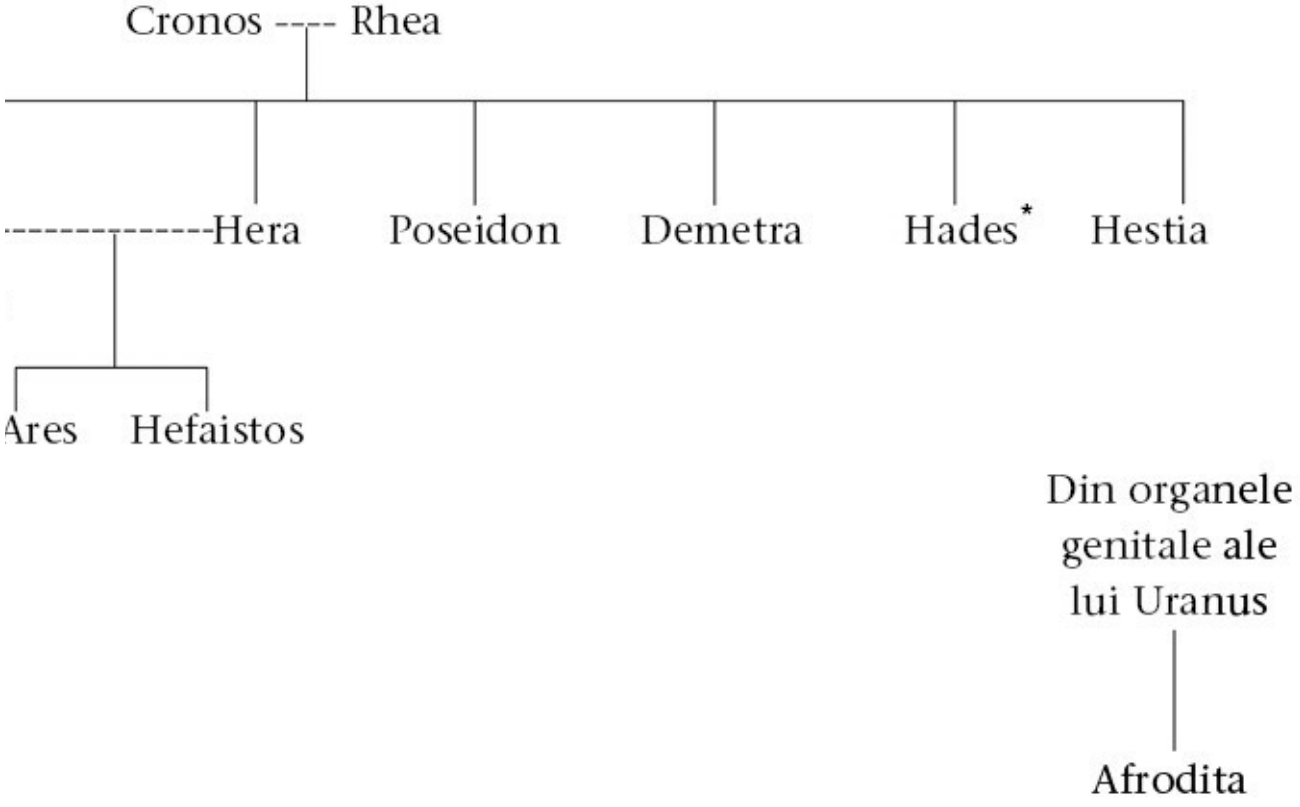
Cronos ---- Rhea
Hera
Poseidon
Demetra
Hades*
Hestia
Ares
Hefaistos
Din organele genitale ale lui Uranus
Afrodita

A căzut din cer

Troia. Cel mai frumos regat din întreaga lume. Giuvaierul Egeei. Scânteietorul Ilium, cetatea care s-a ridicat şi a căzut nu o dată, ci de două ori. Paznicul veghind la tot ce intra şi ieşea din Orientul barbar. Regatul aurului şi al cailor. Aprigă ocrotitoare de profeţi, prinţi, eroi, războinici şi poeţi. Sub protecţia lui ARES, ARTEMIS, APOLLO şi a AFRODITEI, a rămas ani la rând un model a tot ce se poate împlini în artele războiului şi păcii, ale comerţului şi diplomaţiei, ale iubirii şi artei, ale chestiunilor de stat, evlaviei şi armoniei civile. Când a căzut, în lumea oamenilor s-a căscat un hău care poate că nu va fi umplut niciodată – eventual, în memorie. Poeţii trebuie să-i cânte povestea la nesfârşit, trecând-o de la o generaţie la alta, ca nu cumva, pierzând Troia, să ne pierdem pe noi înşine.

Ca să înţelegem sfârşitul Troiei, trebuie să-i înţelegem începutul. Povestea noastră se desfăşoară pe un fundal plin de meandre şi întorsături. Pe parcursul relatării, o sumedenie de nume de locuri, personalităţi şi familii apar şi dispar. Nu e nevoie să ţinem minte fiecare nume, fiecare legătură de sânge şi căsătorie, fiecare regat şi provincie. Povestea se ţese şi vă asigur că numele importante vă vor rămâne în minte.

Toate lucrurile, inclusiv Troia, încep şi se termină cu ZEUS, Regele Zeilor, Cârmuitorul Olimpului, Stăpânul Tunetelor, Cel Care Strânge Norii şi Aduce Furtuna.

Cu foarte mult timp în urmă, aproape înainte de zorii istoriei omenirii, Zeus s-a însoţit cu Electra, frumoasa fiică a titanului Atlas şi a nimfei marine Pleione. Electra i-a dăruit lui Zeus un fiu, DARDANUS, care a călătorit prin Grecia şi prin insulele din Egee, în căutarea unui loc unde să-şi poată întemeia şi creşte dinastia. El s-a oprit în cele din urmă pe ţărmul ionic. Dacă n-aţi vizitat niciodată Ionia, ar trebui să ştiţi că e ţinutul aflat la est de Marea Egee, care se numea pe vremuri Asia Mică, dar căruia astăzi, când aparţine Turciei, îi spunem Anatolia. Marile regate ale Frigiei şi Lidiei se găseau acolo, însă erau deja ocupate şi ocârmuite, aşa că Dardanus s-a stabilit în nord, ocupând peninsula situată dincolo de Hellespont, strâmtoarea unde a căzut Helle din spinarea Berbecului de Aur. Mulţi ani mai târziu, IASON, plecat în căutarea lânii acelui berbec, avea să navigheze prin Hellespont. Îndrăgostitul Leandru urma să străbată înot Hellespontul noaptea ca să fie cu Hero, iubita lui.[1]

Oraşul întemeiat de Dardanus s-a numit – cu puţină imaginaţie şi chiar mai puţină modestie – Dardanus, pe când regatul ca atare şi-a luat numele Dardania.[2] După

[1] Poveştile despre Helle, Berbecul de Aur şi Iason pot fi găsite în Eroii (p. 227), iar tragedia lui Hero şi Leandru, în Mythos (p. 423–424). Chiar şi mai târziu în decursul istoriei, acea strâmtoare, numită între timp Dardanele, după Dardanus, a stat la originea unor lupte crâncene dinăuntrul şi din jurul oraşului peninsular căruia grecii i-au spus Kalli Polis (Cetatea Frumoasă) şi care în timp a ajuns să se cheme Gallipoli.

[2] Conform altor interpretări, Dardanus a anexat, a absorbit şi chiar a invadat un regat deja existent, care fusese întemeiat de regele Teucer, un fiu al zeului-râu SCAMANDER şi al oreadei (sau nimfei montane) Idaea. Acest Teucer nu trebuie confundat cu arcaşul omonim, peste care vom da mai târziu. În poeziile şi cronicile ulterioare, troienilor li s-a spus uneori teucri.

moartea regelui întemeietor, pe tron a urcat Ilus, cel mai mare dintre cei trei fii – însă el a murit fără copii, lăsându-i tronul fratelui său, ERIHTONIU.[3]

Domnia lui Erihtoniu a fost paşnică şi prosperă. Sub ocrotirea Muntelui Ida, pământurile lui au fost hrănite de apele binevoitoarelor râuri-zei Simoeis şi Scamander, care au binecuvântat tărâmul Dardaniei cu o mare rodnicie. Erihtoniu a ajuns cel mai bogat om din câţi se ştiau în lume, vestit pentru cele trei mii de iepe şi pentru mânjii nenumăraţi. Boreas (personificarea vântului de nord) a luat forma unui armăsar sălbatic care, împerechindu-se cu iepele zburdalnice din herghelia lui Erihtoniu, au dat naştere unei remarcabile rase de cai. Tinerele creaturi erau atât de agile şi de iuţi de picior, încât puteau străbate lanuri întregi de grâu fără să culce la pământ nicio plantă. Aşa se spune.

Cai şi bogăţii: ori de câte ori vorbim de Troia, ne trezim amintind de cai minunaţi şi de bogăţii cu neputinţă de numărat.

Întemeierea

După moartea lui Erihtoniu, cel care i-a urmat la tron a fost fiul său, TROS. Acesta avea o fată, Cleopatra, şi trei fii, ILUS (numit în cinstea străunchiului său), Assaracus şi GANIMEDE. Povestea prinţului Ganimede e bine cunoscută. Frumuseţea lui era atât de mare, încât Zeus însuşi a căzut pradă unei pasiuni mistuitoare pentru el. Luând forma unui vultur, zeul a coborât fulgerător, l-a înşfăcat şi l-a dus cu el

[3] Idaeus, fiul cel mic al lui Dardanus, şi-a dat numele Muntelui Ida, cel mai mare dintre vârfurile aflate la sud de Dardania.

în Olimp, unde i-a fost iubit, însoţitor şi paharnic. Ca să-l recompenseze pe Tros pentru pierderea fiului, Zeus i l-a trimis pe HERMES, care i-a adus doi cai divini, atât de iuţi şi de uşori, încât puteau să galopeze pe apă. Tros a fost consolat de aceste animale fermecate şi de asigurările lui Hermes că Ganimede devenise – şi avea să rămână – nemuritor.[4]

Cel care a întemeiat noua cetate ce avea să se numească Troia, în cinstea lui Tros, a fost fratele lui Ganimede, prinţul Ilus. Acesta a câştigat o întrecere de lupte la Jocurile Frigiei, cu un premiu constând în cincizeci de tineri şi tot atâtea fecioare, plus – mai important – o vacă. O vacă foarte specială, pe care un oracol l-a sfătuit pe Ilus s-o folosească la întemeierea unei cetăţi.

— Unde o să se-ntindă vaca la odihnă, acolo să ridici cetatea.

Dacă Ilus ar fi auzit povestea lui CADMUS – şi cine n-o auzise? –, ar fi ştiut că acesta din urmă şi Harmonia, pe baza sfaturilor primite de la un oracol, se ţinuseră după o vacă şi aşteptaseră ca animalul să se întindă la odihnă, ca să li se arate semnul despre locul unde urmau să înalţe ceea ce avea să fie Teba, primul mare oraş-stat din Grecia. Ni se poate părea că obiceiul de a le permite vacilor să aleagă locul de construire a unei cetăţi este arbitrar şi ciudat, dar, dacă ne gândim puţin, descoperim că nici măcar nu e atât de straniu. Unde urmează să se ridice o cetate trebuie să existe multe resurse de carne, lapte, piele şi brânză pentru locuitori. Ca să nu mai amintim de

[4] Mai mult decât atât, paharnicul trăieşte de două ori ca nemuritor pe cerul nopţii: sub forma constelaţiei Vărsătorului, cel care aduce apă, şi ca lună a iubitului său, Jupiter (toate planetele îşi iau nume de zei romani).

animalele de povară: boii pentru lucrat pământul şi pentru tras carele. Dacă unei vaci îi place îndeajuns un loc anume ca să se întindă la odihnă înseamnă că locul acela e vrednic de atenţie. În orice caz, Ilus s-a mulţumit să se ţină după formidabila junincă spre nord, din Frigia în Troada[5], pe lângă pantele Muntelui Ida şi spre marea câmpie a Dardaniei; şi tocmai aici, nu departe de locul unde fusese ridicat Dardanus, primul oraş al străbunicului lui Ilus, s-a găsit şi juninca să poposească pentru odihnă.

Ilus s-a uitat în jur. Era un loc bine ales pentru o cetate nouă. Spre sud se ridica masivul Muntelui Ida, iar la o oarecare depărtare spre nord se găsea strâmtoarea Hellespont. La est se zărea albastrul Egeei, iar câmpia verde şi roditoare era străbătută de râurile Simoeis şi Scamander.

Ilus a îngenuncheat şi i-a rugat pe zei să-i trimită un semn că nu greşea. I s-a răspuns imediat printr-un obiect de lemn care a căzut din cer şi i-a aterizat la picioare într-un nor de praf. Avea înălţimea unui copil de zece ani[6] şi semăna cu PALLAS ATENA, cu o suliţă într-o mână şi un caier şi un fus în cealaltă, reprezentând artele războiului şi pe cele ale păcii, peste care stăpânea zeiţa cu ochii verzi.

Din cauză că s-a uitat la un obiect atât de sacru, Ilus a orbit pe loc. A ştiut cum să se poarte ca să le fie pe plac olimpienilor şi n-a intrat în panică. Căzând în genunchi, a trimis rugăciuni şi mulţumiri spre ceruri. După o

[5] Tot în cinstea lui Tros, întreaga peninsulă începea acum să fie cunoscută ca Troada (pronunţat „Tro-ad”, ca să nu rimeze cu toad).

[6] Trei vechi coţi greceşti, ceea ce înseamnă un pic peste 1,35 metri. Un obiect de cult din lemn ca acesta, cioplit sub forma unei zeităţi (de obicei, o zeiţă), se numea xoanon.

săptămână de veneraţie neîntreruptă, a fost răsplătit şi i s-a redat vederea. Debordând de energie şi entuziasm regăsit, Ilus a început imediat să aşeze temeliile noii lui cetăţi. A proiectat străzile în aşa fel încât să semene cu spiţele unei roţi, plecând de la un templu central pe care avea să-l ridice în cinstea Atenei. În inima templului a aşezat sculptura din lemn a lui Pallas Atena, căzută din cer: xoanon-ul, Norocul Troiei, simbolul şi garanţia privind statutul divin al cetăţii. Atât timp cât acest totem sfânt rămânea acolo neatins, Troia avea să prospere şi să reziste. Asta credea Ilus, la fel credeau oamenii care s-au înghesuit să construiască şi să populeze noua cetate. I-au spus sculpturii de lemn PALLADIUM, iar după numele lui Tros, tatăl lui Ilus, au dat cetăţii numele Troia, iar ei şi-au zis troieni.[7]

Şi iată linia întemeietoare, de la Dardanus la fiii lui, Ilus Întâiul şi Erihtoniu, al cărui fiu, Tros, a fost tatăl lui Ilus al doilea, după al cărui nume Troia se mai numeşte şi Ilium sau Ilion.[8]

Blesteme

[7] Vocala lichidă „i” din latina şi din greaca veche devine adeseori un „j” consonantic în engleză: Jason în loc de „Iason”, Jesus în loc de „Isus”, Julius, Juno, juvenile etc. Francezii au Troyen şi Troyenne; în germană e Trojaner, însă pronunţat troy-ahner. E acelaşi sunet „y” în italiană şi spaniolă. Totuşi, portughezii îl scriu şi îl pronunţă cam la fel ca noi: Trojan, ca să rimeze cu explosion. Grecii moderni spun Tro-as, ca să rimeze cu slow ass.

[8] De aici titlul epopeii homerice Iliada.

A mai existat o linie regală în Ionia pe care ar trebui să o cunoaştem: importanţa ei ar fi greu de trecut cu vederea. Poate că ştiţi deja povestea regelui TANTAL, care a domnit în Lidia, un regat aflat la sud de Troia. Tantal şi-a servit fiul, pe PELOPS, sub formă de tocană zeilor.[9] Tânărul Pelops a fost pus laolaltă din bucăţi şi înviat de zei, ajungând apoi un prinţ arătos şi popular, precum şi iubitul lui POSEIDON, care i-a dăruit un car tras de cai înaripaţi. Acest car a dus la un blestem care a dus la... care a dus la aproape toate celelalte...

Ilus fusese la fel de revoltat ca toţi ceilalţi de monstruozitatea lui Tantal, aşa că l-a alungat prin forţa armelor din ţinut. V-aţi spune că Pelops n-a avut nimic împotrivă ca tatăl lui să fie izgonit – în fond, Tantal îl măcelărise, deşi era fiul lui, şi li-l oferise olimpienilor pe post de tocăniţă –, dar n-a fost deloc aşa. Nici n-a ajuns Pelops bărbat în toată firea şi a strâns o armată cu care l-a atacat pe Ilus, fiind însă înfrânt cu uşurinţă. Pelops a plecat din Ionia, stabilindu-se în cele din urmă departe, în vest, în peninsula grecească numită şi astăzi Peloponez, după numele lui. În acest ţinut remarcabil au fost întemeiate regate şi cetăţi legendare cum ar fi Sparta, Micene, Corint, Epidaur, Troezen, Argos şi Pisa. Aceasta din urmă nu este, bineînţeles, căminul italian al Turnului Înclinat, ci un oraş-stat din Grecia, unde Pelops l-a găsit la conducere pe regele OENOMAUS[10], fiu al lui Ares, zeul războiului.

Oenomaus avea o fiică, HIPPODAMIA, a cărei frumuseţe şi a cărei stirpe aleasă atrăgeau mulţi peţitori. Regele se

[9] Zeul i-a dat lui Tantal o pedeapsă veşnică în lumea subpământenilor: a avut mereu apă şi fructe, la care n-a putut să ajungă, ceea ce a dat verbul to tantalize (a chinui). Vezi Mythos, p. 311.

[10] Se pronunţă ii-no-meiăs.

temea de o profeţie potrivit căreia avea să moară de mâna unui ginere. Pe atunci nu existau mănăstiri unde să poată fi închise fiicele, aşa că Oenomaus a încercat o altă metodă prin care s-o facă să rămână veşnic fată bătrână: a anunţat că mâna Hippodamiei putea fi câştigată doar de cel care îl va întrece într-o cursă de care. Regele era convins că nu mai exista un conducător de car mai bun decât el nicăieri în lume; prin urmare, avea toată încrederea că fiica lui nu se va mărita niciodată şi că nu i-l va aduce pe cumnatul de care profeţia îl învăţase că trebuia să se teamă. În ciuda preţului cumplit al înfrângerii în cursă şi a faimei de inegalabil conducător de car fără rival a lui Oenomaus, optsprezece bărbaţi curajoşi au acceptat provocarea. Frumuseţea Hippodamiei era mare, iar perspectiva de a-i câştiga mâna, cu tot cu bogatul oraş-stat al Pisei, era tentantă. Toţi optsprezece s-au întrecut cu Oenomaus şi toţi optsprezece au pierdut; capetele lor, în grade diverse de descompunere, au ajuns să împodobească stâlpii ce mărgineau hipodromul.

Când Pelops a sosit la Pisa, izgonit din regatul natal al Lidiei, a fost vrăjit pe dată de frumuseţea Hippodamiei. Însă deşi avea încredere în dibăcia lui în arta călăriei, s-a gândit că ar fi înţelept să-i ceară ajutor suplimentar lui Poseidon, iubitul lui din trecut. Zeul mării şi al cailor i-a trimis cu dragă inimă, din valuri, un car şi doi armăsari înaripaţi de mare forţă şi viteză. Ca să se asigure şi mai mult, Pelops l-a mituit pe MIRTIL, conducătorul de car al lui Oenomaus şi fiul lui Hermes, ca să-l ajute să câştige. Motivat de promisiunea a jumătate din regatul lui Oenomaus şi a unei nopţi în pat cu Hippodamia (de care şi el era îndrăgostit), Mirtil s-a furişat în grajduri cu o noapte înainte de curse şi a înlocuit cuiele din bronz ce fixau osia carului lui Oenomaus cu altele făcute din ceară de albine.

În ziua următoare, când a început cursa, tânărul Pelops a luat avans, însă îndemânarea lui Oenomaus era atât de mare, încât n-a trecut mult şi regele a început să recupereze. Aproape că-l ajunsese din urmă pe Pelops, cu suliţa ridicată ca să-i dea lovitura de graţie, când cuiele de ceară au cedat, roţile s-au desprins de car, iar Oenomaus a fost târât sub copitele propriilor cai şi a avut parte de o moarte sângeroasă.

Mirtil s-a dus să revendice răsplata despre care credea că i se cuvine – o noapte cu Hippodamia –, însă ea a dat fuga să i se plângă lui Pelops, care l-a aruncat pe Mirtil în mare de pe o stâncă. Pe când Mirtil se zbătea în apă, înainte să se înece, l-a blestemat pe Pelops laolaltă cu toţi urmaşii.

Mirtil nu este cel mai cunoscut dintre eroii greci. Şi totuşi, acea parte a Mării Egee în care a căzut se numeşte şi azi Marea Mirtoon. Vreme îndelungată, localnicii i-au adus jertfe anuale lui Mirtil în templul lui Hermes, tatăl lui, unde i-a fost depus corpul îmbălsămat după moarte. Toată această veneraţie, pentru un desfrânat care acceptase să fie mituit şi pricinuise moartea propriului rege.

Însă blestemul asupra lui Pelops... blestemul ăsta contează. Fiindcă Pelops şi Hippodamia au avut copii. Iar copiii lor au avut şi ei copii. Iar blestemul lui Mirtil i-a cuprins pe toţi, după cum vom vedea.

Dacă această poveste, povestea Troiei, are o noimă sau o morală, ea constă în simpla şi vechea lecţie că acţiunile au consecinţe. Ceea ce a făcut Tantal, accentuat de ceea ce a făcut Pelops... acţiunile celor doi au dus la destinul tragic a ceea ce avea să fie cea mai importantă casă regală din Grecia.

Între timp, casa regală a Troiei era pe punctul să-şi invoce propriul blestem...

Regele Ilus murise, iar tronul Troiei era ocupat acum de fiul său, LAOMEDON. Dacă Ilus fusese pios, harnic, sârguincios, onorabil şi chibzuit, Laomedon era lacom, ambiţios, ineficient, indolent şi viclean. Lăcomia şi ambiţia lui includeau dorinţa de a duce mai departe dezvoltarea Troiei, de a-i construi ziduri şi metereze mari de protecţie, turnuri şi turnuleţe aurite, de a-i conferi o splendoare cum lumea nu mai cunoscuse până atunci. În loc să le proiecteze şi să le construiască el însuşi, Laomedon a făcut un lucru care ar putea să ni se pară ciudat, dar care încă era cu putinţă în zilele când zeii şi oamenii umblau pe pământ împreună: le-a comandat lucrarea zeilor olimpieni Apollo şi Poseidon. Nemuritorii nu se dădeau în lături de la câte o muncă prin contract, iar cei doi s-au apucat de proiectul de construcţie cu energie şi îndemânare, ridicând mari blocuri de granit unul peste altul şi acoperindu-le ca să creeze imaginea unor ziduri magnifice şi strălucitoare. Totul s-a realizat într-un timp foarte scurt; Troia fortificată de curând se înălţa mândră pe câmpia din Ilium – un oraş-fortăreaţă măreţ şi formidabil, cum nu se mai văzuse. Când Apollo şi Poseidon s-au prezentat în faţa lui Laomedon pentru plată, acesta a procedat la fel ca atâţia alţi proprietari de atunci încoace. Şi-a pungit gura, şi-a supt măselele şi a clătinat din cap.

— Nu, nu, nu, a spus el. Meterezele sunt înclinate, iar eu le-am cerut drepte. Porţile de sud nu sunt deloc cum le-am comandat. Iar contraforţii ăia! Total anapoda. O, Doamne, nu pot să vă plătesc pentru o asemenea treabă de mântuială, nici vorbă.

Se spune că degrabă se desparte prostul de bănet, dar ar trebui să se adauge că proştii care refuză să se despartă sunt cei mai mari dintre toţi.

Răzbunarea zeilor înşelaţi a fost grabnică şi nemiloasă. Apollo a tras săgeţi ciumate peste ziduri şi în cetate; în câteva zile larma văicărelilor şi gemetelor a învăluit întreaga Troie, fiindcă în fiecare familie a existat cel puţin un membru doborât de boala fără leac. În acelaşi timp, Poseidon a trimis un uriaş monstru al mării spre Hellespont. Tot transportul de la est la vest a fost blocat de prezenţa lui feroce şi nu după multă vreme Troia a rămas fără comerţul şi taxele de care-i depindea prosperitatea.

Aşa s-a zis cu Palladiumul şi cu Norocul Troiei.

Cetăţenii îngroziţi s-au îngrămădit la palatul lui Laomedon ca să caute izbăvirea. Regele s-a întors spre preoţii şi profeţii care i-au vorbit într-un glas.

— E prea târziu să-i plăteşti pe zei cu aurul pe care li-l datorezi, maiestate. Într-un singur fel mai poţi să-i îmbunezi. Trebuie să-ţi sacrifici fiica, pe HESIONE, monstrului din mare.

Laomedon avea mulţi copii.[11] Şi, deşi se prea poate ca Hesione să fi fost preferata lui, îi era mai aproape cămaşa decât haina (cum s-ar zice) şi ştia că, dacă ar nesocoti sfatul profeţilor, troienii înspăimântaţi şi furioşi l-ar face bucăţi şi ar sacrifica-o oricum pe Hesione.

[11] Dintre care unul, TITONUS, s-a căsătorit cu EOS, zeiţa zorilor, şi a fost făcut nemuritor de Zeus. Nemuritor, dar nu veşnic tânăr. Ca urmare, s-a ofilit treptat, până când Eos l-a transformat în lăcustă. Vezi Mythos, p. 382.

— Aşa să fie, a spus el cu un suspin profund şi cu un semn nervos al mâinii.

Hesione a fost dusă şi înlănţuită de o stâncă din Hellespont, ca să-şi împlinească soarta între fălcile fiarei din mare.[12]

Întreaga Troie şi-a ţinut răsuflarea.

Salvarea şi distrugerea

Iată, vine eroul cuceritor

Chiar atunci, chiar în clipa când, înlănţuită de stâncă, Hesione începea să se roage Olimpului s-o scape de dragonul din mare al lui Poseidon, Heracle şi însoţitorii lui ajungeau la porţile Troiei întorcându-se de la cea de-a Noua Muncă, dobândirea cingătorii Hipolitei, regina amazoanelor.[13]

Avându-i alături pe prietenii TELAMON şi OICLES, Heracle a fost poftit în faţa regelui. Deşi era onorat de vizita marelui erou la curtea troiană, Laomedon se gândea mai mult la hambarele goale ale cetăţii lui lovite de ciumă şi pustiite decât la oficiile de gazdă primitoare pentru Heracle şi însoţitorii lui, oricât ar fi fost de vestiţi şi de admiraţi. Armata lui Heracle era mică, însă Laomedon ştia că

[12] De aceeaşi soartă a avut parte Andromeda, prinţesa Aethiopiei, care a fost salvată de PERSEU, stră-străbunicul (şi fratele vitreg al) lui HERACLE. Vezi Eroii, p. 55.

[13] Vezi Eroii, p. 115.

soldaţii se aşteptau să primească de mâncare. Heracle singur avea pofta de mâncare a o sută de oameni.

— Eşti cât se poate de bine-venit, Heracle. Ai de gând să ne onorezi mult timp cu prezenţa?

Heracle s-a uitat întru câtva surprins la curtenii îngânduraţi.

— De ce aveţi feţele astea lungi? Mi s-a spus că Troia e cel mai bogat şi mai fericit regat din lume.

Laomedon s-a foit pe tron.

— Dintre toţi oamenii, tu ar trebui să ştii cel mai bine că suntem simple jucării în mâinile zeilor. Ce e omul, dacă nu victima nefericită a capriciilor lor meschine şi a invidiilor lor răzbunătoare? Apollo ne trimite o molimă, iar Poseidon, un monstru care ne sugrumă ieşirea la mare.

Heracle a ascultat versiunea lui Laomedon, care îşi plângea singur de milă şi denatura puternic întâmplările care duseseră la sacrificarea lui Hesione.

— Nu mi se pare o problemă atât de grea, a spus el. Doar ai nevoie de cineva care să-ţi elibereze ieşirea la mare de dragon şi să-ţi salveze fata. Cum ziceai c-o cheamă?

— Hesione.[14]

— Da, aşa. Molima o să treacă destul de repede, aş spune, aşa se-ntâmplă mereu...

---

[14] Pronunţat aproape ca Hess irony... dar fără „r”. Rimează cu Hermione şi Briony.

Laomedon avea îndoieli.

— Foarte bine, dar cum rămâne cu fiică-mea?

Heracle a făcut o plecăciune.

— Cât ai clipi din ochi.

Aşa cum se ştia în orice colţ al Greciei, Laomedon auzise şi el poveşti despre Muncile pe care le înfăptuise Heracle: curăţarea grajdurilor lui Augias, îmblânzirea Taurului din Creta, prinderea mistreţului uriaş de pe Muntele Erimant, uciderea Leului din Nemea şi lichidarea Hidrei din Lerna... Dacă bivolul ăsta cu chip de om, îmbrăcat cu blană de leu şi ţinând în mână un stejar pe post de măciucă înfăptuise cu adevărat asemenea isprăvi imposibile şi înfrânsese asemenea creaturi fioroase, poate chiar reuşea să elibereze Hellespontul şi s-o salveze pe Hesione. Însă exista mereu problema plăţii.

— Nu suntem un regat bogat..., a minţit Laomedon.

— Nu-ţi face griji, a spus Heracle. Nu-ţi cer în schimb decât caii.

— Caii?

— Caii pe care tatăl meu, Zeus, i-a trimis bunicului tău, Tros.

— A, ăia, a zis Laomedon, dând din mână, de parc-ar fi vrut să spună „Asta-i tot?” Dragul meu, curăţă canalul de dihania aia, adu-mi fiica înapoi şi o să-i primeşti – cu tot cu frâiele de argint.

După mai puţin de o oră, Heracle, cu lama sabiei între dinţi, se scufundase deja în apele Hellespontului şi se pregătea să-l înfrunte pe monstrul lui Poseidon. Înlănţuită de stâncă şi cu apa ajungându-i acum până la brâu, Hesione, mută de uimire, a văzut un bărbat uriaş şi musculos, care înota cu mişcări hotărâte şi se îndrepta spre partea cea mai îngustă a canalului, unde pândea dragonul.

Laomedon, Telamon şi Oicles, având-i în spate pe ceilalţi însoţitori greci loiali lui Heracle, urmăreau totul de pe ţărm. Telamon i-a şoptit lui Oicles:

— Uită-te la ea! Ai văzut vreodată o făptură mai frumoasă?

Deşi Hesione era cum nu se poate mai atrăgătoare, Oicles nu avea ochi decât pentru ce făcea conducătorul lui, care se pregătea să-l înfrunte pe marele dragon al mării în felul simplu, direct şi violent prin care era vestit. Heracle se îndrepta direct spre creatură, numai că, departe de a se arăta înfricoşat, dragonul a deschis larg gura şi s-a repezit la rândul lui la Heracle.

Oicles era sigur că ştia la ce să se aştepte din partea prietenului şi comandantului său, numai că de data asta Heracle a făcut ceva cu totul surprinzător. Fără să încetinească, el a înotat direct în gura deschisă a monstrului. Uralele de pe ţărm au încetat, iar în locul lor s-a aşternut liniştea, în timp ce Heracle dispărea din vedere, spre neliniştea tovarăşilor săi. Înghiţind lacom şi închizându-şi fălcile colosale, creatura s-a ridicat cu un urlet de triumf înainte să coboare în adâncuri. Hesione era salvată – deocamdată, cel puţin –, dar Heracle... Heracle era pierdut. El, cel mai mare, mai puternic, mai viteaz şi

mai nobil dintre eroi, urma să fie înghiţit cu totul, fără să se lupte cât de puţin.

Oicles şi ceilalţi ar fi trebuit să-şi dea seama, bineînţeles. În măruntaiele puturoase ale animalului, Heracle s-a pus imediat pe treabă şi a început să lovească din răsputeri cu lama. După un timp care a părut cât o veşnicie, grămezi de solzi şi bucăţi de carne au început să plutească la suprafaţă.[15] Telamon le-a văzut primul şi a arătat spre ele cu un strigăt puternic, pe când apa se colora în roşu şi avea tot mai multe hălci de carne. Când Heracle însuşi s-a ivit în cele din urmă cu un icnet puternic, cu apa mării şiroind de pe el, grecii şi troienii strânşi laolaltă au izbucnit în urale. Cum putuseră să se îndoiască de cel mai mare erou al lumii?

La scurt timp după aceea, tremurătoarea Hesione a acceptat cu recunoştinţă mantia şi braţul de sprijin al lui Telamon, însoţindu-l pe Heracle, alături de soldaţii care îl ovaţionau, înapoi la Laomedon.[16]

Unii oameni sunt absolut incapabili să înveţe din greşeli. Când Heracle a cerut caii pentru care se învoise ca formă de plată, Laomedon şi-a supt măselele cu un şuierat, la fel cum făcuse cu Apollo şi Poseidon.

---

[15] Unii istorici susţin că Heracle a stat trei zile încheiate înăuntrul monstrului, ceea ce pare neplauzibil. E acelaşi număr de zile pe care se spune că le-ar fi petrecut Iona înăuntrul chitului, aşa că s-ar putea ca asta să fie durata obişnuită în acest tip de poveşti.

[16] Există versiuni ale acestui episod care sugerează că sucurile gastrice corozive ale dragonului fie l-au epilat complet pe Heracle, fie i-au albit părul pentru totdeauna.

— O, nu, nu, nu, a spus el, clătinând din cap cu gesturi ample. Nu, nu, nu, nu, nu. Înţelegerea a fost să eliberezi Hellespontul, nu să-l umpli de grăsime, sânge şi oase. Oamenilor mei o să le ia câteva săptămâni să cureţe mizeria de pe ţărm. „Să eliberez Hellespontul” – au fost chiar cuvintele tale şi asta a fost învoiala. Puteţi să negaţi?

Laomedon şi-a împins barba înainte şi a aruncat o privire pătrunzătoare prin încăpere, spre curteni şi spre membrii gărzii regale de elită strânşi acolo.

— Chiar cuvintele lui...

— „Să eliberez”, aşa a zis...

— Ca de obicei, maiestatea ta are dreptate...

— Vezi? Aşa că n-am cum să te plătesc. Sunt recunoscător c-ai adus-o înapoi pe Hesione, normal, dar sunt sigur că dragonul nu i-ar fi făcut nimic. Am fi putut s-o luăm şi noi de pe stâncă la momentul cuvenit, bineînţeles că fără să facem atâta mizerie.

Cu un urlet de indignare, Heracle a pus mâna pe măciucă. Soldaţii din garda lui Laomedon au scos săbiile imediat şi au format un semicerc de apărare în jurul regelui.

Telamon s-a grăbit să-i şoptească la ureche lui Heracle:

— Las-o aşa, prietene. Sunt de o mie de ori mai mulţi decât noi. Pe lângă asta, trebuie să te-ntorci la timp în Tirint ca să-ncepi a Zecea şi ultima Muncă. Dacă-ntârzii fie şi o zi, dai cu piciorul la tot. Nouă ani de eforturi pe apa sâmbetei. Hai, nu merită.

Heracle şi-a coborât măciuca şi a scuipat spre semicercul de soldaţi în spatele cărora se ghemuise Laomedon.

— Maiestatea ta o să mai aibă de a face cu mine, a mârâit el.

Cu o plecăciune până la pământ, s-a întors şi a plecat.

— N-am vrut să fac plecăciunea aia, le-a explicat el lui Telamon şi Oicles pe când se întorceau la corabie.

— N-ai vrut?

— A fost o plecăciune sarcastică.

— Aha, a zis Telamon. Chiar m-am mirat.

— Doamne, ce necioplţi sunt grecii ăştia, a spus Laomedon, uitându-se de pe zidurile înalte ale cetăţii la corabia lui Heracle, care a ridicat pânzele şi s-a îndepărtat de ţărm. Nu tu politeţe, nu tu stil, nu tu ţinută...

Hesione se uita la corabia care pleca pe mare cu o anume părere de rău. Îi plăcuse Heracle şi era sigură în sinea ei că, orice ar fi spus tatăl ei, chiar îi salvase viaţa. Iar prietenul lui, Telamon, era foarte politicos şi şarmant. Şi arătos pe deasupra. Şi-a coborât privirile în poală şi a scos un suspin.

Întoarcerea lui Heracle

Regele Euristeu din Micene şi regele Laomedon al Troiei erau croiţi din aceeaşi stofă a zgârceniei. La fel cum Laomedon îşi încălcase înţelegerea cu Heracle, tot aşa a

făcut acum Euristeu. Pe drumul înapoi dinspre Troia, Heracle a efectuat a Zecea (şi, credea el, ultima) Muncă – transportarea prin lumea mediteraneeană a enormei cirezi de vite roşii a monstrului Gerion –, pentru ca Euristeu să-i spună că două dintre Muncile pe care le îndeplinise mai devreme nu contau şi că acele munci trebuiau să devină douăsprezece.[17] Aşa se face că au trecut trei ani înainte ca Heracle să scape din robie şi să-şi poată îndrepta atenţia spre trădarea regelui Laomedon, o nedreptate care crescuse şi îl măcinase în timp.

Heracle a strâns o armată de voluntari şi a pornit pe Marea Egee cu o flotă compusă din optsprezece pentecontere, cu câte cincizeci de vâsle. În portul Ilium el l-a lăsat pe Oicles să aibă grijă de ambarcaţiuni şi de trupele de rezervă şi s-a îndreptat cu Telamon şi cu grosul armatei să-l înfrunte pe Laomedon. Vicleanul rege troian fusese anunţat de iscoade cu privire la sosirea grecilor şi a reuşit să-l păcălească pe Heracle, părăsind cetatea Troiei şi făcând un ocol ca să-l atace pe Oicles şi ambarcaţiunile. Când Heracle şi-a dat seama ce se petrecea, Oicles şi soldaţii fuseseră deja ucişi cu toţii, iar trupele lui Laomedon se întorseseră în siguranţă după zidurile Troiei, pregătindu-se pentru un asediu de lungă durată.

În cele din urmă, Telamon a doborât una dintre porţi şi grecii au năvălit înăuntru. Şi-au croit drum fără milă spre palat, măcuind în stânga şi-n dreapta. Heracle, rămas mai în spate, a pătruns prin spărtură şi şi-a auzit oamenii aclamându-l pe Telamon.

— Fără doar şi poate, e cel mai mare războinic dintre toţi!

---

[17] Muncile nerecunoscute au fost a Doua – Hidra din Lerna – şi a Cincea – grajdurile lui Augias. Pentru mai multe detalii, vezi Mythos, p. 87.

— Trăiască Telamon, generalul nostru!

A fost mai mult decât putea să suporte Heracle. Vălul roşu al furiei i s-a aşternut pe ochi. Urlând mânios, a plecat valvârtej să-şi găsească secundul şi să-l ucidă.

În fruntea trupelor, Telamon se pregătea să intre în palatul lui Laomedon când a auzit hărmălaia din spate. Cunoscându-şi prietenul şi efectele cumplite ale crizelor lui de invidie, a început imediat să strângă pietre. Tocmai le clădea una peste alta, când Heracle a ajuns la el gâfâind, cu măciuca ridicată.

— Sst! a făcut Telamon. Nu acum. Fac un altar.

— Un altar? Pentru cine?

— Păi, pentru tine, normal. Pentru Heracle. Ca să sărbătorim salvarea lui Hesione, faptul că ai pus capăt asediului Troiei, iscusinţa în relaţiile cu oamenii, în căsăpirea monstrului şi în tehnicile de război.

— Aha, a spus Heracle şi şi-a coborât măciuca. Mă rog, frumos din partea ta. Foarte bine. Mă... da, foarte cuviincios. Aşa cum trebuie.

— Măcar atât să fac.

Braţ la braţ, cei doi au urcat treptele palatului regal din Troia.

Măcelul care a urmat a fost cumplit. Laomedon, soţia şi toţi copiii lui au fost ucişi – de fapt, toţi, în afară de mezin, pe care îl chema PODARCE. Acesta a scăpat într-un mod foarte neobişnuit.

Heracle, cu sângele a jumătate din neamul regesc al Troiei prelingându-i-se pe măciucă şi pe sabie, s-a trezit în iatacul lui Hesione. Prinţesa îngenunchea pe jos. A vorbit foarte calm.

— Ia-mi viaţa, ca să mă duc lângă tatăl şi lângă fraţii mei.

Heracle tocmai se pregătea să-i facă pe plac, când Telamon a intrat în încăpere.

— Nu! Nu pe Hesione!

Heracle s-a întors întrucâtva surprins.

— De ce nu?

— I-ai salvat viaţa o dată. De ce să i-o iei acum? Pe lângă asta, e frumoasă.

Heracle a înţeles.

— Ia-o. Şi poţi să faci ce vrei cu ea.

— Dac-o să fie de acord, a spus Telamon, o s-o duc acasă, la Salamina, şi o să mi-o fac mireasă.

— Dar ai deja o soţie, a zis Heracle.

Însă chiar atunci a auzit un sunet venit de sub pat.

— Ieşi să te văd, ieşi să te văd! a strigat el, lovind la nimereală cu sabia.

De sub pat s-a ivit un copil plin de praf. S-a îndreptat cât era de înalt, chit că asta nu însemna foarte mult.

— Dacă trebuie să mor, atunci o s-o fac bucuros, ca un mândru prinţ al Troiei, a spus el, după care a stricat efectul nobil cu un strănut.

— Câţi fii a avut omul ăsta? a spus Heracle, ridicându-şi sabia încă o dată.

Hesione a ţipat şi l-a tras de braţ pe Telamon.

— Nu şi pe Podarce! E atât de tânăr. Te rog, stăpâne Heracle, te implor.

Heracle nu s-a lăsat înduplecat.

— O fi el tânăr, dar e fiul lui taică-său. Un copil inofensiv poate să ajungă repede un duşman puternic.

— Dă-mi voie să-i răscumpăr libertatea, a zis Hesione. Am un văl din fir de aur despre care se spune că ar fi fost cândva chiar al Afroditei. Ţi-l dăruiesc în schimbul vieţii şi libertăţii fratelui meu.

Heracle n-a fost impresionat.

— Pot să-l iau oricum. Dreptul meu de cuceritor se întinde asupra întregii Troie.

— Cu respect, stăpâne, n-o să-l găseşti niciodată. E pus la păstrare într-o ascunzătoare secretă.

Telamon l-a înghiontit pe Heracle.

— Măcar merită să arunci o privire, nu crezi?

Heracle şi-a mormăit încuviinţarea, iar Hesione s-a apropiat de un cabinet înalt şi sculptat cu meşteşug, care

se găsea lângă pat. Degetele ei au declanşat un mecanism secret în partea din spate a cabinetului şi un sertar a culisat din lateral. Hesione a luat dinăuntru un văl din fir de aur şi i l-a dat lui Heracle.

— E nepreţuit.

Heracle a cercetat vălul. Era minunat felul în care materialul i se prelingea printre degete aproape ca apa. Şi-a pus mâna uriaşă pe umărul băiatului.

— Ei bine, tinere Podarce, ai noroc că soră-ta te iubeşte, a spus el şi şi-a prins vălul la cingătoare. Soră-ta are şi ea noroc fiindcă se pare c-o iubeşte prietenul meu, Telamon.

Heracle şi armata lui au lăsat Troia în ruine. Corăbiile marinei troiene au fost rechiziţionate şi umplute cu toate comorile pe care le-au putut înghesui grecii în cale. Hesione, dusă la bord de Telamon, s-a uitat în urmă la cetatea unde venise pe lume. Fumul se ridica de peste tot, zidurile erau sparte în zece locuri, dacă nu mai multe. Cândva atât de măreaţă şi puternică, Troia fusese redusă la nişte pietre sfărâmate şi tăciuni ce fumegau.

În cetate, troienii îşi croiau drum printre cadavre şi dărâmături. Atenţia le-a fost atrasă de un băieţandru, aproape un copil, stând în faţa templului unde era Palladiumul, care cel puţin scăpase de prăpăd. Dar nu cumva era prinţul Podarce?

— Cetăţeni ai Troiei! a strigat băiatul. Nu fiţi deznădăjduiţi!

— Cum o fi rămas în viaţă?

— Am auzit că s-a ascuns sub patul soră-sii.

— Prinţesa Hesione i-a răscumpărat libertatea.

— A fost răscumpărat?

— Cu preţul unui văl din fir de aur.

— *Răscumpărat!*

— Da! a strigat Podarce. Am fost răscumpărat. Puteţi spune c-a fost soră-mea, puteţi spune c-au fost zeii. Există un motiv pentru toate lucrurile. Eu, Podarce, sânge din sângele lui Tros şi Ilus, atât vă spun. Troia o să se ridice din nou. O s-o construim ca să fie mai frumoasă, mai bogată, mai puternică şi mai măreaţă decât a fost vreodată. Mai măreaţă decât oricare altă cetate din întreaga istorie a muritorilor.

Cu toată tinereţea lui, cu toată murdăria şi praful care îl acopereau, troienii n-au avut cum să nu fie impresionaţi de tăria şi de convingerea ce i se desluşeau în voce.

— Nu mi-e ruşine că soră-mea mi-a răscumpărat libertatea, a continuat el. S-ar putea ca timpul să arate că a meritat cheltuiala. Profeţesc că, răscumpărându-mă, Hesione a răscumpărat Troia însăşi. Căci eu sunt Troia. Şi aşa cum eu o să ajung bărbat în toată firea, tot aşa o să ajungă şi Troia la măreţie.

Era caraghios ca un băieţandru să aibă atâta încredere în sine, şi totuşi nimeni nu putea să-i nege prestanţa. Troienii i s-au alăturat lui Podarce, îngenunchind şi rugându-li-se zeilor.

Aşa se face că, din ziua aceea, Podarce şi-a condus poporul şi a dirijat reconstruirea cetăţii ruinate. Nu l-a

deranjat că toată lumea îi spunea acum „Cel care a fost răscumpărat”, care în limba troienilor era PRIAM. Aşa a şi ajuns să-l cheme, cu timpul.

O să-l lăsăm acum pe tânărul Priam, stând mândru în cenuşa şi printre ruinele Troiei, şi o să pornim pe mare spre Grecia. Acolo se întâmplă lucruri vrednice de consemnat.

Fraţii

L-am lăsat pe Telamon navigând spre Salamina cu noua lui mireasă, Hesione. Telamon şi familia lui joacă un rol îndeajuns de important în povestea Troiei ca să justifice întoarcerea noastră în timp, spre a le cerceta originile. Vă invit încă o dată să nu memoraţi toate detaliile, însă urmărirea acestor poveşti – „poveşti despre origini”, aşa cum am putea să le spunem acum – merită osteneala: veţi reţine numeroase informaţii pe măsură ce veţi parcurge textul. Pe lângă asta, sunt poveşti minunate.

Telamon şi fratele lui, PELEU, au crescut pe insula Aegina, o prosperă putere navală şi comercială situată în Golful Saronic, care se întinde între Argolida la vest şi Atica, Atena şi Grecia continentală la est.[18] Tatăl lor, AEACUS, regele întemeietor al insulei, a fost fiul lui Zeus şi al Aeginei, o nimfă a apelor după al cărei nume a fost numită şi insula. Băieţii au crescut în palatul regal pe cât de apropiaţi, de loiali şi de fericiţi pot fi doi fraţi, şi pe atât de nefericit şi de arogant intitulaţi nepoţi princiari ai lui Zeus.

[18] Vezi harta de la p. 11. Argolida, sau Argolis, este numele dat oraşelor-stat (alcătuind uneori o confederaţie fragilă) Corint, Micene, Tirint, Epidaur, Troezen şi Argos.

Mama lor, ENDEIS, fiica centaurului CHIRON şi a nimfei Chariclo, le-a căutat între coarne, iar viitorul lor de răsfăţ şi de putere obţinută uşor părea asigurat. Ca de obicei, Parcele au avut alte planuri.

Regele Aeacus s-a îndepărtat de Endeis şi s-a însoţit cu nimfa marină PSAMATA, care i-a dăruit un fiu, PHOCUS. Cum le stă în obicei regilor bătrâiori, Aeacus şi-a răsfăţat copilul cel mic, „mângâierea bătrâneţii mele”, după cum l-a alintat. Phocus a devenit un băiat voinic şi cu lipici, favoritul celor din palat. Endeis nu s-a împăcat cu rolul de primă soţie neglijată şi a fost cuprinsă de o ură pentru Psamata şi copilul ei, gelozia fiindu-i împărtăşită de fraţii vitregi ai băiatului, Telamon şi Peleu, care aveau puţin peste douăzeci de ani.

— Uitaţi-vă la el cum se fâţâie prin palat, de-ai zice că-i al lui... a şuierat Endeis pe când, împreună cu fiii ei, se uita din spatele unei coloane la Phocus, care străbătea ţanţoş un coridor şi scotea sunete ca de trompetă.

— Dacă tata o să facă după capul lui, chiar o să fie... a spus Telamon.

— Prichindel ticălos... a mormăit Peleu. Ar trebui să-i dea cineva o lecţie.

— Putem să facem chiar mai mult, a spus Endeis şi şi-a coborât vocea până când s-a făcut şoaptă. Aeacus pune la cale nişte întreceri de pentatlon în cinstea lui Artemis. Cred c-ar trebui să-l convingem pe micul Phocus să se-nscrie şi el. Şi-acum ascultaţi...

Phocus nu se arătase niciodată mai încântat de ceva. Întreceri de pentatlon! Iar fraţii lui mai mari îl îndemnau să

ia parte. Îşi închipuise dintotdeauna că nu prea îl aveau la inimă. Poate din cauză că fusese prea necopt ca să ia parte la expediţiile lor de vânătoare. Mai mult ca sigur că ăsta era un semn că acum îl considerau un flăcău în toată firea.

— O să trebuiască să te antrenezi, l-a avertizat Peleu.

— A, da, a spus Telamon. Nu vrem să te faci de râs în faţa regelui şi a curţii.

— N-o să vă dezamăgesc, a rostit sincer Phocus. O să mă antrenez ceas de ceas şi zi de zi, promit.

De la adăpostul unui pâlc de copaci, Telamon şi Peleu îşi priveau frăţiorul cum arunca discul pe un câmp dincolo de zidurile palatului. Era îngrijorător de bun.

— Cum poate cineva atât de mic să arunce atât de departe? a întrebat Telamon.

Peleu a pus la rândul lui mâna pe disc şi l-a cântărit în mâini.

— Eu pot să arunc şi mai departe, a spus el.

Ochind cu grijă, s-a întors, şi-a răsucit corpul şi a aruncat. Discul a zburat repede prin aer şi l-a lovit pe Phocus în ceafă. Băiatul a căzut fără să spună „pâs”.

Fraţii au dat fuga la locul cu pricina. Phocus era mort de-a binelea.

— Un accident, a şoptit speriat Telamon. Ne antrenam cu toţii şi a alergat prin faţa ta când ai aruncat.

— Nu ştiu, a îngăimat Peleu, alb la faţă. O să fim crezuţi? Toată curtea ştie cât ne era de antipatic.

Şi-au coborât privirile spre băiat, s-au uitat unul la altul, au dat din cap şi s-au prins unul pe celălalt hotărât de braţ, ca şi cum ar fi pecetluit un legământ nerostit. Douăzeci de minute mai târziu, împrăştiau crengi şi frunze moarte peste pământul sub care îşi îngropaseră fratele vitreg.

Când s-a dus vestea la palat şi în împrejurimi că dispăruse prinţul Phocus, nimeni n-a fost mai nerăbdător să-l găsească decât Endeis şi fiii ei. Pe când Endeis mângâia mâna detestatei sale rivale, Psamata, şi-i susura vorbe de speranţă la ureche, Telamon şi Peleu li s-au alăturat zgomotos celorlalţi căutători.

Regele Aeacus se suise pe acoperişul palatului şi din acest punct de observaţie înalt striga acum, cu un glas din ce în ce mai înfrigurat, numele iubitului său mezin, ca să se audă pe câmpiile şi în pădurile din jur. A fost întrerupt de o tuse sfioasă. Un sclav bătrân, plin de praf şi de murdărie, se apropia de el.

— Ce cauţi aici?

Sclavul bătrân a făcut o plecăciune până la pământ.

— Iertare, regele şi stăpânul meu, ştiu unde este tânărul prinţ.

— Unde?

— Vin aici, pe acoperişuri, în fiecare zi, maiestate. Treaba mea e să am grijă de stuf şi să dau cu smoală, ca să nu

curgă apa înăuntru. Pe la ora amiezii m-am uitat în jos din întâmplare şi am văzut. Am văzut tot.

Lucrătorul care repara acoperişuri l-a dus pe rege la locul unde fusese îngropat Phocus. Peleu şi Telamon au fost chemaţi la el, şi-au recunoscut crima şi s-au trezit izgoniţi din regatul unde veniseră pe lume.

Telamon în exil

Telamon şi-a croit drum spre insula Salamina din apropiere, unde domnea regele CYCHREUS, a cărui mamă, nimfa marină Salamis, dăduse numele insulei.[19] Cychreus l-a îndrăgit pe Telamon şi s-a oferit – aşa cum pot s-o facă doar regii, preoţii şi nemuritorii – să-l absolve de cumplita crimă în familie a fratricidului.[20] După asta, el şi l-a făcut moştenitor pe Telamon, dându-i-o de soţie pe fiica lui, Glauce. La momentul cuvenit, Glauce i-a dăruit soţului ei un fiu nemaipomenit de puternic, mare şi sănătos, căruia i-au spus AJAX – un nume care într-o bună zi avea să fie cunoscut în toate colţurile lumii (precedat de obicei de cuvântul „măreţul").[21]

---

[19] Salamis era soră cu Aegina, care îl face pe Cychreus... ce? Nu mă pricep deloc la grade de rudenie şi filiaţii... Sora bunicii lui Telamon ar fi pentru el un fel de...? Verişoară, cel puţin.

[20] Vezi povestea lui BELEROFON din Eroii (p. 183) pentru un exemplu asemănător de crimă în familie şi de ispăşire prin intervenţia unui rege.

[21] Conform altor versiuni, soţia lui Telamon şi mama lui Ajax este o altă fiică a lui Cychreus, Periboea. Iar după o altă sursă, Glauce, nu Endeis, este mama lui Telamon şi, în acelaşi timp, prin însoţirea cu el, a lui

Am urmărit deja aventurile din ultima vreme ale lui Telamon şi am văzut cum l-a ajutat pe Heracle să se răzbune pe Laomedon. După jefuirea Troiei şi măcelărirea întregii linii regale masculine (cu excepţia lui Priam), Telamon s-a întors la Salamina cu trofeul lui, Hesione, de la care a mai avut un fiu, TEUCER, care urma să devină cel mai vestit dintre arcaşii greci.[22]

Deocamdată am cam terminat cu Telamon. El a apărut ca unul dintre secunzii marilor eroi Iason, Meleagru şi Heracle, dar este demn de luat în seamă în istorisirea noastră a poveştii Troiei întrucât a avut doi fii, Ajax şi Teucer. Acelaşi lucru ar putea fi valabil şi pentru fratele lui, Peleu. Numai că fiul lui Peleu s-a dovedit incomparabil mai important pentru povestea noastră, iar modul cum s-a născut a fost atât de remarcabil, încât Peleu însuşi merită mai multă atenţie.

Peleu în exil

Ajax. Însă nu trebuie să ne încărcăm mintea cu toate aceste variante şi amănunte ce ne bagă în ceaţă. E suficient să spunem că Telamon a fost tatăl lui Ajax cel Mare. Întâmplător, numele Ajax, pe care grecii îl redau de obicei prin Aias, derivă dintr-un cuvânt care înseamnă „a se jeli" sau „a se lamenta" (o combinaţie între onomatopeele ce indică durerea şi deznădejdea Aiee! şi Alas!), deşi poetul Pindar pretinde că derivă din aetos, „vultur". Pentru ca lucrurile să fie şi mai complicate, au existat, după cum vom descoperi, doi războinici pe nume Ajax/Aias care au luptat de partea grecilor în Războiul Troian – dar mai multe pe această temă mai târziu.

[22] Ceea ce arată încă o dată ce teren minat trebuie să străbaţi când vine vorba de poveştile mitologiei greceşti, fiindcă au avut şi troienii un Teucer – unul dintre regii întemeietori ai Troadei, predecesorul lui Dardanus.

După ce fraţii au fost izgoniţi din Aegina pentru uciderea tânărului prinţ Phocus, Peleu a plecat mai departe decât Telamon. El a străbătut Grecia continentală şi a călătorit spre nord, spre micul regat Phthia din Aeolia. Şi n-a făcut-o la întâmplare: aceste ţinuturi erau străvechi. Trebuie să ne întoarcem în timp ca să vedem legătura dintre Aegina sudică şi Phthia nordică.

Vă aduceţi aminte că Aeacus, tatăl lui Peleu, era fiul lui Zeus şi al nimfei marine Aegina. HERA, ca de obicei înnebunită de gelozie pe crailâcurile soţului ei, aşteptase ca Aeacus să devină adult înainte să abată asupra insulei o ciumă care a răpus întreaga suflare omenească, în afară de Aeacus.

Singur şi nefericit, Aeacus a cutreierat insula, implorând ajutorul tatălui Zeus. După ce adormise la umbra unui copac, a fost trezit de o coloană de furnici care mărşăluiau spre faţa lui. S-a uitat în jur şi s-a văzut împresurat de o întreagă colonie forfotitoare.

— Tată Zeus! a strigat el. Fă să am atâţia muritori care să-mi ţină de urât pe insulă câte furnici există în copacul ăsta.

Aeacus l-a prins pe Zeus în toane bune. Drept răspuns la rugămintea fiului său, Regele Zeilor a transformat furnicile în oameni, cărora Aeacus le-a spus „mirmidoni”, după myrmex, adică „furnică” pe greceşte. Cu timpul, cei mai mulţi mirmidoni au părăsit Aegina şi s-au stabilit în Phthia. Ăsta e motivul pentru care Peleu a ales Phthia ca loc de exil şi de ispăşire: ca să trăiască împreună cu mirmidonii.[23]

[23] Aici ne luăm adio de la Aeacus. Merită totuşi consemnat că, după moartea lui, tatăl Zeus l-a răsplătit (dacă asta poate fi considerată o

EURYTION, regele Phthiei, l-a întâmpinat pe Peleu şi – la fel cum procedase Cychreus al Salaminei cu Telamon – l-a absolvit de crimă, l-a făcut moştenitorul lui şi i-a dat fiica de soţie.

Căsătoria cu fiica regelui, ANTIGONA[24]; naşterea unei fete, Polydora; statutul important de moştenitor prezumtiv la tronul mirmidonilor din Phthia; absolvirea de crimă – lucrurile arătau bine pentru Peleu. Însă el şi Telamon erau oameni energici, fără astâmpăr, iar tihna vieţii de familie nu i se potrivea niciunuia. În anii următori s-au distins amândoi la bordul lui Argo, în căutarea Lânii de Aur, după care, ca atâţia alţi veterani argonauţi, s-au grupat la Calidon, ca să se alăture vânării mistreţului monstruos pe care îl trimisese Artemis să facă prăpăd în ţinut.[25] În vâltoarea legendarei urmăriri, Peleu şi-a aruncat suliţa, a ratat ţinta şi l-a rănit de moarte pe cumnatul său, Eurytion. Accident sau nu, a fost tot o crimă în familie, tot uciderea cuiva de acelaşi sânge, iar Peleu s-a trezit din nou în situaţia de a avea nevoie de iertarea unui rege.

Regele care s-a oferit să-l absolve de data asta a fost ACASTUS, fiul lui Pelias, vechiul duşman al lui Iason; aşa că locul spre care s-a îndreptat în continuare Peleu a fost regatul Iolcos din Aeolia al lui Acastus.[26] Răbdare, cititorule.

---

răsplată) făcând din el unul dintre cei trei Judecători ai Lumii Subpământene, laolaltă cu fraţii vitregi cretani Minos şi Radamant. Vezi Mythos (p. 180) şi Eroii (p. 212).

[24] A nu se confunda cu Antigona din Teba, fiica lui Oedip: vezi Eroii, p. 367.

[25] Vezi Eroii, p. 246 şi 322.

Între timp, Peleu îşi schimbase trăsăturile neatrăgătoare din cauza cărora jucase un rol atât de ticălos în uciderea tânărului său frate vitreg Phocus şi toată lumea îl vedea acum ca pe un bărbat modest, afabil şi fermecător. Atât de modest, de fermecător, de afabil – şi pe deasupra de chipeş –, încât n-a trecut mult şi ASTYDAMEIA, soţia lui Acastus, a început să tânjească fierbinte după el. Ea i-a pătruns în dormitor într-o noapte şi a încercat să-l seducă, însă fără succes. Buna lui cuviinţă ca oaspete şi prieten al lui Acastus l-au făcut să îngheţe de groază, pe când ea se tot împingea cu corpul într-al lui. Ofensată de felul cum fusese respinsă, Astydameia şi-a preschimbat iubirea în ură.

Aceia dintre voi care cunosc povestea lui Belerofon şi a Stheneboeei, sau pe cea a lui Hippolytus, fiul lui Tezeu, şi a Fedrei[27], ba chiar pe cea a lui Iosif şi a soaţei lui Putifar din Cartea Facerii, sunt la curent cu mitem-ul[28] sau cu

[26] Vă veţi fi dat deja seama cât e de derutant să ai atâtea nume identice şi asemănătoare în poveştile acestea. Peleu nu trebuie confundat cu Pelias sau cu Muntele Pelion, care avea să-i devină în scurtă vreme casă. De fapt, chiar dacă muntele se numeşte Pelion în povestea de dinainte a giganţilor care au încercat să-l aşeze peste Muntele Ossa (vezi Mythos, p. 310), e posibil să-şi fi luat numele de la Peleus, care înseamnă „noroios”. Poate că Pelias, care venea din această regiune, are un înţeles asemănător. Poate că grecilor li s-a părut că Aeolia era o parte deosebit de noroioasă a lumii... Dat fiind că e o regiune muntoasă, bineînţeles că are parte de mai multe ploi decât aproape tot restul Greciei. Un alt sens potenţial şi mai puţin plăcut al cuvântului este „culoarea închisă a sângelui extravazat”...

[27] Vezi Eroii, p. 184 şi 471.

[28] Element constitutiv al unui mit. Termen inventat de antropologul Claude Lévi-Strauss (1908–2009), urmând modelul morfemului ori al

tropul repetat al „femeii dispreţuite” şi cu felul inevitabil în care se manifestă.

Revoltată şi umilită, Astydameia i-a trimis un mesaj Antigonei, soţia lui Peleu, care era acasă, în Phthia, unde o creştea pe fiica lor, Polydora.

„Antigona,

află că soţul tău, Peleu, pe care îl credeai atât de fidel, s-a logodit acum cu fiica mea vitregă, Sterope. Îmi închipui cât de dureros este să primeşti o asemenea veste. Peleu nu şi-a ascuns sila pentru tine. De când ai născut, le spune curtenilor, silueta ta e rotofeie şi lălâie ca a unei smochine coapte şi nu mai poate nici să se uite la tine. E mai bine să afli lucrul ăsta de la mine decât de la cineva care-ţi vrea răul.

Prietena ta,

Astydameia”

După ce a citit mesajul, Antigona a ieşit din casă şi s-a spânzurat.

Însă nici măcar această urmare cumplită n-a fost suficientă pentru Astydameia, care acum şi-a abordat soţul cu capul plecat şi cu un plânset înăbuşit.

— Ah, bărbate-al meu..., a început ea.

— Ce s-a-ntâmplat? a întrebat Acastus.

---

fonemului. (N. red.)

— Nu, nu pot să spun. Nu pot...

— Te conjur să-mi spui ce te frământă.

Oribila poveste a fost spusă. Cum intrase dezmăţatul de Peleu la ea în dormitor şi încercase să se culce cu ea. Cum îi respinsese avansurile şi-i scrisese Antigonei despre infidelitatea soţului ei. Cum, umilită şi copleşită de durere, Antigona se spânzurase. Cum voise Astydameia să ascundă lucrurile astea de Acastus, care părea să-l fi îndrăgit atât de mult pe Peleu... Dar acum o convinsese să vorbească... O, Doamne, spera că nu făcuse rău spunându-i...?

Chiar în timp ce îşi alina soţia, Acastus s-a hotărât să ia măsuri dure. Cu toate acestea, ştia că trebuia să fie prudent. Uciderea unui musafir ar fi fost o încălcare a legilor sfinte ale ospitalităţii. Pe lângă asta, Peleu era nepotul lui Zeus. Ar fi fost o prostie să se atingă de el. Oricum însă, Acastus era hotărât să provoace moartea ticălosului destrăbălat care îndrăznise să pună mâna pe soţia lui.

A doua zi, el şi curtenii l-au luat pe tânărul oaspete cu ei la vânătoare. Înainte să se însereze, ostenit după goană, Peleu a găsit un loc cu iarbă moale la marginea unei păduri întunecoase şi s-a cufundat într-un somn adânc. Făcându-le semn curtenilor să nu scoată niciun sunet, Acastus s-a apropiat de el pe furiş şi i-a luat sabia, o armă puternică, făurită de HEFAISTOS şi dăruită tatălui lui Peleu de însuşi Zeus. Acastus a ascuns-o într-o grămadă de bălegar din apropiere şi, rânjind încântat, s-a îndepărtat pe vârfurile picioarelor cu oamenii lui, lăsându-l pe Peleu în mrejele somnului. Acastus ştia că noaptea în regiune se ascundeau primejdii de moarte din cauza centaurilor

jefuitori – pe jumătate cai, pe jumătate oameni – care cu siguranţă că aveau să-l găsească pe Peleu şi să-l ucidă.

Şi, ce să vezi?, nici n-au trecut două ore şi o cireadă de centauri sălbatici de la marginea pădurii au adulmecat aerul şi au simţit miros de om.

Acum, fiecare dintre noi are doi bunici.[29] Dinspre tată, Peleu îl avea pe Zeus, iar dinspre mamă, pe înţeleptul, învăţatul şi nobilul Chiron, centaurul nemuritor care se ocupase de creşterea şi educaţia lui ASCLEPIUS şi Iason.[30] S-a întâmplat ca în seara aceea Chiron să se numere printre centaurii care ieşiseră din pădure şi se îndreptaseră spre adormitul Peleu. Chiron i-a întrecut pe ceilalţi în galop, l-a trezit pe Peleu şi i-a găsit sabia. După ce i-au pus pe fugă pe ceilalţi centauri, cei doi s-au îmbrăţişat. Peleu chiar era nepotul preferat al lui Chiron.

— Te-am supravegheat de departe, a spus centaurul. Ai fost victima unei mari nedreptăţi.

Aflând de la Chiron ce făcuse Astydameia, Peleu a plâns de jale pentru pierderea Antigonei şi de furie pentru ticăloşia de care avusese parte. El s-a întors la Phthia, a ridicat un monument funerar pentru soţia moartă şi s-a înapoiat la Iolcos cu o armată alcătuită din cei mai buni soldaţi phthieni – mirmidonii de elită. Acastus a fost ucis, Astydameia a fost tăiată în bucăţi, iar Thessalus – fiul lui Iason, vechiul prieten al lui Peleu –, instalat pe tron. Din ziua aceea, Aeolia a fost cunoscută drept Tesalia, aşa cum o ştim şi astăzi.

---

[29] Dacă nu eşti rodul unei relaţii incestuoase, bineînţeles.

[30] Asclepius a fost marele vindecător care fusese ridicat la rang divin ca zeu al medicinei. Vezi Mythos, p. 300.

În loc să se întoarcă la Phthia şi să ducă o viaţă de prinţ şi de moştenitor, Peleu a acceptat propunerea lui Chiron de a sta o vreme cu el în peştera lui de pe munte, ca să se instruiască la picioarele[31] vestitului centaur. Chiron avea de împărtăşit multă înţelepciune şi multe cunoştinţe, iar viaţa de pe Muntele Pelion s-a desfăşurat fără tulburări vreme de un an. Însă Chiron a început să descopere la Peleu o nelinişte nouă, care cam semăna cu suferinţa.

— Ceva nu-ţi dă pace, a zis el într-o seară. Spune-mi ce anume. Nu te mai ocupi de studiu cu bucuria şi entuziasmul cu care te ocupai cândva. Te uiţi în jos spre mare şi ai o privire rătăcită. Încă suferi din cauza Antigonei?

Peleu s-a întors cu faţa la el.

— Trebuie să mărturisesc că nu, a spus el. E altă iubire.

— Dar n-ai mai văzut pe nimeni de un an încoace.

— Am văzut-o mai demult, pe când eram pe mare cu Iason. Însă n-am uitat-o niciodată.

— Povesteşte-mi.

— A, e o prostie. Mă aplecasem peste pupa lui Argo într-o seară. Ai observat o lumină verde care străluceşte câteodată din mare?

— Nu sunt un marinar priceput, a spus Chiron.

— Nu, normal.

---

[31] Ar fi mai bine zis la „copitele”.

Peleu a râs cu gândul la copitele lui Chiron păcănind şi alunecând pe o punte spălată de ape.

— În regulă, află de la mine că uneori noaptea se vede o lumină slabă care licăreşte în apă.

— Nimfe ale mării, fără-ndoială.

— Fără-ndoială. Şi cred că e posibil ca în noaptea aia să fi trecut chiar pe deasupra palatului din mare al lui Poseidon. Luminile erau neobişnuit de vii. M-am aplecat mai mult şi o creatură a ieşit din apă. N-am văzut în viaţa mea ceva sau pe cineva atât de frumos.

— Ah.

— M-a privit ţintă şi i-am întors privirea. Mi s-a părut o veşnicie. Pe urmă a ţâşnit un delfin la suprafaţă. Vraja s-a destrămat, iar creatura s-a întors în adâncuri. Parcă visasem...

Peleu s-a oprit, retrăind momentul.

Chiron aştepta. Era sigur că mai urma ceva.

— Poate ştii, a spus Peleu în cele din urmă, că figura de la prora lui Argo a fost cioplită dintr-un lemn luat din pâlcul de stejari fermecaţi din Dodona şi înzestrată cu darul profeţiei?

Chiron a înclinat din cap ca să arate că era la curent cu acest adevăr bine cunoscut.

— Am consultat-o. „Cine-a fost creatura aia?”, am întrebat. „Cine-a fost?” Figura a răspuns: „Păi cine altcineva dacă nu THETIS, viitoarea ta mireasă?” Ăsta a fost singurul

răspuns pe care l-am primit. Thetis. Am întrebat în stânga şi-n dreapta. Preoţii şi înţelepţii sunt de acord că există o nimfă a mării pe care o cheamă aşa. Dar cine e, Chiron? În fiecare noapte când mă culc, imaginea ei mi se arată în faţa ochilor aşa cum a făcut-o atunci, ieşind dintre valuri.

— Thetis, ai spus?

— Şi? Ai auzit de ea?

— Dac-am auzit? Suntem neamuri. Cred c-ai putea să spui „verişori". O avem în comun pe bunica TETHYS.[32]

— Şi e...?

— Thetis e la fel de frumoasă şi de plăcută cum ţi-o aduci aminte. Toţi zeii au căzut la un moment dat pradă farmecelor ei fără egal.

— Ştiam eu, a gemut Peleu.

— Dă-mi voie să termin, a spus Chiron. Toţi zeii au fost vrăjiţi la un moment dat de frumuseţea ei, mai cu seamă Zeus. Însă cu mulţi ani în urmă, titanul PROMETEU, apărătorul oamenilor, a dezvăluit o profeţie despre Thetis care i-a făcut pe toţi zeii şi semizeii să nu mai aibă curaj să se apropie de ea.

— Există vreun blestem?

---

[32] Thetys a fost unul dintre cei doisprezece copii titani ai fiinţelor divine primordiale URANUS şi Gaia; la fel ca Pontus, Thalassa şi Oceanus, ea a fost o zeitate primordială a mărilor şi oceanelor (vezi Mythos, p. 26). După numele ei, geologii au denumit străvechea mare din Mezozoic care acoperea teritoriul actual al Europei continentale şi al vestului Asiei.

— Pentru zei chiar ar fi un blestem greu, dar poate că nu şi pentru tine, un muritor. Prometeu a prezis că orice fiu născut de Thetis va creşte şi va ajunge mai mare decât tatăl lui. Îţi închipui, sunt convins, că niciun olimpian nu vrea să fie tatăl unui fiu care ar putea să-l eclipseze sau eventual să-l răstoarne. Uranus, primul stăpân al cerului, a fost răsturnat de fiul său, Cronos, răsturnat şi el de fiul său, Zeus[33], despre care poţi să fii sigur că n-are chef să se repete ciclul. Cu toată frumuseţea lui Thetis şi firea lui destrăbălată, în toţi anii ăştia, Regele Cerului a lăsat-o în pace. Şi nici vreun alt olimpian n-a îndrăznit să-şi facă mendrele cu ea.

Peleu a bătut din palme încântat.

— Asta-i tot? Teama ca nu cumva fiii să fie mai măreţi decât ei? De ce-ar trebui să-mi fac eu griji pentru asta? Aş fi mândru să am un băiat care să ajungă să mă-ntreacă în glorie şi faimă, de ce să nu fiu?

Chiron a zâmbit.

— Nu sunt toţi zeii – şi nici măcar toţi oamenii – ca tine, Peleu.

Peleu a fluturat din mână de parcă ar fi înlăturat complimentul – dacă asta o fi fost.

— Toate bune şi frumoase, a spus el, cu o undă de tristeţe, pe când era pus în faţa realităţii crude, dar mările sunt mari şi întinse. Cum aş putea s-o găsesc vreodată?

— A, în privinţa asta... Prietenul tău Heracle nu ţi-a povestit niciodată cum s-a-ntâlnit cu tatăl ei?

---

[33] Vezi Mythos, p. 60 şi 79.

— Cu Oceanus?

— Nu, Thetis e nereidă.[34] Totul s-a-ntâmplat când Heracle a fost trimis să aducă Merele de Aur ale Hesperidelor – a Unsprezecea lui Muncă. Habar n-avea unde să umble după ele. Nimfele râului Eridanus i-au spus c-ar trebui să-l caute pe Nereu, fiul lui Pontus şi al Gaiei. Însă la fel ca Proteus – de fapt, ca majoritatea zeităţilor acvatice –, Nereu poate să-şi schimbe forma după bunul lui plac. Heracle a trebuit să-l ţină strâns pe bătrânul zeu al mării, în timp ce el se transforma în tot felul de creaturi. Până la urmă i-au slăbit puterile. A cedat şi i-a spus lui Heracle tot ce voia să ştie. La fel e şi Thetis, fiica lui Nereu. O să-i cedeze doar celui care poate s-o ţină strâns, oricât de des o să-ncerce să-şi schimbe forma.

— Eu nu am forţa lui Heracle, a spus Peleu.

— Dar ai pasiune, ai un scop! s-a răstit Chiron, bătând enervat cu copita în pământ. Ceea ce ai simţit când te-ai uitat peste pupa lui Argo şi ai văzut-o ridicându-se pe Thetis – e îndeajuns de puternic sentimentul ca s-o ţii strâns?

— Îndeajuns de puternic? a spus Peleu, repetând apoi cu tot mai multă convingere: cred şi eu că-i îndeajuns de puternic!

— Atunci du-te jos pe ţărm şi strig-o.

---

[34] În limba greacă, terminaţiile –id sau –ide înseamnă „care se trag(e) din”, indicând linia paternă. Aşa că vlăstarele zeului marin Nereu sunt nereide, ale lui Oceanus, oceanide, ale lui Heracle, heraclide şi aşa mai departe. Mama lui Thetis era o oceanidă al cărei nume, deşi era un nume grecesc foarte potrivit pentru o fată, îi face de obicei pe cititorii moderni să surâdă: Doris.

Nunta şi mărul

Peleu a stat pe ţărmul Egeei şi a strigat-o pe Thetis până l-a durut gâtul. De pe stânci şi de pe dealuri, umbrele au început să coboare spre plajă ca o maree întunecată, pe când HELIOS şi carul lui solar se pierdeau spre apus, în spatele lui. Nu peste multă vreme SELENE a străbătut cerul, aruncând o lumină albastru-argintie din carul ei lunar pe nisipul ud de la picioarele lui Peleu. Şi totuşi, el s-a uitat mai departe la apele negre şi a strigat-o pe Thetis. Iar într-un târziu...

Oare visa, sau undeva departe se vedea o formă străvezie care se ridica din valuri? Părea să se facă tot mai mare.

— Thetis?

Ajunsese destul de aproape de ţărm ca să se ridice în picioare. Doar fâşiile de alge îi acopereau goliciunea zveltă, în timp ce păşea pe nisip spre el.

— Ce muritor cutează să mă strige? Ah!

S-a apropiat atât de repede de el, încât a dat înapoi de frică.

— Ştiu faţa asta. Într-o noapte ai îndrăznit să mă priveşti ţintă. Ce-a fost în privirea aia? M-a tulburat.

— A... a fost iubire.

— Aha, iubire. Atâta tot? Mi s-a părut că mai văd ceva, ceva ce nu pot să numesc. Văd şi-acum.

— Destin?

De atâta râs, Thetis şi-a dat capul pe spate. Gâtul ei ud, împodobit cu un fir subţire de alge, era mai frumos decât tot ce văzuse Peleu vreodată în lume. Acum era momentul. S-a repezit la ea şi a prins-o de mijloc. Pe loc şi-a simţit braţele date în lături şi mâinile alunecându-i. Thetis dispăruse şi în locul ei Peleu ţinea în braţe un delfin care se zvârcolea. L-a strâns atât de tare, că a început să-i cânte sângele în urechi şi a fost cât pe-aci să cadă, în timp ce delfinul s-a transformat dintr-odată în caracatiţă. Pe urmă a fost un ţipar, un vultur de mare, o meduză, o focă... mai multe forme decât ar fi putut să numere. Nevrând să se lase derutat de înfricoşătoarea ciudăţenie a ceea ce vedea şi făcea, Peleu a închis ochii, s-a proptit cu picioarele în nisip, şi-a întărit strânsoarea şi a ţinut din răsputeri, simţind diferitele texturi ţepoase, alunecoase, mătăsoase şi moi până când a auzit un icnet şi un strigăt. Secătuită de consumul uriaş de energie de care avusese nevoie să-şi schimbe forma de atâtea ori şi cu atâta repeziciune, Thetis cedase. Când Peleu a deschis ochii, i se cuibărise în braţe, roşie la faţă şi epuizată.

— Am avut dreptate, a spus Peleu cu voce blândă. Aşa a fost scris. Nu eşti înfrântă. Şi nu eşti în mâinile mele, eşti în mâinile lui MOROS.[35] Amândoi suntem.

Acolo, pe nisipul ud, a întins-o şi, cât a putut de iubitor, şi-a făcut-o a lui.

Cei din Olimp au răsuflat uşuraţi. Acum profeţia primejdioasă a lui Prometeu putea să i se aplice doar lui Peleu, care, deşi era un tânăr de ispravă, războinic nobil,

[35] Personificarea greacă a destinului: vezi Mythos, p. 38.

prinţ de stirpe aleasă şi aşa mai departe, nu putea să figureze în prima linie a eroilor muritori şi să fie amintit laolaltă cu Tezeu, Iason, Perseu sau Heracle. Era bine-venit să aibă un copil care ar fi putut să se arate mai măreţ decât el. Pe lângă asta, era plăcut, la fel ca Thetis.

Când cei doi au dat de ştire cu sfială că aveau să fie cununaţi de Chiron în peştera lui de pe Muntele Pelion, fiecare locuitor din Olimp – mai mult, toţi zeii, semizeii şi zeităţile minore – le-au făcut complimentul nepreţuit de a le accepta invitaţia să ia parte la ultima mare adunare a nemuritorilor pe care avea s-o cunoască lumea.

Toţi zeii, semizeii şi zeităţile minore?

Toţi, în afară de unul...

În peştera lui Chiron aveau loc să stea doar centaurul însuşi, cei doisprezece zei olimpieni şi fericita pereche. Poate că „fericită” e un cuvânt cam tare, numai că între timp, Thetis îşi acceptase soarta. Era perfect conştientă de profeţia lui Prometeu, însă o flacără maternă pe care nu bănuise c-ar fi putut-o adăposti vreodată i se aprinsese pe dinăuntru, strălucise din ce în ce mai puternic, iar acum învăpăia totul cu putere. Simţea că exultă în faţa perspectivei de a purta în pântecul ei nemuritor un copil hărăzit măreţiei.

Divinii invitaţi de onoare şi-au ocupat locurile pe două rânduri în semicerc din fundul peşterii, cu Zeus pe tron la mijloc, flancat într-o parte de soţia lui, Hera, Regina Cerului şi zeiţa căsătoriei, şi în partea cealaltă de fiica lui favorită, Atena. Ceilalţi olimpieni s-au înghesuit pe locuri în faţă sau în spate ca nişte copii răsfăţaţi. DEMETRA, zeiţa fertilităţii, mai puţin orgolioasă, s-a aşezat tăcută pe

rândul din spate, lângă fiica ei, Persefona, regina lumii subpământene, reprezentantă a lui HADES, care nu se aventura niciodată în lumea pământeană. Gemenii Apollo şi Artemis le-au luat faţa lui Poseidon şi Ares şi au găsit locuri în faţă, pe când Afrodita s-a furişat cu hotărâre lângă Hera, care, ceremonios, a înclinat din cap spre Hermes, foarte vesel, sosit la nuntă împreună cu DIONYSOS şi cu Hefaistos cel şchiop. După ce olimpienii s-au instalat în sfârşit la locul rezervat fiecăruia, semizeii vârstnici şi titanii au fost poftiţi de Chiron să rămână în picioare pe unde puteau în peşteră, lăsând liber un fel de interval pe mijloc, unde urmau să păşească mireasa şi mirele. Afară, nimfele mării, munţilor, pădurilor, luncilor, râurilor şi copacilor se aşezaseră pe iarbă la gura peşterii şi-şi şopteau una şi alta, din cale-afară de emoţionate. O asemenea adunare a nemuritorilor într-un singur loc nu se mai văzuse de la ceremonia de instalare a Celor Doisprezece pe Muntele Olimp.[36] Erau acolo cu toţii.

Cu toţii, mai puţin unul...

Zeul PAN, cel cu picioare de ţap, ţopăia pe lângă ceata lui de satiri, fauni, driade şi hamadriade, cântând o melodie atât de neplăcută pentru urechile zeilor, încât Hermes a fost pus să iasă din peşteră şi să-i poruncească sălbaticului său fiu, în numele lui Zeus, să înceteze.

— Aşa, da, a spus Hermes, ciufulind smocul de blană aspră care se încreţise între coarnele lui Pan. Acum ne putem bucura cu toţii de privilegiul de a-l auzi pe Apollo cum îşi face de lucru cu lira mea.[37]

---

[36] Vezi Mythos, p. 129.

[37] Lira fusese invenţia precocelui copilaş Hermes chiar în ziua naşterii: vezi Mythos, p. 136.

Oceanidele şi nereidele se găseau cel mai aproape de gura peşterii. Una dintre ele se mărita cu un erou muritor, ceea ce nu era o mare scofală – multe nimfe ale mării se măritaseră cu titani, ba chiar cu zei –, însă o asemenea însoţire nu fusese niciodată onorată cu prezenţa de toate zeităţile.

Toate, mai puţin una...

Zeii le făcuseră daruri de preţ mirilor. O impresie aparte au produs doi cai magnifici, Balius şi Xanthus, oferiţi de Poseidon, zeul mării.[38] Balius, calul alb-cenuşiu, şi Xanthus, geamănul lui murg, păşteau în apropierea peşterii când un zgomot metalic neaşteptat i-a făcut să tresară şi să necheze speriaţi.

HESTIA, zeiţa casei şi a căminului, începuse să bată gongul ce anunţa începerea ceremoniei. S-a lăsat liniştea. Zeii s-au aşezat mai bine; cei din faţă, care se întorseseră să schimbe două vorbe cu cei din spate, au revenit în poziţia iniţială şi au adoptat expresii de atenţie solemnă. Hera şi-a netezit veşmântul. Zeus s-a îndreptat pe tron, cu capul şi bărbia ridicate, astfel încât barba lui să arate spre intrarea în peşteră. Ca şi cum i-ar fi urmat exemplul, toţi cei dinăuntrul peşterii şi-au întors capetele în aceeaşi direcţie.

Nimfele şi-au ţinut răsuflarea. Lumea întreagă şi-a ţinut răsuflarea. Cât de măreţi erau zeii, cât de maiestuoşi, cât de puternici, cât de perfecţi.

Braţ la braţ, Thetis şi Peleu au înaintat încet. Perechea de miri, aşa cum fac întotdeauna perechile de miri, i-au pus în umbră pe toţi oaspeţii – chiar şi pe zeii din Olimp – pe

[38] În general, despre Poseidon se crede că ar fi „inventat” calul.

durata acestor câteva clipe în care aveau rolurile principale.

Aflat în fundul peşterii, Prometeu aproape că n-a putut să se uite. Mintea lui de profet nu reuşea să prevadă în amănunt ce urma să se întâmple în viitor, însă era sigur că nu mai avea să existe o asemenea adunare. Grandoarea şi strălucirea ceremoniei nu puteau să prevestească decât un soi de prăbuşire. Clipa în care florile şi fructele sunt deschise şi pârguite este însăşi clipa care le precedă căderea, descompunerea, putrezirea, moartea. Prometeu simţea apropierea unei furtuni. Nu putea spune cum sau de ce, dar ştia că acest ospăţ de nuntă făcea într-un fel parte din ea şi că la fel avea să se întâmple şi cu odrasla lui Peleu şi Thetis. Apropiata furtună împrăştia un miros metalic, aşa cum e întotdeauna aerul înainte de primul tunet. Mirosea a aramă şi a fier. Sângele muritorilor mirosea tot a aramă şi fier. Aramă şi fier. Bronz. Metalul războiului. Prometeu auzea în minte zgomotul bronzului ce se loveşte de bronz şi vedea cum plouă cu sânge. Şi totuşi, dacă ieşeai din peşteră, cerul era albastru şi fiecare faţă, în afară de a lui, strălucea de bucurie.

Toţi cei prezenţi, cu excepţia celor doisprezece olimpieni, s-au ridicat în picioare pe când Peleu şi Thetis se iveau la gura peşterii, unul zâmbind cu mândrie, cealaltă ţinându-şi capul plecat cu blândeţe.

Gândesc prea mult, şi-a spus Prometeu. E o durere de cap, atâta tot. Ia uite ce fericiţi sunt toţi – toţi nemuritorii.

Toţi?

Prometeu nu putea să se dezbare de gândul că unul dintre ei lipsea...

Hestia i-a uns pe miri cu uleiuri, iar Hymenaios, fiul lui Apollo, a cântat întru slava zeilor şi pentru fericirea căsniciei. Şi nici nu s-a aşezat Hera bine după ce i-a binecuvântat pe miri, că la gura peşterii s-au auzit nişte zgomote. Cuprins de zăpăceală, grupul de nimfe şi driade s-a risipit, în timp ce singura zeitate care nu fusese invitată şi-a făcut intrarea. Silueta i se profila în gura peşterii, însă Prometeu a recunoscut-o pe loc: ERIS, zeiţa dihoniei, a vrajbei, a discordiei şi a dezordinii. A înţeles că invitarea ei la un ospăţ de nuntă ar fi însemnat să-ţi baţi un cui în talpă. Dar nu cumva tot asta ar fi însemnat şi neinvitarea ei?

Invitaţii s-au dat în lături, iar Eris a înaintat ca să înfrunte semicercul de olimpieni aşezaţi pe scaune. Şi-a vârât o mână în sân. Ceva rotund şi strălucitor s-a rostogolit pe jos şi s-a oprit la picioarele lui Zeus. Eris s-a răsucit pe călcâie şi a plecat pe unde venise, prin mulţimea de oaspeţi îngheţaţi şi nedumeriţi. Nu scosese un cuvânt. Intrarea şi ieşirea ei au fost atât de rapide, încât câţiva oaspeţi din peşteră s-au întrebat dacă nu cumva totul fusese o închipuire. Numai că obiectul de la picioarele lui Zeus era cât se poate de real. Oare ce putea fi?

Zeus s-a aplecat să-l ia de jos. Era un măr. Un măr de aur.[39]

Zeus l-a întors atent pe toate feţele.

---

[39] Unul dintre Merele de Aur din Grădina Hesperidelor. Aceste fructe fermecate jucaseră un rol în cea de-a Unsprezecea Muncă a lui Heracle şi în cucerirea Atalantei de către Hippomene: vezi Eroii, p. 136 şi 347. Dat fiind că fuseseră iniţial un dar de la Gaia, zeiţa primordială a pământului, pentru nepoţii ei, Zeus şi Hera, apariţia unuia dintre ei la această ultimă nuntă cu fast din era olimpiană conferă poveştii o simetrie perfectă şi lugubră.

Hera i s-a uitat peste umăr.

— Scrie ceva pe el, a spus ea răstit. Ce scrie?

Zeus s-a încruntat şi s-a uitat mai atent la suprafaţa aurită a mărului.

— Scrie „Celei mai frumoase”.[40]

— „Celei mai frumoase?” Eris mă măguleşte nespus.

Hera a întins mâna.

Zeus era pe punctul de a-i da ascultător mărul soţiei lui, când o voce joasă a murmurat din cealaltă parte.

— Lumea o să fie de acord, Hera, că mărul mi se cuvine numai şi numai mie.

Ochii cenuşii ai Atenei i-au înfruntat pe cei căprui ai Herei.

Un hohot de râs cristalin s-a auzit din spatele amândurora când Afrodita a întins ea mâna spre Zeus.

— Hai să nu fim caraghioase. Uneia singure de aici i se potrivesc cuvintele „celei mai frumoase”. Dă-mi mărul, Zeus, fiindcă nu poate fi decât al meu.

Zeus şi-a lăsat capul în jos şi a oftat din rărunchi. Cum putea să aleagă dintre iubita şi puternica lui soţie Hera, adorata lui fiică preferată, Atena, şi mătuşa lui, puternica zeiţă a iubirii înseşi, Afrodita? A strâns mărul în mână şi şi-a dorit să fie în altă parte.

---

[40] Te kalliste: „celei mai frumoase”. Kalos este echivalentul grecesc al lui „frumos” – ca în „calistenie”, „caligrafie” etc.

— Fruntea sus, tată.

Hermes i s-a înfăţişat lui Zeus, aducându-l cu el pe reticentul Ares.

— Cauţi pe cineva în care putem avea cu toţii încredere că o să ia hotărârea şi o să dăruiască mărul în numele tău, da? Păi, întâmplarea face că, nu cu mult timp în urmă, am cunoscut exact omul care ne trebuie, nu-i aşa, Ares? Un tânăr cu judecată ireproşabilă, nepărtinitoare şi cinstită.

Zeus l-a privit ţintă.

— Cine?

Visul reginei

Ca să aflăm cine, trebuie să străbatem Marea Egee şi să ne întoarcem încă o dată pe câmpia Iliumului. Dacă ţineţi minte, am lăsat Troia în ruine fumegânde. Linia bărbătească a lui Ilus, Tros şi Laomedon fusese stârpită de forţele însetate de răzbunare ale lui Heracle şi Telamon. Singurul cruţat în măcel fusese mezinul Podarce. Lăsându-l în viaţă pe Podarce – sau Priam, cum îi spuneau oamenii acum –, Heracle iertase un prinţ remarcabil, care se transformase într-un conducător extraordinar.

Înăuntrul cochiliei minunate a marilor ziduri şi porţi construite de Apollo şi Poseidon, Priam se apucase să reconstruiască Troia în jurul locului unde fusese templul lui Palladium, pe care, din respect pentru Atena, Heracle şi Telamon îl cruţaseră de asemenea. Priam se dovedea a fi un conducător înnăscut, cu pasiune pentru detalii şi cu o

înţelegere profundă a modului cum funcţionează negoţul şi schimburile – ceea ce am numi astăzi economie, comerţ şi finanţe. Poziţia cetăţii la gura Hellespontului – strâmtoarea prin care geografia obliga să treacă tot traficul marin spre şi dinspre est – îi îngăduia Troiei posibilităţi formidabile de îmbogăţire, de care Priam a profitat cu dibăcie şi cu o inteligenţă ascuţită. Taxele şi tarifele au început să curgă, iar regatul a crescut ca măreţie şi prosperitate. Şi chiar dacă n-ar fi fost bogăţiile generate de comerţul cu alte regate, Troia tot ar fi fost suficient de prosperă datorită fertilităţii regiunii din jurul Muntelui Ida. Vitele, caprele şi oile de pe versanţii lui dădeau lapte, brânză şi carne, iar terenurile joase irigate de râurile Cebren, Scamander şi Simoeis umpleau hambarele, depozitele şi magaziile în fiecare an cu cereale, măsline şi fructe din belşug, mai mult decât ar fi fost nevoie, ca nu cumva să existe vreodată un troian flămând.

Turnurile noului palat al lui Priam se ridicau deasupra zidurilor şi sclipeau în soare, ca să vestească lumii că Troia, giuvaierul Egeei, era cea mai mare cetate de pe pământ, condusă de un rege puternic şi prosperând sub ocrotirea zeilor.

Pe regină, soţia lui Priam, o chema HECUBA[41]. În primele zile ale căsniciei lor, ea i-a dăruit lui Priam un fiu şi un urmaş, pe prinţul HECTOR. A trecut mai puţin de un an şi Hecuba a rămas din nou însărcinată. Într-o dimineaţă, foarte aproape de soroc, ea s-a trezit leoarcă de sudoare şi foarte întristată de un vis foarte viu şi neobişnuit. I l-a povestit lui Priam, care l-a chemat degrabă pe cel mai demn de crezare profet şi clarvăzător, AESACUS, un fiu din prima lui căsnicie[42].

— A fost ceva din cale-afară de ciudat şi de îngrijorător, a spus Hecuba. Am visat că nu născusem un copil, ci o torţă.

— O torţă? a repetat Aesacus.

— O torţă care ardea cu flacără mare. Ca o făclie, ştii? Şi am visat că fugeam cu torţa asta pe toate străzile şi străduţele din Troia şi că totul în jurul meu era luminat de foc. Să însemne oare că naşterea asta o să fie mai dureroasă decât ultima? Sau... – a sugerat ea cu speranţă

[41] Originea Hecubei e neclară. Se pare că unul dintre jocurile preferate prin care împăratul roman Tiberiu îi punea în încurcătură pe învăţaţi era să-i întrebe cum o chema pe mama Hecubei. „Ha! Nu puteţi!”, ricana el – aşa cum scrie istoricul Suetoniu în Vieţile celor doisprezece cezari. Faptul că această poveste s-a păstrat este, în multe feluri, o recunoaştere a „exhaustivităţii” mitului grecesc. Să te aştepţi să cunoşti fiecare ultimă legătură de tip genealogic cu o dinastie istorică, reală, înseamnă să ceri prea mult – să te aştepţi la o asemenea cunoaştere în cazul unei familii mitologice este aparent absurd, însă tocmai în asta constă atracţia mitologiei greceşti şi încântătorul simţ al detaliului autentic...

[42] Cu Arisbe, fata clarvăzătorului Merops, rege în Percote, o cetate situată la nord-est de Troia.

– poate-nseamnă că fiul meu e menit să lumineze lumea cu văpaia faimei şi a slavei?

— Nu, maiestate, a spus Aesacus apăsat, nu-nseamnă nimic din toate astea. Înseamnă cu totul altceva. Înseamnă...

S-a întrerupt, i-a pierit glasul şi şi-a frământat neliniştit marginea veşmântului cu degetele.

— Nu te teme să vorbeşti, a spus Priam. Ai primit darul ăsta cu un scop. Orice-ai zice, n-o să facem prostia să te scoatem vinovat. Ce ne spune visul ăsta despre copilul nostru şi despre destinul lui?

Aesacus a tras adânc aer în piept şi a vorbit în grabă, de parc-ar fi încercat să-şi alunge vorbele din gură şi din minte pentru totdeauna.

— Ne spune că... acest copil o să aducă moartea noastră, a tuturor, că o să provoace distrugerea totală a cetăţii noastre şi a întregii civilizaţii. Ne spune că dacă acest copil pe care îl porţi în pântec o să ajungă om în toată firea – fiindcă o să fie cu siguranţă băiat –, atunci Troia o să ardă din temelii şi n-o să se mai ridice niciodată. Ilium o să rămână doar o amintire, o pagină arsă din cartea de istorie. Asta ne spune visul reginei.

Priam şi Hecuba l-au ţintuit cu privirea pe Aesacus.

— Lasă-ne, fiule, a rostit Priam după o tăcere îndelungată. Şi înţelege că ai făcut jurământ să nu spui nimănui.

Aesacus a părăsit încăperea cu plecăciuni. A ieşit valvârtej pe porţile cetăţii, fără să schimbe o vorbă cu nimeni. A

alergat şi a tot alergat spre inima ţinutului, ca să fie cu iubita lui, Hesperia, fiica zeului-râu Cebren.

Nu s-a mai întors niciodată la Troia. N-a trecut mult timp de la visul Hecubei şi Hesperia a murit de la muşcătura unui şarpe veninos. Aesacus a fost atât de deznădăjduit, încât s-a aruncat în mare de pe o stâncă. Străvechii zeiţe Tethys i s-a făcut milă de el şi, chiar înainte să atingă apa, l-a preschimbat într-o pasăre marină. O pasăre care, în durerea ei, avea să se arunce întotdeauna din înalt, repetându-şi veşnic sinuciderea.

Băiatul care a trăit

Priam şi Hecuba puneau Troia mai presus de orice. Mai presus de iubire, sănătate, fericire şi familie. Nu reclădiseră cetatea şi n-o făcuseră atât de frumoasă doar ca să-i rişte distrugerea. Dacă era adevărată, profeţia lui Aesacus părea crudă, venită din senin şi fără noimă, numai că Parcele nu fuseseră niciodată vestite pentru milă, dreptate sau raţiune. Viitorul Troiei era pe primul plan. Copilul trebuia să moară.

Hecuba a intrat în chinurile facerii chiar în ziua aceea. Când s-a născut copilul (Aesacus avusese dreptate, era băiat), a clipit, a gângurit şi a râs cu atât de mult farmec şi cu o asemenea frumuseţe fără cusur, încât niciunul dintre ei n-a avut inima să-l sufoce.

Priam s-a uitat la chipul zâmbitor al fiului său.

— Trebuie să trimitem după AGELAUS[43], a spus el.

[43] Pronunţat astfel încât să rimeze cu badger-lay-us.

— Da, a încuviinţat Hecuba. Nu poate fi altcineva.

Agelaus, marele păstor al familiei regale de pe Muntele Ida, avea avantajul că nu juca niciun rol în politica cetăţii sau în intrigile de la palat. Era loial şi demn de încredere şi ştia să păstreze un secret.

Le-a făcut o plecăciune regelui şi reginei, neputând să-şi ascundă uluirea la vederea bebeluşului din braţele Hecubei.

— Nu auzisem fericita veste că venise pe lume un nou prinţ sau o nouă prinţesă, a spus el. N-a bătut niciun clopot, n-a dat de ştire niciun vestitor.

— Nu ştie nimeni, a zis Hecuba. Şi nimeni n-are voie să afle niciodată.

— Copilul ăsta trebuie să moară, a spus Priam.

Agelaus a făcut ochii mari.

— Sire?

— Trebuie, de dragul Troiei, a zis Hecuba. Ia-l cu tine pe Muntele Ida. Omoară-l repede şi fără să-l chinui. Încredinţează-l lumii subpământene cu toate rugăciunile şi sacrificiile care se cuvin.

— Iar după ce-o faci, adu-ne o dovadă că e mort, a spus Priam. Abia după ce-o să ne convingem c-ai făcut treaba o să putem începe doliul.

Agelaus s-a uitat la rege şi la regină, care plângeau amândoi. A deschis gura să vorbească, dar n-a putut scoate niciun cuvânt.

— Nu ţi-am cere să săvârşeşti o asemenea grozăvie, a spus Priam, punându-i o mână pe umăr păstorului, şi ştii că n-am face-o dacă de ea n-ar depinde supravieţuirea noastră, a tuturor.

Agelaus l-a luat pe copil din braţele Hecubei, l-a vârât în traista de piele pe care o ducea în spate şi s-a îndreptat spre adăpostul lui de piatră de pe Muntele Ida.

Uitându-se la chipul blând al copilului, el şi-a dat seama că era la fel de incapabil ca Priam sau ca Hecuba să ucidă pe cineva de o frumuseţe atât de desăvârşită. Aşa că a urcat deasupra pădurii de pe Muntele Ida şi l-a lăsat pe copil acolo gol-goluţ, scâncind singur într-o crăpătură stâncoasă din muntele stăpânit de frig.

— O să vină repede fiarele sălbatice şi o să facă treaba pe care nu pot s-o fac eu, şi-a zis el, coborând anevoie spre adăpost. N-o să poată spune nimeni că Agelaus a omorât un copil de os regesc.

Nici n-a plecat bine Agelaus şi o ursoaică – alertată de sunetele şi de mirosurile neobişnuite – s-a apropiat clătinându-se de după colţ, adulmecând în aer şi lingându-se pe buze.

Norocul făcuse ca... Norocul? Nu, Soarta, Providenţa, Destinul... Ceasul rău, poate, dar nu Norocul, în niciun caz Norocul. Aşadar, Providenţa făcuse ca tocmai în dimineaţa aceea puiul abia născut al ursoaicei să fi fost mâncat de o haită de lupi. Ursoaica s-a aplecat, l-a lins o dată din cap până-n picioare cu limba ei uriaşă pe bebeluşul care scâncea, l-a luat de jos şi l-a lipit de piept.

Câteva zile mai târziu, Agelaus a urcat la loc ca să vadă corpul fără viaţă şi să le ducă regelui şi reginei o dovadă că fiul lor era mort.

Nu i-a venit să-şi creadă ochilor când l-a văzut pe bebeluş dând din mâini şi din picioare şi gângurind în legea lui, sănătos şi fericit.

— Trăieşte! Rozaliu şi dolofan ca un purcel!

L-a luat de jos pe copil şi l-a vârât în traista de piele.

— Zeii vor să trăieşti, băiete, şi cine sunt eu să mă pun de-a curmezişul voinţei lor?

Pe când îşi punea traista în spinare şi se întorcea să coboare la loc, o ursoaică uriaşă s-a ivit de după o stâncă şi i-a ţinut calea. Agelaus a împietrit de frică în timp ce mârâitul ursoaicei s-a transformat în răget, însă bebeluşul şi-a ridicat capul din traistă cu un chicotit, iar ursoaica s-a lăsat din nou în patru labe, a scos un urlet lung, tare şi mâhnit, după care şi-a văzut de drum.

Întors în colibă, Agelaus l-a aşezat pe copilaş pe masă şi l-a privit în ochi.

— Ţi-e foame, micuţule?

A luat nişte lapte de capră dintr-o ulcică şi a turnat puţin într-un săculeţ de lână ţesut cu fir des, pe care i l-a apăsat uşor de buze bebeluşului. L-a văzut cum suge şi morfoleşte până când s-a săturat.

Nu încăpea îndoială, Agelaus avea să-l crească de acum încolo ca pe copilul lui. Dar mai întâi trebuia să-şi îndeplinească promisiunea pe care le-o făcuse lui Priam şi

Hecubei. Cei doi insistaseră să primească o dovadă că fiul lor era mort.

Din întâmplare, cea mai bună căţea de pază a lui Agelaus fătase cinci pui chiar în dimineaţa aceea, iar unul dintre ei se lupta fără vlagă, prea slab ca să ajungă la ţâţă şi fără să aibă vreo şansă să mai apuce sfârşitul zilei. Agelaus l-a găsit pe puiul nevolnic, l-a înecat repede într-o troacă şi i-a tăiat limba.

I-a aruncat o ultimă privire nou-venitului, înainte să-şi înceapă drumul de întoarcere spre Troia.

— Rămâi aici, copilaş din traistă, a şoptit el. N-o să stau mult.

Priam şi Hecuba s-au uitat la limba retezată şi li s-au umplut ochii de lacrimi.

— Ia-o şi îngroap-o lângă el, a spus Hecuba. Ai făcut toate sacrificiile cuvenite?

— Totul s-a făcut după rânduială.

— O să se dea de veste că un prinţ de sânge regesc a murit la naştere, a zis Priam. O să se ţină jocuri funerare în cinstea lui astăzi şi în fiecare an în aceeaşi zi, pentru totdeauna.

Păstorul cu ochi scânteietori

Agelaus le-a spus prietenilor şi celorlalţi păstori că bebeluşul pe care îl creştea fusese părăsit pe treptele micului templu al lui Hermes de la poalele muntelui.

Povestea a fost acceptată uşor; se întâmplau destul de des asemenea lucruri. Neputând să se gândească la un nume pentru fiul lui adoptiv, Agelaus i-a spus mai departe „copilaş din traistă”. În greacă traistei i se spune pera, iar cu timpul numele a fost stâlcit pe când băiatul creştea şi aşa a apărut PARIS.

Pe pantele Muntelui Ida, Paris a devenit un băiat, un flăcăiandru şi un tânăr chipeş şi foarte inteligent. Niciun păstor nu se lupta mai bine să-şi apere animalele, precum şi pe tatăl lui şi pe ceilalţi păstori. Niciun viţel, niciun miel şi niciun bebeluş nu cădea pradă lupilor şi urşilor când era el de pază, niciun braconier şi niciun bandit nu îndrăzneau să-i calce pe pajişti. Printre oamenii din ţinut a ajuns să i se mai spună şi ALEXANDRU, „ocrotitorul de oameni”.

N-a trecut mult timp şi Paris s-a întâlnit şi s-a îndrăgostit de oreada (sau nimfa montană) OENONE, fiica zeului-râu Cebren.[44] Cei doi s-au căsătorit, părând sortiţi unei fericiri paradiziace.

Pasiunile lui Paris erau simple şi puţine: frumoasa Oenone şi bunăstarea turmelor şi cirezilor de care se îngrijea pentru Agelaus, cel despre care credea că-i este tată. Era mândru mai cu seamă de taurul din cireadă, un uriaş animal alb cu coarne perfect simetrice şi având între ele părul cel mai frumos, mai des şi mai ondulat.

— Eşti cel mai grozav taur din toată lumea, îi spunea el animalului, bătându-l drăgăstos pe crupă. Dac-aş vedea vreodată altul mai frumos, jur că m-aş pleca în faţa lui şi i-aş pune o coroană de aur pe frunte. Nici măcar zeii n-au taur atât de frumos ca tine.

---

[44] Ceea ce făcea din Oenone sora Hesperiei, iubita lui Aesacus.

Întâmplarea a făcut că zeul Ares, care ţinea mult la Troia şi la oamenii ei, a auzit această laudă şi i-a povestit despre ea lui Hermes.

— Un muritor nesăbuit crede că taurul lui e mai frumos decât oricare dintre ai noştri.

— Aha, a făcut Hermes. Simt o şotie.

— O şotie? a întrebat Ares.

— Un renghi, o farsă, o glumă. Trebuie doar să te preschimbi în taur şi să mă laşi să fac eu restul.

Hermes i-a explicat în mare farsa, iar pe chipul zeului războiului s-a lăţit un zâmbet.

— Să se-nveţe minte şmecherul, a spus el şi s-a pregătit de transformare.

Ares nu prea îi avea la inimă pe păstori şi pe agricultori. Trândăveau toată ziua pe câmp, în loc să se bată şi să ucidă.

În clipa aceea, în partea dinspre poalele Muntelui Ida, Paris trândăvea într-adevăr în iarba moale. La drept vorbind, dormea dus. O umbră care i-a acoperit faţa l-a făcut să se trezească. Şi-a ridicat privirile şi a văzut un tânăr păstor care se uita la el cu ochi scânteietori.

— Pot să-ţi fiu de folos?

— Eşti Paris, nu? a întrebat păstorul.

— Da, eu sunt. Tu cine-oi fi?

— A, un umil paznic de cirezi. Am auzit că ai o frumuseţe de taur despre care crezi că e fără pereche?

— Despre care ştiu că e fără pereche, a răspuns Paris.

— Am mai auzit c-ai fi spus că, dac-o să ţi se arate un taur mai frumos, o să-i pui o coroană de aur pe frunte, da?

— Întâmplător, chiar asta am spus, a recunoscut Paris nedumerit. Dar n-am crezut c-o să mă audă cineva.

— A, dacă n-ai vorbit serios...

Păstorul s-a întors şi a dat să plece.

— Ba am vorbit, a spus Paris.

— Rămâi aici şi mă duc să-l aduc pe-al meu, a zis păstorul. Cred că s-ar putea să-ţi pară rău că te-ai lăudat.

Hermes – căci el era – a coborât şi apoi s-a întors cu taur cu tot la Paris, încântat că putea să-l plesnească peste crupă şi să-l atingă uşor cu biciul peste fund, lucru pe care niciun olimpian întreg la minte n-ar fi îndrăznit să i-l facă energicului şi irascibilului zeu al războiului.

În clipa când l-a văzut pe Ares-taurul, Paris a acceptat că acest animal era mai voinic, mai alb, mai frumos şi, în general, mai izbutit chiar şi decât animalul lui.

— Nu-mi vine să cred, a spus el, minunându-se de părul des şi de coarnele strălucitoare. Credeam că nimeni nu-l poate întrece pe al meu, dar ăsta...

S-a lăsat la pământ şi a început să culeagă toate florile de rostopască, aconit şi piciorul-cocoşului pe care le găsea în iarbă.

— Coroana mea de aur e doar o cunună de flori galbene, i-a spus el lui Hermes, petrecând o ghirlandă pe după coarnele taurului. Dar dă-mi timp să fac avere, şi o să te caut, şi-o să te răsplătesc cu aur adevărat.

— Nu-i nevoie, a zis Hermes, punându-şi mâna pe umărul lui Paris şi zâmbind. Cinstea ta mi-ajunge. E un lucru rar şi frumos. Chiar mai rar şi mai frumos decât taurul meu.

Judecata

Timpul s-a scurs şi, în afară de a-i pomeni în treacăt lui Oenone despre remarcabila frumuseţe a taurului străin, ca exemplu de câte alte minuni se pot găsi în lume, în afara celor de pe pantele unui munte, Paris nu s-a mai gândit la întâmplarea aceea. Prin urmare, s-a mirat din cale-afară când a fost smuls dintr-un somn plăcut într-o după-amiază, puţine zile mai târziu, de o umbră care l-a acoperit din nou şi care, după ce el s-a ridicat în capul oaselor şi s-a uitat cu mâna la ochi, s-a dovedit a fi tot cea a tânărului păstor.

— Vai de mine, a spus Paris. Sper că nu te-ai întors deja după aur.

— Nu, nu, a zis Hermes. Am venit pentru altceva. Îţi aduc un mesaj de la tatăl meu, Zeus, care te roagă să-i faci un mare serviciu.

Paris a îngenuncheat pradă uimirii. A văzut acum – cum de nu observase încă de prima dată? – că faţa tânărului strălucea cu totul altfel decât cea a unui muritor. Şi cum de nu remarcase şerpii vii care se răsuceau pe bâta lui de cioban sau aripile care-i fâlfâiau la sandale? Nu putea fi decât Hermes, mesagerul zeilor.

— Ce pot să fac eu, un biet cioban şi păzitor al câmpurilor, pentru Regele Cerului?

— Pentru început, poţi să nu mai stai în genunchi, Paris, şi să vii cu mine.

Paris s-a ridicat anevoie şi l-a urmat pe Hermes printr-un crâng cu copaci răzleţi. Zeul a arătat spre o poiană luminată ici şi colo de razele soarelui, unde Paris a zărit trei siluete feminine strălucitoare. Şi-a dat seama pe loc că erau creaturi nemuritoare. Dintre cele mari. Zeiţe. Zeiţe din Olimp. A rămas stană de piatră, încercând să vorbească, însă n-a reuşit decât să cadă în genunchi.

— Are obiceiul ăsta, le-a spus Hermes. Sus, Paris. Cinstea şi judecata ta limpede au fost remarcate. Avem nevoie de ele acum. Ia mărul ăsta. Vezi cuvintele scrise pe el?

— Nu mă pricep să le desluşesc, a spus Paris, îmbujorându-se. N-am învăţat.

— Nu-ţi face griji. Scrie „Celei mai frumoase”. Iar tu trebuie să alegi care dintre cele trei merită să-l primească.

— Dar eu... sunt doar...

— Aşa vrea tata.

Hermes zâmbea mai departe, însă ceva din tonul lui i-a dat de înţeles că nu avea cum să-l refuze. Paris a luat mărul cu mâini tremurătoare. S-a uitat la cele trei siluete feminine. Nu văzuse atâta drăgălăşenie în toată viaţa lui. Şi Oenone a lui era frumoasă – ea însăşi fiica unui nemuritor. Crezuse că frumuseţea ei nu putea fi egalată de nimeni. Dar la fel crezuse şi despre taurul lui.

Prima zeiţă a făcut câţiva paşi în faţă. Paris şi-a dat seama după mătasea violacee, după penele de păun pe care le purta pe cap, după linia fină a maxilarului, după măreţia şi maiestuozitatea ei mândră că nu putea fi decât Hera în persoană, Regina Cerului.

— Dă-mi mărul, a spus Hera, apropiindu-se şi privind adânc în ochii lui Paris, şi o să ai parte de putere şi de stăpânirea tuturor oamenilor. Regatele şi provinciile din toată lumea o să intre sub domnia ta. Un sceptru imperial, bogăţii şi dominaţie cum nu a mai avut niciun muritor. Numele tău o să rămână în istorie – împăratul Paris, respectat, cinstit şi îndrăgit de toţi, ascultat de toţi.

Paris era gata să pună mărul în palma întinsă a Herei, într-atât de bine se lămurise că ea merita premiul. Frumuseţea ei îl umplea de veneraţie şi respect, iar răsplata pe care i-o oferea avea să-i aducă toate lucrurile la care visase, ba chiar mai mult. Simţise dintotdeauna, undeva în străfunduri, că era sortit măreţiei, puterii şi faimei. Hera avea să-i dăruiască toate astea. Mărul i se cuvenea pe deplin. Însă şi-a dat seama că trebuia să fie corect şi să le dea şi celorlalte două zeiţe măcar prilejul să revendice premiul, oricât de absurde ar fi părut pretenţiile lor pe lângă ce-i spusese Regina Cerului.

Paris s-a uitat la a doua zeiţă, care se apropia acum de el, cu un zâmbet grav jucându-i pe buze. Chiar pe suprafaţa scutului ei – printr-un artificiu pe care chiar nu-l înţelegea – a desluşit încruntătura furioasă şi înspăimântată a Meduzei. Simpla vedere a pavezei i-a spus că zeiţa care i se înfăţişa acum era Pallas Atena, iar cuvintele ei i-au confirmat convingerea.

— Dăruieşte-mi mie mărul, Paris, şi o să-ţi dau ceva mai mult decât puteri şi principate. Îţi ofer înţelepciune. Cu înţelepciunea vin toate celelalte: bogăţiile şi puterea, dacă asta vrei; pace şi fericire, dacă asta vrei. O să priveşti în inimile bărbaţilor şi femeilor, în cele mai întunecate colţuri ale cosmosului şi chiar şi în minţile nemuritorilor. Înţelepciunea o să-ţi aducă un renume care n-o să piară niciodată de pe faţa pământului. După ce se va fi ales praful de toate citadelele şi palatele celor puternici, cunoştinţele tale şi felul cum stăpâneşti artele războiului şi pe ale păcii o să ducă numele Paris dincolo de stele. Puterea minţii zdrobeşte suliţa cea mai puternică.

Ei bine, noroc că n-am apucat să-i dau mărul direct Herei, şi-a spus Paris. Fiindcă iată aici premiul cel mai mare dintre toate. Are dreptate Atena. Bineînţeles că are dreptate. Ai înţelepciune, cu siguranţă c-o să le urmeze puterea şi avuţia. Pe lângă asta, ce rost are puterea fără dibăcie şi inteligenţă? Mărul trebuie să-i revină Atenei.

S-a abţinut să i-l dea chiar în clipa aceea când şi-a adus aminte că mai exista o candidată la premiu care trebuia auzită.

Cea de-a treia concurentă a înaintat câţiva paşi, ţinându-şi capul plecat cu modestie.

— Eu nu pot să-ţi ofer înţelepciune sau putere, a spus ea cu voce moale.

Şi-a ridicat chipul şi Paris a rămas cu gura căscată. Nu mai văzuse niciodată o strălucire atât de nepământeană.

— Mă cheamă Afrodita, a spus apariţia, ridicându-şi sfios privirile spre el pe sub gene. Mă tem că nu sunt înţeleaptă sau isteaţă. Tărâmul meu este iubirea. Iubirea. Pare foarte mică alături de imperiile de pe uscat şi de pe mare sau de imperiile minţii, nu? Şi totuşi, cred că eşti de acord că până şi un lucru atât de neînsemnat şi de prostesc cum e iubirea – la urma urmelor, de ce-am avea nevoie de ea? – poate merita să te gândeşti la el. Iată ce îţi dăruiesc eu...

Ţinea în mână cochilia unei scoici, pe care i-a înmânat-o. Văzându-l că ezită, l-a încurajat încuviinţând din cap.

— Ia-o şi deschide-o, Paris.

Asta a şi făcut, iar înăuntrul cochiliei, mişcătoare şi vie, sclipea imaginea unui chip cum nu văzuse vreodată altul mai fascinant, mai seducător, mai capabil să subjuge şi să vrăjească. Era chipul unei tinere femei. Chiar când Paris s-a uitat înăuntrul cochiliei, tânăra şi-a ridicat faţa şi a părut că-l priveşte în ochi. A surâs, iar el aproape că şi-a pierdut echilibrul. Văpaia i-a cuprins obrajii; inima, gâtul, capul şi stomacul îi zvâcneau atât de puternic, încât s-a temut ca nu cumva să plesnească. Înfăţişarea Afroditei era uluitoare, însă aproape că-i rănise ochii, împingându-l să-şi dorească să se fi uitat în altă parte. Din cauza chipului din cochilie, voia să se arunce înăuntru.

— Cine... cine... cine? a fost tot ce-a putut să întrebe.

— O cheamă ELENA, a spus Afrodita. Dacă mărul o să fie al meu, ea va fi a ta. O să fac tot ce depinde de mine ca să mă asigur c-o să fiţi împreună. O să vă ocrotesc pe amândoi şi o să vă apăr mereu căsnicia. Ăsta e legământul pe care îl fac în faţa ta şi care nu poate fi încălcat.

Fără să mai stea pe gânduri, Paris a împins mărul în mâinile Afroditei.

— Premiul e al tău! a spus el răguşit şi, întorcându-se spre celelalte, a adăugat: Îmi pare rău, sper că înţelegeţi...

Însă Hera şi Atena, una încruntându-se, cealaltă clătinând trist din cap, se ridicaseră în aer, iar acum se făceau nevăzute. Când s-a întors să-i mulţumească Afroditei, Paris a constatat că dispăruse şi ea. Iar el nu mai avea nicio cochilie în mână. Şi nu stătea în picioare. Era întins pe iarbă, iar soarele îi pârjolea obrajii. Oare totul nu fusese nimic altceva decât un vis de după-amiază?

Însă faţa aceea...

Elena. Elena. Elena.

Cine Dumnezeu era Elena?

Certuri de familie

Cine Dumnezeu era Elena?

Suntem Icar şi Dedal, în zbor spre vest cu aripi din pene, sau poate că suntem Zeus, Vulturul, ducându-l în gheare pe prinţul Ganimede spre Olimp, sau poate că suntem Belerofon, despicând văzduhul pe calul înaripat Pegas. Sub

noi, hăt departe, Egeea cea albastră foşneşte încet. Atingem ţărmul nu departe de Muntele Pelion, casa centaurului Chiron. Trecem peste Muntele Othrys, casa primilor zei. În umbra lui vedem regatul Phthiei, unde Peleu domneşte peste mirmidoni. Noua lui soţie, nimfa marină Thetis, e însărcinată şi urmează să nască un băiat. O să ne întoarcem la ei destul de repede. Ţinând-o spre sud-vest, trecem pe deasupra Golfului Saronic; uitându-ne în jos, desluşim insula Salamina, căminul lui Telamon, unde trăiesc fiii lui, Ajax şi Teucer. În faţa noastră se întinde marea peninsulă Peloponez, locul unde se găsesc câteva dintre marile regate din lumea grecească. La nord, Corintul şi Aheea, la sud, Troezen, locul unde s-a născut Tezeu. Şi mai la vest se află Pylos şi Laconia, însă chiar sub noi se văd Argos şi vecinul lui, Micene, cele mai puternice dintre toate regatele. Ar trebui să ne oprim şi să vedem cine trăieşte acolo.

Ţineţi minte că, după ce n-a reuşit să recapete ţinutul Lidiei al tatălui său de la regele Ilus al Troiei, Pelops, fiul lui Tantal, a ajuns în vest, la Pisa, ca să câştige mâna fiicei regelui Oenomaus, Hippodamia, într-o întrecere de care.[45] Pelops a câştigat întrecerea, însă a fost blestemat, laolaltă cu urmaşii lui, de conducătorul de car Mirtil, pe care îl trăsese pe sfoară.

După ce l-a ucis pe Oenomaus şi a câştigat mâna Hippodamiei, Pelops a stăpânit peste Elida şi a înfiinţat acolo, în regatul Olimpia, un ciclu de întreceri sportive din patru în patru ani (care continuă şi astăzi sub forma Jocurilor Olimpice). El şi Hippodamia au avut doi fii, ATREU

[45] Nu Pisa din Italia, după cum vă amintiţi. Pisa grecească se găseşte în nord-vestul Peloponezului şi e capitala regatului Elida.

şi THYESTES.[46] După însoţirea cu nimfa Axioche, Pelops a mai avut un băiat, CHRYSIPPUS[47]. Prinţul LAIUS al Tebei, care primise adăpost în Elida după violenţele fratricide ce făceau prăpăd în oraşul lui natal, s-a îndrăgostit de frumosul Chrysippus şi l-a răpit, atrăgând astfel blestemul care avea să distrugă neamul lui Laius, al lui Oedip, fiul lui, şi al urmaşilor lui. Adăugat la blestemul iniţial aruncat asupra lui Cadmus, întemeietorul Tebei, şi întinzându-se până la copiii lui Oedip, acest blestem ar putea fi văzut ca o imagine în oglindă a blestemului aruncat asupra familiei lui Tantal.[48]

Încă un strop de răbdare. Un potop de date geografice şi genealogice s-a revărsat deja asupra acestor pagini, dar – ca de fiecare dată în cazul miturilor greceşti – există câteva fire esenţiale în tapiserie, dacă permiteţi schimbarea metaforei, care trebuie surprinse în culori vii, în cazul în care vrem să urmărim cu uşurinţă şirul poveştii. Nu e nevoie să ştiţi locul fiecărui oraş-stat din Peloponez, din Grecia continentală sau din Troada, nici pe fiecare văr şi mătuşă din marile familii care au domnit în acele ţinuturi şi care aveau să joace roluri esenţiale în drama ce urma să se petreacă acolo, însă unele merită cu prisosinţă să ne oprim asupra lor. De exemplu, casa regală a Troiei: Priam,

---

[46] Un al treilea fiu, Pittheus, s-a dus să stăpânească în Troezen. Pittheus era tatăl AETHREI, mama lui Tezeu, care apare în Eroii, dar pe care o s-o întâlnim în curând în legătură cu povestea Troiei.

[47] În traducere literală, „cal de aur”.

[48] Blestemul lui Ares l-a vizat pe Cadmus pentru că-l ucisese pe Dragonul Ismenian, iar cel al lui Dionysos a vizat următoarea generaţie, fiindcă o făcuse de ocară pe mama zeului, Semele. Pentru acestea şi pentru modul cum a cuprins blestemul neamul lui Laius, vezi Mythos (p. 265–267 şi 270) şi Eroii (p. 353–354).

Hecuba şi copiii lor. Telamon, Peleu şi vlăstarele lor sunt de asemenea importanţi. La fel este şi familia lui Tantal, care, trecând prin Pelops, prin fiii lui şi prin fiii fiilor lui, aruncă o umbră asupra întregului Război Troian şi asupra a ceea ce s-a întâmplat mai apoi. Blestemul asupra lui Tantal s-a dublat la fiecare generaţie – o cascadă de blesteme, a căror forţă ne propulsează spre sfârşitul a toate şi a tot.

Aşa că, trăgându-ne răsuflarea, ne găsim din nou în Peloponez. Laius l-a răpit pe Chrysippus. Pelops îl blestemă şi-i trimite pe cei doi fii legitimi, Atreu şi Thyestes, să-şi salveze fratele vitreg. În loc de asta, ei îl ucid[49]. Dacă o fac din gelozie, cum făcuseră Peleu şi Telamon cu fratele lor, Phocus, sau dintr-un alt motiv, nu e foarte clar.

Ştiţi prea bine de-acum că, dacă se comite o crimă în familie, cel care poate garanta ispăşirea este doar un nemuritor, un preot sau un rege miruit. Regii Eurytion şi Acastus o făcuseră pentru Peleu, regele Cychreus pentru Telamon. Cu mult timp în urmă, după ce Belerofon îşi ucisese din greşeală fratele, cel care a săvârşit purificarea cuvenită a fost regele Proetus din Micene.[50] Şi tot la Micene au gonit Atreu şi Thyestes ca să ispăşească, după ce Pelops i-a alungat din Elida pentru fratricid.

Ce s-a întâmplat în continuare cu Atreu şi Thyestes este atât de complicat şi de nebunesc, încât chiar nu mă lasă inima să vă povestesc până la ultimele amănunte. Dacă o să încropesc un paragraf care să încerce o explicaţie, o să

[49] Aruncându-l într-o fântână, după unele surse. După altele, silindu-l să se sinucidă...

[50] Cu rezultate formidabile: vezi Eroii (p. 184).

ne trezim cu trei nume importante pentru continuarea poveştii.

Fraţii Atreu şi Thyestes s-au stabilit la Micene, l-au răsturnat pe regele de acolo (Euristeu, despotul care îl silise pe Heracle să îndeplinească cele Douăsprezece Munci) şi pe urmă au început să se trădeze unul pe celălalt în cele mai groteşti moduri pe care le-au putut inventa: fiecare luptând pentru tronul cetăţii Micene, câştigându-l, pierzându-l şi câştigându-l la loc. Thyestes a furat-o pe Aeropa, soţia lui Atreu. Drept pedeapsă, Atreu i-a servit la un ospăţ chiar pe fiii lui Thyestes.[51] Thyestes a aflat de la un oracol că singurul mod în care putea să se răzbune pe fratele lui pentru o asemenea crimă era să aibă un fiu cu propria fiică – un fiu care, odată ajuns bărbat în toată firea, avea să-l ucidă pe Atreu. Prin urmare, s-a culcat cu fiica lui, Pelopia, care i-a dăruit la soroc un fiu, pe EGIST. În acest fel, adulterul, infanticidul, canibalismul şi incestul şi-au urmat unul altuia într-o succesiune rapidă şi savuroasă. Pelopia s-a ruşinat atât de mult din cauza incestului, încât imediat după ce l-a născut pe Egist, l-a părăsit într-un fund de ţară. Conform obiceiului, bebeluşul a fost găsit de un păstor şi, într-o întorsătură de situaţie întru câtva inevitabilă, păstorul l-a dus pe copil la unchiul lui, regele Atreu, care – nedându-şi seama că era al fratelui său, Thyestes, şi că urma, conform profeţiei, să-l ucidă – l-a adoptat pe Egist şi l-a crescut cu ceilalţi trei copii pe care-i avea cu Aeropa: doi fii, AGAMEMNON şi MENELAU, şi o fiică, ANAXIBIA.

Dacă mă urmăriţi în continuare, vă sunt extrem de recunoscător.

---

[51] Aşa cum făcuse şi Tantal, bunicul lor, cu tatăl lor, Pelops.

Abia după ce Egist a ajuns bărbat în toată firea i-a spus „unchiul” său, Thyestes, că era de fapt fiul (şi nepotul) lui şi că fusese adus pe lume ca o unealtă a răzbunării. În loc să fie îngrozit la aflarea veştii că era rodul unei însoţiri atât de nocive, Egist i-a făcut pe plac tatălui/bunicului Thyestes şi l-a ucis pe Atreu, ai cărui fii Agamemnon şi Menelau au fugit din Micene, lăsându-l sub controlul lui Thyestes şi al lui Egist.

Unde s-au dus Agamemnon şi Menelau? Au pornit spre sud, în direcţia Peloponezului de Jos, şi spre prosperul regat Laconia (sau Lacedemonia), pe care astăzi îl ştim sub o denumire care încă ne pune sângele în mişcare: Sparta[52]. Tinerii prinţi au fost bine primiţi de regele Spartei din această perioadă, TYNDAREUS[53], care era căsătorit cu LEDA, o prinţesă din regatul Aetoliei, din partea nordică a golfului Corint.

Ouăle

[52] Lacedaemon, fiul lui Zeus, fusese un străvechi rege al Laconiei. El şi-a redenumit regatul după soţia (şi nepoata) lui, Sparta. Spartanii din perioada clasică erau vestiţi pentru asprimea lor şi pentru modul direct în care se exprimau. Poate la fel ca în cazul stereotipului populaţiei din Yorkshire, nu prea puneau mare preţ pe studiu şi pe aiurelile metropolitane sudice pe care le găseai în Atena şi în alte asemenea locuri cu viaţă lejeră. O poveste spune că regele Filip al II-lea al Macedoniei (tatăl lui Alexandru cel Mare) a asediat cetatea şi i-a ameninţat pe locuitori astfel: „Dacă o să vă înfrângem, o să vă ştergem cetatea de pe faţa pământului. O să omorâm toţi bărbaţii şi băieţii şi o să facem sclave din toate femeile şi fetele”. Răspunsul spartanilor conţinea un singur cuvânt: „Dacă...” Se crede adeseori că acesta a fost primul răspuns laconic din istorie.

[53] Pronunţat Tinder-ay-us, dar, posibil, şi Tin-dahr-yus.

Într-o după-amiază, Tyndareus şi Leda au făcut dragoste pe malul unui râu. După ce a terminat, Tyndareus a plecat – cum fac de obicei bărbaţii –, lăsându-şi soţia întinsă, cu ochii închişi, sub razele soarelui ce strălucea şi îi încălzea chipul mulţumit.

S-a mirat câteva clipe mai târziu, când şi-a simţit soţul suindu-se din nou pe ea. Era un lucru neobişnuit să-şi recapete atât de repede tăria şi energiile iubăreţe.

— Eşti foarte zburdalnic în după-amiaza asta, Tyndareus, a murmurat ea.

Însă ceva nu prea era în regulă. Tyndareus era hirsut, însă nu avea mai mult păr decât un bărbat grec oarecare. Cu siguranţă că nu era blănos. Dar nu, ce simţea Leda peste tot pe carnea ei acum nu era blană, era altceva. Era...? Chiar aşa?... Să fi fost oare pene?

Leda a deschis ochii şi a văzut o lebădă mare şi albă aşezată pe ea. De fapt, nu era aşezată. Încerca s-o pătrundă cu forţa.

Cine ar fi putut fi dacă nu Zeus? Leda era frumoasă şi, când şi-a coborât privirile asupra Spartei în după-amiaza aceea, Zeus a văzut-o tolănită goală pe malul unui râu şi pur şi simplu n-a fost în stare să reziste. Ca să-şi facă mendrele cu fete, băieţi, nimfe şi zâne frumoase, Regele Zeilor luase multe înfăţişări extraordinare pe durata îndelungatei lui cariere în ale destrăbălării. Vulturi, urşi, ţapi, şopârle, tauri, vieri – ba într-un caz, chiar şi o ploaie de aur. Prin comparaţie, o lebădă părea ceva aproape obişnuit.

Cei familiarizaţi cu naşterea lui Heracle vor fi la curent cu conceptul de superfecundare heteropaternală.[54] Destul de comun la animalele care fac mizerie, cum ar fi porcii, câinii sau pisicile, acest fenomen biologic este rar, dar nu necunoscut, în cazul oamenilor. A existat un caz bine documentat în 2019.[55] Este o formă a ceea ce se cheamă polispermie: fertilizarea aceluiaşi ovul în urma a două acte sexuale diferite, care are ca rezultat naşterea a doi gemeni, fiecare cu un alt tată. În cazul Ledei, această ciudăţenie zigotică nebunească a fost şi mai interesantă, fiindcă Leda a născut două perechi de gemeni. De fapt, nu este exact. Era chiar mai ciudat de-atât. Când i-a venit sorocul, ea a clocit două ouă, fiecare dintre ele conţinând o pereche.

Ştiu. Dar aveţi răbdare.

Dintr-un ou au ieşit o fată şi un băiat cărora le-au spus CLITEMNESTRA şi CASTOR, iar din celălalt o fată şi un băiat cărora le-au spus Elena şi POLYDEUCES (cunoscut şi sub numele de Pollux). Tradiţia spune că Zeus era tatăl lui Polydeuces şi al Elenei, pe când Tyndareus era tatăl Clitemnestrei şi al lui Castor. Castor şi Polydeuces au fost crescuţi împreună ca doi fraţi gemeni iubitori, devotaţi unul altuia şi nedespărţiţi. Elena şi Clitemnestra au crescut

[54] Vezi Eroii, p. 75. În aceeaşi după-amiază, Alcmena a făcut sex atât cu Zeus, cât şi cu Amphitryon, soţul ei muritor, aducându-i apoi pe lume pe gemenii Heracle şi Ificle. Tatăl lui Heracle era Zeus, iar al lui Ificle, Amphitryon.

[55] Vezi „Chinese woman gives birth to twin babies from different fathers in one-in-a-million case”, Daily Sabah, 29 martie 2019, https://www.dailysabah.com/asia/2019/03/29/chinese-woman-gives-birth-to-twin-babies-from-different-fathers-in-one-in-a-million-case.

şi au încheiat căsniciile fatidice care au stabilit cadrul general al acestei poveşti.

Există şi o versiune mai veche a acestui mit, conform căreia Zeus ar fi ajuns tatăl Elenei într-un alt mod. Se spune că ar fi urmărit-o pe NEMESIS, fiica Nopţii, zeiţa răzbunării divine, pedepsitoarea hybris-ului, cea răspunzătoare de îngenuncherea celor a căror mândrie şi vanitate îi face să reacţioneze exagerat şi să conteste ordinea lucrurilor. Zeul a urmărit-o prin râuri, lunci şi trecători din munţi. Nemesis şi-a schimbat forma, s-a transformat în peşte şi a ţâşnit în ocean, dar Zeus s-a ţinut mai departe după ea, până când – odată preschimbată în gâscă – s-a transformat el însuşi în lebădă şi în cele din urmă s-a însoţit cu ea. La soroc, Nemesis a făcut un ou găsit apoi de un păstor care i l-a adus Ledei, regina lui. Aceasta l-a pus la clocit într-un cufăr şi după ce puiul de om, Elena, a ieşit din găoace, a crescut-o ca pe fiica ei.[56]

În ambele variante, Zeus a fost tatăl Elenei, care însă a fost crescută de Leda şi Tyndareus ca fiica lor, laolaltă cu sora ei, Clitemnestra, şi cu fraţii lor, Castor şi Polydeuces.

Castor şi Polydeuces erau fără îndoială chipeşi. Înfăţişarea Clitemnestrei atrăgea la rându-i admiraţia tuturor celor care o vedeau, dar Elena... A fost limpede din prima clipă că frumuseţea ei se vede doar o dată într-o generaţie. Ba

[56] Aceasta este versiunea preferată de Roberto Calasso, care o descrie cu mult patos şi fior poetic în cartea lui, The Marriage of Cadmus and Harmony. Într-adevăr, există ceva poetic în ideea că Elena este fiica lui Nemesis, care, ca fiică a Nopţii, e sora lui Eris. Persistă incertitudinea cu privire la originea numelui (printre posibilele sensuri se numără „torţă”, „lumină”, „foc”, ori „soare”), dar se acceptă, în general, că asemănarea cu „elenic”, „elen” şi alte echivalente ale lui „grecesc” este întâmplătoare.

chiar mai rar. O dată la două, trei, patru sau cinci generaţii. Poate o dată în viaţa unei întregi epoci sau a unei civilizaţii. Nimeni dintre cei care dădeau cu ochii de ea nu-şi amintea să mai fi văzut pe cineva măcar cu o zecime din frumuseţea ei. Pe măsură ce treceau anii, splendoarea ei a crescut atât de mult, încât nimeni dintre cei care o vedeau nu o mai uitau vreodată. N-a trecut mult timp şi faima Elenei din Sparta a ajuns la fel de mare ca a oricărui conducător puternic, războinic viteaz sau erou care răpune monştri – sau ca a oricărui muritor care trăia sau trăise vreodată.

Dar în ciuda frumuseţii răpitoare, Elena a reuşit să nu fie răsfăţată sau plină de sine. Pe lângă talentul artistic pe care femeile de atunci erau încurajate să şi-l valorifice, ea avea şi un simţ al umorului foarte viu şi inteligent. Îi plăcea să le joace feste celor din familie sau prietenilor, având avantajul de a se pricepe de minune să-i imite pe alţii. De multe ori şi-a derutat mama strigând-o cu vocea surorii ei, Clitemnestra. De multe ori şi-a derutat tatăl strigându-l cu vocea mamei sale, Leda. Toţi cei care făceau cunoştinţă cu Elena îi prevesteau un viitor strălucit şi minunat.

Avea doar doisprezece ani când Tezeu, regele Atenei, îmboldit de prietenul lui nestăpânit, PIRITHOUS, a răpit-o şi a dus-o la Aphidna, unul dintre cele Douăsprezece Oraşe din Atica. Lăsând-o pe fata buimacă şi speriată în grija lui Aphidnus, conducătorul oraşului, şi a propriei lui mame, Aethra, Tezeu a coborât pe tărâmul morţilor cu Pirithous ca să-l ajute să-şi îndeplinească planul nebunesc de a o răpi pe Persefona. Planul a eşuat lamentabil, bineînţeles, iar cei doi bărbaţi au fost pironiţi de Hades, furios la culme, în două jilţuri de piatră unde au rămas prizonieri, în lumea subpământeană, până când a trecut pe acolo Heracle, în timpul celei de-a Douăsprezecea Munci, şi l-a eliberat pe

Tezeu.[57] În vreme ce ei doi stăteau înlănţuiţi acolo, Elena a fost salvată de DIOSCURI[58], cum erau numiţi adeseori fraţii ei, Castor şi Polydeuces, şi readusă în sânul familiei sale din Sparta. Ea ajunsese totuşi să se bizuie pe Aethra, aşa că femeia mai în vârstă a însoţit-o în Sparta, însă de data asta ca sclavă, nu ca supraveghetoare. O veritabilă retrogradare pentru Aethra, care – pe lângă că era mama vestitului Tezeu, ucigaşul Minotaurului şi regele Atenei – era fiica bună a regelui Pittheus din Troezen şi fusese cândva iubita lui Poseidon, zeul mării.[59]

Loteria

După ce Dioscurii şi-au salvat sora din locul unde fusese ţinută închisă în Aphidna, Elena a fost păzită mult mai strict. În timp ce se transforma din fetişcană în tânără femeie, era nevoită să suporte prezenţa santinelelor în faţa uşii zi şi noapte, precum şi compania unui alai de slujitoare, însoţitoare, paznici şi guvernante, conduse de mama lui Tezeu, Aethra, ori de câte ori voia să se plimbe în jurul palatului.

---

[57] Vezi Eroii, p. 145.

[58] Însemnând „copiii zeului”, mai exact „copiii lui Zeus”: cuvintele Zeus, Deus şi Dios sunt înrudite sau „din aceeaşi familie”, cum ar spune lingviştii. Denumirea Dioscuri este folosită în general pentru a-i desemna pe gemeni, în ciuda faptului că doar Polydeuces era copilul biologic al lui Zeus.

[59] Şi mireasa prezumtivă a eroului Belerofon. Vezi Eroii (p. 173, 334 şi 394), pentru poveştile complete ale Aethrei şi ale lui Pittheus, Belerofon, Tezeu şi Pirithous.

Frumuseţea poate părea una dintre cele mai mari binecuvântări, dar poate să fie şi blestem. Unii se nasc cu o frumuseţe care pare să sucească gâturile oamenilor. Din fericire, foarte puţini dintre noi sunt aşa, însă puterea noastră poate fi destabilizatoare şi chiar explozivă. Aşa au stat lucrurile cu Elena. Mama Leda şi tatăl Tyndareus (mă rog, tatăl muritor) şi-au dat seama în scurt timp că toţi regii, prinţii şi războinicii neînsuraţi din Peloponez – şi mulţi alţii din Grecia continentală, din insule şi din cele mai îndepărtate avanposturi ale lumii greceşti – o doreau de soţie. O ditamai gloata de peţitori a început să umple palatul lui Tyndareus, fiecare cu alaiul lui de beţivani zgomotoşi. Ar fi fost încântaţi să câştige mâna unei prinţese atât de distinse dintr-o familie regală atât de măreaţă în orice împrejurări, însă acum frumuseţea Elenei ajunsese atât de vestită şi de cântată pretutindeni în lumea cunoscută, încât cine o lua de soţie avea să dobândească un tip de prestigiu şi de faimă noi şi fără pereche, spre a nu mai pomeni de privilegiul unic de a se trezi în fiecare dimineaţă lângă acel chip răpitor.

Printre peţitorii cei mai puternici şi insistenţi se numărau şi oaspeţii permanenţi ai familiei regale a Spartei în acea perioadă, Agamemnon şi Menelau, fiii lui Atreu, însă cei doi nu erau nici pe departe singurii care o curtau neobosit pe frumoasa Elena. Ajax din Salamina[60] s-a înscris şi el în cursa pentru mâna ei, la fel ca fratele lui vitreg, Teucer. DIOMEDE din Argos[61] a poposit la palat, la fel ca

[60] Fiul lui Telamon, numit adeseori Ajax Telamonianul, Ajax cel Puternic, sau Ajax cel Mare.

[61] Nicio legătură cu Diomede al Traciei, posesorul iepelor mâncătoare de carne care au constituit a Opta Muncă a lui Heracle. Vezi Eroii, p. 104.

IDOMENEU, regele Cretei, MENESTEU, regele Atenei[62], prinţul PATROCLE, moştenitorul tronului din Opus, un regat de pe coasta estică a Greciei continentale, FILOCTET din Meliboea, IOLAU şi fratele lui, Ificlus, conducătorii phylaceenilor din Tesalia, şi multe alte căpetenii de clan, bătrâni, prinţişori, nobili de rangul doi, moşieri şi bărbaţi plini de speranţă. Mult prea mulţi pentru a fi menţionaţi.[63]

Unul dintre conducătorii respectaţi şi de viţă nobilă care nu au venit în Sparta ca s-o peţească pe Elena a fost ODISEU din Itaca. Toţi cei care îl cunoşteau pe acest prinţ îl considerau cel mai viclean, cel mai ingenios şi cel mai prefăcut tânăr din întreaga lumea grecească. Tatăl lui Odiseu era argonautul LAERTE, conducătorul Cefaloniei şi al insulelor învecinate din Marea Ionică[64]. Mama lui Odiseu, ANTICLEA, era nepoata lui Hermes şi fata hoţului şi şarlatanului AUTOLYCUS[65], care era la rândul lui fiul lui

[62] Acesta fusese instalat în locul lui Tezeu de Castor şi Polydeuces după ce s-au dus valvârtej în Atica s-o salveze pe Elena.

[63] Combinând şi compilând listele întocmite de Apolodor, Hesiod şi Hyginus, ajungem la un număr total de 45 de peţitori.

[64] Numele „ionic” poate induce în eroare, dat fiind că aceste ape sunt în dreptul coastei de vest a Greciei şi nu au nicio legătură cu Ionia, căreia i-am spune Asia Mică sau, în ziua de azi, Anatolia din Turcia... aflată în partea de est a Mării Egee, în regiunea unde e situată şi Troia. Numele roman al lui Odiseu este Ulise, respectiv Ulysses... cea ce e ciudat, fiindcă romanii foloseau foarte rar litera „y”. O altă scriere în latină este Ulixes. Majoritatea izvoarelor sugerează că Odiseu a făcut parte din lista de peţitori pentru mâna Elenei, dar eu îmi menţin punctul de vedere şi spun că nu a fost, şi poate că veţi vedea de ce, pe măsură ce se desfăşoară povestea.

[65] Vezi Mythos, p. 319–320, pentru poveştile despre mârşavul Autolycus. Unele izvoare îl dau pe SISIF – un şarlatan la fel de alunecos

Hermes şi al nimfei CHIONE. Laerte îşi lăsase fiul, pe Odiseu, la conducerea Itacăi, una dintre insulele din arhipelagul Cefaloniei[66] peste care stăpânea. Deşi nu era nici pe departe cea mai rodnică sau cea mai prosperă dintre insulele ionice, Odiseu n-ar fi dat Itaca pentru toată bogăţia şi frumuseţea Peloponezului. Itaca îi era casă şi iubea fiecare colţ de stâncă şi fiecare tufă neîngrijită de pe pământul ei.

Prieteni şi duşmani deopotrivă erau de acord că Odiseu moştenise o bună parte din duplicitatea mârşavă şi din şiretenia malefică a bunicului Autolycus şi a străbunicului Hermes. Duşmanii se ţineau departe, bănuitori şi temători în faţa isteţimii şi înşelăciunilor lui; prietenii se bizuiau pe el pentru sfaturi şi stratageme. Era enervant de necinstit şi de duplicitar dacă-ţi era antipatic şi nu-ţi câştigase încrederea, dar încântător de abil şi de inteligent dacă aveai nevoie de el.

Aceasta din urmă a fost starea de spirit în care l-a căutat Tyndareus, agitat peste măsură.

— Odiseu! Uită-te în ce hal arată palatul meu! Fiecare burlac din insule, de la munte şi de la şes a dat iama aici, cerşind mâna Elenei. Mi s-au oferit bani de răscumpărare la auzul cărora ţi-ar ieşi ochii din cap. Există idioţi care cred că sunt un mare norocos că am o asemenea fiică, dar pur şi simplu nu s-au gândit până la capăt. Nu par să-şi dea seama că dacă o să i-o dăruiesc unui peţitor, o să-mi atrag aproape sigur duşmănia fără leac a tuturor celorlalţi.

(vezi Mythos, p. 315) – drept unul dintre înaintaşii lui Odiseu.

[66] Cefalonia sau Cefallenia (Kefalonia de astăzi pentru greci) este cea mai mare insulă ionică şi şi-a luat numele de la Cefal, iubitul lui Eos sau Aurora (vezi Mythos, p. 365) şi tatăl lui Laerte, tatăl lui Odiseu.

— Nu încape îndoială, a spus Odiseu, nu încape urmă de-ndoială că cei care n-o să ajungă la mâna Elenei o să facă urât. Chiar foarte urât.

— O să curgă şuvoaie de sânge-n tot Peloponezul!

— Asta dacă nu ne punem capetele la contribuţie şi nu chibzuim.

— Fă tu chestia cu chibzuitul, a spus Tyndareus. Pe mine mă apucă durerea de cap când încerc.

— Mi se arată o idee, a zis Odiseu.

— Serios?

— O, da. Simplă şi evidentă. O să meargă sigur, dar o să coste.

— Spune cât. Dacă împiedică războiul civil şi mă lasă-n pace, atunci merită oricât îmi ceri.

— Vreau mâna PENELOPEI.

— Penelopa? Penelopa fratelui meu, Icariu?

— Aceeaşi. E făgăduită unui prinţ din Tesalia, dar o iubesc şi mă iubeşte.

— Deci de-aia eşti singurul care n-a dat târcoale pe la camerele Elenei, cu limba pe-afară de-un cot, nu? Măi, măi. Felicitări. Rezolvă-mi problema şi poţi să-ţi iei aleasa pe corabie la primul flux. Ce idee ai?

— Strânge-i pe toţi peţitorii şi spune-le aşa...

Tyndareus l-a ascultat pe Odiseu prezentându-şi planul. A trebuit să-l audă de alte trei ori în amănunt până să-l înţeleagă în cele din urmă. Şi-a îmbrăţişat prietenul cu căldură.

— Sclipitor! a spus el. Eşti un geniu.

Tyndareus a dat câteva ordine. Au răsunat goarnele şi au bătut tobele. Sclavii au alergat desculţi prin palat, spunându-le oaspeţilor să se adune imediat în sala mare. Peţitorii au răspuns chemării plini de emoţie şi de nelinişte. Se luase vreo hotărâre? Alesese Elena pe cineva? Aleseseră părinţii pentru ea? După ultima vestire a trompetelor şi un ultim duruit de tobe, Tyndareus, Leda şi Elena, îmbujorată, au apărut în balconul principal. Marea adunare de regi, războinici, căpetenii de clan, prinţişori, generali, nobili, moşieri şi bărbaţi plini de speranţă de dedesubt au tăcut.

Odiseu stătea pe un scăunel la umbră şi zâmbea. Se întreba cum o să reacţioneze peţitorii la planul lui. O să fie nevoiţi să accepte. De bună seamă. La început fără chef, dar nu aveau încotro.

Tyndareus şi-a dres glasul.

— Prieteni. Regina Leda, prinţesa Elena şi cu mine suntem profund mişcaţi de interesul arzător pe care l-aţi arătat pentru formarea unei... legături intime cu casa noastră regală. Atât de mulţi, atât de buni, de nobili şi de vrednici de a fi aleşi. Am hotărât că singurul mod în care putem să rezolvăm problema asta fără să nedreptăţim pe nimeni este...

S-a întrerupt. Un scârţâit al pielii şi un zăngănit de arme, când 50 de bărbaţi s-au aplecat în faţă ca să audă mai bine.

— ... printr-o loterie.

S-a auzit un oftat colectiv. Zâmbetul lui Odiseu s-a lăţit.

Tyndareus a ridicat o mână.

— Ştiu, ştiu. Vă temeţi că sorţii o să vă fie potrivnici. Sau poate vă temeţi că zeii o să vă fie potrivnici. Căci dacă alesul o să se hotărască prin tragere la sorţi, n-o să fie ales de mine, nici de regină şi nici de prinţesă, ci de Moros şi Tyche[67], din care provin întotdeauna soarta, norocul şi ghinionul.

Peţitorii au părut să priceapă corectitudinea argumentului – cam aforistic, după părerea lui Odiseu – şi şi-au murmurat încuviinţarea.

Tyndareus a ridicat mâna să facă linişte.

— Încă un lucru. Există un preţ care trebuie plătit pentru biletul la loterie.

Acum s-au auzit bombăneli dezaprobatoare. Odiseu era încântat.

— Vă asigur că nu e un preţ în aur sau în bunuri, a spus Tyndareus. Preţul pe care vi-l cerem e un jurământ. Peţitorii Elenei vor intra în tragerea la sorţi doar dacă vor jura mai întâi pe toţi zeii din Olimp, precum şi pe vieţile propriilor lor copii şi nepoţi că, oricine-ar câştiga, vor

[67] Personificarea hazardului la greci.

respecta hotărârea fără să crâcnească. Pe lângă asta, vor promite s-o apere pe Elena şi pe soţul ei recunoscut prin lege de toţi cei care ar putea dori să le facă rău.

S-a lăsat tăcerea cât timp au chibzuit peţitorii. Era sclipitor, bineînţeles. Tyndareus n-ar fi putut să se gândească la un asemenea plan cu mintea lui. Cine altul, dacă nu Odiseu din Itaca, ar fi avut isteţimea să propună o idee atât de simplă şi totuşi perfectă? Norocosul câştigător al mâinii Elenei avea să se simtă în siguranţă pentru totdeauna. Perdanţii ghinionişti, oricât de ranchiunoşi sau de dezamăgiţi ar fi fost, n-ar fi putut face nimic fără să încalce un jurământ sacru. Un jurământ la care asistaseră, strânşi în acelaşi loc, cei mai puternici oameni din câţi existau pe lume.

Încuviinţând cu jumătate de gură, peţitorii au îngenuncheat unul câte unul şi au jurat, în faţa zeilor şi pe cinstea lor, să-l protejeze şi să-l apere pe cel care avea să tragă biletul câştigător din frumosul vas de aramă care era adus chiar atunci în sala mare.[68]

Câştigătorul loteriei a fost prinţul Menelau. Asta l-a încântat pe Tyndareus, care i-a spus lui Odiseu că văzuse în rezultatul care-i plăcea intervenţia binevoitoare a zeilor.[69]

---

[68] La drept vorbind, nu ştiu ce formă a luat loteria. Pesemne că nu a fost vorba de bilete cu nume scrise pe ele. Poate au fost tăbliţe pe care fusese trecut simbolul fiecărei case regale din care veneau peţitorii; sau poate a fost doar o tragere simplă cu pietricele, dintre care să zicem că toate au fost negre, cu excepţia uneia.

[69] În anumite versiuni ale poveştii nu există nicio loterie. Peţitorii rostesc jurământul, iar apoi Tyndareus îl alege pe Menelau (care nu e de faţă, fiind reprezentat de fratele său, Agamemnon).

— Are exact vârsta potrivită. Îmi place. Îi place şi Ledei, iar Elena l-a plăcut dintotdeauna. Cred că o s-o facă fericită. Bag mâna-n foc că Apollo sau Atena i-au călăuzit mâna când a tras biletul.

— Să sperăm că nu, a spus Odiseu. Când zeii joacă un rol atât de important în rosturile noastre, se cheamă că suntem blestemaţi.

— Eşti cinic, Odiseu, a zis Tyndareus.

Chiar atunci s-a apropiat de ei Agamemnon, care i-a aruncat o privire întunecată lui Odiseu.

— Ideea asta isteaţă a fost a ta, presupun.

Odiseu şi-a înclinat capul. Agamemnon era un simplu prinţ în exil, un rege fără ţară, însă avea ceva care impunea respect. Oriunde ar fi mers, aducea cu sine un aer de forţă şi de greutate. Aura puternică a autorităţii.

Agamemnon era cu aproape douăzeci de ani mai tânăr decât Tyndareus, însă regele spartan se fâstâcea întotdeauna în prezenţa lui.

— Sper că eşti mulţumit pentru fratele tău.

S-au uitat tustrei la capătul celălalt al sălii, unde Menelau şi Elena şedeau acum pe tronuri, primind felicitările şi loialitatea peţitorilor perdanţi.

— Seamănă cu tinerii amorezi pe care-i pictează artiştii pe platouri şi pe vaze, nu? a spus Odiseu.

— Nu e bine, a răspuns sumbru Agamemnon. Trebuia să se mărite cu mine. Sunt un bărbat mai matur şi – cu tot

respectul – mai bun. Nu peste multă vreme aş fi recucerit Micene. Dacă Elena ar fi a mea, ar deveni regina celui mai măreţ regat din lume.

O presupunere absurdă, şi-a spus Odiseu. Şi totuşi, rostită cu un soi de certitudine grosolană, care într-un fel convingea.

— A, da, a zis Agamemnon, ca şi cum ar fi simţit îndoielile lui Odiseu. CALCHAS, profetul meu, m-a asigurat că mă aşteaptă mari izbânzi. Iar Calchas nu se înşală niciodată. Nu am nimic împotriva fratelui meu, Menelau e un băiat cumsecade, dar nu se poate compara cu Agamemnon.

Stânjenit, Tyndareus i-a aruncat o privire de implorare mută lui Odiseu.

— Nu te-ai gândit, a spus Odiseu, că Elena are o soră? Poate că nu are aceeaşi frumuseţe ca a Elenei – niciun muritor n-o are –, dar cu siguranţă că şi Clitemnestra se poate număra printre cele mai atrăgătoare femei din lume. Dacă n-ar fi venit pe lume Elena, poeţii şi cântăreţii ar fi slăvit-o pe Clitemnestra.

— Clitemnestra, zici? a făcut Agamemnon, scărpinându-şi gânditor bărbia.

S-a uitat spre sora Elenei. Clitemnestra stătea în picioare cu Leda, mama ei, şi privea sigură pe sine şi cu nepăsare mulţimea strânsă în jurul Elenei şi al lui Menelau. Nu arătase nici cea mai mică urmă de ranchiună pentru isteria pe care o stârnea frumuseţea surorii ei.

Agamemnon s-a întors spre Tyndareus.

— E făgăduită?

— Nu, nici vorbă, a răspuns Tyndareus nerăbdător. Am vrut la început să scăpăm... Mă rog, ne-am gândit ca mai întâi să-i găsim perechea Elenei...

— Hai! a spus Odiseu, îndrăznind să-i dea un ghiont lui Agamemnon. Însoară-te cu Clitemnestra! Ce-ar putea să meargă prost?

Loteria pentru mâna Elenei din Sparta a reprezentat un punct de cotitură spectaculos în istoria lumii greceşti. Ea a părut să prevestească trecerea puterii de la o generaţie la următoarea şi să promită sosirea unei noi epoci de stabilitate, creştere şi pace. Tyndareus a renunţat la tronul Spartei în favoarea noului său ginere, Menelau.[70] Agamemnon a strâns o armată ca să invadeze Micene şi, aşa cum îi asigurase pe Tyndareus şi pe Odiseu, i-a izgonit din regat pe vărul său Egist şi pe unchiul său Thyestes, urcând pe tron şi având-o drept regină pe Clitemnestra. Thyestes a murit în exil pe Kythira, insuliţa aflată în vârful sudic al Peloponezului.

Agamemnon – aşa cum ghiciseră toţi cei care îl văzuseră crescând şi cum profeţise Calchas, clarvăzătorul lui – s-a dovedit un rege-războinic strălucit şi eficient. A absorbit, a anexat şi a cucerit ţinuturile şi oraşele-state din apropiere cu repeziciune şi dibăcie uluitoare. Deciziile nemiloase la

[70] Reperele temporale sunt, ca întotdeauna, exasperante când vine vorba de mit, nu de istorie. Anumite direcţii narative pun mari probleme de calculare a vârstei protagoniştilor şi de ordonare consecventă a evenimentelor istorice. Unii sugerează că Menelau a suit pe tronul Spartei abia după moartea şi transformarea în constelaţii a fraţilor lui gemeni, Castor şi Polydeuces.

comanda armatei şi darurile înnăscute de conducător i-au adus supranumele de Anax andron, „Regele Bărbaţilor”. Sub stăpânirea lui, Micene a devenit cel mai bogat şi cel mai puternic dintre toate regatele Greciei, în aşa măsură încât aproape că putea fi considerat imperiu.

Dar între timp ce s-a mai întâmplat cu Peleu şi Thetis, a căror cununie fusese întreruptă atât de ciudat de Eris şi de Mărul Discordiei?

Al şaptelea fiu

Şase fii îi dăruise Thetis lui Peleu, însă renumita profeţie că un fiu al ei avea să crească şi să-şi întreacă tatăl în măreţie nu a putut fi îndeplinită, fiindcă fiecare dintre cei şase bebeluşi a murit la puţin timp după naştere. Nu, nu e chiar aşa. A spune că au murit înseamnă a induce în eroare. Ar fi preferabilă – cel puţin din punctul de vedere al lui Peleu – formularea „au dispărut”. Peleu nu înţelegea, dar era prea sensibil ca să-i ceară amănunte atât de îndureratei Thetis. În fond, mai mulţi erau bebeluşii care mureau decât cei care trăiau. Atâta lucru ştia şi el. Şase la rând părea enorm, dar nu se cădea din partea lui, un simplu om, să facă prea multe cercetări.

Cu toate acestea, motivele nu erau peste puterea lui de a înţelege fiindcă era un simplu om; erau peste puterea lui de a înţelege fiindcă era un simplu muritor.

Însărcinată, aşteptând un al şaptelea fiu şi deznădăjduită, Thetis s-a dus la tatăl ei, zeul marin Nereu.

— E absolut tulburător, a spus ea. Am făcut totul cum se cuvine, sunt sigură de asta, şi totuşi bebeluşii ard.

— Poftim? a făcut Nereu.

— Peleu e un om de ispravă şi un soţ bun, a zis Thetis. Însă e muritor.

— Normal că-i muritor. Dar care-i treaba cu arsul?

— Eu o să trăiesc veşnic. Veşnic înseamnă enorm. Dac-ar fi să am un fiu de la muritorul Peleu, acel fiu despre care se spune că ar fi hărăzit să atingă o asemenea măreţie, atunci n-aş suporta gândul că ar fi tot muritor. Ar dispărea într-o clipită. Nici n-aş apuca să-l cunosc bine şi ar îmbătrâni, s-ar ramoli şi ar muri. Am acceptat să i se-ntâmple asta lui Peleu, dar vreau ca fiul meu măreţ să trăiască veşnic.

— Dar toţi copiii pe care-i ai cu un tată muritor trebuie, bineînţeles, să fie tot muritori, a spus Nereu. E-n firea lucrurilor.

— Nu şi dacă-l fac eu nemuritor! Oceanidele mi-au zis că există o metodă. Şi m-au asigurat că ar merge. Dar mă tem ca nu cumva să mă fi indus în eroare.

O sferă strălucitoare s-a rostogolit pe obrazul lui Thetis. Se găsea în uriaşa grotă de sub mare a lui Nereu, care era întrecută ca structură şi măreţie doar de palatul lui Poseidon. Când Thetis plângea la suprafaţa valurilor, vărsa lacrimi la fel ca toate creaturile de pe uscat şi din văzduh, însă când plângea sub valuri, lacrimile ei erau bule de aer.

— Le-ai întrebat pe oceanide? a întrebat-o tatăl ei. Oceanidele nu ştiu nimic. Ce prostie ţi-au băgat în cap?[71]

— Mi-au zis că, dacă vrei să-i dai nemurire unui copil de muritor, trebuie să-l freci cu ambrozie şi pe urmă să-l ţii deasupra focului. Am făcut exact cum mi-au spus de şase ori, dar de fiecare dată... de fiecare dată... copilaşul a urlat, a ars şi a murit.

— Ah, copil prostuţ ce eşti! Prostuţ, prostuţ, prostuţ!

— Adică nu mi-au spus ce trebuia?

— Nu că n-a fost ce trebuia, ci incomplet – ceea ce e la fel de rău, poate chiar mai rău. Da, dacă freci un bebeluş cu ambrozie şi pe urmă îl pui la prăjit deasupra flăcărilor îi conferi nemurire, numai că mai întâi trebuie să-l faci invulnerabil, pricepi?

— Invulnerabil?

— Normal.

— Ah, a spus Thetis, începând să-şi dea seama de adevăr. Aoleu, da, ar fi trebuit să mă gândesc la asta. Întâi invulnerabil şi abia pe urmă ambrozia şi flăcările.

— Oceanide! a zis Nereu cu dispreţ.

— Încă un lucru, a spus Thetis după câteva clipe.

---

[71] După cum s-a spus deja, oceanidele erau copilele lui Oceanus, titanul primordial al mării. Copilele lui Nereu erau nereidele. Poate că era de aşteptat să existe o rivalitate între aceste divinităţi. Doris, soţia lui Nereu, era ea însăşi oceanidă, bineînţeles, aşa că rivalitatea era, probabil, de tip familial.

— Da?

— Care e, de fapt, procedura ca să faci un copil invulnerabil?

Nereu a oftat.

— Styxul, bineînţeles. Cufundarea totală în apele ei.

Vă amintiţi – de altfel, sunteţi pe deplin iertaţi dacă nu vă amintiţi – că Peleu moştenise tronul Phthiei, regatul mirmidonilor din estul Greciei continentale. Acolo trăiau Peleu şi Thetis şi tot într-acolo a dat ea fuga după discuţia cu Nereu, la timp ca să dea naştere unui al şaptelea copil – tot băiat. Peleu a fost fericit, cum era firesc, însă calda lui bucurie de tată a fost mult diminuată de neliniştea simţită când a văzut emoţia, bucuria şi optimismul cu care a sărbătorit Thetis noua naştere. După şase morţi premature, părea o nebunie să arăţi atâta iubire şi speranţă.

— De data asta totul o să fie bine, sunt sigură, a spus ea, strângându-şi copilaşul la piept. Frumosul LIGYRON. Ai văzut ce păr strălucitor are? Ca firul de aur.

— O să jertfesc un taur, a zis Peleu. Poate că de data asta zeii o să fie îndurători.

În noaptea aceea, pe când Peleu dormea, Thetis l-a luat pe micul Ligyron din pătuţ şi s-a îndreptat cu el în braţe spre cea mai apropiată intrare în lumea subpământeană. Styxul, râul urii, care curgea prin ţinutul morţilor, unde stăpân era Hades, era ea însăşi o oceanidă, unul dintre cei trei mii de copii ai titanilor Oceanus şi Tethys. Apele ei erau reci şi negre – de un negru cu adevărat stigian. Thetis

a îngenuncheat şi l-a cufundat pe Ligyron gol-puşcă în râu. Ca să se asigure că apele repezi nu aveau să-l ducă la vale, l-a ţinut de o gleznă, prinzându-i călcâiul stâng între degetul mare şi arătător. A numărat până la zece şi pe urmă l-a scos la suprafaţă şi l-a învelit cu o pătură. Şocul apei reci ca gheaţa l-a trezit pe Ligyron, care însă nu a plâns.

După ce s-au întors în iatacul palatului din Phthia, Thetis l-a pus pe copilaş pe o masă şi l-a privit în ochi.

— Acum eşti invulnerabil, micule Ligyron, i-a spus ea. Nimeni nu-ţi poate face rău. Nicio suliţă nu-ţi poate străpunge coastele, nicio ghioagă nu-ţi poate frânge oasele. Nicio otravă şi nicio molimă nu te poate răpune. Acum o să te fac nemuritor.

A încălzit o mână de ambrozie parfumată între palme înainte să-l frece pe corp pe Ligyron.[72] Copilul a gângurit vesel când a fost frecat cu unguentul pe piele. După ce s-a încredinţat că-l unsese pe tot corpul, Thetis l-a dus în dreptul căminului, unde ardea un foc straşnic.

De data asta. De data asta avea să meargă. Băiatul ei nu avea să moară niciodată.

---

[72] Oamenii nu cad de acord asupra compoziţiei exacte a ambroziei. Ideea că zeii beau nectar şi se hrăneau cu ambrozie e sugerată de trimiterile la Homer, însă alţi autori din Antichitatea clasică au văzut lucrurile exact pe dos, cu ambrozia ca lichid şi nectarul ca materie solidă. Cei mai mulţi sunt de acord că ambrozia mirosea frumos, era parfumată şi conţinea, probabil, şi miere. Însuşi cuvântul „ambrozie” pare să fi provenit dintr-un altul, care însemna „nemuritor” sau „nemort”.

Thetis s-a aplecat şi l-a sărutat pe Ligyron pe frunte, simţind dulceaţa familiară a ambroziei pe buze.

— Hai, dragul meu, a şoptit ea, ţinându-l deasupra flăcărilor.

— Nu!

Cu un urlet de furie, Peleu s-a repezit spre cămin şi l-a smuls pe copil din foc.

— Vrăjitoare nebună! Dementă, crudă, bolnavă...

— Nu înţelegi!

— Ba cum să nu. Abia acum înţeleg ce s-a-ntâmplat cu ceilalţi şase copii. Pleacă. Pleacă de la palat. Ieşi! Ieşi...

Thetis s-a ridicat să-şi înfrunte soţul, cu ochii împrăştiind fulgere de mânie. Fusese şocată că Peleu o luase prin surprindere, însă era nereidă şi nu avea voie să arate nici cel mai mic semn de slăbiciune.

— Niciun muritor n-are voie să-ndrăznească să-mi spună să plec. Pleacă tu. Ieşi tu.

În braţele lui Peleu, Ligyron a început să plângă.

Peleu a rămas nemişcat.

— Ştiu că poţi să mă omori şi pe mine, dacă asta alegi. Hai, alege. Zeii o să vadă ce fel de creatură eşti.

Thetis a bătut din picior.

— Dă-mi-l înapoi! Îţi spun, nu-nţelegi ce făceam.

— Pleacă!

Thetis a ţipat furioasă. Muritorii. Nu meritau osteneala. Foarte bine. Nu izbutise să încheie operaţiunea de nemurire a fiului ei. Ligyron avea să moară, ca toate fiinţele omeneşti. Avea lucruri mai bune de făcut decât să se înjosească luându-se la harţă. Din capul locului, n-ar fi trebuit să aibă de a face cu muritorii şi cu slăbiciunile lor.

Într-o spirală şi un vârtej de lumină, Thetis s-a făcut nevăzută.

Ţinându-l pe copil

Peleu a rămas pe loc un timp, cu micul Ligyron roşu la faţă şi scâncindu-i în braţe. I se părea de necrezut că o mamă, orice fel de mamă – divină sau muritoare – putea să treacă prin chinurile zămislirii şi facerii, pentru ca pe urmă... pe urmă să facă ce făcuse Thetis. Să-şi încredinţeze copiii flăcărilor. Pesemne că era nebună. Şi că avea un suflet rătăcit şi bolnav. Poate că, în timp, avertismentul din profeţie se deformase. Nu era vorba de un fiu al ei care să-i depăşească tatăl, ci de un fiu al ei care să nu trăiască deloc.

S-a uitat în ochii celui de-al şaptelea fiu al lui.

— O să trăieşti, o să creşti şi o să devii mai strălucitor decât mine, Ligyron? Sunt sigur că da.

Peleu l-a luat acum pe copil şi l-a dus în peştera bunicului şi salvatorului său, Chiron. Tocmai peştera unde se

căsătorise cu Thetis în faţa tuturor zeilor, în ziua când Eris rostogolise mărul de aur.

— M-ai crescut, i-a spus Peleu centaurului, la fel ca pe Asclepius şi Iason. Vrei să faci acum acelaşi lucru pentru fiul meu? Să-i fii instructor, călăuză şi prieten?

Chiron şi-a plecat capul şi a luat bebeluşul în braţe.[73]

— O să mă-ntorc să-l iau când o să facă zece ani, a zis Peleu.

Lui Chiron nu-i plăcea numele Ligyron. Însemna „văicăreţ şi plângăreţ”, iar centaurul a presupus că-i fusese dat ca poreclă ironică. La urma urmelor, toţi bebeluşii se vaită şi plâng. Pesemne că, dacă lucrurile ar fi mers pe făgaşul firesc, Peleu şi Thetis ar fi găsit un alt nume – mai demn – pentru fiul lor. După ce s-a gândit puţin, Chiron s-a oprit asupra numelui AHILE.[74]

[73] Centaurul avea trunchi, cap şi braţe de om; doar de la brâu în jos avea patru picioare şi corp de cal. Iată motivul pentru care centaurul vorbea şi îşi folosea mâinile ca orice fiinţă omenească.

[74] Apolodor din Atena era de părere că Ahile însemna „fără buze” (a-cheile) – o explicaţie care lui Sir James Frazer (autorul volumului Creanga de aur, o lucrare de pionierat din 1890 despre mit şi folclor) i s-a părut „absurdă”. Unii autori, ca Robert Graves şi Alec Nevala-Lee, consideră că „fără buze” i se potriveşte unui „erou oracular” – chiar dacă nu prea îmi dau seama prin ce anume ar putea fi Ahile „oracular”. Printre celelalte interpretări ale numelui se numără „cel cu picioare subţiri” şi, poate prin extindere, „cel iute de picior” – o calitate asociată lui Ahile de Homer şi de mulţi alţii. De asemenea, „suferind pentru oameni” sau poate „ai cărui oameni suferă” – un alt dublu sens folosit de Homer, al cărui joc de cuvinte nici nu confirmă, nici nu infirmă că aceasta ar fi adevărata origine şi „semnificaţie” a numelui. Este un joc al derivării pe care filologii îl practică de mult

Aşa se face că Ahile şi-a petrecut primii ani din viaţă în peştera lui Chiron, instruindu-se în muzică, retorică, poezie, istorie şi ştiinţe, pentru ca mai târziu, când s-a considerat că se făcuse destul de mare, să se întoarcă la palatul tatălui său din Phthia, unde a învăţat să arunce suliţa şi discul, să conducă un car de luptă, să se lupte cu sabia şi cu mâinile goale. La acestea din urmă – aşa-numitele arte ale războiului –, el a arătat calităţi uluitoare. Când a împlinit unsprezece ani, nimeni din regat nu putea să-l ajungă pe pista de alergări. Se credea că alerga mai repede chiar şi decât Atalanta[75] şi că era mai agil decât toţi muritorii care trăiseră pe pământ. Viteza, agerimea privirii, echilibrul şi graţia sportivă fără pereche i-au adus o strălucire, o aură ce i-a emoţionat şi i-a captivat pe toţi cei cu care a avut de a face, chiar şi la o vârstă atât de fragedă. Era Ahile cel de Aur, al cărui viitor glorios şi eroic era asigurat.

Când acest copil model împlinise zece ani şi tocmai fusese transferat din peştera lui Chiron la curtea regală din Phthia, regele Menoetius şi regina Polymele din regatul învecinat Opus i-au trimis un mesaj lui Peleu. Polymele era sora lui Peleu, iar Menoetius îl însoţise ca argonaut în expediţia de căutare a Lânii de Aur. Cei doi l-au întrebat pe Peleu dacă îl puteau primi pe fiul lor, Patrocle, care omorâse din greşeală un copil într-o criză de furie, iar acum trebuia să crească exilat din Opus, ca să-şi ispăşească crima. În afara acelei răbufniri, tânărul Patrocle era un băiat cumpătat, binedispus şi grijuliu, iar Peleu s-a

timp şi e greu să-i dai marele premiu vreunuia dintre ei. Aşa cum se întâmplă cu toate numele şi titlurile, uzul comun erodează atât conotaţia, cât şi denotaţia, iar numele devine cel numit şi viceversa. AHILE, din toate punctele de vedere, e un caz unic.

[75] Vezi Eroii, p. 327.

bucurat că Ahile avea să-l aibă ca însoţitor pe vărul lui. Iar în acest fel cei doi băieţi au crescut împreună şi au devenit prieteni de nedespărţit.

Distribuţia

Să ne amintim acum cine ce face şi pe unde e.

În TROIA, Hecuba şi Priam i-au adăugat familiei – printre mulţi alţi copii[76] – pe fiii DEIFOB, HELENUS şi TROILUS şi pe fiicele Iliona, CASANDRA, Laodice şi POLIXENA. Fiul lor cel mare, prinţul Hector, s-a căsătorit cu prinţesa cilicianã ANDROMACA, în timp ce Paris, „fiul născut mort” (aşa cum s-a dus vorba), despre care nimeni din Troia nu bănuia c-ar fi fost în viaţă, cutreierã cu turmele şi cirezile lui pe Muntele Ida, absolut incapabil să uite visul straniu pe care îl avusese în după-amiaza aceea însorită: Hermes, un măr, cochilia unei scoici, nişte zeiţe şi faţa aceea – o faţă atât de frumoasă, încât Paris ştia că avea să-i apară în vise pentru totdeauna.

Faţa este a Elenei, acum regină a SPARTEI şi căsătorită cu Menelau. Cei doi au fost binecuvântaţi cu o fiică, HERMIONE, şi un fiu, NICOSTRATUS. Elena e însoţită peste tot de slujitoarea ei, mama lui Tezeu, Aethra.

Agamemnon stăpâneşte peste MICENE cu tânăra lui soţie, Clitemnestra. Aceasta i-a dăruit trei fiice – IFIGENIA, Electra şi Chrysothemis – şi un fiu, Oreste.

---

[76] Nu mai puţin de 50 de copii dăruiţi lui Priam de Hecuba şi de alte soţii, dacă ţinem cont de diversele izvoare.

Pe insula SALAMINA, Telamon domneşte cu soţia lui, Hesione (prinţesa troiană pe care a adus-o cu el după ce, alături de Heracle, a făcut prăpăd în Troia tatălui ei, Laomedon). Cei doi au un fiu, Teucer – arcaş neîntrecut –, care se înţelege perfect cu uriaşul lui frate vitreg, Ajax –, fiul lui Telamon din prima căsătorie.

Fratele lui Telamon, Peleu, domneşte în PHTHIA fără soţia lui izgonită, Thetis. Fiul lor, Ahile, însoţit întotdeauna de prietenul său Patrocle, creşte şi devine un bărbat remarcabil.

După ce-l ajută pe Tyndareus să-şi rezolve problemele, Odiseu se întoarce în Itaca alături de Penelopa, mireasa lui.

Dacă toate lucrurile astea ne sunt lămurite, putem să străbatem încă o dată Marea Egee înapoi spre est şi să revizităm Troia.

Paris se întoarce acasă

Pe măsură ce se apropia a optsprezecea comemorare a celui de-al doilea fiu al lui Priam şi al Hecubei, vinovăţia, ruşinea şi tristeţea pe care o simţeau cei doi pentru uciderea lui nu puteau fi micşorate sau alinate.

Se instituise obiceiul organizării de jocuri funerare în cinstea copilului pierdut în fiecare an, în ziua presupusei naşteri şi morţi. Nimeni din Troia, în afara păstorului Agelaus, nu aflase că regele şi regina îşi trimiseseră copilaşul să moară pe un munte. Din câte ştiau ceilalţi, un tânăr prinţ murise la naştere. Asemenea lucruri se

întâmplau. Puţine erau perechile ale căror copii supravieţuiau cu toţii până ajungeau oameni în toată firea.

Paris însuşi, trăind cu nimfa montană Oenone pe păşunile înalte de pe Ida, ştia că aceste jocuri funerare speciale se organizau de când îşi aducea aminte, însă nu avea habar de neobişnuita lui legătură personală cu ele, de faptul că se ţineau în amintirea morţii lui. Cât despre apariţia lui Hermes şi a celor trei zeiţe... Ei bine, se ştia că dacă adormeai pe păşunile de pe Ida, MORFEU putea să vină uneori şi să-ţi sufle în nări parfum de mac, levănţică şi cimbru, provocându-ţi nişte fantasme ciudate şi vii, care-ţi năvăleau în minte aidoma mirajelor.[77] Paris hotărâse că nu era nevoie să ştie şi Oenone de acest vis. Cu câteva veri în urmă ea îi născuse un fiu, CORYTHUS, şi deşi Paris nu-i dăduse niciodată vreun motiv să se îndoiască de iubirea pe care i-o purta, simţea că s-ar putea să nu vadă cu ochi buni povestea lui despre trei zeiţe, un măr de aur şi o frumuseţe muritoare pe nume Elena. Aşa că păstrase pentru el năzărirea aceea bizară. Şi totuşi, faţa aceea... ah, cum ajunsese să-l obsedeze.

Într-o după-amiază, cu câteva zile înainte de data când trebuiau să înceapă jocurile funerare, un ofiţer şi şase soldaţi s-au ivit pe Ida ca să pună stăpânire pe mândreţea de taur despre care Paris se lăudase, cu câteva luni în urmă, că era fără pereche – lauda ce pricinuise apariţia lui Hermes şi a întregului episod ciudat.

Paris nu înţelegea de ce voia un grup de soldaţi să-i ia animalul.

---

[77] Morfeu era zeul viselor. Numele lui nu se leagă doar de „morfină”, ci şi de „metamorfoză”. În fond, visele sunt transformări, modificări ale formelor, sensurilor şi poveştilor din minte.

— E al meu şi al tatălui meu, Agelaus! a protestat el.

— Taurul ăsta, la fel ca toate animalele de pe Ida, la fel ca tine, băiete, i-a răspuns ofiţerul, vorbindu-i de sus, este proprietatea maiestăţii sale, regele Priam. Şi a fost ales să fie premiul cel mare al jocurilor.

Paris a dat fuga să-i spună lui Agelaus despre ce-l aştepta pe taurul lor favorit, dar nu l-a găsit. Cum îndrăznea regele Priam să li-l ia? Da, teoretic era proprietatea familiei regale, dar cum putea un păstor de vite să-şi facă treaba aşa cum se cuvenea fără un taur de prăsilă? Pe Paris îl supăra gândul că un sportiv arogant ar fi putut să câştige nobila creatură, un animal cu care un troian crescut la oraş nu avea ce să facă. Fără îndoială că, după încheierea jocurilor, taurul măreţ şi frumos avea să fie sacrificat. O risipă inutilă din punctul de vedere al şeptelului.

Era enervant. Paris putea să parieze că era mai rapid şi mai puternic decât toţi răsfăţaţii de la oraş. Se şi vedea alergând, sărind şi aruncând împotriva celor mai buni rivali pe care putea să-i ofere Troia.

Şi deodată a auzit o voce în minte.

De ce nu?

De ce să nu coboare, să nu se înscrie în întrecere şi să nu-şi recâştige taurul? Competiţia le era deschisă tuturor, nu? Numai că pe când era copil, cu ani în urmă, Agelaus îl făcuse pe Paris să jure că nu avea să se ducă niciodată la Troia. Paris întrebase nevinovat cum arăta cetatea şi dacă puteau s-o viziteze într-o bună zi. Asprimea răspunsului tatălui său îl uimise.

— Niciodată, băiete, niciodată!

— Dar de ce nu?

— Troia o să-ţi aducă ghinion. Am... auzit-o de la o preoteasă. La templul lui Hermes, unde te-am găsit pe când erai un bebeluş. „Nu-l lăsa niciodată să intre pe porţile Troiei”, mi-a spus. „Nu există nimic acolo în afară de nenoroc.”

— Ce fel de nenoroc?

— Nu te priveşte. Ştiu zeii ce ştiu. Şi nu se cade să aflăm. Jură-mi că n-o să te duci niciodată acolo, Paris. Că n-o să intri niciodată în cetate. Jură-mi.

Iar Paris jurase.

Dar stai puţin, a spus vocea din mintea lui Paris, jocurile se ţin în afara Troiei. Pe câmpia Iliumului, între râul Scamander şi zidurile cetăţii. Putea să coboare, să participe la jocuri, să câştige taurul şi să se întoarcă pe Ida cu el – fără să-şi încalce promisiunea făcută lui Agelaus.

Paris a coborât cu pas vioi, ţinându-se după soldaţi şi după taur. Pe când mergea, a văzut străfulgerări de bronz scânteietor şi de piatră lustruită printre copaci, până când în cele din urmă a dat cu ochii de toate turlele, turnurile, drapelele, meterezele, parapetele, zidurile şi marile porţi ale Troiei. La mică distanţă de soldaţi şi de taur, Paris a străbătut podul de lemn peste Scamander şi a admirat priveliştea magnifică.

Troia ajunsese în culmea gloriei. Bogăţiile care veneau din schimburile comerciale cu estul nu se vedeau doar în

multitudinea, trăinicia şi meşteşugul cu care fuseseră ridicate zidurile cetăţii, ci şi în strălucirea armurilor militare, în hainele vopsite în toate culorile purtate de locuitori şi în înfăţişarea sănătoasă a copiilor bine hrăniţi. Până şi câinii păreau sătui şi mulţumiţi.

Toată lumea se ocupa de pregătirile pentru întreceri. În apropierea pistei de alergări, de lungimea unui stadion[78], fuseseră amenajate locurile pentru disc, suliţă şi lupte libere. Grupuri de oameni ieşeau întruna pe porţile laterale mai mici ale cetăţii. Negustorii şi saltimbancii îi aşteptau. Muzicanţii cântau. Dansatorii se răsuceau pocnind din castaniete şi agitând panglici viu colorate, ce se unduiau în aer. Vânzătorii de mâncare îşi deschiseseră tarabele din spatele cărora strigau denumirea şi preţul a ceea ce vindeau. Câinii alergau încolo şi încoace, lătrând stârniţi de mult aşteptata izbucnire de culori, mirosuri, tărăboi şi spectacol.

Paris s-a apropiat de un bărbat cu aer impunător, care stătea la intrarea pentru pista de alergări, şi l-a întrebat cum să se înscrie astfel încât să ia parte la întreceri. Bărbatul a arătat spre un şir de tineri care stăteau la coadă ca să ajungă în faţa unei mese joase de lemn. Paris li s-a alăturat şi în scurt timp a primit un jeton şi a fost îndrumat spre suprafaţa de concurs, unde s-a dezbrăcat la un loc cu ceilalţi şi a început să se încălzească.[79]

---

[78] Cam 630 de picioare... sau 192 de metri după măsurătorile de astăzi. Cuvântul englezesc stadium provine din unitatea de măsurare a lungimii, care era folosită şi pentru denumirea probei de sprint.

[79] Nu s-a dezbrăcat de tot. Nuditatea deplină a devenit obligatorie pentru întrecerile sportive abia pe la jumătatea secolului al VIII-lea î.C. – o idee introdusă, probabil, de spartani. Gumnos înseamnă „gol” în greacă – de aici, gymnasium, sală de sport, un loc unde trebuie să fii

Un pocnet de bici şi un strigăt. Mulţimea care se lipise de gardul suprafeţei de concurs s-a dat la o parte când două care de luptă au trecut repede unul lângă celălalt, conduse de doi tineri cu pielea netedă, bine îngrijiţi şi atletici.

— Prinţul Hector şi fratele lui, Deifob, a şoptit concurentul de lângă Paris. Cei mai buni sportivi din întreaga Troadă.

Paris i-a măsurat cu privirea pe prinţi. Hector, moştenitorul tronului, era înalt, atrăgător fără doar şi poate şi binefăcut. Dădea din cap şi zâmbea când a coborât din car şi i-a înmânat hăţurile unui sclav, punându-i o mână pe umăr şi părând să-i mulţumească. Cu o fluturare aproape sfioasă a mâinii, a răspuns ovaţiilor mulţimii şi li s-a alăturat lui Paris şi celorlalţi sportivi. Deifob, fratele lui, a sărit jos din car şi a trecut prin mulţimea care se îmbulzea, fără să atingă pe cineva şi fără să se uite la nimeni. Părea bine clădit şi musculos, însă avea ceva arogant şi dispreţuitor care i-a displăcut lui Paris din prima clipă.

Mulţimea s-a întors la auzul goarnelor. Paris a văzut un şir de vestitori în partea cea mai de sus de pe zidurile cetăţii. Sub ei s-a deschis o poartă mare.

— Poarta Scaeană, a şoptit sportivul de lângă Paris. Nu pot fi decât regele şi regina.

Paris se aştepta să vadă venind un car sau o trăsură uriaşă, însoţită de vestitori şi de călăreţi. În cel mai rău caz, la un alai în care perechea regală să fie purtată într-o

---

gol. Administraţia sălilor de sport insistă pentru un minimum de echipament în zilele noastre şi respinge argumentele referitoare la originea adevărată a cuvântului. Eu, unul, am renunţat la munca de convingere şi port măcar un petic de ceva când trag de fiare în prezent.

lectică sau pe un divan, preferate de cârmuitorii din Orient. Nu se aştepta să vadă ieşind doi oameni de vârstă mijlocie ivindu-se braţ la braţ. Seamănă mai degrabă cu un soţ şi o soţie de rând ieşiţi la plimbarea de dimineaţă decât cu un mare conducător şi consoarta lui, şi-a zis Paris. S-au auzit urale zgomotoase, pe care perechea le-a primit salutând din cap şi zâmbind călduros.

— E chiar regele Priam? l-a întrebat Paris pe sportivul de lângă el.

În loc de răspuns, sportivul a căzut în genunchi, la fel ca toţi ceilalţi concurenţi, inclusiv prinţii Hector şi Deifob. Paris a îngenuncheat şi el şi s-a uitat la Priam şi Hecuba, care au ajuns la podiumul amenajat pentru ei, de unde vedeau toată câmpia.

Regele Priam a ridicat braţele, făcându-le semn tuturor să se ridice.

— Cu optsprezece ani în urmă, a rostit el răspicat, ni s-a născut un prinţ.

Avea o voce puternică şi limpede.

— Copilul n-a avut prilejul să tragă aer în piept, dar nu l-am uitat. Regina Hecuba şi cu mine ne gândim la el în fiecare zi. Astăzi întreaga Troie se gândeşte la el. Astăzi amintirea lui e cinstită în faţa zeilor.

S-a întors spre sportivi.

— Fiţi tari, fiţi cinstiţi, fiţi mândri, fiţi troieni.

Toţi sportivii din jurul lui Paris s-au bătut cu pumnii în piept şi au strigat în cor de cinci ori: „Tare! Cinstit! Mândru!

Troian!”, apăsând pe ultimul cuvânt din ce în ce mai mult de fiecare dată. Paris şi-a dat seama că aşa era obiceiul şi a făcut la fel ca restul sportivilor, simţind fiorul de emoţie şi bucuria de a fi unul dintre ei pe când se lovea cu pumnii în cuşca pieptului şi urla cuvintele.

Troian! Exista oare un lucru mai ales?

Au fost sacrificaţi un berbec şi un miel. Un preot a dat drumul unui stol de optsprezece porumbei, câte unul pentru fiecare an care trecuse – i s-a spus lui Paris – de la moartea tânărului prinţ.

Paris însuşi s-a implicat în întreceri cu un entuziasm şi o energie fără margini. Ajunsese la anii cei mai frumoşi ai tinereţii, cu trupul antrenat după ce atâta amar de vreme urmărise şi strânsese laolaltă viţei, purceluşi, iezi şi miei, călit de aerul de munte şi hrănit cu cele mai bune tocane de miel, lapte de capră şi miere de cimbru sălbatic. A triumfat în fiecare probă pe rând, spre bucuria mulţimii, care l-a îndrăgit imediat pe acest concurent necunoscut, dar nespus de chipeş şi copilăresc de nerăbdător. Singurii doi din competiţie care s-au apropiat cât de cât de el, ameninţându-i supremaţia, au fost cei doi prinţi de os regesc. Pe durata întrecerilor, lui Paris i s-a spus că fie unul, fie celălalt fusese declarat învingător al jocurilor în ultimii şapte ani.

Pe Hector nu părea să-l deranjeze că era întrecut de tânărul străin, însă fratele său Deifob era din ce în ce mai înnegurat şi furios pe măsură ce se scurgeau orele după-amiezii. Cel mai mult îl sâcâiau uralele ce se auzeau dinspre spectatori de fiecare dată când Paris îl învingea. Aşa stând lucrurile, a fost cu atât mai mare ghinionul ca atunci când s-a tras la sorţi pentru proba de lupte corp la

corp, Deifob să constate că îl are adversar pe acest intrus obraznic.

— Să dea dracii dacă nu-l satur pe ţăranul ăsta să se umfle-n pene de parcă tot palatul ar fi al lui, i-a mârâit el lui Hector. Mojicul o să se-adune de pe jos.

— Ia-o uşor, l-a prevenit Hector. Arată un strop de mărinimie, da? Oamenii sunt de partea lui şi oricare ar fi rezultatul, tot el o să fie câştigătorul general.

Stilul de luptă pentru această probă se numea pankration sau „prin toate mijloacele” – se spunea despre combinaţia de box şi lupte fără restricţii că fusese inventată de Tezeu când îl învinsese pe regele-luptător Cercion din Eleusis.[80] Deifob miza pe faptul că nevinovatul lui adversar nu avea să fie pregătit pentru atâtea procedee foarte dure, toate permise: loviri, muşcări de nas şi de urechi, scos de ochi, strângeri de scrot.[81] Numai că Deifob însuşi era nepregătit pentru felul cum se eschiva Paris dându-i târcoale şi având grijă să nu poată fi atins. În plus, îndrăznind să zâmbească. Cu cât urla şi se năpustea Deifob mai tare, cu atât mai repede părea să facă Paris pasul înapoi. Spectatorii se îndoiau de râs.

— Stai pe loc, lua-te-ar naiba! a strigat Deifob. Rămâi şi luptă!

— În regulă, a spus Paris, apropiindu-se şi trecându-şi un picior pe sub Deifob. Dacă asta vrei...

---

[80] Vezi Muncile lui Tezeu din Eroii, p. 406.

[81] Ulterior, în perioada clasică, aceste artificii şmechereşti au fost interzise, însă în timpurile mai îndepărtate puteai să-ţi imobilizezi adversarul aproape oricum.

Într-o clipă, Deifob stătuse în picioare, în clipa următoare era întins cu faţa în sus şi cu un neica-nimeni de la ţară care îngenunchease pe el, ţintuindu-l cu umerii de pământ.

— Ţi-a ajuns, da? a spus Paris, râzând spre el, cu o mână ridicată în semn de salut adresat mulţimii.

Câteva fetişcane se chinuiau să-şi croiască drum spre el şi-i răspundeau prin strigăte aprobatoare.

Era prea de tot. Deifob s-a ridicat anevoie în picioare cu un urlet de mândrie rănită, strigându-i slujitorului să-i aducă sabia.

— O să-ţi dau o lecţie pe care nu o s-o uiţi niciodată! a mârâit el, prinzând sabia de mâner.

Însă Paris a fost prea rapid pentru el. S-a răsucit pe călcâie şi a rupt-o la fugă spre zidurile cetăţii, râzând mai departe. Ştia că poate să-l întreacă la fugă pe Deifob pe orice distanţă. Deja o dovedise în trei probe diferite de alergări.

— După el! a strigat prinţul turbat de mânie.

— Hai, lasă, a spus Hector. Băiatul a câştigat pe drept.

— Mi-a şoptit porcării la ureche, a zis Deifob. A spus ticăloşii despre mama noastră.

Era o minciună, dar a fost de-ajuns să-l pună în mişcare pe Hector, care a strigat:

— Opriţi-l pe omul ăla!

Râzând în continuare, Paris a fugit mai departe, neştiind unde se ducea, însă plin de plăcerile pe care ţi le aduc

victoria şi osteneala, hohotind şi iubind viaţa. Auzea gălăgia celor care îl urmăreau, dar nu se îndoia că era în stare să se ferească, să se ascundă şi să scape de primejdie. Fără să stea pe gânduri, s-a năpustit pe marea poartă deschisă şi s-a trezit în cetate. A încetinit ca să se minuneze în faţa labirintului de străzi şi alei din jur. Deci asta era Troia. Curţi, prăvălii, fântâni, pieţe, străzi şi oameni. Foarte mulţi oameni. Era derutant şi ameţitor. Paris a cotit de câteva ori, simţindu-se ca Tezeu în labirintul cretan. A auzit cum hărmălaia din spatele lui e din ce în ce mai mare. A ales o stradă dreaptă şi îngustă şi a rupt-o la fugă pe ea, până a ajuns la câteva trepte de piatră ce duceau la două porţi aurite. Şi-a dat seama prea târziu că porţile erau ferecate şi că nimerise într-o fundătură. Cu zgomotul urmăritorilor crescând în spatele lui, a zgâlţâit porţile şi a strigat.

— Ajutor! Dacă aici e cumva un templu, cer adăpost în numele tuturor zeilor! Ajutor, ajutor!

Porţile s-au deschis şi o preoteasă tânără şi frumoasă a ieşit din întuneric şi a coborât, întinzând mâna.

— Vino..., a spus ea.

Paris a întins mâna, însă în clipa când mâna lui a atins-o pe a ei, tânăra s-a retras cu un geamăt şi cu ochii măriţi de groază.

— Nu! a spus ea.

— Te rog, te implor! a strigat Paris, uitându-se peste umăr.

Deifob şi Hector, cu săbiile scoase, erau în fruntea unui adevărat şuvoi de simpatizanţi, spectatori, copii şi câini asmuţiţi.

— Nu! a repetat preoteasa. Nu! Nu! Nu!

A dispărut înapoi în întuneric şi a închis poarta după ea.

Paris a izbit cu pumnii în marile tăblii de lemn ale portalului, însă Deifob s-a aruncat asupra lui, cu dinţii dezgoliţi şi urlând pradă furiei.

— Ridică-l, Hector. Hai să vedem cât o să-i mai râdă căpăţâna aia neruşinată când o să-i zboare de pe umeri.

Hector, cel mai înalt dintre cei doi, l-a ridicat voiniceşte pe Paris şi l-a ţinut.

— N-ar fi trebuit să-l înfurii pe Deifob, a spus el. Dacă-ţi ceri iertare cu umilinţă, o să am grijă să nu-ţi pierzi mai mult decât o ureche pentru ce-ai făcut.

Deifob îşi ridicase sabia.

S-a auzit un glas, puternic şi ascuţit.

— Stai! Nu poţi să-ţi omori fratele!

Deifob şi Hector s-au întors. La fel a făcut şi Paris, ca să-şi vadă tatăl, pe Agelaus, croindu-şi drum prin mulţime.

— Pune-l jos, stăpâne Hector! Pune-ţi fratele jos!

O parte a mulţimii s-a dat la o parte ca să-i facă loc lui Agelaus. Cealaltă s-a dat la o parte ca să-i lase să treacă

pe regele Priam şi regina Hecuba. Agelaus i-a văzut şi a căzut în genunchi.

— N-am putut s-o fac, maiestăţile voastre! N-am putut să-l omor pe copilaş. Şi mă bucur că n-am făcut-o. Ia priviţi-l. Ar trebui să fiţi mândri de el.

Agelaus a spus toată povestea. Mulţimea a tăcut mâlc.

Hecuba a fost prima care l-a îmbrăţişat pe buimacul Paris. Priam l-a strâns la piept şi i-a spus „fiule”. Hector l-a lovit afectuos în braţ şi i-a spus „frate”. Deifob l-a lovit – ceva mai tare – în celălalt braţ şi i-a spus şi el „frate”. Mulţimea a izbucnit în urale şi a ţinut-o aşa cât timp alaiul regal s-a întors şi s-a îndreptat spre palat.

În spatele lor, porţile de aur de la capătul treptelor templului s-au deschis şi preoteasa a ieşit, tânguindu-se şi dând din braţe ca şi cum ar fi căzut pradă demonilor.

— Scoateţi-l, scoateţi-l din oraş! a strigat ea. E moartea. O să ne distrugă pe toţi.

Chiar dacă a auzit-o cineva, nu i-a dat atenţie.

Preoteasa se numea Casandra şi alesese vocaţia sfinţeniei în locul unei vieţi de prinţesă. Cea mai frumoasă şi mai înzestrată dintre fiicele lui Priam şi ale Hecubei se dedicase acestui templu al lui Apollo din Troia. Spre nenorocul ei, îi atrăsese atenţia zeului însuşi, care – vrăjit de frumuseţea ei – i-a dăruit harul profeţiei. Mai degrabă o mită decât un dar. Apollo s-a apropiat şi a vrut s-o ia în braţe.

— Nu! a spus imediat Casandra. Nu mă dăruiesc nimănui, zeu sau muritor. Nu vreau s-o fac. Nu, nu...!

— Dar ţi-am făcut cel mai mare dar pe care ar putea să-l aibă un muritor, s-a revoltat Apollo.

— Aşa o fi. Dar nu ţi l-am cerut eu şi nici prin cap nu mi-a trecut să-ţi dăruiesc în schimb corpul meu. Nu. Te refuz. Nu.

Apollo nu putea să-şi ia înapoi darul – era o lege categorică, după care niciun nemuritor nu putea să desfacă lucrul pe care îl făcuse fie el, fie un alt muritor[82] –, aşa că, pradă furiei, a scuipat în gura Casandrei tocmai când se deschidea spre a mai spune o dată „nu”. Scuipatul era un blestem. Asta însemna că profeţiile Casandrei nu aveau să fie crezute niciodată. Oricât de precis ar fi prezis viitorul, nimeni nu-i dădea crezare. Soarta ei era să fie ignorată.

Ce-i spusese scurta atingere a mâinii fratelui ei nu avem cum să ştim. Ce a văzut acum cu ochii minţii putem doar să ghicim. Poate că era aceeaşi imagine a flăcărilor care îi apăruseră în vis Hecubei cu optsprezece ani în urmă. O lăsăm pe Casandra pe treptele templului, frângându-şi mâinile şi tânguindu-se deznădăjduită.

Zeii se uită în jos

Impulsul care îl făcuse pe Paris să coboare muntele în goană, pe urmele taurului fără pereche – oare venise de la el sau de la un zeu? O voce i-a şoptit în minte „De ce nu?”

[82] Puteau să-l sporească sau să-l suplimenteze, dar nu să-l desfacă.

De ce să nu cobori de pe munte, să nu te înscrii în întrecere şi să nu-ţi recâştigi taurul? De ce nu? Să fi fost oare chiar vocea lui Paris, ambiţia şi impulsul lui tineresc, sau a fost inspiraţie divină?[83]

Afrodita îi promisese că, dacă primea mărul de aur, avea să i-o dea pe Elena. Acceptarea lui Paris în palatul regal din Troia a însemnat o emoţie încântătoare pentru tânăr, o cotitură în viaţă la care n-ar fi îndrăznit să spere. Însă era o evoluţie ce părea să împlinească mai degrabă promisiunea Herei legată de putere şi de principate decât pe cea a Afroditei legată de iubire. Să fii prinţ într-un palat era cum nu se poate mai plăcut, însă nu-l apropia nici atâtica de amintirea acelei figuri, a „Elenei" care-i fusese promisă.

Sau poate că da?

Zeii au un fel al lor de a face lucrurile.

Da, viaţa de prinţ era cu siguranţă încântătoare. Sclavi, bogăţii şi veşminte minunate, băuturi şi mâncăruri cum Paris nu mai gustase niciodată. Troienii cădeau în genunchi la trecerea lui. A fost – la început – mai palpitant şi mai savuros decât şi-ar fi putut imagina vreodată. Dar i se părea că trebuia plătit un preţ pentru tot luxul, supunerea şi rangul înalt. I se părea că se aştepta de la prinţi să ştie tot felul de lucruri.

Bunăoară, artele războiului. Paris era un sportiv înnăscut, după cum constatase întreaga Troie. Însă acum i se pretindea să combine calităţile atletice native cu tehnicile mai aspre ale vieţii de militar. Spre deosebire de fraţii lui,

[83] „Inspiraţie" înseamnă la propriu „inhalarea aerului" – pentru antici ea se referea la un zeu, o muză sau o altă putere exterioară.

Hector şi Deifob, el nu avea forţa fizică şi disciplina militară care i se cereau unui războinic, însă deocamdată suplinea prin repeziciune, echilibru şi coordonare. Pe lângă asta, la ce i-ar fi folosit vitejia ostăşească? A existat vreodată o cetate mai paşnică decât Troia?

Artele păcii i se păreau profund anoste lui Paris. Etichetă, istorie, comerţ, taxe şi impozite, diplomaţie, drept... Astfel de lecţii îl obligau să rămână înăuntru şi-l scoteau din minţi de plictiseală.

Într-o după-amiază Paris stătea tolănit pe pernele din apartamentul tatălui său. Vocea monotonă a lui Priam se auzea de ceva vreme, spunând poveştile inimaginabil de complicate ale marilor dinastii regale din lumea grecilor. Paris deprinsese arta de a-şi lua o expresie de om atent şi preocupat, în timp ce mintea îi hoinărea prin alte părţi.

— Despre mătuşa ta Hesione ţi-am povestit deja, spunea Priam. Draga mea soră. Îi datorez viaţa, chiar aşa. M-a răscumpărat de la Heracle, care tocmai se pregătea să-mi taie gâtul, cum ţi-am zis. Ce mult aş vrea s-o revăd. Însă a fost luată când eu eram mic – şi asta ţi-am povestit – de Telamon din Salamina. Şi trăieşte acolo cu el. Au un fiu, pe Teucer. Măcar mă bucur că i-au dat un nume de troian. Şi-acum, să străbatem marea şi să ajungem chiar în Peloponez. Argolida e stăpânită de marele rege Agamemnon din Micene, bineînţeles. Soţia lui e regina Clitemnestra. Şi au patru copii...

Paris a riscat să se uite pe furiş pe fereastră. Auzea nişte bărbaţi care se antrenau în duel cu săbiile. I-au ajuns la urechi şi crâmpeie de muzică – un grup de fete cântau. S-a gândit la soţia Oenone şi la fiul Corythus şi a simţit un mic junghi de vinovăţie. Ar fi fost frumos să insiste să-l

însoţească la palat, dar s-a gândit că făceau parte din vechea lui viaţă, la fel ca Agelaus. Bătrânul păstor chiar ţinuse morţiş să rămână pe Muntele Ida.

— Oile şi vitele o să-ţi ducă dorul, băiete, îi spusese el. Şi eu la fel. Numai că locul tău e lângă familia adevărată.

Oenone nu fusese atât de înţelegătoare. Vărsase multe lacrimi şi făcuse o criză de isterie. Paris s-a gândit că măcar ar fi putut să-i înţeleagă poziţia. Oricum, îşi impusese punctul de vedere. Oenone şi fiul ei rămăseseră pe Muntele Ida, iar el stătea în palatul regal din Troia. Aşa se cuvenea. Între timp, Priam continua să-i înşire nesfârşita serie de regi, regine, prinţi şi prinţese. La ce-i folosea lui Paris să ştie atâtea date despre afurisitele astea de familii regale şi despre infernalele relaţii dintre ele? Nici nodul din Gordium nu era atât de complicat şi de greu de dezlegat.[84]

— Iar pe urmă coborâm spre Sparta, a continuat Priam, unde fratele lui Agamemnon domneşte acum cu soţia lui, Elena. Tyndareus, tatăl lor, a...

Paris s-a ridicat brusc în capul oaselor, cu sângele năvălindu-i în obraji.

— Ce nume ai spus adineauri, tată?

— Poftim? Tyndareus? Un urmaş al lui Perseu, la fel ca Heracle, la început a...

— Nu, înainte de asta. Ai rostit un nume...

---

[84] Vezi Mythos (p. 448), pentru povestea nodului gordian.

— Am rostit multe nume, a spus Priam cu un zâmbet trist. Şi chiar am sperat că o să le ţii minte pe toate. Am vorbit despre Agamemnon şi Clitemnestra...

— Nu, după asta...

— Menelau? Elena?

— Da...

Paris parcă răguşise un pic. Şi-a dres glasul şi a încercat să pară indiferent.

— Elena, ai zis? Cine mai e şi ea?

Priam a recitat răbdător arborele genealogic al Elenei, trecând sub tăcere episodul cu Leda şi lebăda. Lumea auzise zvonuri despre cele două ouă din care ieşiseră două perechi de gemeni, însă Priam nu simţea nevoia să confirme nişte simple bârfe.

Paris şi-a lăsat tatăl să termine şi pe urmă şi-a mai dres o dată glasul. Îl lovise inspiraţia.[85]

— M-am gândit la ceva, tată, a zis el. Povestea pe care mi-ai spus-o despre cum a răpit-o Telamon pe sora ta, Hesione. Pe vremea lui Heracle?

— Ce-i cu ea?

— Nu cred că-i în regulă ca mătuşa mea să trăiască la Salamina. E o prinţesă troiană... Ce-ar fi dacă... Nu, e o idee nebunească...

— Ce anume e o idee nebunească?

[85] Din nou. Să fi fost chiar inspiraţia sau Afrodita?

— Păi, îmi tot vorbeşti de misiuni diplomatice, responsabilităţi regeşti şi alte alea, a spus Paris. Ce-ar fi dacă aş pleca în – cum îi zice? – „ambasadă”, nu? Sau e „delegaţie”? Una dintre ele. Ce-ar fi să mă duc în ambasadă, sau în delegaţie, la Telamon şi să văd dac-ar fi de acord s-o lase pe Hesione să se-ntoarcă acasă? Aici, în Troia. Mi-ai spus c-ai vrea tare mult s-o revezi şi...

— Băiatul meu! Băiatul meu drag!

Priam mai avea puţin şi plângea.

— Dă-mi voie să mă duc cu nişte corăbii la Salamina, a spus Paris, tot mai încrezător. Corăbii încărcate cu daruri scumpe – ştii de care: mătăsuri, mirodenii, vin şi aur. O să-i transmit mesajul tău cald şi curtenitor lui Telamon şi poate că diplomaţia o să-mi elibereze mătuşa.

— E o idee minunată! a zis Priam. Vorbesc imediat cu PHERECLUS să pregătească o mică flotă. Eşti un băiat bun, Paris, şi binecuvântez ziua care ni te-a adus înapoi.

Însă Paris nu era un băiat bun. Nici prin cap nu-i trecea să se ducă pe mare la Salamina ca să negocieze întoarcerea unei mătuşi bătrâne, de care nu-i păsa nici cât negru sub unghie. Ce însemna Hesione pentru el sau el pentru Hesione? Afrodita îi şoptise adevărata destinaţie. Sparta şi Elena cea promisă.

Nu, Paris nu era un băiat bun.

Anchise: un interludiu

Zeus era furios. Afrodita îndrăznise să râdă de el. În faţa întregului Olimp. Acea undă de râs cristalin şi triumfător care îl făcea mereu să-şi încleşteze fălcile.

Zeul era Regele Zeilor, Stăpânul Cerului şi Conducătorul necontestat al Olimpului. Dar, la fel ca pe mulţi alţi cârmuitori, îl descuraja sentimentul că toată lumea, de la cel mai umil muritor la cea mai strălucitoare zeitate, era mai liberă decât el. Mai puţin blocat, stingherit şi îngrădit. Era limitat, pe de o parte, de tratat, obligaţie şi moştenire, iar pe de alta, de ameninţarea constantă a revoltei, nesupunerii şi răzvrătirii. Ceilalţi unsprezece zei din Olimp făceau mai mult sau mai puţin tot ce voiau, îndeosebi în domeniile peste care aveau autoritate. Îl recunoşteau pe Zeus ca rege, dar el ştia că nu aveau să-i permită niciodată să apeleze la acel tip de putere individuală pe care tatăl lui, Cronos, şi bunicul lui, Uranus, îl exercitaseră ca pe un drept al lor. Apollo, Poseidon şi ceilalţi îndrăzniseră să-l sfideze în trecut, ba la un moment chiar îl prinseseră în lanţuri, dar creatura nemuritoare de care se temea cel mai mult – mai mult şi decât de puternica lui soţie, Hera – era Afrodita.

Zeiţă a iubirii, fiică a zeului primordial al cerului, Uranus – şi prin urmare cu o generaţie mai mare decât Zeus şi ceilalţi olimpieni –, Afrodita îşi petrecea cea mai mare parte a timpului pe insulele de domiciliu Cipru şi Kythira.[86] Însă cu o seară mai devreme cinase cu ceilalţi pe Muntele Olimp. Fusese ţâfnoasă, aprigă şi cu chef de tachinări.

— Cu toţii credeţi despre voi, zeilor, că sunteţi mari şi tari, invulnerabili. Tu, Poseidon, cu tridentul şi valurile uriaşe.

[86] Mătuşă a lui Zeus, Afrodita se născuse din sămânţa lui Uranus, zeul castrat al cerului: vezi Mythos, p. 25.

Tu, Ares, cu caii războinici, suliţele şi săbiile. Tu, Apollo, cu săgeţile. Chiar şi tu, Zeus, cu tunetele şi norii de furtună. Numai că eu sunt mai puternică decât voi toţi.

Zeus s-a încruntat.

— Aici eu conduc. Nu are nimeni putere asupra mea.

Hera şi-a dres glasul cu tâlc.

Zeus a înţeles aluzia.

— Asta dacă nu cumva aleg eu însumi să ascult de... minţi mai luminate şi de judecăţi mai sănătoase, a adăugat el. Cum ar fi draga mea soţie, bineînţeles.

Hera a încuviinţat din cap mulţumită.

Dar Afrodita nu s-a lăsat.

— Recunoaşteţi, a spus ea. Am putere asupra voastră, a tuturor. În afară de Atena, Hestia şi Artemis. Ele trei sunt de neatins.

— Aha. Datorită jurământului de celibat veşnic, a spus Zeus. Vorbim despre iubire, presupun.

— Uitaţi-vă ce vă-mpinge să faceţi! Cu toţii. Orice urmă de demnitate dispare. În mrejele tânjirii după muritorii cei mai banali şi mai fără însemnătate, vă transformaţi în porci, în ţapi şi-n tauri – din toate punctele de vedere. Orice, numai să vă ţineţi scai de cele după care jinduiţi. Mai mare râsul.

— Uiţi cine sunt.

— Da, n-ai decât să-ţi azvârli tunetul, numai că eu şi fiul meu, EROS, tragem cu ceva mult mai puternic. Un tunet îl face mici fărâme pe duşman, dar săgeata iubirii poate să doboare regate şi dinastii – ba chiar regatul tău şi însăşi dinastia Olimpului, într-o bună zi.

Batjocura Afroditei şi râsul ei cristalin şi enervant încă îi răsunau în urechi lui Zeus şi în ziua următoare. Ei bine, îl subestimase. O să-i arate el. Nu era singura care avea puterea de a umili. Ia să vedem, s-a întrebat el, care era slăbiciunea ei?

Slăbiciunea Afroditei – comună tuturor zeilor (inclusiv lui Zeus, deşi el nu era dispus s-o recunoască) – era vanitatea. Niciodată nu avea parte de suficiente laude, forme de veneraţie sau sacrificii. Zeus ştia că, la fel ca Apollo şi iubitul ei, Ares, nutrea o afecţiune aparte pentru cetatea Troia şi pentru locuitorii ei.[87] Întâmplarea făcea ca tocmai în această perioadă a anului să se ţină o sărbătoare în cinstea Afroditei într-unul dintre templele ei din partea de jos a Muntelui Ida. Mai mult ca sigur că avea să participe şi ea. Ca atâţia alţi zei, se deghiza adeseori şi se pierdea printre localnici, trăgând cu urechea la rugăciunile care îi erau adresate, savurând laudele şi pedepsind vorbele de ocară ce ieşeau uneori de pe buzele celor care i se rugau.

Zeus şi-a coborât privirile spre Muntele Ida, căutând un muritor cum nu se poate mai obişnuit. Ochii i s-au oprit asupra unui păstor care dormea în iarba mănoasă a pajiştii: un ins fără pată, pe nume ANCHISE[88].

---

[87] Oficial, Afrodita era soţia lui Hefaistos, zeul şchiop al focului şi al fierului, însă nu mai era un secret pentru nimeni că ea şi zeul războiului erau amanţi. Venus şi Marte...

Zeus a trimis după Hermes. Mesagerul zeilor, divinitatea protectoare a hoţilor, escrocilor şi trişorilor, şi-a înclinat capul ca să primească porunca tatălui.

— Du-te la palatul lui Eros. Fă cumva şi fură-i o săgeată. Pe urmă o iei spre est şi te duci la Troada. Odată ajuns acolo...

Hermes a surâs, în timp ce Zeus îi schiţa planul. Cu un fâlfâit al aripilor de la sandalele din picioare, a zburat să-l ducă la îndeplinire.

Câteva zile mai târziu, la poalele Muntelui Ida, deghizată în fată de la ţară, Afrodita strălucea de plăcere pe când asculta rugăciunile oamenilor care coborau de pe munte spre templul ei. O uriaşă imagine pictată a ei, împodobită cu flori, se legăna pe umerii oamenilor în timp ce procesiunea înainta. În spatele ei, Hermes îl îndemna pe Anchise să se apropie.

— Nici nu ştiu cine eşti, spunea păstorul. Şi cine-i fata care zici că s-a-ndrăgostit de mine?

— O să-mi mulţumeşti când o s-o vezi, a spus Hermes.

Afrodita s-a întors iritată – o siluetă din mulţime se apropiase prea mult şi ceva ascuţit o înţepase într-o parte. Privirea i s-a oprit pe omul aflat cel mai aproape de ea, un bărbat cu ochi căprui şi blânzi. Tocmai voia să-i zică vreo două, când s-a simţit cuprinsă de un sentiment ciudat. Ce era cu bărbatul ăsta? Tânărul însoţitor de lângă el – al cărui cap era plecat, aşa că nu avea cum să-i desluşească trăsăturile – l-a îmbrâncit în faţă. Bărbatul a rămas stângaci înaintea ei, roşu la faţă de stânjeneală.

---

[88] Pronunţat, de obicei, An-kai-sees.

— Cine eşti? a întrebat Afrodita.

— Sunt... mă cheamă Anchise.

— Hai cu mine. Hai cu mine-acum! a spus Afrodita.

Inima îi bătea să-i spargă pieptul şi sângele îi pulsa în urechi. L-a dus pe bărbat departe de procesiune. Hermes i-a urmărit cu privirea, cu un zâmbet lăţindu-i-se pe figură.

*

Într-o pădurice ferită – ascunsă de ochii nedoriţi, dar îndeajuns de aproape ca să audă ce se spunea la procesiunea sărbătorească –, Afrodita şi Anchise au terminat de făcut dragoste.

El a privit-o în ochi.

— Tu îmi ştii numele, i-a spus apoi. Pot să-l aflu şi eu pe al tău?

Afrodita i l-a spus.

El a făcut ochii mari.

— Dar de ce eu? De ce eu? De ce un muritor?

— Nici eu nu-nţeleg, a răspuns Afrodita, plimbându-şi drăgăstoasă un deget pe chipul lui Anchise. E un mister. Mă plimbam la un loc cu toată lumea şi pe urmă am... Ah!

Dintr-odată, a înţeles.

Zeus! Nu putea fi decât mâna lui Zeus.

— Cine era tânărul cu care te-am văzut?

— Un păstor de vite. Mi-a ţinut calea sus unde-s pajiştile şi m-a bătut la cap să cobor şi să iau parte la sărbătoare. Cică era o fată aici...

— Probabil că ăla a fost Hermes, a spus Afrodita.

L-a tras spre ea pe Anchise şi l-a îmbrăţişat strâns.

— Crede că-n felul ăsta m-a umilit. Din punctul meu de vedere, e o binecuvântare. Îţi simt copilul în mine. Un fiu pentru tine, Anchise. O să-l apăr întotdeauna. Dar ai mare grijă să nu spui nimănui. Nimănui.

Deşi părea un simplu păstor de vite, Anchise avea sânge regesc – era văr cu regele Priam.[89] Avuseseră loc câteva certuri cu nişte ani în urmă, din cauza cărora Anchise ieşise ca o furtună din palat şi alesese să ducă o viaţă de păstor pe Muntele Ida, în loc de a unui prinţ silit să trăiască între ziduri. Poate că Zeus ştia asta despre Anchise; sau poate că o omisese. Poate că acţiunile lui Zeus fuseseră călăuzite în tot acest timp de Moros. Pânã şi zeii erau

[89] E tentant, dar te poate induce în eroare să crezi că grecii şi troienii semănau cu europenii medievali – stăpâni şi regi feudali chefuind prin castele, în timp ce ţăranii şi şerbii trudeau pe câmp. În realitate, cei mari şi cei nobili îşi socoteau bogăţiile, rangul şi importanţa în funcţie de şeptel şi nu li se părea deloc că agricultura şi păstoritul i-ar fi dezonorat. La fel cum biblicul rege David fusese păstor, tot aşa Odiseu putea fi văzut la coarnele plugului, iar Anchise cel cu sânge albastru era bucuros să-şi ducă vitele şi oile la păscut. Homer a folosit adeseori formula „păstorul de oameni” ca să prezinte rolul regesc al lui Agamemnon şi al altor conducători.

neputincioşi în mâna zeului destinului, căci copilul lui Anchise din pântecul Afroditei avea, fără îndoială, un destin al lui. După părerea unora, el a fost – poate până la apariţia lui Isus – cel mai important copil născut vreodată. La naşterea lui, la fel ca în cazul lui Isus, au asistat măgari şi boi, fiindcă Afrodita a ales să-şi nască bebeluşul pe pajiştile unde trăia Anchise. I-au spus ENEA; la fel ca Paris, copilul a crescut ca păstor pe Muntele Ida; şi, tot la fel ca Paris, n-a ştiut nici măcar o clipă că făcea parte din familia regală a Troiei.

A fost cât se poate de normal ca Enea şi Paris, păstori de aceeaşi vârstă şi pe acelaşi munte, să se întâlnească şi să devină prieteni. Când a aflat despre identitatea lui reală şi s-a mutat la palat, Paris şi-a invitat prietenul să-l însoţească. Aşa cum Agelaus dezvăluise că Paris era prinţ al Troiei, tot aşa Anchise s-a declarat public tatăl lui Enea. Cearta cu Priam care îl făcuse pe Anchise să părăsească Troia a fost dată uitării, iar Enea a fost primit la palat ca însoţitor al lui Paris şi preţuit ca prinţ de sânge cu adevărat regesc.[90]f

Răpirea

Aşa cum promisese, Priam îi ordonase lui Phereclus, cel mai priceput inginer şi constructor de corăbii din Troia, să construiască şi să încarce o flotă pe măsura măreţei misiuni a lui Paris de a o elibera pe Hesione din Salamina,

[90] După unele versiuni ale poveştii, Zeus l-ar fi făcut pe Anchise să şchiopăteze, l-ar fi orbit sau chiar l-ar fi ucis, fiindcă îndrăznise să divulge relaţia cu Afrodita. E greu de înţeles de ce s-ar fi supărat Zeus, fiindcă festa pe care i-o jucase Afroditei devenise cunoscută, însă majoritatea izvoarelor cad de acord că Anchise era şchiop.

unde era prizonieră, şi de a o aduce înapoi acasă. Paris şi-a numit prietenul Enea secund al delegaţiei. În timp ce Phereclus termina lucrul la corabia-amiral, Enea s-a ocupat de pregătirile a şase vase mai mici ce urmau să-i însoţească pe post de escortă.

Familia regală a Troiei, în frunte cu Priam, Hecuba, Hector, Deifob şi Casandra, s-a strâns pe chei ca să-şi ia rămas-bun de la flotilă.

— Paris nu se duce la Salamina, s-a tânguit Casandra. Pleacă spre Sparta! Scufundaţi-i corăbiile acum şi lăsaţi-l să se înece. La întoarcere o să ne-aducă moarte tuturor, moarte tuturor!

— Fie ca Poseidon şi toţi zeii să te apere, a spus Priam, în timp ce preoţii presărau boabe de orz, seminţe şi flori pe punţi. Întoarce-te cât poţi de repede. Fiecare zi în care nu eşti aici e dureroasă pentru noi.

Odată ieşiţi în larg, Paris le-a dezvăluit destinaţia adevărată lui Enea şi celorlalţi din echipaj.

— Sparta?

Prietenul lui era tulburat.

— Of, tare cuminte mai eşti, Enea, a spus Paris râzând. Trăieşte şi tu un pic! O să fie cea mai mare aventură din viaţa ta.

În Sparta, regele Menelau i-a primit cu braţele deschise pe Paris, Enea şi restul delegaţiei din Troia. Şi chiar dacă vizita lor l-a surprins, era prea bine-crescut s-o arate. Calitatea şi preţul mare al darurilor cu care i-a copleşit

Paris arăta că era vorba de o vizită prietenească – menită, a presupus Menelau, cunoscând reputaţia lui Priam, să întărească relaţiile amicale şi să stabilească legături comerciale prospere între Sparta şi Troia. El şi Elena şi-au ospătat oaspeţii şi i-au răsfăţat timp de nouă zile.

În cea de-a noua zi, Dioscurii, fraţii Elenei, Castor şi Polydeuces, au primit un mesaj din Arcadia care i-a făcut să plece repede, scuzându-se pe fugă. Un conflict de lungă durată între ei şi verii lor.[91] În ziua următoare a sosit un mesaj pentru Menelau, în care se spunea că era aşteptat în Creta, la înmormântarea bunicului său dinspre mamă, CATREU. Fără să bănuiască nimic, a plecat şi el la fel de grăbit.

Acum Paris şi oamenii lui aveau cale liberă să jefuiască palatul şi s-o răpească pe Elena cea rămasă fără apărare. I-au luat cu ei pe Nicostratus, băieţelul Elenei, şi pe însoţitoarea ei transformată în sclavă, Aethra, mama lui Tezeu, dar au lăsat-o la palat pe fiica ei, Hermione.

Se ivesc acum o mulţime de întrebări. A fost Elena răpită contrar propriei voinţe? S-a îndrăgostit de Paris aşa cum se îndrăgostesc de obicei oamenii unul de altul? (În fond, erau amândoi tineri şi frumoşi.) Sau toată povestea a fost aranjată de Afrodita, care nu-şi uitase promisiunea? Cu siguranţă, în unele versiuni ale poveştii, zeiţa şi-a trimis fiul, pe Eros, în Sparta s-o străpungă pe Elena cu una dintre săgeţile lui, ca s-o facă să se îndrăgostească de Paris. Să fi aranjat tot Afrodita şi moartea lui Catreu, întâmplarea neaşteptată din cauza căreia plecase Menelau atât de grăbit şi într-un moment atât de oportun?[92] Sunt întrebări care au fost puse întotdeauna şi care vor fi puse

[91] Idas şi Lynceus, fiii lui Aphareos, fratele tatălui lor, Tyndareus.

şi de-acum încolo până la sfârşitul lumii. Însă ceea ce putem spune fără teama de a greşi este că Paris s-a întors pe mare cu cea mai mare parte din comorile găsite în palatul lui Menelau, inclusiv comoara cea mai preţioasă: frumoasa Elena.

Pe drumul înapoi spre Troia, Paris a făcut popasuri în Cipru, Egipt şi Fenicia, unde regele Sidon l-a tratat cu toată ospitalitatea, în schimbul căreia a fost ucis. Paris a jefuit tezaurul fenician şi s-a îndreptat spre Troia cu corăbiile pline ochi.

Priam, Hecuba, Deifob, Hector şi restul familiei regale din Troia s-au mirat când au văzut-o pe Elena, dar în acelaşi timp au fost seduşi de blândeţea ei, orbiţi de cât era de frumoasă şi fermecaţi de corăbiile pe care se găseau bogăţiile Spartei şi ale Feniciei. Noua mireasă a lui Paris a fost primită cu căldură la palat.

Casandra a dat buzna înăuntru să le spună că prezenţa Elenei avea să garanteze distrugerea Troiei şi moartea tuturor, însă nimeni n-a părut s-o audă.

— Sânge, foc, măcel, distrugere şi moartea noastră, a tuturor! a urlat ea.

---

[92] Posibil. Catreu era fiul lui Minos şi Pasiphae (vezi Eroii, p. 428, pentru povestea lor) şi tatăl Aeropei (mama lui Menelau şi Agamemnon); faptul că avea să moară de mâna propriului fiu fusese, de fapt, profeţit cu câţiva ani mai devreme. Asta cu siguranţă că n-o exonerează pe Afrodita de rolul jucat aici, ci mai degrabă îl complică. Uciderea accidentală a lui Catreu de fiul său Althaemene a avut loc în cel mai bun moment din punctul de vedere al planurilor lui Paris şi ale Afroditei. Sincronizarea a fost atât de bună, încât există destule motive să bănuim intervenţia unei mâini divine.

— Pentru Elena, a spus Priam, ridicând o cupă cu vin.

— Pentru Elena! au strigat curtenii. Pentru Elena din Troia!

Grecii (cu o excepţie) se ţin de cuvânt

Menelau şi Agamemnon îşi croiseră drum separat spre Creta, ca să asiste la înmormântarea bunicului lor, Catreu. S-au întors împreună în Peloponez.

— Vino să stai cu mine şi cu Elena, şi-a îndemnat Menelau fratele.

— Eşti amabil, dar abia aştept să mă-ntorc acasă la Clitemnestra şi la copii.

— Măcar câteva zile. O să-l găseşti şi pe Paris, prinţul troian de care ţi-am povestit, cu oamenii lui. Aş vrea să-l cunoşti. O relaţie bună cu Troia e în interesul nostru, al tuturor.

Agamemnon a acceptat cu jumătate de gură şi a debarcat cu fratele lui în portul Gytheio din Laconia.

Când au ajuns la palatul din Sparta, au găsit curtea regală într-o dezordine totală. Slujitorii şi sclavii fuseseră încuiaţi în beciuri, iar Paris şi oamenii lui prădaseră şi jefuiseră după bunul lor plac. Însă abia dispariţia fiului său, Nicostratus, şi mai presus de orice – de orice ar fi putut exista pe lume – răpirea iubitei lui soţii şi regine Elena l-au lovit pe Menelau ca un trăsnet trimis de Zeus.

Agamemnon a scos un urlet de furie. Pentru el asta nu era o pierdere personală, ci un lucru mult mai grav: o sfidare,

o jignire, un gest dispreţuitor de trădare şi de provocare, făcut chiar în Peloponezul peste care se considera stăpân absolut.

— Auzisem că regele Priam ar fi un om înţelept, a tunat el. Auzisem că ar fi onorabil. Simple minciuni. Nu e nici una, nici alta. Nu are onoare. Iar prin faptul că şi l-a făcut duşman pe Agamemnon a arătat că e şi prost.

Regele din Micene era genul de om pe care nu-l deranja să vorbească despre sine la persoana a treia.

Goarna cea mare – metaforic vorbind – a sunat în toate regatele, provinciile şi insulele din Grecia. Regii, războinicii, căpeteniile de clan, prinţişorii, generalii, nobilii, moşierii şi aspiranţii care se strânseseră în Sparta pentru mâna Elenei şi juraseră să-i cinstească şi să-i apere căsnicia au fost chemaţi acum să se ţină de cuvânt.

Homer nu le spune niciodată trupelor aliate pe care le-a strâns Agamemnon „greci” şi foloseşte foarte rar termenul „eleni”. De cele mai multe ori îi numeşte „ahei”, de la „Aheea”, o regiune din zona de centru-nord a Peloponezului, care făcea parte dintre teritoriile ocârmuite de Agamemnon, Corint, Micene şi Argos[93], dar care denumea întreaga peninsulă, inclusiv oraşele-stat din Peloponezul de sud, cum ar fi Sparta şi Troezen. La fel ca Homer, o să folosesc „aheu”, „argolid” („din Argos”), „danai”[94] sau „elen” ca să denumesc alianţa, însă de cele mai multe ori doar „grec”...

[93] Numită şi Argolida, ca să ne deruteze şi mai mult.

[94] De la Danaus, un libian mitic, care a fost considerat unul dintre regii întemeietori ai Argosului.

Şi iată-i strângându-se nu doar din Aheea şi Peloponez, ci şi din Atena şi Atica, în sud-estul Greciei continentale, din Tesalia, în nord-est, din insulele ionice, precum şi din Creta, Salamina şi insulele egeene care cuprindeau Sporadele, Cicladele şi Dodecanezul. Mesagerii care plecau întruna de la palatul din Micene al lui Agamemnon îi îndemnau pe toţi regii să vină însoţiţi de cât mai multe corăbii şi de cât mai mulţi oameni cu putinţă şi să se adune în portul teban Aulida, pe coasta Beoţiei, de unde, dacă te uitai spre est pe Marea Egee, dincolo de Euboea, vedeai Troia.

În Salamina, Ajax cel Puternic a dat curs chemării împreună cu fratele său vitreg, Teucer, marele arcaş. Pentru ca lucrurile să fie mai complicate, a răspuns chemării şi un al doilea Ajax important: Ajax, regele locrienilor din Grecia centrală. Acesta e cunoscut de obicei drept Ajax cel Mic, nu ca să-i subapreciem remarcabilul curaj şi zel militar, ci doar ca să-l deosebim de Ajax al lui Telamon, zis cel Mare, a cărui statură şi putere erau peste ale oricărui muritor din lume, întrecute doar de cel devenit între timp nemuritorul Heracle. O să folosim transcrierea grecească iniţială pentru Ajax al locrienilor şi o să-i spunem AIAS ca să evităm confuzia.

Un alt rege extrem de important care s-a alăturat alianţei a fost Diomede din Argos[95], un războinic aprig, bine înzestrat şi sportiv în toate cele, îndrăgit de zeiţa Atena, bucurându-se de încrederea lui Agamemnon (căruia, după cum vom vedea, nu era uşor să-i câştigi încrederea) şi prieten foarte apropiat cu Ulise din Itaca, din mintea căruia se ivise, bineînţeles, ideea loteriei şi a jurământului.

[95] Se poate pronunţa în engleză Di-om-ed-eez (ca să rimeze cât de cât cu my comedies) sau, dacă vreţi, Di-oh-mee-deez.

Idomeneu, regele Cretei şi nepotul marelui Minos, a venit cu optzeci de corăbii, la fel de multe ca ale argolidului Diomede. Au adus mai multe doar NESTOR din Pylos şi Agamemnon însuşi, cu nouăzeci, respectiv o sută de corăbii.

Pe măsură ce treceau săptămânile şi se strângeau aliaţii la Aulida, Odiseu se remarca din ce în ce mai mult prin absenţă.

— Drace, a mormăit Agamemnon. Ai fi zis c-o să ajungă primul.

— Sunt sigur c-o să apară în curând, a spus loial Diomede.

Însă nu se vedea nici urmă de Odiseu. Într-un târziu, s-a răspândit vestea că regele Itacăi primise o lovitură grea din partea destinului. Îşi pierduse minţile.

— E adevărat, Rege al Bărbaţilor, a spus un mesager, plecându-se până la pământ în faţa lui Agamemnon. Cică e nebun de legat.

— Vedeţi, asta trebuie să fie învăţătură de minte pentru toţi, le-a spus Agamemnon fratelui său şi curtenilor strânşi laolaltă. N-am zis eu mereu că inteligenţa e mai degrabă blestem decât binecuvântare? O minte ce lucrează atât de mult – care bubuie şi duduie, care visează şi creează, care urzeşte şi dospeşte – n-are cum să nu dea de necaz până la urmă. Tristă treabă. Foarte tristă.

— Unde mai pui că Penelopa, soţia lui, tocmai i-a născut un fiu, a zis Menelau, clătinând cu tristeţe din cap.

PALAMEDE, vărul lor, şi-a ţuguiat buzele.

— Cu Odiseu nu poţi fi sigur de nimic.

— Da, e-al naibii de isteţ, asta fără-ndoială, a spus Agamemnon.

— De unde ştim c-a înnebunit de-adevăratelea?

— Crezi c-ar putea să se prefacă?

— Nu m-ar mira nimic la el, a spus Palamede.

— Nu strică să ne convingem, a zis Agamemnon. Nu-mi permit să mă lipsesc de o minte ca a lui. Fă un drum până-n Itaca, Palamede. Şi vezi care-i treaba, bine?

Semănând sare

Palamede nu-l înghiţise niciodată pe Odiseu. Nu-i plăceau tocmai şiretenia şi isteţimea pe care i le admirau ceilalţi. După părerea lui, tipul se răsucea ca o coadă de porc. Şi era la fel de scârbos. Dacă existau două modalităţi de abordare a unei probleme, una directă şi alta pe ocolite, Odiseu o alegea de fiecare dată pe a doua. Agamemnon, Menelau, Diomede, Ajax şi ceilalţi erau seduşi de farmecul lui de suprafaţă şi-i încurajau uneltirile. Li se păreau amuzante şi se purtau ca părinţii care se laudă cu talentul la dans sau la imitat al copiilor. Palamede ştia că Odiseu era urmaşul lui Autolycus şi Sisif, doi dintre cei mai mari escroci şi şarlatani pe care-i văzuse lumea. Ceea ce-l transforma şi pe Hermes tot în înaintaş al lui. Dar asta nu însemna nimic: Palamede era nepotul dinspre tată al lui Poseidon şi strănepotul dinspre mamă al regelui Minos al Cretei şi prin urmare stră-strănepotul lui Zeus în persoană.

Ascendenţa şi şiretlicurile lui Odiseu îl impresionau la fel de puţin.

Însă când Palamede şi oamenii lui au debarcat pe Itaca, au găsit întreaga populaţie tristă şi deznădăjduită. Se părea că tânărul şi îndrăgitul lor rege chiar îşi pierduse minţile. Penelopa şi curtenii îşi frângeau mâinile, i s-a spus. L-au trimis la ţărmul de sud al insulei, unde l-au asigurat că putea să-l vadă pe bietul rătăcit Odiseu şi să se convingă singur.

Palamede a ajuns acolo şi l-a găsit pe regele Itacăi la coarnele plugului. Era gol puşcă şi plin de noroi din cap până-n picioare. Avea barba neîngrijită şi părul plin de un fel de paie. Cânta ceva nemelodios cu un glas ascuţit. Cuvintele erau într-o limbă pe care Palamede n-o mai auzise niciodată. Însă nu asta era partea cea mai ciudată. La plug Odiseu înjugase un bou şi un măgar. Din cauza diferenţei de viteză, de gabarit şi de forţă dintre cele două animale, plugul cotea neaşteptat şi lăsa o urmă şerpuită şi întâmplătoare prin nisip şi printre pietricele. La gât Odiseu avea o pungă desfăcută şi prinsă cu un juvăţ. Scotea din ea mâini de sare pe care le împrăştia peste brazdă în timp ce ara, cântând întruna aiureala aia fără noimă.

— Bietul de el, a spus secundul lui Palamede. Seamănă sare în nisip. Chiar a luat-o pe mirişte, nu?

Palamede s-a încruntat şi a căzut pe gânduri. Apoi l-a strigat pe Odiseu. O dată, de două ori, de trei ori, din ce în ce mai tare. Odiseu nu l-a băgat în seamă. Cânta mai departe şi împrăştia sare, de parcă nu l-ar mai fi interesat nimic altceva pe lume.

Părinţii lui, Laerte şi Anticlea, îl priveau, având alături un mic grup de curteni. Penelopa, soţia lui Odiseu, stătea ceva mai încolo, cu o expresie de suferinţă tragică. La picioarele ei se găsea un coş.

Un căţelandru de vreo jumătate de an alerga încolo şi încoace pe plajă, lătrând furios, în timp ce Odiseu îşi întorcea atelajul nepotrivit şi începea să are brazda de întoarcere, la fel de bizară şi de întortocheată ca prima.

Fără să o prevină în vreun fel, Palamede s-a repezit la Penelopa, a înşfăcat coşul şi – spre uluirea oamenilor lui, dar în acelaşi timp spre groaza Penelopei şi a însoţitorilor ei – a dat fuga şi l-a aşezat chiar în calea boului şi a măgarului.

Pe urmă s-a întors lângă oamenii lui, gâfâind uşor, dar arătând foarte mulţumit de sine.

— Ce-i înăuntru? l-a întrebat secundul.

Drept răspuns, Palamede a zâmbit şi a arătat cu degetul.

Din coş s-a ivit un căpşor de copil. Penelopa a început să ţipe. Boul şi măgarul se îndreptau direct spre el. Bebeluşul gângurea fericit şi lovea aerul cu pumnii.

Odiseu s-a oprit brusc din cântat. Îndreptându-se din şale, le-a strigat nişte comenzi răstite boului şi măgarului care trăgeau la jug şi i-a forţat să plece într-o parte. Lama în mişcare a plugului a trecut la mustaţă pe lângă coş. Odiseu a dat drumul coarnelor, a fugit şi l-a ridicat pe bebeluş.

— TELEMAH, Telemah, a şoptit el, acoperindu-l cu sărutări.

— Aşa, carevasăzică, a spus Palamede apropiindu-se. Până la urmă, cred că nu eşti chiar atât de nebun.

— Ah, a făcut Odiseu.

S-a întors spre Palamede şi i-a zâmbit trist.

— Mă rog, a meritat să-ncerc...

Căţelandrul care alergase pe plajă lătrând atât de tare a sărit acum la Palamede, mârâind şi dezgolindu-şi colţii.

— Jos, ARGOS, jos! a spus Odiseu, destul de amuzat de aerul speriat al lui Palamede. Mă tem că nu prea i-ai căzut cu tronc câinelui meu.

Palamede a încuviinţat băţos din cap şi s-a dus să-i dea bineţe Penelopei.

Odiseu l-a urmărit cu privirea.

— Nici noi nu ne dăm în vânt după el, aşa e, Telemah? i-a şoptit apoi bebeluşului. Şi n-o să uităm ce-a făcut, nu? Niciodată.

Penelope l-a prins de mână pe Palamede.

— Promite-mi că n-o să-l faci pe regele Agamemnon să creadă că soţul meu e un laş.

— Păi, trebuie să recunoşti că...

— Dar toate astea au fost fiindcă l-am bătut eu la cap! Un oracol a profeţit că dacă Odiseu o să plece din Itaca la război, o să se-ntoarcă abia după douăzeci de ani.

— Douăzeci de ani? Dar e absurd. Doar nu poţi să crezi aşa ceva, nu?

— A fost foarte limpede.

— Oracolele nu sunt niciodată limpezi. S-o fi gândit la douăzeci de luni. Sau o fi vrut să spună că o să-şi piardă douăzeci de oameni. Sau c-o să se întoarcă acasă cu douăzeci de prizonieri. Ceva de genul ăsta. Dar nu te teme, o să-i transmit mesajul tău vărului Agamemnon. Şi o să plec chiar acum. Roagă-ţi soţul să se pregătească şi să ni se-alăture la Aulida cât poate de repede, bine?

Palamede a părăsit Itaca încântat că se arătase mai şiret decât vulpea cea şireată.

Numai că vulpea cu pricina nu uita şi nu ierta niciodată. Odiseu şi-a jurat că într-o bună zi Palamede avea să plătească pentru ceea ce făcuse.

Deocamdată însă nu prea mai avea încotro. Încetând să simuleze nebunia, Odiseu a început să se pregătească de război cu entuziasm. Două sute douăzeci şi opt dintre cei mai aleşi bărbaţi din Itaca s-au oferit să-l însoţească şi să lupte sub stindardul lui şi, după doar câteva săptămâni, douăsprezece corăbii alungite, proaspăt vopsite şi încărcate cu provizii erau aliniate în port şi gata să plece spre Aulida.

Odiseu a dat semnalul şi flota lui s-a pus în mişcare. Uitându-se înapoi de la pupa corabiei principale, a aruncat o ultimă privire Itacăi, o ultimă privire soţiei Penelopa şi o ultimă privire fiului Telemah, cuibărit în braţele mamei.

Din locul unde se afla pe zidul portului, Penelopa urmărea din priviri şirul de douăsprezece corăbii profilându-se din ce în ce mai întunecate şi mai mici pe albul uriaş al cerului. Argos a lătrat spre mare, scandalizat că fusese lăsat acasă. Lătratul s-a transformat într-un urlet de nemângâiat, în timp ce stăpânul lui şi corăbiile erau înghiţite încetul cu încetul de ceaţa uşoară de la orizont.

În drum spre întâlnirea cu Agamemnon şi ceilalţi, Odiseu s-a oprit în Cipru ca să întărească alianţa cu regele CINYRAS, care promisese să pună la dispoziţie o flotă de cincizeci de corăbii. A fost o dezamăgire când fiul lui, MYGDALION, a ajuns la Aulida doar cu corabia al cărei comandant era.

— Mi s-au promis cincizeci! a tunat Agamemnon turbat de furie.

— Şi chiar atâtea sunt, a spus Mygdalion, lansând patruzeci şi nouă de machete din argilă de Cipru, fiecare plină cu figurine ceramice pe post de războinici.

Era o păcăleală peste care Odiseu şi Diomede ar fi fost dispuşi să treacă imediat, însă o slăbiciune definitorie a lui Agamemnon era egocentrismul. Din cauza caracterului său, cele mai mici forme de sfidare şi expresii ale lipsei de respect erau ca focul pentru paie. Cunoaştem cu toţii asemenea oameni. Agamemnon l-a blestemat pe Cinyras şi a interzis să i se mai rostească vreodată numele. A revenit la sentimente mai bune abia când a primit cadou de la el o minunăţie de platoşă.[96]

[96] Există câte izvoare, atâtea poveşti despre Cinyras. Ca rege important, chiar mitic, al Ciprului, el este prezentat de unii ca un pionier al extracţiei de cupru şi al topitoriilor. Insula a fost principala sursă de minereuri pentru câteva generaţii ale mai multor civilizaţii mediteraneene. Cuprul a fost preţuit mai cu seamă în Epoca Bronzului

În timp ce flota adunată la Aulida aştepta noi şi noi corăbii venite din regate şi provincii mai îndepărtate, Agamemnon a fost convins de sfetnicul lui cel mai bătrân şi cel mai înţelept, Nestor din Pylos, să se gândească la o soluţie diplomatică pentru problema declanşată prin răpirea Elenei.

Ca urmare, mai multe mesaje – pe rând afectuoase, insistente şi ameninţătoare – au străbătut Egeea până la curtea regelui Priam. Elena trebuia adusă înapoi.

Priam a răspuns primului val de revendicări indicând un precedent. Cu siguranţă că răpirea nu era crima pe care părea să şi-o închipuie Agamemnon. Oare Zeus însuşi nu le răpise pe Europa şi pe Io?[97] În lumea muritorilor, nu o luase marele Iason pe Medeea din Colchisul natal ca s-o aducă în Grecia continentală?[98]f Şi bineînţeles că regele Agamemnon nu avusese cum să-l uite pe atât de nobilul Heracle, care o smulsese chiar pe sora lui Priam, Hesione,

---

(bronzul fiind un aliaj de cupru şi cositor); mai mult, chiar cuvântul „cupru" şi simbolul lui chimic, Cu, provin din numele latinesc al insulei şi al metalului: cuprium. Asta chiar dacă e posibil ca insula ca atare să-şi fi primit numele de la echivalentul sumerian al bronzului, kubar. Sau de la chiparos. Sau de la un sinonim vechi pentru terebint sau arborele de henna, kypros. (Vopseaua de păr din henna produce o nuanţă arămie. Eu însumi m-am vopsit în culoarea aceea într-un moment de nebunie studenţească din 1979, când lumea era mai tânără şi mai iertătoare.) Potrivit lui Ovidiu, în urma unei relaţii incestuoase cu fiica sa, Myrhha, Cinyras a devenit tatăl frumosului A donis, de care s-a îndrăgostit Afrodita. Shakespeare a reluat povestea în lungul său poem Venus şi Adonis (vezi Mythos, p. 389).

[97] Vezi Mythos, p. 234 şi 257.

[98] Vezi Eroii, p. 296.

din Troia cu forţa, ca s-o facă mireasa prietenului său, Telamon. Cu acea ocazie, Priam trimisese delegaţii cu comori pentru cei din Salamina şi-i rugase să-i înapoieze sora, fiind de fiecare dată refuzat cu dispreţ şi aroganţă. Elena era fericită la Troia cu Paris. Agamemnon şi fratele ei trebuiau să accepte situaţia. Mesajele celelalte, cele mai agresive, le-a ignorat.

— Aşa să fie, a spus Agamemnon. Să fie război.

O lovitură şi mai serioasă pentru moralul forţelor greceşti care se adunau a avut loc când Calchas – preotul lui Apollo păstrat ca profet regal la curtea lui Agamemnon şi respectat mai cu seamă pentru capacitatea lui de a citi viitorul în zborul, comportamentul şi ţipetele păsărilor[99] – a văzut într-o zi cum un şarpe a pătruns într-un cuib de vrabie şi i-a mâncat pe cei opt pui şi pe mamă.

— Iată! a spus Calchas. Apollo ne trimite un semn. Şarpele a mâncat nouă păsări. E semn că o să asediem Troia vreme de nouă ani şi o să câştigăm abia în al zecelea.

Agamemnon îl preţuia foarte mult pe Calchas, dar, la fel ca majoritatea oamenilor puternici, găsea modalităţi prin care fie să ignore, fie să tragă folos din profeţiile neplăcute.

— De unde ştii că nu înseamnă a zecea săptămână sau a zecea lună? a vrut el să ştie.

Calchas ştia cât putea să întindă coarda.

---

[99] Această practică, pe care grecii o numesc oionistike, era cunoscută drept „augur” la Roma. Un alt cuvânt pentru această formă de divinaţie este „ornitomanţia”. A nu se confunda cu „haruspiciile” sau cu „extispiciile”: prezicerea prin cercetarea măruntaielor de animale.

— Într-adevăr, se poate citi şi în alte feluri, rege şi stăpân al meu.

— Bine. De-acum încolo să nu mai faci profeţii deprimante ca asta.

— Nici nu mă gândesc, sire, a spus Calchas, plecându-şi capul.

Avea însă mândria lui, aşa că nu s-a putut abţine să adauge:

— Există totuşi un adevăr de care sunt absolut sigur...

— A, da?

— N-o să existe nicio şansă de victorie împotriva troienilor dacă în rândurile grecilor n-o să se numere cel mai mare războinic în viaţă.

— Păi, eu fac parte din rândurile grecilor. Mai mult, sunt comandantul lor.

— Cu tot respectul, sire, există un războinic mai mare chiar şi decât tine.

— Aha, a spus Agamemnon cu răceală. Şi mă rog cine-ar fi?

— Ahile, fiul lui Peleu şi Thetis.

— Păi nu-i doar un copil?

— Nu, nu, cred că a ajuns efeb în toată regula.[100]f

[100] Efebul era adolescentul ajuns la vârsta – de obicei, şaptesprezece sau optsprezece ani – la care putea începe să se instruiască temeinic

— Dar n-a dovedit-o. O fi el bun la alergări pe stadion şi-o fi ştiind cum să arunce suliţa, dar...

Calchas s-a îndreptat de şale.

— Maiestate, e clar ca lumina zilei că prinţul Ahile o să se arate cel mai mare războinic al armatelor noastre şi că fără el nu putem spera să izbândim.

— Bine, bine, lua-te-ar naiba, a spus Agamemnon. Trimite după copilul ăsta minune.

Exista totuşi o problemă. Ahile lipsea. Nu ştia nimeni unde se dusese.

În scurt timp, oamenii din Aulida au auzit de profeţia lui Calchas despre locul indispensabil al lui Ahile printre ei şi chiar dacă Agamemnon se gândea acum să plece fără el, erau îndeajuns de superstiţioşi – sau îl respectau îndeajuns de mult pe Calchas – să insiste până în pragul ameninţării cu răzvrătirea ca Ahile să fie găsit şi luat sub arme. Dar unde era? Agamemnon i-a chemat pe Odiseu şi Diomede.

— Găsiţi-l pe Ahile, le-a ordonat el. Luaţi cu voi câţi oameni vreţi, dar să nu dea dracu’ să vă-ntoarceţi fără el.

Frumoasa Pyrhha

Cu câţiva ani mai înainte, Peleu fusese foarte surprins când Thetis venise să stea de vorbă cu el în palatul lui din Phthia. Nu reuşise să-şi alunge din minte imaginea

---

în artele războiului.

cumplită în care ea îl ţinea pe bebeluşul Ahile deasupra focului.

Acum Thetis l-a abordat umilă, aruncându-i-se la picioare, prinzându-i genunchii şi unduindu-şi părul lung peste picioarele lui, într-un gest de implorare înlăcrimată care ar fi fost excesiv la o ţărancă sau la o sclavă, însă care era fără precedent venind din partea unei fiinţe nemuritoare.

— Te rog, a spus Peleu stingherit, ridicând-o de jos. Nu-i nevoie.

— Îţi datorez de mult o explicaţie, a zis Thetis. Ai fost prea furios ca să mă asculţi, dar acum te rog să mă laşi să termin.

Când, în cele din urmă, Peleu a înţeles cum şi de ce arseseră şi pieriseră primii lui şase fii, a fost rândul lui să plângă.

— Ce bine-ar fi fost, Thetis, dac-ai fi avut încredere în mine şi mi-ai fi spus de la bun început.

— Ştiu! a zis Thetis. N-a trecut zi fără să-mi pară rău că am tăcut. Dar acum, Peleu, o să-ţi spun chiar totul. Întreaga lume ştie de profeţia făcută prima dată de Prometeu...

— Că orice fiu al tău o să ajungă mai mare decât tatăl lui? Bineînţeles, şi ştii că nu m-a deranjat niciodată. Şi s-a dovedit că aşa e. Să-l vezi pe Ahile pe stadion. Niciun băiat nu se poate pune cu el în...

— Crezi că nu ştiu? a întrebat Thetis. Vin des aici, sub diferite forme, ca să mă minunez de viteza şi de puterea lui, de câtă îndemânare şi graţie dă dovadă. Însă mai

există o profeţie de care nu ştii, o viziune pe care doar eu am avut-o.

— Ce viziune?

— Mi s-a revelat că Ahile are două feluri de viitor. Unul este o viaţă de fericire senină, o viaţă lungă, binecuvântată cu copii, plăcere şi tihnă. Dar o viaţă trăită în anonimat. Numele o să-i moară odată cu el.

— Şi celălalt viitor?

— Cealaltă viaţă este o văpaie a gloriei cum lumea nu a mai cunoscut niciodată. O viaţă de eroism, curaj şi împliniri, care străluceşte mai intens decât ce-au trăit Heracle, Tezeu, Iason, Atalanta, Belerofon, Perseu... toţi eroii pe care-i ştim. Faimă şi onoare veşnică. O viaţă cântată de poeţi şi de barzi până la sfârşitul sfârşitului. Dar o viaţă scurtă, Peleu, cumplit de scurtă...

Ochii lui Thetis s-au umplut din nou de lacrimi.

— Fireşte, pentru mine chiar şi prima viaţă, cea lungă şi anonimă, înseamnă tot puţin. Pentru un nemuritor nouăzeci de ierni şi de veri trec într-o clipită. Însă al doilea viitor...

Thetis s-a înfiorat.

— Mai puţin decât o clipire din ochi. Nu putem lăsa să se-ntâmple.

— Dar nu-i mai bine să-i dăm şansa să aleagă?

— Are paisprezece ani...

— Chiar şi aşa, s-ar cuveni să aleagă...

— Şi se pune la cale un război.

— Război? a spus Peleu, cu ochii mari. Dar n-a fost niciodată atâta pace în lume. De nicăieri nu vin lucruri care să ameninţe pacea.

— Şi totuşi, se apropie războiul. O simt. O ştiu. Un război cum n-a mai fost pân-acum pe lume. Şi o să vină după fiul nostru. Trebuie să mă laşi să-l iau şi să-l ascund.

— Unde ai de gând să-l duci?

— E mai bine să nu ştii, să nu ştie nimeni. Abia aşa ar fi în siguranţă.

Ahile şi-a îmbrăţişat prietenul, pe Patrocle.

— Te las în grija mirmidonilor, i-a spus el.

— N-o să asculte de nimeni altcineva în afară de tine, a răspuns Patrocle. O ştii şi tu.

Era adevărat că, în ciuda tinereţii lui Ahile, armata din Phthia îi era mai loială lui chiar şi decât tatălui său, regele.

— Prostii, sunt doar un talisman, a spus Ahile. Pe lângă asta, o să mă-ntorc cât ai zice peşte.

— Tot nu-nţeleg de ce trebuie să pleci.

— N-ai cum s-o refuzi pe mama, a spus Ahile cu un zâmbet melancolic. I-a intrat o chestie ciudată în cap, de care nu

mai poate să scape. E convinsă că se apropie un război şi că, dacă o să lupt în el, o să fiu ucis.

— Atunci face bine că te ia de-aici!

— Nu mă tem de moarte!

— Nu, dar te temi de maică-ta, a spus Patrocle.

Ahile a zâmbit şi i-a dat un pumn în braţ prietenului său.

— Nu atât de mult ca tine.

Thetis l-a dus pe Ahile pe insula Skyros, al cărei conducător, LICOMEDE, îi era un vechi prieten. Cea mai importantă faptă a lui din istorie până în acest moment fusese uciderea eroului Tezeu.[101]

— Cred că ştiu cum să-ţi ascund băiatul, i-a spus Licomede lui Thetis. După cum ştii, am unsprezece fete.[102] Ahile poate să se îmbrace în veşminte femeieşti şi să trăiască printre ele. Nimănui n-o să-i dea prin cap să-l caute în compania lor.

Ce-i drept, Ahile era atrăgător şi ca fată; numai că n-a trecut mult timp şi a dovedit că trecuse pragul adolescenţei, ajungând bărbat în toată firea, când i-a făcut un copil DEIDAMIEI, cea mai frumoasă dintre fiicele regelui. Copilului i-au spus PYRHHUS, după numele de fată

[101] Licomede l-a aruncat pe Tezeu de pe una dintre stâncile din Skyros. Vezi Eroii, p. 472.

[102] Anumite izvoare susţin despre Licomede că ar fi avut un număr diferit de fiice, între opt şi o sută.

pe care şi-l luase Ahile: Pyrhha, care înseamnă „fata-văpaie”, dat fiind părul lui roşu-auriu.[103]

*

[103] După unele izvoare, Deidamia i-a mai dăruit un băiat lui Ahile, pe nume Oneiros, care e echivalentul grecesc al cuvântului „vis”. Dacă aşa stau lucrurile, se pare că mitografii l-au desconsiderat pe Oneiros, spre deosebire de fratele lui, Pyrrhus, a cărui viaţă, după cum vom vedea, a fost consemnată integral folosindu-i-se numele ulterior de NEOPTOLEM. Şi dacă tot am ajuns la chestiunea numelor, cel pe care şi l-a luat Ahile cât a stat pe insula Skyros e de mare interes şi merită un ocol. Există un fragment din Urn Burial de Thomas Browne (1658) care e citat frecvent: „Ce cântec au cântat sirenele, sau ce nume şi-a luat Ahile când s-a ascuns printre femei, deşi sunt întrebări nedesluşite, nu sunt deloc lipsite de temei”. Întrebările proveneau din speculaţiile biografului roman Suetoniu, însă Browne le-a folosit ca metodă prin care să compare (ironic) posibilitatea reală de a obţine toate amănuntele unui mit non-istoric cu cvasiimposibilitatea de a asambla poveştile referitoare la oase, urne memoriale şi alte articole lăsate în urmă de viaţa reală – de aici, cunoscuta preferinţă a lui Edgar Allan Poe de a folosi acest citat ca motto pentru povestirea lui, Crimele din Rue Morgue, considerată de unii prima povestire poliţistă, ce se ocupă de punerea laolaltă a mai multor adevăruri. Într-adevăr, problemele puse de Browne „nu sunt deloc lipsite de temei”. Cât despre numele pe care şi l-a luat Ahile, ei bine, majoritatea scriitorilor şi a comentatorilor optează pentru Pyrrha, „cea cu părul-văpaie”. Numai că, aşa cum scrie Suetoniu în Vieţile celor doisprezece cezari, împăratul Tiberiu (căruia îi plăcea să-i încurce pe învăţaţi în asemenea chestiuni, aşa cum am observat când am vorbit despre originea Hecubei) a propus şi alte nume, în afară de Pyrrha. Unul era Cercysera (sau Kerkysera), derivat din termenul grecesc pentru „caier”, care era de mult un simbol al feminităţii, ca în expresia „partea cu caier” a

Prin urmare, aşa arătau lucrurile când, după câţiva ani, Agamemnon le-a spus lui Odiseu şi Diomede să plece din Aulida şi să cutreiere întreaga lumea grecească în căutarea fiului pierdut al lui Peleu şi Thetis. Ghinionul a făcut – în ceea ce-o priveşte pe Thetis şi speranţele ei de ascundere a lui Ahile – caSkyros să fie foarte aproape de Aulida, fiindcă insula a fost unul dintre primele locuri unde Odiseu s-a hotărât să caute.

În momentul când vicleanul rege al Itacăi a ajuns la palatul regelui Licomede, bănuielile îi fuseseră deja trezite. Era un om greu de dus cu vorba şi nici Licomede nu se dovedea un mincinos desăvârşit.

— Ahile? a spus regele nesigur, de parcă numele i-ar fi fost necunoscut, ceea ce, după părerea lui Odiseu, părea neplauzibil. (Se dusese vestea despre Ahile peste tot, în ciuda tinereţii lui.) Nu am pe nimeni cu numele ăsta, te asigur.

---

familiei, şi din echivalentul lui „fată bătrână” – deşi kerkos înseamnă „coadă” sau „penis”, motiv pentru care unii cred că a fost vorba de o glumă ulterioară, iar un învăţat a mers până la a sugera că provine din kerkouros, care înseamnă „cel care urinează prin coadă” (şi fiindcă Tiberiu era vestit pentru umorul negru şi dezgustător, se prea poate să fi preferat această variantă). Un alt nume sugerat a fost Issa sau Aissa, cu trimitere la viteza lui Ahile (aisso înseamnă „sprintez”, „ţâşnesc” sau „o zbughesc”). Robert Graves are altă părere: „Ipoteza mea este că Ahile şi-a spus Dacryoesa («cea înlăcrimată») sau, şi mai bine, Drosoessa («cea înrourată»), drosos fiind un sinonim poetic pentru lacrimi”. Aspetos, care înseamnă „nemărginit” sau „vast”, e de asemenea sugerat de unii, deşi aceasta pare în realitate o poreclă folosită mai târziu, după ce Ahile îşi construise reputaţia.

— Serios? a întrebat Odiseu. Vorbesc despre Ahile, fiul lui Peleu şi al lui Thetis. Prietena ta, Thetis, a adăugat el cu tâlc.

— N-ai decât să te convingi cu ochii tăi, a spus Licomede, ridicând din umeri. Nu mai e nimeni la palat, în afară de scumpele mele douăsprezece fiice.

Diomede şi Odiseu au intrat în marea curte deschisă unde prinţesele îşi petreceau ziua. Unele se scăldau, altele ciupeau strunele unor instrumente muzicale, unele ţeseau, altele îşi pieptănau părul. O fântână făcea jocuri de apă. Păsările ciripeau frumos în coliviile lor de trestie. Era tabloul perfect al armoniei feminine. Diomede a rămas stânjenit în prag, neştiind încotro să se uite, însă Odiseu şi-a plimbat atent şi îndelung privirile prin toată curtea. Apoi s-a întors spre Diomede.

— Du-te la corabie şi întoarce-te cu douăzeci dintre cei mai aprigi şi cei mai urâţi dintre oamenii noştri, a spus el. Năvăleşte cu ei aici. Dă buzna şi fă prăpăd. Fără o vorbă, cu săbiile scoase. Prefaceţi-vă că le atacaţi pe fete. Băgaţi groaza-n ele. Urlaţi şi loviţi-vă scuturile cu pumnii.

— Vorbeşti serios? a întrebat Diomede.

— Foarte, a spus Odiseu. Şi nu vă reţineţi. O să fie totul cum trebuie. Ai încredere-n mine.

După ce a plecat Diomede, Odiseu a făcut câţiva paşi şi şi-a pus în tăcere sabia pe marginea de piatră a fântânii. Pe urmă s-a dat înapoi, şi-a încrucişat braţele şi a aşteptat.

S-o fi mirat Diomede de ceea ce-i ceruse Odiseu, dar şi-a jucat rolul la perfecţie. El şi douăzeci de soldaţi uriaşi,

hirsuţi şi voinici au dat năvală în curte, cu săbiile scoase, urlând nişte îndemnuri de război care făceau să-ţi îngheţe sângele în vine. Prinţesele au început să ţipe şi s-au retras speriate – toate, în afară de una, o fată drăguţă, cu părul roşu, care a înşfăcat sabia de pe marginea fântânii şi a ridicat-o cu un mârâit şi un urlet.

Odiseu a înaintat zâmbind.

— Te salut, Ahile, fiu al lui Peleu, a spus el.

Cu sabia în mână şi cu răsuflarea tăiată, Ahile s-a uitat de la Odiseu la Diomede şi la cei douăzeci de războinici, după care din nou la primul. Pe urmă a râs şi a lăsat jos sabia.

— Să ghicesc, a zis el. Odiseu, fiul lui Laerte?

Odiseu s-a înclinat.

— M-a prevenit mama că, dac-o fi să mă găsească cineva, tu o să fii ăla.

— Vrei să ni te alături? a întrebat Odiseu. Să te-ntorci la Phthia, să-i iei pe mirmidoni şi să aduci glorie Greciei? E în joc onoarea noastră şi mai mult ca sigur că prezenţa ta o să ne-aducă victoria. Agamemnon, Menelau, vărul tău Patrocle şi o ditamai flota te aşteaptă în Aulida.

Ahile a zâmbit.

— Miroase a distracţie.

Ifigenia în Aulida

Sosirea lui Ahile şi a mirmidonilor a însufleţit puternic forţa expediţionară. Ştiau cu toţii de profeţii. Ahile avea să aducă victoria. Urma să fie campionul lor, aducătorul de izbândă. Iar grecii aveau mare nevoie să li se ridice moralul prin prezenţa lui: zeci de mii de soldaţi lâncezeau în Aulida şi se plictiseau de moarte, aşteptând ordinul de plecare spre Troia.

Agamemnon l-a primit pe Ahile cu toată cordialitatea de care era în stare.

— Acum în fine putem să ridicăm pânzele şi să ne facem treaba.

Însă n-au putut să ridice pânzele. Nicio flotă, oricât ar fi ea de puternică, nu se poate pune în mişcare fără vânt – or, vântul lipsea cu desăvârşire. Nici măcar o adiere. Nu puteai să treci o bărcuţă de jucărie dintr-o parte în alta a iazului. Nici firul de iarbă nu se îndoia cât de puţin. Corăbiile ce duceau merinde, arme, marinari, slujitori şi toate cele necesare războiului aveau nevoie de vânt ca să se mişte. Ar fi fost o nebunie ca războinicii să se îndrepte spre Troia doar la bordul ambarcaţiunilor cu vâsle, fără sprijinul corăbiilor cu provizii.

— Calchas! a mugit Agamemnon. Să mi-l găsească cineva pe clarvăzătorul ăla afurisit.

Calchas s-a plecat până la pământ în faţa regelui, dar n-a vrut să vorbească.

— Ce-i cu tine? Hai, omule, dă odată pe gură. De ce nu e vânt? Sau nu ştii?

— Ba ştiu, maiestatea voastră, doar că... poate vă spun ceva mai încolo... între patru ochi?

— Între patru ochi?

Agamemnon s-a uitat în jur. Oamenii lui de nădejde – Menelau, Diomede, Ajax, Odiseu şi regele Nestor din Pylos – erau cu toţii de faţă.

— Nu avem secrete. Vorbeşte.

— Am... s-a... s-a dezvăluit că... vreau să spun... zeiţa Artemis... ea e cea care...

— *Artemis?*

— I-a poruncit lui Eol, divinul paznic al vânturilor, să le facă să nu bată, Rege al Bărbaţilor.

— Dar de ce? Cine a jignit-o?

— Păi... se pare... că... că...

— Vrei să nu mai tot deschizi şi să-nchizi gura aia ca un peşte şi să spui ce-ai de spus? Cine a fost atât de nebun încât s-o jignească pe Artemis?

Disperarea de pe chipul lui Calchas era evidentă, iar cauza ei, limpede pentru cel puţin un membru al grupului.

— Cred, a spus Odiseu, că lui Calchas îi vine greu să rostească numele tău, Agamemnon.

— Al meu? Îndrăzneşti să sugerezi...

— Nu îndrăzneşte să sugereze nimic dacă te zborşeşti aşa la el, a spus Odiseu. Ori vrei să vorbească, ori vrei să tacă de groază. Nu poţi să le ai pe amândouă.

Agamemnon a dat morocănos din mână.

— Poţi să vorbeşti liber, Calchas, ştii foarte bine. Câinele care latră nu muşcă.

Calchas a tras aer în piept.

— Ţii minte, regele şi stăpânul meu, că săptămâna trecută te-ai dus să vânezi în dumbrava aflată la sud-vest de-aici?

— Ce-i cu asta?

— Ţi-am spus atunci, dacă-ţi aminteşti, Rege al Bărbaţilor, că dumbrava era un loc sacru pentru zeiţă...

— Da? Nu-mi aduc aminte. Aşa, şi?

— Ai... ai omorât un cerb în ziua aia. O lovitură excelentă, dar... dar se pare că şi cerbul era sacru pentru divina Vânătoare. E furioasă, sire.

Agamemnon a scos un oftat de exasperare – oftatul pe care îl scot toţi conducătorii când vor să dea de înţeles că sunt înconjuraţi de proşti şi că li se pun veşnic în spinare poveri care pe alţii mai puţin măreţi i-ar rupe în două.

— În regulă. Am înţeles. Şi bănuiesc că trebuie să facem un fel de sacrificiu ca s-o îmbunăm, nu?

— Maiestatea voastră are dreptate.

— Păi atunci, dă ordin şi gata! Chiar trebuie să le fac eu pe toate? Şi ce anume să sacrificăm? Ce s-ar cuveni? Încă un cerb? Un taur, o capră, ce?

Calchas îşi frământa poala veşmântului şi se uita în toate părţile, numai la rege nu.

— E foarte furioasă, sire. E făcută foc.

— Zece tauri? Douăzeci? O afurisită de hecatombă?[104]

— E... e mai rău decât atât, maiestate... Zeiţa cere nici mai mult, nici mai puţin decât sacrificarea – vocea clarvăzătorului s-a preschimbat în şoaptă şi ochii i s-au umplut de lacrimi – sacrificarea fiicei tale.

— A fiicei mele? A fiicei mele? Îţi arde de glume?

Chipul chinuit al lui Calchas făcea ca răspunsul să fie dincolo de orice îndoială. S-a lăsat o tăcere de gheaţă. Agamemnon a destrămat-o cu o altă întrebare.

— Care fiică?

Calchas şi-a frământat şi mai mult poala veşmântului.

— Doar sacrificarea fiicei mai mari o s-o îmbuneze pe zeiţă.

---

[104] Hecatomba era sacrificarea a o sută de vite. Un izvor aminteşte că Menelau îi promisese Afroditei că avea să-i jertfească o sută de vite în semn de mulţumire după ce o câştigase pe Elena la loterie şi că, prins cu emoţia momentului, uitase. Furia ei în faţa acestei jigniri e prezentată drept motivul pentru care Afrodita a ales-o pe Elena ca răsplată oferită lui Paris după judecata de pe Muntele Ida.

Menelau, Odiseu şi ceilalţi şi-au întors privirile spre Agamemnon. Soţia lui, Clitemnestra, îi dăruise trei fiice. Electra şi Chrysothemis erau încă mici, dar Ifigenia mai avea puţin şi devenea femeie. Toţi o ştiau drept inteligentă, pioasă şi cu o fire deschisă.

— Nu, a spus Agamemnon după o tăcere lungă. Niciodată.

— Stai puţin, a zis Menelau. Am făcut cu toţii un jurământ.

— Atunci sacrifică-ţi tu fata!

— Jigodia aia trădătoare din Troia mi-a furat deja soţia şi pe fiul Nicostratus, a spus Menelau. Am sacrificat destule. Aminteşte-ţi de jurământ.

— Cu ce-a greşit vreodată Ifigenia?

— Ştiu că e greu să ţi se ceară aşa ceva, Agamemnon, dar dacă asta vrea Artemis...

Agamemnon nu s-a lăsat convins.

— Mai sunt şi alţi zei. De exemplu, Atena. Îl simpatizează pe Odiseu şi o să-i zâmbească, orice-ar face. Şi Poseidon e de partea noastră. Şi Hera. O să-l convingă pe Zeus să intervină. Artemis nu ne poate ţine flota blocată aici la nesfârşit. Dacă o să avem răbdare şi o să aşteptăm destul, o să fie totul bine.

Însă au trecut zile în şir fără o adiere. Căldura şi condiţiile grele în care se stătea în portul Aulida au făcut să se împrăştie boli. În timp ce printre greci începeau să circule tot felul de zvonuri, mulţi au ajuns la concluzia că răzbunătoarea Artemis mersese până la a-şi trimite

săgeţile ciumei în tabăra lor. S-au scurs săptămâni fără să se stârnească vântul şi fără să dispară boala.

În cele din urmă Agamemnon a cedat presiunii care începuse să-l apese din toate părţile.

— Pleacă la Micene, i-a spus el lui Odiseu.

— Să plec? Păi tocmai asta e, că...

— Vâsleşte! Vâsleşte până la Micene. Ce naiba, ştii ce vreau să spun. La nevoie, du-te înot, dar pleacă într-acolo. Spune-i Clitemnestrei că ai primit ordin să ne-o aduci pe Ifigenia ca să se poată mărita.

— Şi cine-o să fie fericitul soţ?

— Ahile, a spus Agamemnon.

— Zău? a făcut Odiseu. Şi tânărul prinţ ce părere are?

— N-are rost să-l batem la cap cu chestia asta, a spus Agamemnon cu un semn din mână. N-o să se căsătorească de-adevăratelea. Toată povestea e doar un... doar o... Cum îi zice?

— Pretext? Scuză? Păcăleală? Minciună?

— Nu-mi comenta ordinele. Pleacă şi gata.

— Dar nu ţi se pare, a glăsuit Odiseu, că e aproape inevitabil să...

— Să ce?

— Păi... nu crezi c-ar trebui găsit un motiv mai bun să-ţi aduci fata aici?

— Aiurea. E un plan perfect. Ce-ar putea fi mai bun decât măritişul cu Ahile? E favoritul tuturor.

— Doar că...

Odiseu căuta cea mai bună formulă de exprimare.

— Gata cu tândălelile. Pleacă!

Pe când corabia lui ocolea capul sudic al Aticăi, în drum spre Peloponez, Odiseu medita la capriciile şi contradicţiile semenilor. Nu se îndoia că Agamemnon era cel mai strălucit comandant militar în viaţă. Trebuia să-i admiri repeziciunea, îndrăzneala şi hotărârea cu care cucerise şi unise oraşele-stat, regatele şi provinciile de sine stătătoare ale Argolidei şi cu care transformase Micene într-o putere de necontestat. Şi totuşi, cum putea un general atât de capabil să se arate atât de netot când venea vorba de chestiuni de personalitate, emoţii şi sentimente? Bineînţeles că, inevitabil, Clitemnestra avea să insiste s-o însoţească pe Ifigenia la Aulida pentru cununie. Ce mamă n-ar fi fost de faţă până şi la o logodnă oarecare, darămite la însoţirea atât de glorioasă ce se pregătea? Cum putea Agamemnon, care se pricepea să intuiască mişcările celor mai destoinici comandanţi de pe câmpul de luptă, să nu-şi dea seama de asta? Cum avea să reacţioneze Clitemnestra când avea să descopere că ea şi fiica ei fuseseră atrase la Aulida printr-o minciună – şi într-un scop oribil? Şi cum avea să riposteze impetuosul Ahile la folosirea numelui său pentru o asemenea înşelătorie?

Mă rog, treaba lui Odiseu nu era să se întrebe, ci doar să privească totul cu aerul lui obişnuit de detaşare ironică.

Presupunerile i s-au confirmat când a sosit la Micene. În clipa când cuvintele „căsătorie” şi „Ahile” i-au ieşit de pe buze, palatul a fost cuprins de o gălăgioasă febră a pregătirilor. Ifigenia era copleşită de fericire, iar Clitemnestra de mândrie. Odiseu simţea că nimic din ce-ar fi putut spune nu avea cum să le înăbuşe agitaţia inevitabilă. Îl dureau muşchii feţei din cauza zâmbetului încremenit pe care îl arborase cu de-a sila. Da, nu-i aşa că era cu adevărat cea mai frumoasă căsătorie cu putinţă? Ahile era exact pe atât de chipeş pe cât se dusese vestea. Nu erau mireasa şi mirele cea mai fericită tânără pereche din lume? Un adevărat triumf pentru Micene, Phthia şi întreaga Tesalie. Cât de isteţ fusese Agamemnon să pună la cale un plan atât de promiţător înainte de a porni s-o salveze pe biata şi scumpa de Elena.

A trecut destulă vreme până când Clitemnestra s-a declarat mulţumită de modul cum fuseseră încărcate corăbiile cu numărul cuvenit de sclave, muzicieni şi bucătărese, precum şi cu argintăria, pânzeturile alese şi vinurile de care era nevoie pentru un ospăţ de nuntă aşa cum i se cuvenea unei asemenea perechi alese. Odiseu fusese nevoit să aştepte două săptămâni încheiate înainte ca flotila Clitemnestrei să fie gata să-i urmeze corabia până la Agamemnon şi la flota grecească ţinută în loc de acalmie.

Însă în clipa când a pus piciorul pe cheiul din Aulida, Clitemnestra şi-a dat seama că era ceva în neregulă. În aerul încins şi stătut, portul mirosea îngrozitor. Pe feţele celor care se strânseseră s-o întâmpine se citeau expresii de spaimă, de ostilitate sau de compasiune inexplicabilă.

Agamemnon chiar a fost surprins când şi-a văzut soţia.

— Nu trebuia să vii, draga mea, i-a spus el, sărutând-o pe amândoi obrajii.

— Nu trebuia? Prostuţule. Tot asta mi-a zis şi Odiseu. Ce bazaconie! De parcă Ifigenia n-ar vrea să-şi aibă mama alături la nuntă. De ce naiba au toţi mutrele astea obidite?

După o jumătate de oră aflase tot, iar soţul ei pus la respect se răzgândise din nou cu privire la sacrificiu.

— N-are rost, le-a spus Agamemnon celorlalţi comandanţi. Chiar are dreptate regina. Uciderea unei asemenea inocente ar fi o ruşine fără margini. E cu neputinţă ca zeii să vrea aşa ceva.

Menelau a deschis gura să protesteze, dar n-a mai apucat, fiindcă Ahile a dat buzna peste ei.

— Ai îndrăznit să te foloseşti de numele meu ca s-o duci pe biata fată la pierzanie? a întrebat el, gâtuit de furie. Ai îndrăznit? Trimite-o imediat înapoi.

— N-o să-i dau voie unui băieţandru să-mi pună la îndoială hotărârile, a spus Agamemnon.

Cei doi bărbaţi s-au îndreptat unul spre celălalt răsuflând şuierat, dar, înainte să se înfrunte, Odiseu s-a vârât între ei.

— Hai, hai... a spus el, să nu ne pierdem stăpânirea de sine.

Ahile a scuipat pe jos şi a plecat fără un cuvânt.

Odiseu era recunoscător că nu fusese ales comandantul suprem al forţei expediţionare. Ştia că poziţia de conducător aducea doar dureri de cap şi de inimă. În acest caz era clar că, orice-ar fi făcut Agamemnon, ar fi avut de suferit. Era firesc ca toate instinctele de tată şi de soţ să i se revolte violent la gândul morţii fiicei lui. Şi totuşi, întreaga alianţă, până la ultimul sclav, aflase între timp detaliile despre uciderea cerbului sacru şi despre recompensa pe care o cerea Artemis. Toată lumea îi cerea lui Agamemnon să cedeze, inclusiv Menelau, fratele lui. Ifigenia trebuia să moară, altminteri întreaga expediţie de salvare a Elenei din Troia avea să dea greş. Ce mai conta o viaţă, pe lângă onoarea atât de multor regi şi prinţi din Grecia? Ce mai conta o viaţă, pe lângă numărul tot mai mare de morţi din cauza bolilor care puseseră stăpânire pe flota oprită în port? Ce mai conta o viaţă, pe lângă perspectiva întregului tezaur troian ce aştepta asaltul armatelor victorioase?

În seara aceea chiar şi Ahile îşi învinsese furia provocată de faptul că devenise fără voia lui momeala prin care fusese adusă Ifigenia la Aulida şi îşi alăturase vocea corului care-i cerea moartea. Îi părea teribil de rău pentru fată, însă mirmidonii lui nu mai aveau chef să zăbovească în portul Aulida nici măcar o zi mai mult decât era nevoie. Doi dintre comandanţii lui, EUDOROS şi PHOENIX, veniseră să-l vadă în după-amiaza aceea, ca să-l facă să priceapă care era starea de spirit în rândul mirmidonilor.[105]

[105] Eudoros era fiul lui Hermes. Prinţul Phoenix domnea peste Dolopia, un regat supus Phthiei, şi se ocupase de creşterea lui Ahile după plecarea acestuia din peştera lui Chiron spre Phthia. După Patrocle, el era omul la care ţinea cel mai mult.

— Oamenii te iubesc, prinţe Ahile, spusese Phoenix, dar nici nu vor să audă că Agamemnon ar putea nesocoti dorinţele zeiţei.

— Aşa este, a adăugat Eudorus. Artemis e de neînduplecat. Mama mea, Polymele, a fost cândva una dintre adoratoarele ei.[106] Să ştii că Vânătoarea nu uită. Trebuie îmbunată. Nu avem încotro. Dacă nu o sacrificăm pe Ifigenia, am bătut tot drumul ăsta de pomană.

Până la urmă, cea care a pus capăt impasului a fost Ifigenia însăşi.

— O să mă-ntind pe jertfelnic şi o să-mi dau cu dragă inimă viaţa pentru Grecia, i-a spus ea Clitemnestrei, căreia, oripilată, nu-i venea să creadă. Sacrificiul ăsta e monumentul care o să rămână după mine; o să ţină loc de căsnicie, copii şi faimă. Şi aşa se cade, mamă...[107]

Aşa se face că, în faţa tuturor, Ifigenia a fost întinsă pe altarul de piatră.

Calchas a ridicat un cuţit de argint mult în aer – cu o expresie şi o grabă în mişcări care trădau, după părerea lui

---

[106] Aşa era. Zeul Hermes a văzut-o pe Polymele dansând pentru Artemis şi a fost fermecat de graţia şi de frumuseţea ei. Eudoros s-a născut din însoţirea lor. Artemis fusese nemulţumită de pierderea adoratoarei. Dacă Eudoros n-ar fi fost sub protecţia lui Hermes, cu siguranţă că l-ar fi ucis sau l-ar fi transformat într-o creatură detestabilă.

[107] Acestea îi sunt cuvintele atribuite de Euripide în tragedia Ifigenia în Aulida. Piesa şi povestea sacrificiului Ifigeniei au stat la baza excelentului film al lui Yorgos Lanthimos, Uciderea cerbului sacru, cu Colin Farrell şi Nicole Kidman.

Odiseu, cam mult entuziasm – şi a rugat-o cu un glas tunător pe zeiţă să primească sacrificiul.

Clitemnestra plângea în hohote. Ahile şi-a întors privirile. Agamemnon a închis ochii şi şi-a strâns pleoapele.

Calchas şi-a coborât cuţitul. Însă nu l-a împlântat în Ifigenia, fiindcă Ifigenia dispăruse. Chiar în clipa când s-a prăvălit cuţitul, ea s-a făcut nevăzută. Un cerb i-a luat locul, iar lama cuţitului a străpuns pielea groasă a creaturii şi nu pe cea delicată şi albă a Ifigeniei.

Sângele cerbului a ţâşnit într-o mare fântână. Fără să-şi piardă cumpătul, profetul mânjit de sânge s-a întors spre mulţime cu un strigăt de triumf.

— Iată cât de mare e mila Vânătoarei. O cruţă pe fată! Şi ne zâmbeşte!

S-au auzit câteva urale slabe. Oare Ifigenia chiar fusese cruţată de zeiţă, sau totul fusese un fel de şiretlic pus la cale de Agamemnon şi de preotul lui? Însă chiar în timp ce oamenii încercau să-şi dea seama, Calchas a arătat spre copacii care străjuiau locul.

— Priviţi! a strigat el. Ne trimite un vânt!

Aşa era, ceva începuse dintr-odată să se simtă în aer.

— Zefirul! a strigat Calchas.

Şi nu era un vânt oarecare, ci Vântul de Vest... vântul de care aveau nevoie ca să străbată cât mai grabnic drumul spre est, în direcţia Troiei.

— Zefirul! au strigat grecii. Zefirul! Zefirul! Zefirul!

În emoţia şi în febra pregătirilor, Agamemnon n-a observat plecarea Clitemnestrei şi a alaiului ei.

— A plecat fără să-şi ia rămas-bun, i-a spus el lui Odiseu. Nu-i o problemă. Războiul ăsta n-o să ţină mult. Iar ea o să se gândească puţin şi o să-şi dea seama că n-am avut încotro. Pe lângă asta, între timp zeiţa a trimis-o oricum pe Ifigenia înapoi acasă. O să fie la palat şi o să-i întâmpine, bineînţeles. Sper că ţi-ai pregătit corăbiile şi că sunt gata să iasă pe mare, Odiseu. Plecăm mâine, când se crapă de ziuă. Ura pentru Troia!

— Ura pentru Troia, a răspuns Odiseu.

Sec.

Aheii

Şi astfel, cea mai mare flotă din câte existaseră vreodată şi-a început călătoria spre est, prin nordul Egeei, către Troada.

În a doua carte a Iliadei, într-o secţiune cunoscută drept „Catalogul ambarcaţiunilor”, Homer prezintă această măreaţă armada în 226 de rânduri. În hexametrii dactili cursivi – o metrică având între douăsprezece şi cincisprezece silabe – pe care-i foloseşte în versificaţie, poetul ne spune de unde veneau ambarcaţiunile şi cine le conducea. De-a lungul secolelor, clasiciştii şi istoricii au analizat cu încântare lista, comparând-o cu alte izvoare şi cântărind probabilitatea ca la bordul fiecărei pentecontere să se afle până la 120 de oameni, aşa cum pare să

sugereze Homer.[108] Aritmetica rezultată din lista lui Homer ne oferă o estimare a forţelor care înseamnă un număr total de 1 190 de ambarcaţiuni şi 142 320 de luptători, aşa cum par să indice majoritatea părerilor.[109] Cercetătorii îşi formulează estimările folosind date arheologice, documentare şi istorice (plus un anumit procent de ghicit).

Dintr-un punct de vedere, situaţia seamănă cu „Marele Joc" practicat de admiratorii împătimiţi ai personajului Sherlock, indivizi care discută despre Holmes şi Watson ca despre doi oameni care au existat aievea şi ale căror cazuri, relatate de Arthur Conan Doyle, trebuie tratate ca şi cum ar fi avut loc cu adevărat. E un joc cât se poate de amuzant şi de productiv. Aşa să fie atunci şi în cazul Războiului Troian. În ce mă priveşte, analizez cât adevăr istoric se află în spatele poveştii în Anexă (p. 349). Dar, chiar şi în cazul în care credem că o parte dintre peripeţiile războiului chiar a avut loc, tot avem de a face cu destule nepotriviri. M-am plâns deja de neconcordanţele cronologice. În rezumatul poveştii aşa cum ne-a fost

[108] Pentecontera era o ambarcaţiune cu cincizeci de vâslaşi. Se pare însă că nu toate ambarcaţiunile din relatarea lui Homer aveau atâţia oameni. Unele sunt prezentate ca având douăzeci; poate că erau ambarcaţiuni mai mici sau poate că aveau treizeci de locuri de vâslit neocupate. De exemplu, ni se spune în „Catalog" că fiecare ambarcaţiune a contingentului din Beoţia avea 120 de oameni, ceea ce însemna că ar fi existat la bord şaptezeci de războinici care nu vâsleau. Ştim din Odiseea că fiecare corabie din Itaca avea cincizeci de oameni. Te poţi amuza făcând calcule dacă-ţi place aşa ceva, dar bineînţeles că nu se poate demonstra nimic. Pentru noi e suficient să ştim că a fost vorba de o flotă foarte mare.

[109] Apolodor din Atena şi Hyginus, de exemplu, avansează cifre puţin mai mici. Cele mai multe izvoare acceptă că numărul total de luptători era între 70 000 şi 130 000.

transmis, a existat un interval de minimum opt ani între răpirea Elenei şi ultima ieşire pe mare a flotei. Asta dă peste cap atât de mult vârsta anumitor personaje, încât nici prin cap nu-mi trece să mă apuc să fac lumină. Date fiind intervenţiile zeilor şi alte întâmplări magice şi supranaturale, m-am gândit – aşa cum am scris în Introducerea peste care cu atâta înţelepciune aţi sărit – că e mai bine să spun povestea războiului şi a urmărilor lui fără să încerc să ordonez toate secvenţele şi să verific în amănunt cronologia.

Pentru ceea ce ne propunem, e suficient să ştim că marea forţă expediţionară aheeană consta într-o flotă fără precedent numeric, având la bord războinici din zeci de regate şi provincii sub comanda Marelui Rege al alianţei, Agamemnon din Micene.

Însă înainte să ajungem pe plajele din Ilium în compania acestei forţe, există o păţanie de care au avut parte grecii în drum spre destinaţie şi pe care ar fi bine s-o aflăm. Deşi niciunul dintre principalii ei actori n-ar fi putut să-şi dea seama în clipa aceea, a fost o întâmplare suficient de importantă spre a se dovedi decisivă pentru rezultatul final al campaniei. Originile episodului, la fel ca originile măreţei cetăţi şi civilizaţii spre care se îndreptau grecii, se găsesc în biografia celui mai mare fiu muritor al lui Zeus: Heracle.

Eşuaţi

Pe când se apropia de deschiderea Strâmtorii Hellespont, flota aheeană s-a oprit pe malul insulei Tenedos.

— Ultimul popas înainte de Troia, a spus Agamemnon. Să-i lăsăm pe oameni să se simtă bine înainte să intre în urgia războiului.

Grecii s-au împrăştiat pe insulă, ţinând întreceri sportive spontan, vânând animale şi plecând în căutare de femei.

Ahile a descoperit încântat o fată foarte atrăgătoare, care se scălda într-un ochi de apă. Însă înainte să se apropie de ea, un bărbat s-a ivit dintre copaci gata să-l înfrunte, cu sabia ridicată şi urlând furios.

— Măi să fie, a spus Ahile. Ce avem noi aici?

— Ai pătruns în regatul meu fără să ţi se dea voie, obrăznicătură.

— Regatul tău?

— Sunt TENES, fiul lui Apollo şi stăpânul insulei. Fără să aveţi bunul-simţ să cereţi voie, barbarilor, vânaţi animale sălbatice la noi în ţinut, ne distrugeţi lanurile şi viile, iar acum tu îndrăzneşti să te-apropii de sora mea. O să plăteşti.

Tenes a bătut cu piciorul în pământ şi a mai scos un urlet. Însă în mintea lui Ahile urletul a fost acoperit de şoapta insistentă pe care o auzea acum ca pe un ecou. Era vocea lui Thetis, mama lui.

— Ai grijă, Ahile! Să nu ucizi niciun fiu al lui Apollo, altminteri cu siguranţă că Apollo o să te ucidă.

Ahile nu era sigur dacă mama lui îi vorbea cu adevărat sau dacă nu cumva îşi amintea cuvintele ei de demult. Thetis îl prevenea cu privire la diverse lucruri de când se ştia:

pericole, răzbunări, capcane, instigări, tabuuri, interdicţii, blesteme. Toate mamele erau ocrotitoare, Ahile o ştia. Şi fără îndoială că Thetis era mai ocrotitoare decât cele mai multe. Poate chiar îi spusese cândva că aceia care ucideau fii de zei se puteau aştepta să fie la rândul lor ucişi de zeii înşişi. Îi stătea în fire să rostească asemenea lucruri. Ahile nu se temea. Şi-a domolit vocea lăuntrică. Sângele începuse să-i fiarbă în vine. Imaginea acestui insular fanfaron, care mârâia şi-şi agita sabia spre el, era de neacceptat.

O fandare spre stânga, doi paşi vioi spre dreapta, o ţâşnire înainte, o răsucire bruscă a încheieturii şi sabia lui Tenes a căzut pe jos fără să fie nevoie ca Ahile s-o scoată pe a lui. Încă o răsucire bruscă, după care Tenes a rămas cu gâtul frânt şi fără viaţă. Sora lui a început să ţipe şi a luat-o la fugă.

Între timp, un grup regesc condus de atrizi[110] plecase din Tenedos spre insuliţa învecinată Chryse. Aveau de gând să facă acolo un sacrificiu pentru Heracle, care arsese la rândul lui obiecte pe insulă în cinstea zeilor, înainte să-l atace pe Laomedon al Troiei. Au fost conduşi la locul cuvenit de unul dintre simpatizanţii cei mai loiali ai lui Heracle, Filoctet, fiul regelui Poeas din Meliboea, care fusese acolo cu Heracle cu toţi acei ani în urmă.

Filoctet fusese de faţă şi la moartea măreţului erou. Văzuse cu o disperare neputincioasă cum otrava distrugătoare de pe cămaşa care-i aparţinuse cândva răzbunătorului centaur Nessus îi ardea carnea.[111] Pradă unor chinuri atroce, Heracle smulsese copaci din pământ

[110] Un nume des întâlnit al fraţilor Agamemnon şi Menelau – înseamnă „fiii lui Atreu”. Grecilor nobili şi de os regesc le plăcea să se adreseze unul altuia cu asemenea formule.

pentru propriul rug funerar. Când îşi rugase prietenii să aprindă copacii, se dăduseră cu toţii înapoi. Doar Filoctet avusese omenia să-l asculte. În semn de recunoştinţă, Heracle îi dăruise arcul şi săgeţile lui legendare. Cu ochii în lacrimi, Filoctet apropiase o torţă aprinsă de rug şi văzuse cum sufletul uriaş şi chinuit al lui Heracle îi părăseşte corpul uriaş şi chinuit.[112]

Unii spun că arcul îi fusese dăruit tânărului Heracle de nimeni altul decât zeul-arcaş Apollo. Însă cu adevărat importante erau săgeţile. Heracle le înmuiase vârfurile în sângele otrăvit al Hidrei din Lerna, dragonul de apă cu mai multe capete. Aceste săgeţi mortale îi asiguraseră victoria în numeroase înfruntări ulterioare.[113] Dar acum, de la

[111] Vezi Eroii, p. 164.

[112] În tragedia Filoctet a lui Sofocle, cel care aprinde, de fapt, rugul este Poeas, tatăl lui Filoctet.

[113] Atât de numeroase, de fapt, încât stai şi te întrebi cât de multe săgeţi fuseseră. Pesemne că Heracle îngenunchease lângă Hidră şi ţinuse vârfurile săgeţilor în sângele ei ore întregi, dacă nu chiar zile, dacă te gândeşti la ce prăpăd aveau să facă. Unii istorici lipsiţi de orice haz şi comentatori gata să-ţi strice plăcerea sugerează că grecii aveau obiceiul să folosească un amestec de venin şi excremente pentru ca săgeţile lor fie să ucidă rapid, fie să infecteze lent şi implacabil inamicul şi că Heracle îşi reînveninase, probabil, săgeţile de multe ori prin această metodă, în loc să se bazeze exclusiv pe proviziile de vârfuri înmuiate în sângele Hidrei. În ce mă priveşte, prefer să am altă părere. Sângele mortal se leagă direct de tatăl Hidrei, străvechiul monstru subteran în formă de şarpe TYPHON, fiul primordialilor Gaia şi Tartar, şi prin urmare se leagă şi de Python, şarpele răpus de tânărul zeu Apollo (Mythos, p. 126.). Pytho, locul uciderii, s-a chemat mai târziu Delphi, iar preoteasa oracolului s-a numit Pythia; aici, în oracolul de la Delphi, i s-a poruncit lui Heracle să-şi îndeplinească Muncile. Typhon s-a luptat cândva cu Zeus tocmai

moartea lui – mai bine zis, de când dobândise nemurirea olimpiană –, arcul şi săgeţile erau păzite cu cerbicie de credinciosul Filoctet, care se numărase, la momentul potrivit, printre zecile de peţitori nobili sosiţi în Sparta pentru mâna Elenei. Aşa se face că Filoctet, la un loc cu ceilalţi, jurase să apere căsnicia şi contribuise fără să stea pe gânduri la marea forţă de invazie a lui Agamemnon, punându-şi la dispoziţie cele şapte corăbii care-i aparţineau.

Cu toate acestea, se părea că aportul lui Filoctet la cauza grecilor s-a sfârşit înainte de a începe. Asta fiindcă în timp ce-i conducea pe Agamemnon şi pe ceilalţi la locul unde îşi amintea că făcuse Heracle sacrificiile cu atâţia ani în urmă, a avut ghinionul să calce pe o viperă care a ripostat imediat şi şi-a înfipt colţii în piciorul lui. După câteva clipe piciorul i s-a umflat atât de rău, încât Filoctet aproape că n-a mai putut să meargă. Diomede l-a ajutat să străbată insula până la barca la bordul căreia ar fi trebuit să se

---

pentru controlul asupra cosmosului. Asta în timp ce destinul excepţional al lui Heracle, fiul lui Zeus, a fost să împiedice distrugerea Olimpului şi a zeilor de către copiii Gaiei, giganţii, cărora le-a venit de hac înmuindu-şi săgeţile în sângele Hidrei, copilul lui Typhon (vezi Eroii, p. 159). Într-un mod asemănător a scăpat Heracle lumea de multe alte odrasle ale lui Typhon şi a învins nenumăraţi alţi adversari; iar apoi, prin cruda ironie a cămăşii lui Nessus, aceeaşi otravă i-a adus o moarte în chinuri. După cum vom vedea, destinul acelor săgeţi avea să determine şi desfăşurarea Războiului Troian. Ceea ce încearcă să sugereze această lungă digresiune este că sângele Hidrei este întreţesut în tapiseria mitului grecesc, de la început până la sfârşit, ca un fir şerpuit. Simetria dureroasă a felului cum a fost folosit el pentru a se pune capăt Războiului Troian şi pentru a se trage cortina peste Era Olimpiană – zei, eroi şi toate celelalte – trimite cu gândul la ouroboros, şarpele care îşi mănâncă propria coadă. Până la urmă, Typhon avea să fie răzbunat.

întoarcă la corăbii, dar între timp rana începuse să supureze şi să răspândească o duhoare cumplită. Odiseu le-a şoptit lui Agamemnon şi Menelau că o asemenea infecţie nu putea fi vindecată şi că risca să împrăştie o molimă la bordul corăbiilor. Atrizii au hotărât că Filoctet trebuia părăsit. Ei au avut bunăvoinţa – din propriul lor punct de vedere, nicidecum din al lui Filoctet – să convină că Chryse era o insulă prea mică şi prea neospitalieră pentru el.[114] Prin urmare, şchiopătând şi urlând revoltat, Filoctet a fost abandonat pe insula învecinată Lemnos, care era pustie în acea perioadă.[115] Comanda celor şapte corăbii, precum şi a celor 350 de vâslaşi-arcaşi i-a fost încredinţată lui Medon, fratele vitreg al lui Aias, Ajax cel Mic.

Filoctet urma să rămână pe Lemnos, chinuindu-se groaznic cu o rană care nu voia să se vindece şi hrănindu-se în următorii zece ani cu păsările şi animalele pe care putea să le vâneze cu arcul şi cu săgeţile lui otrăvite. Puneţi-i la păstrare numele într-un cotlon al minţii, fiindcă o să se întoarcă.

— Şi-acum, a rostit Agamemnon, spuneţi consemnul, să ştie toată lumea. Flota se pune în mişcare mâine-n zori.

---

[114] Într-adevăr, se pare că Chryse („insula de aur”) a fost suficient de mică pentru a fi scufundată cu totul după o creştere a nivelului mării din timpul Imperiului Roman. Un arheolog amator din perioada anilor 1960 susţine că i-ar fi descoperit ruinele subacvatice, inclusiv templul şi toate celelalte.

[115] Era o insulă pustie cel puţin din ceea ce ne spune Sofocle. Poate că după ce Iason a devenit tatăl minizilor (vezi Eroii, p. 251), aceştia au plecat din Lemnos şi şi-au căutat alt loc unde să trăiască.

Cuvântul a trecut imediat din gură în gură şi de pe o corabie pe alta.

— Troia!

— Troia!

— *Troia!*

Ilium

Sosirea

Turnurile drepte ale Troiei strălucesc în soare. De pe zidurile cetăţii santinelele şi soldaţii din pază scot strigăte şi duc goarnele la gură. Au văzut ceva care poate îngrozi până şi cea mai vitează inimă.

Departe spre vest, orizontul care desparte marea de cer s-a înnegrit. Dunga fină de ceaţă care a separat zi de zi, până astăzi, marea de cer este acum o linie lată şi neagră, ce se întinde în stânga şi-n dreapta cât vezi cu ochii. În timp ce troienii se uită, linia se îngroaşă. E ca şi cum Poseidon ar face să apară o nouă insulă sau un nou continent.

Nu trece mult şi îşi dau seama că linia neagră nu este o stâncă uriaşă, care se ridică din mare. Este o flotă de corăbii neînchipuit de mare, ce se apropie frontal de ţărm. Sute, şi sute, şi sute.

Troienii s-au pregătit de război. Lună de lună şi-au luat măsuri de apărare. Toată Troia ştie că vin blestemaţii de ahei, însă dimensiunea flotei, vederea ei... Pentru asta nu putea să-i pregătească nimic.

Hector şi Paris urcă pe metereze la primul sunet al goarnelor.

— Câţi? întreabă Paris.

Hector se uită. N-a trecut mai mult de o oră de când Eos a dat în lături porţile zorilor pentru ca fratele ei Helios să intre pe ele conducându-şi carul. Titanul soarelui a ajuns deja suficient de sus pentru ca razele lui să facă marea să scânteieze. Prin abur, Hector vede străfulgerări hăt departe, pe când soarele încinge pupa, catargele, carenele şi vâslele cufundate în apă.

— Acuşi o să fie îndeajuns de aproape ca să-i putem număra, spune el. Hai. E timpul să facem sacrificiile şi pe urmă... să ne înarmăm.

În timp ce aşteptăm să sosească flota şi să se pregătească troienii, după jertfele închinate zeilor, avem timp să ne gândim şi la cine anume sunt aceşti zei. Sunt oare aceiaşi cu ai grecilor? Au ales să fie de partea cuiva?

Olimpul

Zeii sunt din ce în ce mai stârniţi de spectacolul furtunii umane care e pe cale să izbucnească. Au urmărit fascinaţi şi cu incitare crescândă modul cum s-au pregătit aheii şi cum s-au îndreptat spre Troada.

Olimpienii savurează ciopârţirile şi încăierările jucăriilor lor, micile fiinţe omeneşti. Se emoţionează în faţa războiului pe viaţă şi pe moarte. Sunt la fel de aţâţaţi şi de implicaţi ca nobilii elisabetani care pariau pe rezultatul unei lupte între câini şi ursul captiv, ca lorzii din timpul Regenţei care asistau la o luptă de cocoşi din West End, sau ca bancherii de pe Wall Street care urmăreau o luptă ilegală în cuşcă în centrul oraşului. „Mimarea degradării", aşa numeau mlădiţele nobililor din secolul al XIX-lea aceste excursii în noroiul şi în sângele oamenilor de rând. Erau cuprinşi de fascinaţia îngrozitoare a murdăriei şi a îmbătătoarei ameninţări a violenţei. La fel ca acei aristocraţi crescuţi în cultul competiţiei, zeii au favoriţi. În loc să parieze pe aur, nemuritorii pun la bătaie onoarea, statutul şi mândria rezultatului. Şi tot ca aristocraţii crescuţi în cultul competiţiei, zeii se pretează – aşa cum vom vedea – la gesturi murdare: îi păcălesc pe alergătorii şi călăreţii pe care îi antipatizează şi îi ajută incorect pe preferaţii lor.

Potolind vânturile şi cerând sacrificarea Ifigeniei, fiica lui Agamemnon, Artemis, zeiţa vânătorii şi a arcului, îi oprise şi îi descurajase pe greci la Aulida, ceea ce ne ajută să ne facem o idee despre cei cu care ţine. Ea şi fratele ei, Apollo, sunt de partea troienilor, iar în anii următori vor face tot posibilul să le sprijine cauza – la fel ca mama lor, străvechea titanidă LETO. Afrodita s-a situat firesc de partea troienilor din clipa când Paris i-a dăruit Mărul Discordiei (ba poate chiar mai devreme, de când s-a însoţit cu Anchise şi i l-a dăruit pe Enea). Şi Ares, zeul războiului şi iubitul Afroditei, s-a aliat tot cu Troia.[116] Aceşti patru

[116] În relatarea lui Homer, anumiţi zei minori, asociaţi adeseori cu Ares din motive evidente, sunt menţionaţi ca fiind tot de partea troienilor. Ei sunt Phobos (Teama şi Panica) şi Deimos (Groaza) – în realitate, e vorba de simple personificări ale emoţiilor omeneşti care bineînţeles

olimpieni se vor dovedi nişte aliaţi deosebit de puternici ai troienilor.

Aheii pot căuta sprijin la Hera şi Atena, pe care încă le doare că, din punctul lor de vedere, Paris le-a jignit nesocotindu-le. Pe lângă asta, Atenei i-au fost dragi dintotdeauna Diomede şi Odiseu şi va veghea mereu asupra lor. Hermes îl simpatizează şi el pe Odiseu[117], însă alunecosul mesager al zeilor îi este loial în primul şi-n primul rând tatălui său, Zeus. Poseidon, stăpânul mărilor, ţine partea aheilor, la fel ca Hefaistos, zeul focului şi al fierului – poate pentru simplul motiv că necredincioasa lui soţie, Afrodita, şi Ares, iubitul ei, preferă Troia. Bineînţeles că, de dragul fiului ei, Ahile, Thetis va face mereu tot ce va depinde de ea ca să susţină cauza grecilor.

Lui Hades nu-i pasă deloc cine învinge: îi e suficient să ştie că, în urma conflictului, lumea subpământeană o să i se umple cu noi suflete ale morţilor. Speranţa lui e că războiul va fi lung şi sângeros.

Dionysos nu se implică propriu-zis, dar e mulţumit să ştie că va curge vinul în timpul libaţiilor, că vor avea loc dansuri frenetice şi că vor fi făcute sacrificii în cinstea lui în perioadele de chef şi desfrâu ce inevitabil trebuie să apară între crizele şi momentele de vârf ale bătăliei.

---

că ajung la apogeu în luptă. Uneori şi Eris, zeiţa vrajbei şi a discordiei, al cărei măr de aur a dus la răpirea Elenei, figurează tot de partea troienilor. Zeul-râu Scamander se aliază natural cu Troia şi va juca un rol în încercarea de respingere a celor mai mari războinici ahei.

[117] După cum s-a menţionat, Odiseu e stră-strănepotul lui Hermes prin mama lui, Anticlea, fiica lui Autolycus, fiul lui Hermes.

Demetra şi Hestia, zeiţele fertilităţii şi ale căminului, sunt olimpienele cu interesele şi legăturile cele mai slabe cu orice tip de război. Preocuparea lor se leagă de femeile şi copiii care rămân acasă, de familiile îndurerate şi de lucrătorii şi sclavii care trudesc pe câmpuri şi în vii, de cei care – aşa cum se spune în zilele noastre – ţin aprins focul din case.

Dar Zeus, stăpânul cerului şi rege peste toţi zeii? El ce face?

Lui Zeus îi place să se considere un martor înţelept şi indulgent, un spectator dezinteresat, mult deasupra întregii tărăşenii. El acceptă rolul de arbitru şi de mare mediator. I-a instruit pe ceilalţi olimpieni să nu se amestece, dar e dispus să se uite în altă parte când o fac. Uneori se lasă convins să intervină el însuşi. Propria lui fiică muritoare, Elena, este, bineînţeles, proschema sau casus belli, scânteia care a aprins fitilul; asta l-ar putea face pe Zeus să fie de partea troienilor, numai că nici aheii nu-i sunt indiferenţi. Iubitul lui fiu Heracle a fost răspunzător de instalarea lui Tyndareus pe tronul Spartei[118] şi pentru jefuirea Troiei lui Laomedon. Un alt fiu, Aeacus, este bunicul a trei dintre cei mai importanţi războinici din alianţa grecilor: Ajax, Teucer şi Ahile. Zeus a pierdut socoteala urmaşilor pe care-i are în rândul forţelor greceşti (şi chiar şi troiene). Dar crede despre el că este de o splendidă neutralitate.

Unii istorici şi mitografi au avansat ipoteza că Războiul Troian ar fi fost iniţiat de Zeus ca o încercare premeditată de oprire a proiectului uman. De ştergere a omenirii de pe hartă o dată pentru totdeauna. Sau cel puţin de micşorare

[118] Vezi Eroii, p. 156.

a populaţiei, care era din ce în ce mai numeroasă. Făcând asta, omenirea devenea tot mai greu de controlat. Nici chiar zeii nemuritori nu puteau să gestioneze, să abordeze, să încrucişeze şi să dirijeze destinele unui număr atât de mare de fiinţe ambiţioase, inventive şi egocentrice. Păi, erau pe punctul să devină la fel de arogante ca zeii înşişi şi să creadă că totul li se cuvenea, exact ca ei. Plus că îşi uitau din ce în ce mai des îndatoririle în materie de temple, rugăciuni şi sacrificii pe rug. Îşi uitau locul – mai cu seamă cei care descindeau din Zeus personal sau din ceilalţi olimpieni. O lume plină de eroi semizei era instabilă şi periculoasă. Heracle salvase Olimpul, însă nu era exclus să apară altcineva suficient de îngâmfat şi de puternic ca să-i înlăture pe zei.[119] Zeus îşi deposedase tatăl, pe Cronos, care îşi uzurpase şi el tatăl, pe Uranus. Thetis fusese evitată de Zeus în temeiul profeţiei care spunea cât de mare avea să ajungă orice fiu al ei. Ahile părea să confirme veridicitatea prezicerii.

Însă Zeus nu avea nici atenţia, nici înţelegerea şi nici grija pentru amănunte care să-i permită să întocmească un asemenea plan sau să-l aducă judicios la îndeplinire. Semăna mai degrabă cu cineva care aţâţă câinii şi pe urmă îi lasă să se bată sau cu împăratul roman care se uită de sus la sclavi şi la gladiatori, jubilând la vederea sângelui absorbit de nisip. Nu era nici păpuşar, nici tactician cu viziune. Nu avea răbdarea să tragă de toate sforile. Nu-i plăcea să se uite la cei din conducere, cu degetele apăsate pe tâmple, cufundat în gândire şi analiză, prevăzând fiecare mutare şi ripostă. Zgâlţâie-i puţin, asta era metoda lui. Aprinde fitilul şi retrage-te.

---

[119] Belerofon, de exemplu, încercase să-şi găsească un loc printre ei: vezi Eroii, p. 201–202.

Lasă omenirea să se facă singură bucăţi.

Forţele troiene

Ştim că forţa expediţionară aheeană e compusă din peste o sută de mii de oameni adunaţi din zeci de regate, insule şi provincii care constituie lumea grecească. Dar cum arată duşmanii lor, apărătorii Troiei? Există oare mai mult de un popor în spatele zidurilor cetăţii care să respingă această ameninţare fără precedent?

În realitate, alianţa troiană e alcătuită din aproape la fel de multe elemente disparate precum cea aheeană. Hector şi Priam au cimentat o coaliţie de forţe din statele învecinate cu Troada şi din regiuni ceva mai îndepărtate, mergând de la Peonia Macedoneană şi Tracia (astăzi Bulgaria) din nordul îndepărtat până la Africa continentală, situată în sud. Un „Catalog al troienilor" apare în Cartea a II-a din Iliada, pe lângă mai cuprinzătorul „Catalog al ambarcaţiunilor". Pe durata războiului, prinţul Enea îi va conduce pe aliaţii dardani[120]; MEMNON al Etiopiei, SARPEDON al Liciei, fiul lui Zeus, şi PENTESILEEA, regina amazoanelor, vor lupta tot alături de troieni. Alţi războinici importanţi ai coaliţiei se vor face cunoscuţi pe măsură ce se va desfăşura războiul.

Homer pare să sugereze că toţi aheii vorbesc greceşte şi că troienii – deşi înţeleg greaca şi chiar o vorbesc cu duşmanul în puţinele ocazii când se întâlnesc să poarte tratative sau să schimbe mesaje – trebuie să accepte doar

[120] Conform anumitor surse, dardanii sunt primii locuitori din jurul cetăţii Troia şi sunt conduşi de ramura mai tânără a familiei regale troiene, în frunte cu Anchise şi Enea.

aliaţi care „behăie ca nişte oi” în sute de limbi, ceea ce înseamnă că Hector şi ceilalţi generali troieni sunt siliţi să se bazeze pe interpreţi care să le transmită mesajele şi instrucţiunile pe câmpul de luptă. Filologia modernă propune ca variantă faptul că, în realitate, troienii vorbeau într-o limbă hitită pe nume luwiană.[121] Vom accepta convenţia iniţiată de Homer şi continuată de Shakespeare şi de aproape toţi dramaturgii, autorii de romane istorice şi regizorii care i s-au succedat. Dacă nu va apărea un anumit episod al poveştii în care să fie nevoie de mai multe limbi, atunci toţi participanţii se vor înţelege între ei şi vor vorbi în aceeaşi limbă. Din fericire pentru noi, este vorba de această limbă. Cea în care citiţi acum...

Ambasada

Corabia-amiral a flotei greceşti era o penteconteră alungită şi neagră din Micene, a cărei proră era vopsită în culori aprinse. La bord se aflau principalii consilieri ai lui Agamemnon. Având acum ţărmul inamic în faţa ochilor, Agamemnon se gândea cu înfrigurare, imaginându-şi capul de pod şi croind planuri pentru primul asalt, însă Nestor din Pylos l-a îndemnat să se stăpânească. Marele Rege era sătul de amânări şi nu-i plăcea să fie întrerupt de nimeni, dar îşi făcea mereu timp pentru Nestor, care trecea drept cel mai înţelept om din lumea grecească. Era cu siguranţă cel mai vârstnic dintre sfetnicii apropiaţi ai lui Agamemnon şi chiar dacă Regele Bărbaţilor putea fi nerăbdător, impulsiv şi încăpăţânat, avea atâta minte încât să ştie că un sfat bun nu costa nimic, iar uneori te cruţa de o mulţime de buclucuri. Nestor l-a convins, înainte să ordone

[121] Uneori ea se numeşte, mai plăcut, „lueză”.

o ofensivă totală, că era prudent să se oprească la distanţă de ţărm şi să trimită o singură corabie cu o ambasadă pentru regele Priam, oferindu-i un ultim prilej s-o înapoieze pe Elena.

— Desigur că au observat între timp, a spus Nestor, că sunt pe punctul de a fi atacaţi de o forţă fără precedent. Priam trece drept om cu scaun la cap. O să înţeleagă valoarea unei concesii onorabile.

Menelau, Odiseu şi Palamede au fost aleşi să conducă delegaţia.

— Dar n-o cereţi doar pe Elena, le-a ordonat Agamemnon. Trebuie acoperite şi cheltuielile de înarmare pentru război. Priam trebuie să ne deschidă vistieria.

Santinelele de pe turnurile de pază ale Troiei au văzut o ambarcaţiune ce iese din rând şi se îndreaptă singură spre ţărm. Steagul alb al lui Eirene, zeiţa păcii, fâlfâia pe catarg. Un troian pe nume ANTENOR – care era pentru Priam ce era Nestor pentru Agamemnon, un consilier înţelept şi de încredere[122] – a fost trimis să întâmpine delegaţia.

În timp ce aştepta veşti, curtea troiană era împărţită. Hector şi Deifob, instigaţi de Paris, roşu de furie, l-au convins pe Priam că revolta lui Agamemnon şi a lui Menelau faţă de răpirea Elenei era falsă, prefăcută şi că nu era, de fapt, nimic altceva decât pretextul unei agresiuni.

— Îi doare undeva pe atrizi de Elena, a spus Hector. Vor să plece cu pradă de război.

---

[122] Şi, de asemenea, o rudă îndepărtată; cel puţin potrivit izvoarelor ulterioare lui Homer.

— Ascultaţi-i pe delegaţi! Ascultaţi-i! a îndemnat Casandra.

— Hector are dreptate, a zis Deifob. Sunt ani buni de când elenii se uită cu invidie la noi peste Egee.

— Ascultaţi-i sau Troia o să cadă.

— Umblă după aurul şi după comorile noastre.

— Ascultaţi-i sau Troia o să ardă!

— Nu o vor lua pe Elena de lângă mine, a spus Paris.

Casandra a început să plângă.

— Dacă nu le-o dăm înapoi pe Elena, o să murim cu toţii! Toţi cei care suntem în încăperea asta.

— Unde mai pui, a spus Hector, că nicio cetate nu a fost apărată mai bine vreodată. Nicio armată nu a fost mai bine pregătită. Troia e inexpugnabilă.

— Ar trebui totuşi să-i primim cum se cuvine, a zis Priam, şi să ascultăm ce au de spus.

Helios se furişase pe sub linia orizontului la apus când corabia delegaţiei de armistiţiu a ancorat în dreptul ţărmului Troadei. Odiseu, Menelau şi Palamede, însoţiţi de paji, au ajuns la mal pe o plută mică şi au fost întâmpinaţi de Antenor, care i-a salutat cu mult respect şi cu o politeţe neprefăcută. Sub pază şi protecţie, cei din grup au străbătut câmpia Ilium, peste râul Scamander, pe marea Poartă Scaeană şi în cetate, unde au fost duşi la palatul lui Priam. O mulţime de troieni tiveau străzile şi-i urmăreau în tăcere din priviri.

Frumuseţea lui Menelau a fost observată.

— Dar nu e nici pe departe la fel de frumos ca Paris, au murmurat femeile.

— Şi cine e bărbatul care zâmbeşte de parc-ar şti un mare secret? s-au întrebat alţii.

S-a şoptit că ar fi fost Odiseu din Itaca, iar câţiva au sâsâit. Până şi în Troia se auzise de duplicitatea şi de viclenia lui.

Priam şi Hecuba au primit delegaţia cu o demnitate solemnă. Prinţii troieni s-au arătat politicoşi, dar reci. Paris şi Elena n-au apărut. După ospăţ, muzică şi câteva poezii de slavă recitate de formă în cinstea lor, grecii au fost duşi acasă la Antenor, unde aveau să-şi petreacă noaptea, înainte să se întoarcă la palat a doua zi dimineaţă, pentru începerea discuţiilor oficiale.

— Fiţi bineveniţi sub acoperişul meu, a spus Antenor. Să aveţi un somn bun şi să ne rugăm zeilor ca mâine să vorbim cu folos.

Înapoi la palat, Priam a căutat-o pe Elena în apartamentele ei.

— Paris nu-i aici?

— Face planuri, a spus Elena. Se teme că Menelau şi Odiseu o să te convingă într-un fel să mă dai înapoi.

— Asta am venit să te-ntreb. Vrei cu adevărat să rămâi?

— Paris mi-e soţ şi aici e casa mea.

— Nu vrei chiar deloc să te-ntorci în Sparta cu Menelau?

— Nici atâtica.

— Asta voiam să ştiu.

De fapt, Paris ieşise pe furiş din palat şi se dusese acasă la ANTIMACHUS, un curtean de familie bună, dar nici pe departe înstărit, care-i datora atât de mult lui Paris, încât nu spera să se poată achita vreodată. Lui îi încredinţase Priam rolul principal în purtarea negocierilor cu grecii.

Paris i-a dăruit câţiva bani de aur.

— Nu numai c-am uitat de datorie, dar o să primeşti şi mai mult, a spus el.

— Dacă? a întrebat Antimachus.

— Dacă, a spus Paris, o să-i convingi pe negociatori să nu plece urechea la minciunile şi la falsele promisiuni ale aheilor. Şi o să te alegi cu mai mult aur decât ai văzut sau ai visat vreodată dacă potăile aheene care dorm acum acasă la Antenor n-o să se mai întoarcă vii pe corabie.

Lui Menelau i se păruse un chin să se afle în cetate, atât de aproape de Elena şi totuşi silit de rigorile diplomaţiei să-şi ţină gura şi firea. Pe când stătea întins în pat şi se străduia să adoarmă, se gândise să se furişeze din casa lui Antenor şi să se îndrepte spre palat. Dacă-l găsea pe ticălosul de Paris întins lângă soţia lui adorată, îi tăia gâtul laşului. Ba nu, îl omora în bătaie cu pumnii. Îl bătea, îl bătea şi iar îl bătea...

Cu acest scenariu încântător desfăşurându-i-se în minte – pumnii izbind şi zdrobind chipul frumuşel şi insolent al lui

Paris până-l făcea terci –, a fost trezit brusc de nişte bătăi grăbite la uşă.

Antenor era un curtean trecut prin multe. Iar curtenii nu ajung să fie trecuţi prin multe dacă nu dispun de o reţea eficientă de spioni şi de informatori. Spionii lui Antenor îl urmăriseră pe Paris până acasă la Antimachus şi auziseră fiecare cuvinţel din urzeala lui împotriva delegaţiei grecilor.

— Mi-e ruşine de oamenii mei, a spus el, zorindu-l pe Menelau şi pe ceilalţi la el în holul cel mare. Nu suntem cu toţii atât de trădători. Dar nu mai sunteţi în siguranţă dacă rămâneţi în cetate. Insist să veniţi cu mine.

Sub pavăza întunericului, Antenor i-a dus pe greci înapoi la barca lor.

Când au ajuns la corabia-amiral şi au povestit despre intenţia criminală a lui Paris, Agamemnon a scos un urlet de mânie; însă în adâncul inimii nu era nemulţumit. O ofensivă generală împotriva Troiei avea să-i aducă faima de care nu se mai bucurase nimeni până atunci: nici Iason, nici Perseu, nici Tezeu şi nici măcar măreţul Heracle. Aur, bogăţii, sclavi şi glorie veşnică. Ba n-ar fi fost de mirare ca zeii să-l aducă în Olimp. Nu putea să recunoască nici măcar faţă de sine, dar dacă misiunea de pace ar fi dat rezultate, ar fi fost nespus de dezamăgit.

Iar eşecul misiunii de pace mai avea un avantaj. Ştirea urzelii secrete a lui Paris s-a întins de la o corabie la alta ca focul din pădure, umplând de furie inima fiecărui aheu. Dacă energia şi moralul fuseseră şubrezite de pregătirile aparent interminabile şi de înlănţuirea semnelor de rău-augur sub care stătuse totul din capul locului, această

confirmare a perfidiei troiene era exact lucrul de care era nevoie ca să se reaprindă patima şi să se întărească devotamentul fiecărui membru din forţa invadatoare.

Cap de pod

În zorii zilei următoare Agamemnon a ordonat să se dea semnalul de plecare pentru toate corăbiile. Vâslaşii s-au îndoit de şale şi flota a luat-o din loc.

Fiecare corabie avea o pravă sau un cioc vopsit în culori vii şi reprezentând de obicei o figură. Pe corabia-amiral a lui Agamemnon capul Herei, Regina Cerului, strălucea cu un dispreţ suveran. Pe alte corăbii se vedeau chipurile zeilor sau divinităţilor din provincia ori regatul cu pricina.

Închipuiţi-vă că vedeţi o mie de carene ce se opresc în nisip, cu ciocurile rânjind, uitându-se fioros sau încruntându-se; auziţi-i pe zecile de mii de războinici izbind cu săbiile în scuturi şi urlându-şi strigătele de luptă. E suficient ca să-ţi îngheţe sângele în vine.

Însă Hector, strălucitor în armură şi măreţ în carul de luptă, s-a aşezat în fruntea troienilor şi i-a scos din cetate, peste podurile de pe Scamander şi spre grecii invadatori, cu strigăte de încurajare.

Corabia-amiral a lui Agamemnon s-a oprit pe plajă şi şi-a aruncat ancora de piatră de la pupa. Ahile s-a căţărat pe vârful prorei.

— După mine! a urlat el, arătând cu sabia spre dune. Putem să ajungem în cetate înainte să apună soarele.

Lui Agamemnon tocmai i se punea armura în clipa aceea. Îl scotea din minţi să-şi vadă compromis marele moment al păşirii pe teritoriul inamic. Era pe punctul să urle un contraordin încordat, când clarvăzătorul Calchas i-a strigat lui Ahile să se oprească.

— Mi-a fost dat să văd că primul bărbat care o să pună piciorul pe pământ troian o să fie ucis, a spus el. Dacă omul ăla o să fii tu, peleianule[123], atunci cauza noastră e pierdută înainte să-ncepem.

— S-au făcut mai multe profeţii despre numele meu decât sunt zile în an, a răspuns cu dispreţ Ahile. Nu mi-e frică. Unde mai pui că ăsta nu-i pământ, ci nisip.

Însă indiferent dacă i-ar fi adus sau nu moartea, lui Ahile i-a fost răpit momentul de glorie. Înainte să sară jos, o voce din spatele lui a strigat:

— Eu o să intru primul în luptă!

Un tânăr a sărit jos de pe corabie.

— Ăsta cine-a fost? a tunat Agamemnon.

Tânărul s-a întors cu un zâmbet larg şi i-a salutat pe toţi. Aheii au recunoscut chipul lui Iolau, conducătorul contingentului phylacean.[124]

[123] Peleian înseamnă „fiul lui Peleu” – n-o să recurg foarte des la formularea asta. Homer şi ceilalţi poeţi ai Războiului Troian o folosesc tot timpul şi pentru fiecare erou. Diomede este tydid, Odiseu e laertid etc. După cum ştim, Agamemnon şi Menelau sunt atrizi.

[124] Pronunţat I-owe-lay-er – a nu se confunda cu nepotul omonim al lui Heracle (vezi Eroii, p. 91.) În „Catalogul ambarcaţiunilor” Iolau este trecut ca aducând patruzeci de vase.

Înfăţişarea lui – atât de tânăr, de vesel şi de încrezător – i-a inspirat pe ceilalţi. Aceştia au coborât împreună de pe corăbii ca să i se alăture, îmbărbătându-i la rândul lor pe războinicii pe care-i aveau sub comandă. În câteva clipe, întregul cap de pod era ticsit de războinici greci care îşi loveau scuturile şi strigau „Hellas! Hellas! Grecia! Grecia!” Au străbătut cu toţii dunele şi l-au urmat pe Iolau pe câmpie. Războiul începuse.

Iolau s-a năpustit asupra şirurilor de troieni masaţi pe câmpie ca să întâmpine înaintarea grecilor. A ucis patru şi a rănit alţi zece-doisprezece, înainte ca duşmanii din jurul lui să se topească dintr-odată şi ca el să se trezească doar în faţa unui războinic înalt. Coiful cu apărătoare îi ascundea trăsăturile, dar strigătele de „Hector!” dinspre troieni l-au lămurit pe Iolau cine era adversarul său. Iolau s-a luptat vitejeşte, însă n-a putut să ţină piept dibăciei şi forţei lui Hector, şi, după un vârtej de săbii încrucişate, eschive şi parade, a fost răpus cu repeziciune. A căzut şi a murit pe loc. Profeţia lui Calchas se împlinise. Primul aheu care atinsese pământul Troiei pierise.

Doi dintre phylaceenii lui Iolau i-au târât cadavrul înapoi spre linia grecilor. Hector le-a dat drumul. Admira curajul, dar mai presus de orice respecta obiceiul – foarte serios deopotrivă pentru greci şi troieni – ca morţii să fie spălaţi şi arşi sau îngropaţi de ai lor. Lăsarea corpurilor neînsufleţite să putrezească pe pământ era cea mai mare dezonoare de care puteau avea parte. Un asemenea sacrilegiu era o ruşine pentru ambele tabere. Războiul care avea să pustiască totul atâţia ani însemna violenţă de nedescris, acte barbare şi vărsări de sânge monstruoase, după sălbăticii crude şi nemiloase; existau, cu toate acestea, convenţii şi ritualuri ce trebuiau respectate, iar importanţa lor era enormă. După cum se va vedea.

Din clipa aceea, Iolau a primit numele de PROTESILAU, adică „cel care a făcut primul pas”.[125] Timp de mai multe generaţii, mult după război, i s-au ridicat altare şi statui unde a fost venerat pretutindeni în lumea greacă. PODARCE, fratele lui, a preluat comanda celor patruzeci de corăbii cu care contribuiseră phylaceenii în folosul alianţei.[126]

Odată adus cadavrul lui Protesilau în siguranţă în spatele liniilor, bătălia a început de-adevăratelea. Ahile şi Hector erau în focul ei, însă cel care s-a impus repede drept cel mai de temut războinic de pe câmpul de luptă a fost un troian pe nume CYCNUS. Acesta a înaintat cu strigăte, hăcuind în stânga şi-n dreapta cu sabia.

— Sunt Cycnus, fiul lui Poseidon, a urlat el, şi nu există suliţă, sabie sau săgeată care să-mi străpungă pielea!

Măcelul pe care-l făcea în jur a dat impresia că începe să încline balanţa bătăliei şi se părea că aheii aveau să fie înfrânţi aproape înainte de a fi început să se lupte. Cycnus părea cu adevărat invincibil. Săgeţile lui Teucer ricoşau din el; suliţele lui Ajax îi alunecau de pe piele. Fără să se teamă deloc şi întărâtat de luptă, Ahile s-a repezit la el cu un răcnet fioros şi cu scutul ridicat. Forţa acestui atac neaşteptat şi scutul care l-a izbit în faţă pe Cycnus l-au făcut să cadă la pământ. Ahile s-a suit imediat pe el, înşfăcând curelele coifului celui doborât şi strângându-i-le din ce în ce mai tare în jurul gâtului, până l-a lăsat fără

[125] Pronunţat Pro-teh-si-layer, ca să rimeze cumva cu Menelau şi Iolau.

[126] Fapt derutant, tot Podarce a fost numele iniţial al lui Priam, după cum poate că vă amintiţi. Înseamnă „cel agil”, „cel care sare în ajutor” sau „cel iute de picior”. Unele variaţiuni ale lui sunt folosite de Homer ca epitet pentru Ahile, a cărui viteză ca alergător era de neegalat.

suflare. O fi fost pielea lui Cycnus de nepătruns, dar, ca orice muritor, trebuia chiar şi el să respire.

Deşi, în general, Poseidon susţinuse cauza aheilor, Cycnus era fiul lui, ceea ce zeul nu a uitat. Abia îşi dăduse ultima răsuflare, că a fost preschimbat într-o lebădă albă care s-a ridicat mult deasupra câmpului de luptă şi a zburat înspre vest. Departe de Troia.[127]

Troienii au văzut un semn în această întâmplare, au făcut cale întoarsă şi au luat-o la goană ca să se adăpostească în cetate.

Agamemnon nu a ordonat urmărirea lor.

— O să vină imediat şi vremea aia, a spus el. Deocamdată ştim că le-am luat măsura. Mai întâi ne îngrijim de cei morţi, le trimitem sacrificii zeilor şi facem toate pregătirile cuvenite.

Liniile de luptă se întăresc

Flota aheilor nu putea rămâne atât de răzleţită pe capul de pod, în afara câmpului vizual al vaselor centrale de comandă în ambele direcţii şi expusă raidurilor troiene. Dar a apropia vasele însemna a le face şi mai vulnerabile. În primul rând, în faţa focului. Agamemnon condusese destule expediţii pe mare ca să ştie că vasele aliniate unul lângă altul puteau fi ţinte uşoare pentru smoala sau uleiul

[127] Cycnus înseamnă „lebădă”, după cum arată şi cuvântul englezesc cygnet. Iubitul lui Phaeton avea acelaşi nume şi a fost transformat tot în lebădă, când zeilor li s-a făcut milă de suferinţa lui după moartea lui Phaeton.

încins. Focul putea să se împrăştie de pe o punte pe alta cu o viteză înfricoşătoare. Agamemnon şi-a instruit fiecare echipaj al flotei să avanseze cât putea de mult în intrări şi în golfuleţe protejate sau să se îndepărteze spre larg. Pe toate corăbiile ancorate au fost postate santinele douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Pedeapsa pentru cei care adormeau când erau de santinelă era moartea.

Apoi s-a trecut la construirea unui dispozitiv de apărare. În spatele acestei palisade din pari ascuţiţi şi orientaţi spre exterior grecii puteau să-şi aşeze tabăra în siguranţă. Temporar, bineînţeles – Troia avea să fie a lor într-o săptămână, cel mult în două –, dar nu avea rost să fii neglijent. În cea mai mare parte a timpului valurile Egeei erau blânde ca undele unui lac, dar se ştia că Eurus, vântul din est, izbucnea şi începea să bată cu forţă distrugătoare când se înfuria. Doar corabia-amiral a lui Agamemnon şi vasele celor mai importanţi conducători aveau să rămână în apropierea palisadei. Corăbiile de aprovizionare, având la bord sclavi, slujitori, cantinieri, meşteşugari, preoţi, bucătari, dulgheri, muzicanţi, dansatoare şi alte categorii de personal auxiliar, puteau să facă naveta între uscat şi mare în funcţie de nevoi.

Nestor şi Odiseu au pus la punct împreună un sistem rudimentar de semnalizare prin bătăi din palme, goarne, steaguri şi focuri prin care se puteau stabili câteva elemente de comunicare vas-spre-vas, vas-spre-ţărm, ţărm-spre-ţărm şi ţărm-spre-vas. S-au ridicat corturi pentru generalii cei mai importanţi şi pentru însoţitorii lor. Campania avea să se încheie prea repede pentru ca aşezarea în miniatură să devină mult mai mare.

Agamemnon era mulţumit. Moralul era excelent.

În cealaltă parte a Iliumului se înălţa o cetate măreaţă, gata să respingă orice asalt şi să facă faţă oricărui asediu. În ultimul an, sub supravegherea lui Priam şi a lui Hector, zidurile şi aşa impunătoare ale Troiei fuseseră consolidate şi fusese săpată o reţea de tuneluri şi canale interioare secrete. La porturile marine şi în centrele comerciale se putea ajunge atât pe apă, cât şi prin tuneluri. Cetatea nu era în pericol de a fi supusă prin înfometare. Santinelele de pe metereze aveau un câmp vizual de 360 de grade prin care ţineau sub supraveghere teritoriul din jur şi dădeau de ştire când observau trupe ostile.

Între zidurile cetăţii, fiecare gospodărie primise trei pithoi sau vase pentru provizii uriaşe, cât un stat de om fiecare, în care încăpea o cantitate îndeajuns de mare de cereale, ulei şi vin pentru ca o familie mică, împreună cu slujitorii şi sclavii ei, să reziste timp de un an. Un spirit al hotărârii şi al camaraderiei îi lega pe troienii de toate rangurile şi din toate clasele, unindu-i într-o loialitate de nezdruncinat faţă de cetatea lor şi de familia regală, precum şi în felul în care îşi detestau duşmanul.

Priam era mulţumit. Moralul era excelent.

Pat

Istoria relativ recentă ne învaţă că, dispunând de aceeaşi tehnologie, aceleaşi resurse şi aceeaşi inteligenţă tactică, forţele expediţionare încrezătoare şi trupele defensive încrezătoare pot ajunge repede în situaţia fără ieşire a patului din jocul de şah. Ştim în ce fel războaie pe care fiecare tabără credea că avea să le câştige rapid puteau

să ţină luni sau ani. Grecii şi troienii au fost, poate, primii care au descoperit acest trist adevăr.

N-a trecut mult şi Agamemnon şi generalii lui şi-au dat seama că Troia era prea mare pentru a fi încercuită în vederea asediului, iar troienii prea isteţi ca să fie atraşi într-o bătălie mare şi decisivă.

Au trecut câteva luni. Scurgerea primului an a fost marcată prin cântece, sacrificii şi întreceri sportive. Apoi a trecut încă un an. Şi un altul. Perioada de pat, din clipa când a păşit Protesilau pe pământ troian până la încleştarea totală a armatelor, a durat – cu totul extraordinar – nouă ani. Exista temerea că efectuarea primei mutări putea să provoace o slăbiciune – un raport căruia şahiştii îi spun zugzwang.[128]

În tot acest timp, palisada aheilor a devenit din ce în ce mai complexă, mai solidă şi mai încăpătoare. În tabăra pe care o adăpostea au apărut noi corturi şi colibe impermeabile, mai multe linii de aprovizionare şi mai multe caracteristici proprii vieţii citadine. N-a trecut mult şi pieţele improvizate, locurile de băut şi altarele nu mai puteau fi deosebite de ale grecilor de acasă. Drumurile ce se întindeau între corăbii şi palisadă se transformau din când în când în culoare pentru alergări sau se deschideau în spaţii pentru adunări publice, până când au început să semene cu aleile, străzile şi pieţele din oraşe. Cu timpul li s-au dat şi nume. Bulevardul Corintului. Strada Tesaliei. Calea Tebei. A început să se simtă un aer de permanenţă.

Structura de sprijin ce alimenta această tabără întinsă avea o complexitate care n-ar fi putut fi atinsă niciodată printr-o proiectare propriu-zisă. Doar evoluţia lentă a

[128] Dezavantajul creat de obligaţia de a face o mutare. (N. trad.)

necesităţilor a dus la o entitate atât de complexă. Cu centrii ei nervoşi, cu vene, artere şi căi de evacuare, tabăra grecilor a preluat însuşirile unui organism omenesc; şi, ca orice organism omenesc, trebuia îngrijită în permanenţă.

Se prea poate ca cetatea Troiei să fi fost de neasediat, dar nimic nu-i putea opri pe Ahile, Diomede, Odiseu, Ajax, Menelau şi ceilalţi să conducă incursiuni de război în care să atace, să scotocească şi să prade ţinuturile din jur. Vin, cereale, vite, femei transformate în sclave – totul era bine-venit, totul ajuta la hrănirea taberei. Timp de nouă ani Războiul Troian a însemnat mai degrabă pradă decât spadă.

Aceste incursiuni erau, de fapt, specialitatea mirmidonilor. Homer povesteşte că, sub conducerea neobosită şi necruţătoare a lui Ahile, aceştia au jefuit peste douăzeci de cetăţi şi de oraşe de coastă în decursul celor nouă ani. Unul dintre aceste raiduri avea să producă efecte cu bătaie lungă şi fatale. O să ajungem destul de repede la el, însă deocamdată ar trebui să cercetăm alte câteva episoade importante desfăşurate pe durata acestei perioade de stagnare.

Palamede

Îl mai ţineţi minte pe Palamede, vărul lui Agamemnon şi omul care şi-a dat seama că Odiseu simula nebunia? Cei doi nu s-au plăcut din capul locului. Iar Odiseu avea obiceiul să nu uite jignirile, să ţină ranchiună şi să urzească răzbunări pe îndelete. Lucrurile au degenerat după ce Agamemnon l-a trimis pe Odiseu până în Tracia

aflată mai la nord, ordonându-i să se înapoieze cu vasul plin până la refuz cu cereale. Când Odiseu s-a întors doar cu o cantitate mică de ulei de măsline şi de vin acru, Palamede l-a luat peste picior în faţa oamenilor lui.

— Marele fiu al Itacăi, maestrul tacticii, Odiseu cel sclipitor, Odiseu cel isteţ şi minunat. De toată încrederea. De toată isprava.

Odiseu nu şi-a ieşit din fire şi a răspuns cu răceală.

— Ne plecăm cu toţii în faţa lui Palamede când vine vorba de isteţime şi ingeniozitate. Fără îndoială că s-ar fi descurcat mai bine.

Nu s-a aşteptat la răspunsul pe care l-a primit.

— Bineînţeles că m-aş fi descurcat mai bine. Oricine ar fi făcut-o. Oricare dintre cei care nu se sperie de felul în care îşi scutură barbarii traci suliţele.

— Dovedeşte-o.

Spre marea amărăciune a lui Odiseu,Palamede chiar a dovedit-o. A plecat pe mare cu una dintre corăbiile lui şi s-a întors după câteva săptămâni, cu barca ticsită de cereale şi fructe de soi.

În lunile următoare Odiseu a suduit şi a studiat, a stat pe ace şi pe gânduri, având grijă să se arate deschis şi binedispus. Palamede era iubit de soldaţi, nu în ultimul rând fiindcă inventase jocurile cu zaruri şi jocul numit „dame”, ce declanşaseră o adevărată nebunie în rândurile trupelor.

Într-o seară, un grup de micenieni i s-a înfăţişat lui Agamemnon. Un spion troian mort fusese găsit în tabăra grecilor. I se căutase prin haine şi i se găsise un bilet care părea trimis de regele Priam lui Palamede.

„Informaţiile pe care ni le-ai împărtăşit au fost nepreţuite pentru cauza Troiei. Aurul pe care ţi l-am trimis este doar o mică expresie a recunoştinţei noastre.”

Palamede a fost adus, cu mâinile legate, în faţa lui Agamemnon. Când i s-a arătat biletul, a râs şi a dezminţit că ar avea cunoştinţă de aşa ceva.

— O înscenare josnică şi evidentă. Fie troienii vor să semene derută, fie un inamic personal face o încercare stângace de a mă incrimina.

— De acord, a spus Odiseu, încuviinţând înţelegător din cap. Chiar dacă nu ne simpatizăm, Palamede, nu te-am crezut niciodată în stare de o trădare atât de ticăloasă.

Palamede s-a înclinat, puţin mirat şi nedumerit de un asemenea sprijin.

— Da, dar sigiliul e fără îndoială al lui Priam, a spus Agamemnon.

— Spanac, e uşor de falsificat, a zis Odiseu. Pe lângă asta, chiar dacă ar fi sigiliul lui Priam, asta e o dovadă la fel de slabă a şiretlicului troian ca a vinovăţiei lui Palamede. Cred c-o să ajungeţi la concluzia că prietenul nostru e nevinovat. Nu s-a vândut niciun secret în schimbul aurului.

— Mă rog, o rezolvăm imediat. Căutaţi în locul unde doarme Palamede.

Odiseu a clătinat din cap nemulţumit.

— O măsură care arată atâta neîncredere poate doar să...

— N-aveţi decât să căutaţi, a spus Palamede. Nu am nimic de ascuns.

Spre uluirea şi sila tuturor, şi mai cu seamă spre tristeţea îndurerată a lui Odiseu, o mare cantitate de aur troian a fost dezgropată chiar de sub cortul lui Palamede.

Agamemnon a ţinut morţiş să aibă loc o execuţie publică prin lapidare. Palamede a murit clamându-şi nevinovăţia şi pedepsit suplimentar de ultimul lucru pe care l-a văzut: pe Odiseu clătinând din cap şi pungindu-şi buzele într-o expresie de dezaprobare tristă, înainte de a-l răsfăţa pe Palamede – după ce s-a asigurat că nu-l vedea nimeni – cu un zâmbet larg şi un făcut triumfător cu ochiul.

Vestea a ajuns la Euboea şi la tatăl lui Palamede, regele NAUPLIUS, care s-a îngrozit la gândul că fiul lui s-ar fi putut face vinovat de monstruoasa crimă a trădării. El mai avea un fiu, OEAX, care l-a convins că Palamede fusese victima unei înscenări. Popularitatea şi ingeniozitatea lui ameninţaseră uneltirile în cerc restrâns ale lui Agamemnon, Menelau, Odiseu şi Diomede, a spus Oeax.[129] Şi cu siguranţă că Odiseu fusese păianjenul din mijlocul acestei oribile urzeli a conspiraţiei. Nu-l iertase pe Palamede fiindcă îl dăduse de gol când încercase fără talent să mimeze nebunia în Itaca. Sau fiindcă se întorsese

[129] A existat ulterior credinţa des întâlnită că, pe lângă zaruri şi dame, Palamede „inventase” toate consoanele alfabetului grecesc, în afară de beta şi tau („b” şi „t”). Nefericiţii studenţi la matematică îl pot arăta cu degetul pentru pi şi sigma...

cu o pradă mai bogată decât a lui după raidurile din Tracia.

La o distanţă destul de mare de Troada, peste Egeea cea întinsă, Nauplius şi Oeax nu puteau face nimic ca să răzbune moartea lui Palamede. Deocamdată. Însă Nauplius, fiul lui Poseidon, era la fel de capabil să aştepte momentul potrivit cum se dovedise şi Odiseu.

Troilus şi Cresida

O altă poveste care ne parvine din acei ani de „pat" este cea a lui Troilus şi a CRESIDEI, imortalizată nu de Homer sau de Virgiliu, ci de doi mari poeţi de limbă engleză, care au trăit mult, mult mai târziu: Chaucer şi Shakespeare. Versiunile lor se bazează pe combinaţia dintre diverse izvoare clasice şi medievale şi propria lor inspiraţie.

În versiunile cele mai simple şi mai vechi, Troilus este identificat drept fiul cel mic al lui Priam şi al Hecubei. Cu ceva timp înainte să împlinească douăzeci de ani şi fiind un tânăr remarcabil de frumos – fapt cu care toată lumea e de acord –, el încearcă să ia parte la hărţuielile şi la conflictele minore din care sunt alcătuiţi primii ani de război, dar e ţinut din scurt de familie din cauza unei profeţii care spune că Troia nu va cădea în mâinile grecilor dacă Troilus va împlini douăzeci de ani. Troienii sunt hotărâţi, prin urmare, să-l ferească de rele şi se asigură că nu există nimic care să-l împiedice să ajungă la vârsta respectivă, obţinând astfel siguranţa cetăţii.[130] Din păcate

[130] Numele lui Troilus poate fi văzut ca o combinaţie dintre Tros şi Ilus, numele celor doi regi întemeietori ai Troiei. Alte interpretări văd în el un diminutiv, un fel de „micul Troy", sau poate o fuziune între Troi- şi

pentru ei, Atena îi şopteşte despre conţinutul profeţiei lui Ahile, care-i ţinea calea lui Troilus pe când călăreşte împreună cu sora lui, Polixena. Cei doi fug să se adăpostească într-un templu al lui Apollo. Ahile, care n-are chef să respecte convenţia sanctuarului, intră după ei, îi taie capul lui Troilus şi, pradă setei frenetice de sânge, îi face bucăţi corpul. Pe Polixena o cruţă. Cei doi se privesc în ochi. Între ei pare să existe o legătură. Iar legătura urmează să culmineze cu o criză mult mai târziu.

Uciderea brutală a lui Troilus a fost considerată esenţială pentru consolidarea opoziţiei lui Apollo la cauza grecilor şi mai cu seamă pentru alimentarea urii faţă de Ahile. Zeilor olimpieni nu le stătea în fire să treacă peste un asemenea sacrilegiu săvârşit pe pământul lor sfânt.

În variantele ulterioare se adaugă un element romantic. Troilus este tot tânăr şi frumos, numai că între timp s-a îndrăgostit de Cresida, fiica lui Calchas, profetul lui Agamemnon.[131] Aşa înfloreşte o idilă interzisă de o parte şi de alta a liniilor inamice – încurajată şi înlesnită de curteanul troian PANDAR. Homer îl zugrăveşte pe acesta ca pe un conducător de oameni cu totul onorabil şi viteaz (deşi susceptibil de manipulare de zeii băgăreţi, după cum vom vedea); la Chaucer face figură de intermediar afabil şi prietenos; la Shakespeare, în schimb, apare ca un

---

verbul luo, care înseamnă, printre altele şi destul de rar, „a distruge” – sau măcar „a dizolva” ori „a dezintegra” – şi, în diateza medie (un verb modal aparte din greacă), „a răsplăti”.

[131] Potrivit acestor variante, Calchas nu e grec, aşa cum fusese reprezentat anterior, ci un troian trădător care a trecut de partea grecilor.

linguşitor, un proxenet şi un peţitor dezgustător de libidinos.[132]

Calchas îl convinge pe Agamemnon să insiste pentru aducerea înapoi a fiicei lui. În acel moment (cel puţin în versiunea lui Shakespeare), grecii îl ţin prizonier pe venerabilul nobil troian Antenor, salvatorul lui Menelau şi al delegaţiei greceşti de mai devreme, aşa că se negociază un schimb: Cresida în locul lui Antenor. Numai că Diomede se îndrăgosteşte de Cresida, care-i răspunde în acelaşi fel. Troilus află de trădare şi jură să se răzbune pe Diomede. Ciudat însă, în piesa lui Shakespeare – care e considerată una dintre cele mai problematice şi mai tulburător de ciudate din întregul lui canon –, nici Troilus şi nici Cresida nu au parte de soarta rezervată de obicei îndrăgostiţilor nefericiţi. Piesa se încheie cu uciderea lui Hector şi cu monologul lui Pandar pentru public, în care deplânge destinul „codoşului" şi îşi mărturiseşte bolile venerice. Troilus şi Cresida sunt lăsaţi în viaţă, iar povestea lor e cu desăvârşire nerezolvată.

Enea, Ahile, Ajax,Agamemnon şi raidurile

Printre incursiunile întreprinse de Ahile şi de mirmidonii lui s-a numărat şi atacarea Muntelui Ida, locul de naştere al troienilor. Până când el şi animalele lui au fost prădate violent de Ahile, Enea se ţinuse în general departe de război. Pierderea vitelor şi distrugerea păşunilor i-au adus pe Enea şi pe tatăl lui, Anchise, la Troia, unde Enea a şi

[132] Numele lui e clădit pe cuvântul englezesc pander, care derivă din reprezentarea lui ca peţitor şi ca om care înlesneşte favoruri sexuale. To pander to someone înseamnă a face pe placul cuiva, a-i satisface dorinţele.

rămas, luptând alături de verii săi Hector, Deifob, Paris şi ceilalţi, până în clipele de pe urmă ale conflictului.

Ajax a avut şi el parte de aventuri şi de raiduri.[133] O relatare povesteşte cum a atacat regatul Frigiei, la sud şi la est de Troada, şi cum a răpit-o pe TECMESSA, fiica regelui, cu care a avut o relaţie afectuoasă şi rodnică. Un alt episod impresionant îi prezintă pe Ajax şi Ahile cufundaţi atât de adânc într-un joc de zaruri sau de dame, încât nu-şi dau seama că sunt încercuiţi de un grup de troieni.[134] Doar intervenţia Atenei îi scapă de la o moarte sigură. În asemenea împrejurări, ajutorul divin pe care îl oferă zeul sau zeiţa în cauză este o ceaţă deasă, la adăpostul căreia favoriţii lor se pot salva.

Cea mai însemnată incursiune a lui Ahile l-a dus în oraşul-stat Lyrnessus, în Cilicia, la sud de Troada. Aici el i-a măcelărit pe rege şi pe toţi fiii lui, dar a cruţat o prinţesă din casa regală pe nume BRISEIS[135]. Ea a îngroşat rândurile prizonierilor luaţi cu ei de prădătorii ahei pe când dădeau

---

[133] Spre aducere aminte: dacă nu există alte precizări, „Ajax” simplu se referă la Ajax al lui Telamon, Ajax cel Mare. Dacă va apărea şi Ajax cel Mic, i se va spune „Aias”.

[134] Jocul de dame este redat prin cuvintele pessoi sau petteia – pessoi fiind echivalentul în greacă al lui „piese” sau „jucători” (piese de şah, respectiv şahişti). Mai mult, uneori jocul este reprezentat ca având loc pe o tablă de şah şi a fost considerat un strămoş a ceea ce englezii numesc draughts sau checkers. Acesta este jocul despre care se crede că l-ar fi inventat Palamede.

[135] E un nume important şi prin urmare merită să vă gândiţi cum se pronunţă în minte, ceea ce uşurează întotdeauna lucrurile. Briss-ace e, probabil, pronunţia cea mai simplă sau Briss-ay-iss; asta deşi unii preferă Bryce-ace sau Bryce-ay-iss.

ocol provinciilor din Asia Mică, jefuind şi punând foc. Ahile a ras şi oraşul Chryse de pe faţa pământului, capturând-o – printre alţii – pe CHRYSEIS, fiica lui CHRYSES, un preot al lui Apollo.[136]

Când membrii expediţiei s-au întors în tabăra aheeană, prada din oraşele jefuite – inclusiv factorul uman – a fost numărată şi împărţită. Agamemnon a fost pus să aleagă dintre femei şi ales-o pe Chryseis ca sclavă personală. Ahile a luat-o pe Briseis ca trofeu. Restul comorilor şi sclavii, bărbaţi şi femei, le-au fost atribuiţi mai întâi marilor regi, prinţi şi generali, apoi subalternilor lor, iar pe urmă în jos până la soldaţii de rând, care au tras la sorţi ce şi cine le rămânea.

Aşa stând lucrurile, în al zecelea an, niciuna dintre tabere nu realizase încă nimic. Troienii nu reuşiseră să-i alunge pe ahei, iar aheii erau la fel de departe de aducerea înapoi a Elenei cum fuseseră când a căzut Protesilau în acea primă zi de luptă.

Lucrurile erau pe punctul să se schimbe. Un război călduţ era pe punctul să se transforme în vâlvătaie.

Chryseis şi Briseis

Adăpostite la o oarecare distanţă de postul de comandă al lui Agamemnon, corăbiile şi corturile mirmidonilor deveniseră centrul existenţei lui Briseis. Aflată acum în proprietatea lui Ahile, ea mergea prin tabără jelind

[136] Chrys-, care e un prefix pentru toate numele de aici, vine din echivalentul din greacă pentru gold (aur) – cum ar fi chrysanthemum (crizantemă), care înseamnă literal „floarea de aur”.

pierderea a toate şi a tot ce cunoscuse şi iubise în Lyrnessus. Patrocle, prietenul şi uneori chiar iubitul lui Ahile, o plăcea, o admira pe tânăra prinţesă şi făcea tot ce putea ca s-o aline şi s-o consoleze.

— Ahile ţine foarte mult la tine, îi spunea. După ce-o să se termine toate astea, o să te ia cu el în Phthia şi-o să fii soţia şi regina lui. Nu ţi-ar plăcea?

La care Briseis se mulţumea să zâmbească trist şi să clatine din cap.

Între timp, Agamemnon se bucura de roadele propriilor incursiuni de jaf şi pradă, dat fiind că o alesese pe frumoasa Chryseis să-i fie sclavă şi îngrijitoare personală.

Chryses, preotul lui Apollo şi tatăl lui Chryseis, a lăsat în urmă ruinele fumegânde ale oraşului natal Chryse şi s-a îndreptat spre tabăra grecilor la bordul unei corăbii.[137] La intrarea păzită straşnic a palisadei a rugat să i se dea drumul înăuntru pentru a fi primit de comandantul aheilor. Gărzile l-au dus la cortul lui Agamemnon. Aruncându-se la pământ în faţa tronului, Chryses l-a prins de genunchi pe Agamemnon, aşa cum era obiceiul când le cereai favoruri celor puternici.

— Oraşul nostru e renumit pentru aurul care ne-a făcut cândva bogaţi. Înapoiază-mi fata, Agamemnon, şi tot ce mi-a rămas din comori îţi va aparţine.

Agamemnon i-a împins mâinile bătrânului.

---

[137] Cristoase, ce criză „crizantemică” de nume cu „Chryse”... Merită totuşi remarcat că scena asta – demersul îndureratului Chryses – este locul din care începe Iliada lui Homer.

— Putem să luăm tot ce ţi-a rămas când avem chef, a spus el. Cât despre Chryseis, e a mea. Un trofeu legitim de război. Mă mulţumeşte şi-o să-mbătrânească în serviciul meu. La războiul de ţesut ziua, la mine-n pat noaptea.

Gărzile şi slujitorii au râs pe înfundate. Chryses şi-a plecat capul şi l-a prins din nou pe Agamemnon de genunchi.

— În numele milosteniei, temutule rege...

— Termină, moşule! s-a răstit Agamemnon şi l-a lovit pe bătrân. Îmi faci silă cu mucii tăi. Pleacă de-aici sau te iau şi pe tine prizonier.

Chryses a fost condus pe ţărm până la corabie, cu câinii lătrând pe lângă el. Copiii sălbatici din tabără l-au vânat aruncând cu pietre şi bătându-şi joc de suferinţa lui jalnică. Acolo, pe nisip, Chryses a căzut în genunchi şi a strigat spre ocrotitorul lui divin.

— Apollo Smintheus, stăpân peste şoareci şi oameni! Zeu de aur al arcaşilor şi al prevestirilor. Dacă slujirea şi devotamentul meu te-au mulţumit, răzbună-mă pentru danaii ăştia mojici. Bătându-şi joc de preotul tău, îşi bat joc de tine. Răzbună-mă şi răzbună-ţi onoarea. O săgeată a ta pentru fiecare dintre lacrimile mele.

Apollo i-a auzit rugăciunea şi a răspuns imediat. A coborât ca o furtună din Olimp, având în spate o tolbă plină cu săgeţi de ciumă. A tras întâi în animale – catâri, cai şi câini –, înainte să-i ia la ţintă pe ahei: bărbaţi, femei şi copii.[138]

[138] Faptul că animalele au fost atinse de ciumă înaintea oamenilor este un detaliu atrăgător al lui Homer. La drept vorbind, sunt destul de dese cazurile când ciuma sare anumite specii: de la marmote la purici, apoi la şobolani, apoi la oameni şi tot aşa. Acest tip de transmitere

Timp de nouă zile a plouat cu săgeţi mortale pe corăbii şi peste tot capul de pod. Molima într-o tabără militară sperie mai mult decât focul, ambuscadele sau orice ameninţare a unui atac inamic. Răspândirea bolii părea de neoprit. Aheii erau nevoiţi să adune tot mai mulţi morţi pe care să-i ardă. Duhoarea morţii se simţea pretutindeni.

În a zecea zi, Ahile, alarmat de împuţinarea diviziei lui de mirmidoni, precum şi de moralul şi de starea de spirit care se deteriorau rapid ale întregii armate, l-a chemat pe profet la o întâlnire a principalilor generali: el însuşi, Agamemnon, Menelau, Odiseu, Diomede, Idomeneu, Nestor şi Ajax.

— Calchas, a spus Ahile, eşti dăruit cu ochii care văd lucrarea întunecată a nemuritorilor şi meandrele Sorţii. Spune-ne de ce suntem pedepsiţi cu ploaia asta a morţii? Ce zeu am supărat şi cum putem să îndreptăm lucrurile?

Calchas îşi împreuna şi îşi despreuna mâinile.

— Vorbeşte! a spus Ahile.

Calchas a clătinat din cap nefericit.

— Vrei să spui că nu ştii?

— Iubite fiu al lui Peleu, văd totul foarte bine, a răspuns Calchas; dar sunt aici oameni care n-o să vrea să audă adevărul. Dacă vorbesc pe şleau, mă tem c-o să înfurii pe cineva care e îndeajuns de puternic să pună să mă omoare fiindcă dezvălui ceea ce ştiu.

„zoonotică” are loc şi astăzi, după cum am aflat pe pielea noastră.

— Cine-ndrăzneşte să se-atingă de un fir din părul tău argintiu trebuie să aibă de a face cu mine mai întâi, a spus Ahile. Asta o jur. Eşti sub protecţia mea. Prin urmare, vorbeşte liber.

Calchas a prins curaj.

— Prea bine, atunci, a zis el. E limpede ce s-a întâmplat. Apollo cel strălucitor a răspuns rugăminţilor lui Chryses, slujitorul lui, pe a cărui fiică Agamemnon refuză s-o dea înapoi. Ciuma asta e pedeapsa lui pentru felul în care a fost tratat cineva la care ţine.

S-a întors neliniştit spre Agamemnon.

— Fără să ceri vreo răsplată, trebuie să i-o dai înapoi pe Chryseis tatălui ei, Rege al Bărbaţilor. Abia după ce-o să faci asta şi-o să-i închini sacrificii lui Apollo, abia atunci o să se împrăştie ciuma.

Agamemnon l-a ţintuit cu privirea, nevenindu-i să creadă.

— Cum ai spus?

— Atâta vreme cât Chryseis o să rămână în slujba ta, boala o să facă prăpăd în continuare.

— Ori de câte ori îţi cer o profeţie, a spus Agamemnon învineţindu-se, de fiecare afurisită de dată, nu aud decât de zâzanie şi pierzanie. De fiecare dată mă sfătuieşti să sacrific ceva care-i al meu, fiica mea, aurul meu, oamenii mei. Eu, întotdeauna eu. Niciodată un alt rege sau prinţ, de fiecare dată eu. Şi de ce s-o pierd pe Chryseis? Înseamnă mai mult pentru mine chiar şi decât soţia mea Clitemnestra, pe care am lăsat-o la Micene. O merit. Ea

este a mea fiindcă mi se cuvine. Iar acum ai îndrăzneala să-mi spui să renunţ la ea de pomană. Fără vreun strop de răsplată? Ar trebui să te sugrum pentru obrăznicie.

— Ai tot dreptul, maiestate, a răspuns molcom Calchas, dar poate că-ţi aduci aminte că Ahile tocmai mi-a promis c-o să mă apere. Poate n-ar fi rău să chibzuieşti pe îndelete la povestea asta, înainte să ridici mâna supărat.

Ahile s-a postat în faţa lui Calchas, cu braţele încrucişate.

Proasta dispoziţie a Marelui Rege era acum evidentă, însă Agamemnon şi-a păstrat atâta instinct de conservare încât să se abţină de la o înfruntare cu cineva despre care ştia că-l întrecea în toate formele de luptă corp la corp. În plus, în adâncul inimii, bănuia că până la urmă Calchas avea dreptate. Ca întotdeauna. Însă era peste puterile lui să suporte combinaţia dintre licărul dispreţuitor din ochii lui Ahile şi conştiinţa faptului că trebuia s-o înapoieze pe Chryseis. Să fie atât de umilit, şi nu doar în faţa tuturor marilor prinţi şi generali din armata lui, ci şi în faţa gărzilor şi a celorlalţi soldaţi; era un atac insuportabil la mândria şi la demnitatea lui. Vestea – fără îndoială exagerată, ca să-l facă să pară şi mai ridicol şi neputincios – avea să se împrăştie prin tabără mai repede decât focul, mai repede chiar şi decât afurisita asta de ciumă.

— Foarte bine, a spus el în cele din urmă, pe un ton pe care şi-l dorea de mărinimie măsurată, chiar plictisită. Odiseu, ia o corabie şi du-i-o pe fată tatălui ei. Dar în compensaţie trebuie să mi se dea voie să iau altă fată care să se ocupe de mine şi de nevoile trupului meu. Aşa se cuvine, nu?

Ceilalţi au încuviinţat din cap.

— Aşa e corect, a spus Menelau.

— Bun, a zis Agamemnon. Atunci o aleg pe fata după care tânjeşte Ahile, pe Briseis. Aşa o cheamă?

— O, nu, a sărit Ahile. Niciodată.

— Nu sunt eu comandantul suprem al armatelor aheene? De ce să fiu de fiecare dată eu cel care renunţă la comoară pentru binele tuturor? O s-o iau pe Briseis. Am zis.

Ahile a explodat de furie.

— Rahat beţiv cu ochi de porc ce eşti!

Şi-a scos sabia şi a spumegat de furie chiar sub nasul lui Agamemnon.

— Copil din flori al unei căţele corcite... Cum îndrăzneşti? Am bătut atâta drum ca să te ajut să-ţi iei cumnata înapoi. Troienii nu mi-au făcut nimic, dar mirmidonii mei şi cu mine ne riscăm vieţile în fiecare zi pentru tine şi pentru frate-tău. Te-am văzut vreodată în armură şi înfruntând moartea? Ar trebui să te fac una cu pământul, ca pe un câine trădător, plângăreţ, puturos şi laş.

Şi pesemne că Ahile i-ar fi dat lovitura de graţie lui Agamemnon chiar atunci, pe loc, dacă n-ar fi auzit vocea Atenei vorbindu-i din străfunduri.

— De dragul meu, Ahile, şi de dragul Reginei Cerului în persoană, care vă iubeşte la fel de mult, pe tine şi pe Agamemnon, vâră-ţi sabia în teacă! Crede-mă, o să apuci ziua când o să ai parte de o glorie cum n-a mai cunoscut

niciun om, dar numai dacă ai curajul să te îndepărtezi acum.

Ahile a tras adânc aer în piept şi şi-a vârât sabia în teacă. Cu o voce mai joasă şi înspăimântătoare prin însăşi intensitatea ei potolită, a spus:

— Dacă mi-o iei pe Briseis, şi tu, şi armatele alianţei îi vedeţi pentru ultima dată pe Ahile şi pe mirmidoni.

Înăuntrul lui Agamemnon nu s-a auzit nicio voce a raţiunii şi a calmului divin.

— Atunci cară-te, băieţaş! a urlat el. Ne lipsim de fandoselile, de mândria şi de circul tău. N-avem nevoie nici de tine, nici de mirmidonii tăi drăguţi. Oi fi tu din aur, iar bieţii de noi, oamenii de rând, din bronz, dar întreabă pe cine vrei dintre soldaţii de aici din ce metal ar prefera să aibă lama sabiei sau vârful suliţei: din aur ales sau din bronz obişnuit? Pleacă şi lasă războiul în seama bărbaţilor adevăraţi.

Înainte ca aprinsul Ahile să aibă timp să răspundă, Nestor a făcut câţiva paşi în faţă, cu braţele ridicate.

— Vă rog, vă rog, vă rog! Dacă v-ar vedea Priam şi Hector acum, ar râde de bucurie şi triumf! Ar râde şi ar aclama! Simplul fapt că cei mai măreţi bărbaţi din armata noastră îşi sar la gât unul altuia e o nenorocire pentru nobila cauză faţă de care am făcut cu toţii jurământ. Ascultaţi-mă. Am mai mulţi ani de viaţă decât voi doi la un loc. M-am luptat cu centaurii sălbatici de pe dealuri alături de Pirithous şi Tezeu. Am luat parte la vânarea Mistreţului din Calidon şi am plecat în căutarea Lânii de Aur de la Colchis, cot la cot

cu toţi eroii de care aţi auzit vreodată.[139] Credeţi-mă când vă spun că luptele astea între voi sunt o ameninţare mai gravă chiar şi decât ciuma stăpânului Apollo. Agamemnon, ilustre stăpân! Arată-ţi puterea şi înţelepciunea. Renunţă la Chryseis...

— Păi, n-am zis că o s-o fac?

— ... şi învoieşte-te să nu o înlocuieşti cu trofeul lui Ahile. Ahile, cazi în genunchi în faţa comandantului tău suprem. Sceptrul regal şi divin din mâna lui ne spune că Agamemnon este pentru noi regele regilor, uns de Zeus.[140] Recunoaşte-l. Dacă vă îmbrăţişaţi, nu avem cum să pierdem.

— Da, da, toate bune şi frumoase, a spus Agamemnon înainte să aibă timp Ahile să răspundă, dar puştiul ăsta răzgâiat s-a pus cu mine. Crede că el e cheia care o să descuie Troia şi o s-o scape pe Elena. Armata trebuie să ştie foarte clar cine o comandă. O să ne fie mai bine fără el şi fără crizele lui de fanfaron capricios.

— Şi chiar o să trebuiască să continui fără mine! a zis Ahile. Bagă bine la cap ce-ţi spun, căcărează nesuferită din

---

[139] Vezi Eroii, p. 466, 316 şi 246.

[140] Sceptrul a fost meşterit de însuşi Hefaistos, marele meşteşugar al zeilor. El i l-a dat lui Zeus, care i l-a dat lui Hermes, care i l-a dat lui Pelops, care i l-a dat fiului său Atreu (tatăl lui Agamemnon şi Menelau), de la care a fost luat de fratele lui geamăn Thyestes, de la care a fost smuls în cele din urmă de Agamemnon. Pausanias, călătorul din secolul al II-lea d.C., ne spune că sceptrul a rezistat până în epoca lui, când era venerat ca un zeu de populaţia din Chaeronea. Era ţinut în casa preotului, iar oamenii îi aduceau dulciuri în dar zi de zi. Mă întreb dacă nu cumva Chaeronea era vestită pentru preoţii ei dolofani.

curul lui Typhon. Din clipa asta, mă declar ieşit din războiul tău. Nici zeii n-ar mai putea să mă convingă să mişc un deget ca s-o scot pe preţioasa soţie a fratelui tău din Troia. Nu înseamnă nimic pentru mine. Iar tu, regele porcilor, însemni şi mai puţin. O să vină o zi când o să te târăşti în genunchi, bocind ca un jeg trădător şi implorându-mă să lupt. Iar când o să vină ziua aia, o să-ţi râd în nas.

Ahile a ieşit semeţ, cu capul sus. Tăcerea s-a lăsat peste cei strânşi laolaltă. Agamemnon a scos un zgomot scurt de dispreţ.

— Bine c-am scăpat de el. Acum, la treabă.

A fost adusă Chryseis, care l-a însoţit pe Odiseu înapoi la Chryse, oraşul tatălui ei, pe o corabie încărcată cu vite şi miei pentru sacrificii, aşa cum îl sfătuise Calchas. Pe urmă Agamemnon i-a chemat pe doi dintre mesagerii lui, TALTHYBIUS şi EURYBATES.

— Duceţi-vă unde s-a instalat prinţul Ahile şi porunciţi-i din partea mea să v-o dea pe Briseis. Spuneţi-i că, dacă refuză, vin eu şi-o iau.

Mesagerii s-au înclinat şi au pornit, înghiţind în sec de emoţie, pe mal, spre locul de pe plajă unde se găseau corăbiile mirmidonilor. În faţa lor se înălţa grupul de corturi şi colibe care le aparţineau lui Ahile şi ajutoarelor lui.

Ahile i-a primit cu o atitudine aproape cordială.

— Intraţi, intraţi. Ştiu de ce-aţi venit. Nu vă temeţi, cu voi n-am nimic. Patrocle, adu-o pe Briseis. Beţi un vin cu mine, domnilor?

Mesagerii au arborat zâmbete de uşurare. Când avea chef, Ahile îi putea vrăji cu farmecul lui natural.

Patrocle a găsit-o pe Briseis şi i-a spus ce o aştepta. Fata şi-a plecat capul.

— Îmi pare rău, prinţesă, a zis Patrocle. Dacă trebuie, trebuie. Nu vrea să-ţi dea drumul. O să vedem ce putem face să te aducem înapoi. O să-i lipseşti. Şi mie.

Patrocle s-a uitat după Talthybius şi Eurybates cum o conduceau pe Briseis spre cortul lui Agamemnon.

În clipa când mesagerii au plecat, Ahile a renunţat la atitudinea sa indiferentă. Fără să-i spună lui Patrocle unde se ducea, a ieşit pe neaşteptate din cort. Ajuns afară, a rupt-o la fugă, zburând pe deasupra plajei şi de-a lungul corăbiilor, sărind peste funiile de acostare cu viteza şi cu graţia uluitoare de care niciun alt muritor nu era capabil. S-a oprit abia când a ajuns într-o zonă pustie a plajei, unde s-a lăsat în genunchi şi a strigat în valuri.

— Mamă, arată-te! Ajută-ţi fiul nefericit.

Un sunet, un licăr şi Thetis a ieşit din valuri şi s-a repezit să-şi îmbrăţişeze băiatul mult iubit.

Lui Thetis îi era greu să fie mamă. Faptul că ştia că avea să trăiască veşnic, iar fiul ei doar o scurtă perioadă de viaţă muritoare, era un chin permanent. Să-l vadă atât de nefericit, iar asta să-i provoace şi ei nefericire, era o experienţă în faţa căreia nu ştia cum să se apere. Empatia nu le stătea în fire nemuritorilor, iar când o simţeau, îi durea.

— Ce e, Ahile, iubirea mea?

Şi a aflat: toată suferinţa şi deznădejdea, toată furia în faţa nedreptăţii, trădarea, jignirea şi purtarea urâtă. Dacă Thetis credea că Ahile făcea din ţânţar armăsar, a avut grijă să nu-i arate. Aşa fac mamele mereu. Tot ce-a văzut Thetis a fost nefericirea şi disperarea lui.

— Scandalos, mârşav, monstruos, a murmurat ea, mângâindu-i pletele blonde. Dar ce pot să fac?

— Zeus ţi-e dator, a zis Ahile. Du-te la el. Spune-i să-i facă pe troieni să năvălească asupra taberei aheilor şi să-i omoare fără milă. Vreau să văd armata aheilor ţintuită de corăbii ca nişte vite hăituite. Şi măcelărite tot ca ele. Să vadă şi Agamemnon ce dezastru îl loveşte dacă-l insultă pe Ahile. Grecii trebuie să piardă tot. Îi vreau umiliţi. Îi vreau distruşi. Prăbuşiţi în ţărână. Cum îndrăzneşte să mi-o ia pe Briseis? Cum îndrăzneşte? Cum îndrăzneşte?! Vreau să văd armatele grecilor împinse în mare. Să li se facă scrum corăbiile şi-o să chiui de bucurie. Să vină scâncind la mine, să-mi ceară iertare bocind şi o să-l scuip în barbă.

Visul lui Agamemnon

Thetis a răcorit fruntea încinsă a fiului ei, i-a cântat şi a plecat de lângă el doar după ce s-a încredinţat că nu avea să-şi facă singur rău. S-a înălţat spre Olimp, ca să caute ajutorul lui Zeus, aruncându-se pe jos în faţa tronului său şi prinzându-l implorator de genunchi.[141] Regele Zeilor a

[141] Plin de farmec, Homer sugerează că Thetis a trebuit să aştepte douăsprezece zile înainte să obţină o audienţă la Zeus, fiindcă el şi

ascultat-o până la capăt. O iubea mult şi voia să-i facă hatârul pe care, aşa cum pe bună dreptate spusese Ahile, i-l datora.[142] Numai că se temea de furia Herei, soţia lui.

— Nu l-a iertat nici până-n ziua de azi pe Paris fiindcă i-a dăruit mărul Afroditei. Ştii cât de mult urăşte Troia şi pe toţi troienii. Dacă i-aş face să câştige vreo luptă cu grecii, chiar şi numai ca să-i fac pe plac lui Ahile şi să-l trezească la realitate pe Agamemnon, înlesnind până la urmă triumful grecilor, numai eu ştiu ce mi-ar auzi urechile.

— Dar o să mă ajuţi?

— Îmi plec capul, a spus el, unind vorba cu fapta. Ştii că ăsta e un semn că mi-am dat cuvântul şi că nu poate fi încălcat. O să găsesc o metodă. Lasă totul în grija mea.

Thetis a plecat şi s-a cufundat în ocean. Zeus a rămas şi s-a cufundat în gânduri.

Soluţia lui a fost de o viclenie extremă. Chiar în noaptea aceea i-a trimis un vis lui Agamemnon, un vis care a luat forma lui Nestor.

— Rege al Bărbaţilor, a spus Nestor cel din vis. Tatăl cerului se bucură să mă trimită ca mesager cu vestea că

ceilalţi zei călătoriseră peste mări şi ţări ca să benchetuiască alături de etiopieni.

[142] Thetis avusese un rol decisiv în salvarea lui Zeus de la o revoltă declanşată de ceilalţi zei, care încercaseră să-l înlănţuie şi să-i ia puterea. Thetis a rupt lanţurile şi l-a chemat din Tartar pe Briareu cel cu o sută de mâini (cunoscut şi drept Egeon), cel mai aprig dintre cei trei hecatonchiri (Vezi Mythos, p. 27–28), ca să stea de pază lângă tronul lui Zeus şi să-i alunge pe rebeli. Aşa că Zeus îi rămăsese categoric dator lui Thetis.

mâine e ziua cea mare. După atâta amar de ani, ora victoriei aheene a venit până la urmă. Dacă o să-ţi iei armata şi o să pleci la luptă cu toţi oamenii mâine, zidurile Troiei o să cadă. Fii încredinţat că ăsta e cuvântul lui Zeus.

Agamemnon s-a trezit şi a dat de ştire ca toate armatele alianţei să pună mâna pe arme şi să se pregătească pentru o mare victorie. Dacă Nestor a fost surprins şi nedumerit că făcuse parte dintr-un vis fără să ştie, a ţinut-o pentru el.[143]

Între timp, troienii se pregăteau şi ei. Iscoadele lor din tabăra greacă le dăduseră minunata veste a retragerii lui Ahile din luptă. Hector şi Priam au văzut în asta un semn că armata grecilor avea să fie demoralizată şi numai bună de atacat.

Paris s-a înarmat în faţa oglinzii, admirând ceea ce vedea. Apoi şi-a croit drum în prima linie a troienilor, aflată pe un mal al râului Scamander, şi a aruncat o privire inamicului de dincolo.

Armata grecilor ieşea de la bordul corăbiilor şi din corturi ca albinele din stup: mii şi mii de oameni roiau prin palisadă şi se adunau în formaţie de luptă pe câmp.

Pentru prima dată în zece ani, se formau linii de luptă veritabile. La sfatul lui Nestor, Agamemnon a ordonat ca

[143] În Cartea a II-a din Iliada, Agamemnon testează la început armatele grecilor spunându-le că sunt libere să se întoarcă acasă şi aşteptându-se, sigur pe el, ca soldaţii să strige într-un glas că preferă să rămână şi să se bată. Spre groaza lui, se înghesuie cu toţii pe corăbii şi doar dibăcia retorică şi puterea de convingere ale lui Odiseu şi Nestor (adevăratul Nestor) îi conving să se întoarcă din pragul dezertării.

soldaţii să se alinieze după regiune, trib şi clan. Faptul că bărbaţii se băteau cot la cot cu tovarăşii, neamurile şi vecinii lor avea să fie un ajutor nepreţuit pentru moral şi pentru spiritul de luptă, spusese Nestor.[144]

Primele linii ale forţelor aheene erau conduse de Odiseu pe flancul drept, avându-l ca mână dreaptă pe ANTILOH, fiul lui Nestor. Aias şi Idomeneu din Creta erau în fruntea flancului stâng.[145] Centrul era comandat de Diomede şi Ajax cel Mare.

Regele Agamemnon, atins şi ruşinat de acuzaţia lui Ahile că nu lupta niciodată, se plimba maiestuos, în armură, de la un capăt la altul al întregii linii greceşti. Nu punea nimeni la îndoială că arăta magnific. Comandantul suprem din cap până-n picioare. La vederea lui, şi mai ales a impunătorului Ajax, Paris s-a răsucit pe călcâie şi a făcut cale întoarsă prin liniile troiene. Hector, fratele lui, l-a oprit la Poarta Scaeană.

---

[144] Acest principiu a fost respectat chiar şi în Marele Război din 1914–1918. Lordul Kitchener a gândit cam la fel ca Nestor. Soldaţii luptau mai însufleţit şi cu mai mult aplomb dacă se găseau lângă oameni pe care-i cunoşteau, a decis el. Însă n-a trecut mult şi a apărut o diferenţă crucială între Epoca Bronzului şi Epoca Oţelului: pe măsură ce regimentele din aceeaşi regiune erau decimate în urma masacrului, au început să sosească telegrame cu veşti despre pierderile de vieţi omeneşti din casele, străzile, satele şi ţinuturile învecinate. Comunităţi întregi au fost afectate de aceste pierderi şi, în consecinţă, moralul de pe frontul de acasă a suferit.

[145] O fi fost Aias – Ajax cel Mic – un bărbat scund, dar Homer precizează că nimeni din armata grecilor nu era mai priceput decât el la aruncarea suliţei. Iar deficitul de statură era compensat cu vârf şi îndesat de vitejie.

— Naiba să te ia, Paris, pentru tine am venit aici! i-a strigat el. Tu eşti cel care a sfidat legile sacre ale ospitalităţii şi i-a luat-o pe Elena lui Menelau. Tu ai adus-o să trăiască printre noi. Ne-am conformat dorinţei tale s-o ţinem aici. Pentru onoarea şi pentru mândria ta a curs sânge de troian în ultimii zece ani. Şi-acum crezi că poţi să faci stânga-mprejur şi să fugi ca o mâţă speriată?

Vocea lui Hector era îndeajuns de sonoră ca să fie auzită de mulţi troieni. Soldaţii de rând îl venerau pe Hector, dar ajunseseră să-l antipatizeze pe Paris, care li se părea trufaş, vanitos şi arogant. Doar ifose şi nimic concret. Prea mărunt şi prea chipeş ca să ai încredere în el, cam asta gândeau soldaţii.

Paris a roşit până la firul de păr.

— Aşa e, frate, a zis el cu un râs neconvingător. Normal că n-aş avea voie să fug. Aveam de gând să-i spun tatălui nostru, regele, planul meu.

— Ce plan?

Ideea îi venise lui Paris chiar în timp ce vorbea cu Hector.

— După cum spui, disputa e strict între mine şi Menelau. Atunci hai s-o lămurim între noi.

— Adică?

— Adică dă-mi voie să reprezint Troia şi să-l înfrunt pe Menelau unu contra unu. Dacă învinge, Elena rămâne şi grecii pleacă. Dacă pierd, pot s-o ducă înapoi în Sparta. Cu tot cu bogăţiile pe care le-am adus cu ea, a adăugat el într-un acces de mărinimie.

Hector i-a pus o mână pe umăr.

— Te-am judecat greşit, frate.

Râsetele zeflemitoare din rândurile troiene s-au transformat în urale, în timp ce Paris, roşu la faţă şi îmbărbătat, se plimba acum ca un cocoş prin faţa lor. Îşi aruncase o blană de leopard peste un umăr, sperând să trezească amintirea marilor eroi din trecut care se împodobiseră în acest fel. Semăna cu Iason în drum spre Iolcos, poate, sau chiar cu Heracle în veşmântul lui de firmă făcut din blana Leului din Nemea.

Când propunerea de luptă unu contra unu le-a fost transmisă grecilor, Menelau a acceptat bucuros provocarea. Trupele Greciei şi Troiei au aclamat cu o combinaţie de uşurare şi emoţie. S-au împrăştiat cu toţii pe câmpie, ca nişte oameni aflaţi în vacanţă şi pregătindu-se pentru un picnic de proporţii.

Singură în iatac, Elena a simţit schimbarea stării de spirit din cetate. A auzit strigăte de bucurie şi fanfara care începuse să cânte pe străzile de dedesubt. A plecat din iatac şi s-a îndreptat spre zidurile cetăţii, ca să vadă ce se întâmpla. Priam ajunsese deja pe metereze şi i-a strigat să coboare treptele şi să vină să stea cu el. Regele şedea cu o parte dintre curtenii care erau prea bătrâni ca să mai lupte, printre care şi Antenor. Când au văzut-o pe Elena apropiindu-se, şi-au aplecat capetele şi şi-au şoptit ceva.[146]

— E frumoasă de-ţi frânge inima, nu?

[146] „Ţistuind ca nişte lăcuste”, scrie Homer.

— Când n-o mai vezi, uiţi cum arată. Dar în clipa când dai cu ochii de ea... Scumpă Afroditǎ! Să te gândeşti că o muritoare poate fi atât de frumoasă.

— Cu toate astea, aş vrea să plece o dată pentru totdeauna din Troia şi să-şi ia blestemul frumuseţii cu ea.

Priam s-a ridicat s-o întâmpine pe Elena, iar curtenii s-au dat mai încolo. Bătrânul rege ţinea mult la nora lui şi n-o ocărâse niciodată pentru moartea şi nenorocirile pe care le pricinuise prezenţa ei troienilor.

— Stai cu mine, draga mea. Paris şi Menelau se pregătesc să decidă toată povestea între ei.

— Ah!

Unele femei ar fi putut fi încântate la gândul că se băteau bărbaţii pentru graţiile lor, însă Elena nu se număra printre ele.

— Ia uite-i pe greci acolo, a spus Priam. Trebuie să recunosc că arată superb. Spune-mi, cine-i bărbatul ăla înalt, cu pană portocalie la coif? Teribil de puternic şi de impunător. Un rege, fără doar şi poate.

Elena şi-a coborât privirile.

— A, e chiar Agamemnon. A îmbătrânit puţin de când nu l-am mai văzut.

— Aha, deci aşa arată „Regele Bărbaţilor”.

— Cumnatul meu, cum ar veni, a spus încet Elena. Să mă ierte zeii.

— A, lasă asta. Şi tipul pieptos de-acolo? Mi se pare cunoscut. Mă întreb unde l-am mai văzut.

— A, el e Odiseu, fiul lui Laerte.

— Sigur, mi-l amintesc. Când el şi Menelau au venit cu propunerea de pace la început... Chiar au trecut zece ani? Iar deasupra lui e un copac uriaş sau un om?

Elena a râs.

— E Ajax din Salamina.

Elena i-a cercetat cu privirea pe grecii de dedesubt, căutând două figuri în mod special.

— Mă întreb unde-or fi Castor şi Polydeuces, a spus ea.

Ultima dată îşi văzuse fraţii în Sparta. Fuseseră chemaţi când avusese loc vizita fatidică a lui Paris. Ceva legat de o ceartă meschină pentru vite cu verii lor din Arcadia. Elena se întreba dacă nu fusese şi acolo tot mâna Afroditei, fiindcă tocmai absenţa fraţilor – şi faptul că Menelau trebuise să plece pe neaşteptate în Creta la înmormântare – îi permiseseră lui Paris să facă prăpăd la palat fără să i se opună nimeni şi s-o ia cu el în Troia atât de uşor.

Priam n-a răspuns. Era şocat că Elena nu ştia ce se întâmplase cu fraţii ei.

Lumea era la curent că se duseseră în nord, la verii lor, ca să rezolve povestea cu vitele, şi că unul dintre ei, Castor, fusese trădat şi ucis. Nemângâiatul Polydeuces îl rugase pe Zeus să-l lase să moară cu iubitul lui frate geamăn. Drept răspuns, Zeus îi îngăduise lui Polydeuces să stea cu Castor în ţinutul morţilor pe timp de zi, pe când noaptea

cei doi străluceau împreună pe cer drept Castor şi Pollux, stelele de nedespărţit din constelaţia Gemenilor. Ca stele călăuzitoare pe cerul nopţii, ei deveniseră un ajutor indispensabil pentru marinari şi corăbiile lor.[147]

Priam presupusese că Paris îi dăduse vestea Elenei după ce ajunseseră în Troia. Dar poate că se temuse de reacţia ei. Îşi iubise fraţii Dioscuri din tot sufletul.

Au rămas acolo – Elena arătându-i pe grecii de care îşi amintea, ba chiar imitând vocile şi ticurile soţiilor lor, iar Priam zâmbind şi dând încetişor din cap.

Transa în care o cufundase Afrodita pe Elena la început, oricât de puternică ar fi fost, se destrămase cu siguranţă, aşa că acum fata nu mai simţea nimic pentru Paris. Nimic, în afară de dispreţ. O ţinuse ca pe un trofeu, încercase să se culce cu ea cu de-a sila, se fălise cu ea când îi venise bine şi se lăudase că era proprietarul frumuseţii ei, dar nu-i arătase niciodată vreun strop de afecţiune personală şi nu-i dăduse nici cel mai mic semn că o iubea sau măcar că o respecta. Deifob, fratele lui mai mic, era cam la fel. Când nu erau de faţă alţii, îi arunca ocheade pofticioase şi-i vorbea ca unei târfe. Priam, Hecuba şi Hector erau altfel. O tratau întotdeauna cu bunăvoinţă şi onoare.

Pe când Elena şi Priam îşi coborau privirile, Menelau şi Paris şi-au făcut apariţia din rândurile celor două armate adverse. Zecile de mii de războinici aţâţaţi au scos urlete de încuviinţare şi şi-au lovit scuturile cu armele. Elena nu auzise în viaţa ei un asemenea vacarm. I s-a părut că se cutremură până şi zidurile cetăţii.

---

[147] Pescarii credeau că fenomenul pe care îl cunoaştem drept focul Sfântului Elmo era tot o manifestare a Dioscurilor.

Unu contra unu

Menelau şi Paris se înarmaseră bine. Ţinându-şi sub braţ coifurile tivite cu păr din coamă de cal, şi-au ridicat marile scuturi de bronz, îmbrăcate într-o piele aspră. Vârfurile suliţelor de frasin fuseseră ascuţite de curând şi sclipeau în bătaia soarelui.

Prinţul Hector a înaintat, ţinându-şi coiful în mâna întinsă. A lăsat să cadă înăuntru două pietre, una albă şi una neagră. Ridicând apoi coiful, a strigat:

— Alb pentru prinţul Paris, negru pentru regele Menelau!

Mulţimea s-a potolit cât timp Hector a agitat violent coiful. Din el a sărit piatra albă.

— Prinţul Paris aruncă primul.

Nu avea să fie o încăierare sălbatică şi urâtă, ci un duel ritualizat. Agamemnon din partea unuia şi Priam din a celuilalt sacrificaseră boi şi capre în cinstea zeilor. Ei şi preoţii lor ţineau morţiş ca acest moment – momentul care avea să ducă, într-un fel sau altul, la încheierea războiului – să se petreacă în cel mai demn şi mai onorabil mod cu putinţă.

Rândurile masate de soldaţi din cele două tabere erau mai puţin capabile să-şi controleze emoţia. Se iscase o atmosferă de carnaval. Aveau să se ducă acasă. Orice s-ar fi întâmplat, aveau să se ducă acasă. Cei doi bărbaţi care se îndepărtau acum unul de celălalt erau cu adevărat miezul întregii poveşti: Menelau, soţul Elenei, şi Paris, iubitul ei. Şi chiar dacă soldatului oarecare nu prea îi păsa

cine avea să câştige, mai era şi chestiunea deloc neglijabilă a prăzilor de război, căci Paris promisese că, dacă pierdea, nu avea s-o cedeze doar pe Elena, ci şi multe bogăţii. Cea mai mare parte avea să le revină marilor regi şi prinţi, bineînţeles, dar urma să rămână destul şi pentru soldaţii de rând.

După ce Paris şi Menelau s-au îndepărtat cât se cuvenea, Hector le-a strigat să se oprească. S-au întors amândoi. S-a lăsat liniştea. Paris şi-a luat suliţa, şi-a dus braţul în spate şi a aruncat...

Mulţimea a vuit, în timp ce umbra lungă a suliţei s-a repezit spre ţintă. Vârful suliţei a lovit chiar în mijlocul scutului lui Menelau cu un zgomot puternic, însă învelişul de piele aspră l-a făcut să se îndoaie. O aruncare bună, dar nici pe departe vătămătoare. Contingentul grec a răsuflat uşurat, troienii au gemut dezamăgiţi.

Acum era rândul lui Menelau. Acesta şi-a ridicat suliţa, aducând-o în echilibru.

Spre lauda lui Paris, el nu s-a făcut mic şi nu s-a eschivat. A rămas pe loc, drept şi cu picioarele bine înfipte în pământ. Menelau a ochit şi şi-a azvârlit suliţa. Şi vârful ei a nimerit chiar în centru, dar de data asta a străpuns scutul. Paris s-a răsucit cu o mişcare agilă în ultima clipă. Vârful suliţei nu l-a străpuns, dar l-a zgâriat într-o parte. Auzindu-i strigătul ascuţit şi involuntar şi văzând sângele, Menelau a adulmecat victoria. Cu un urlet sălbatic, s-a năpustit asupra lui Paris şi şi-a învârtit sabia deasupra coifului său. S-a auzit un zgomot cumplit, dar cea care a avut de suferit a fost sabia, nu coiful.

Pe când, buimăcit, Paris se retrăgea împleticindu-se, Menelau a înşfăcat pana de pe coif şi a tras zdravăn. Paris a căzut pe jos în genunchi şi Menelau a început să-l târască de curelele coifului. L-ar fi lăsat fără aer şi l-ar fi sugrumat, la fel cum îl sugrumase Ahile pe Cycnus cu atâţia ani în urmă, când corăbiile aheilor ajunseseră pentru prima dată la ţărm, dacă zeiţa Afrodita n-ar fi intervenit pentru favoritul ei. Ea a rupt curelele, iar Menelau s-a dat brusc înapoi, ţinând în mână un coif gol.

Afrodita l-a făcut apoi nevăzut pe Paris într-un vârtej de praf şi confuzie. Menelau l-a strigat, dar fără să-l vadă. Nimeni nu-l vedea. Fusese dus ca prin farmec în iatacul lui din palat, în siguranţă, dincolo de zidurile Troiei.

Mulţimea a urlat de frustrare şi dezamăgire.

În palat, Afrodita i s-a arătat Elenei şi i-a poruncit să se ducă la Paris, să-l îngrijească şi să facă dragoste cu el.

— A învins Menelau, soţul meu adevărat, a spus Elena. De ce să mă duc la laşul de Paris? Dacă-l iubeşti atât de mult, du-te tu la el. Mângâie-l tu pe frunte. Fă tu dragoste cu el. Eu nu am ochi să-l văd.

Figura Afroditei s-a transformat într-o mască schimonosită a furiei.

— Să nu-ndrăzneşti să nu m-asculţi! Fă-mă duşmana ta şi descoperă pe urmă cât de mult o să te urască troienii şi grecii deopotrivă. Nicio femeie din istorie n-o să aibă parte de atâtea insulte, de atâta dispreţ şi de atâtea pedepse aruncate-n capul ei cum o să am grijă să se-arunce în al tău. Du-te!

Elena s-a înfiorat văzând cât de violentă era furia Afroditei. Spectacolul frumuseţii divine preschimbându-se atât de iute într-o privire încruntată de Gorgonă, de o urâţenie atât de şocantă, l-ar fi înfricoşat până şi pe puternicul Ajax. Strângându-şi şalul alb strălucitor peste umeri, Elena s-a îndreptat spre apartamentele lui Paris.

Acesta stătea în capul oaselor pe pat, atingându-şi delicat zgârietura dintr-o parte şi tresărind.

— Aşadar, puternicul războinic s-a întors după marele şi gloriosul triumf, cu răni cumplite, din care sângele curge şuvoi, a spus Elena cu dispreţ. De-atâţia ani mi te tot lauzi cum o să-l străpungi pe Menelau cu suliţa ca pe o raţă la frigare. O ţii una şi bună că eşti mult mai puternic, mai iute, mai şiret şi mai viteaz... Şi uită-te acum la tine... Jalnic.

— Pe Menelau l-a ajutat Atena! s-a plâns Paris. O să-i vin de hac mâine. Deocamdată hai să facem dragoste şi-o să... Hai, vino în pat.

Între timp, Menelau striga spre parapetele troiene.

— Ţi-a ajuns, Paris? Gata, te-ai săturat? Atunci victoria e a noastră! Chiar în ziua asta îi luăm pe Elena şi pe fiul meu Nicostratus şi plecăm pentru totdeauna din oraşul ăsta infect. Pentru totdeauna!

Elena era sigură că uralele auzite din ambele tabere fuseseră cel mai mare zgomot pe care îl făcuse o masă de muritori de când era lumea lume.

Jos, pe câmp, soldaţii ambelor tabere erau nebuni de fericire.

Acasă! îşi spuneau grecii. Acasă!

Pace! îşi spuneau troienii. Pace!

Numai că ura Herei faţă de Troia cerea mai mult, mult mai mult decât atât. Cerea distrugerea completă a cetăţii, raderea ei de pe faţa pământului.

În Olimp, ea şi Atena nu-l lăsau să respire pe Zeus.

— Povestea nu e gata şi o ştii şi tu, a spus Hera.

— Cum poate fi lăsată aşa, tată?

— E absurd.

— Nu rezolvă nimic şi dezonorează ambele tabere.

— Îi dezonorează pe zei. Pe noi toţi, dar mai ales pe tine, Zeus.

Puterea de convingere combinată a soţiei şi a fiicei lui Zeus l-au făcut să cedeze şi să-şi plece capul.

— Atunci du-te, a spus el. Dacă trebuie.

Atena a zburat spre zidurile Troiei, unde, deghizată în Laodocus, fiul războinic al lui Antenor, l-a căutat pe arcaşul troian Pandar. I-a şoptit la ureche că va avea parte de glorie veşnică dacă-şi va ridica arcul şi va trage în Menelau, care continua să se plimbe ţanţoş încolo şi încoace, chemându-l pe Paris să-l înfrunte ca un bărbat.

Pandar a ochit atent şi a tras. Săgeata ar fi străpuns armura lui Menelau şi i-ar fi atins un organ vital, dar, iute

ca fulgerul, Atena a fost pe față și a deviat-o[148], așa că vârful i-a pătruns în picior – n-a fost o rană fatală, dar a fost destul de gravă ca să țâșnească sângele, iar Menelau să cadă la pământ.

Grecii au izbucnit în răcnete de mânie la această încălcare grosolană a condițiilor armistițiului, iar armatele s-au ciocnit acum de-adevăratelea. Pentru prima dată în peste nouă ani, bătălia veritabilă a început pe câmpia Iliumului. Râul Scamander – numit uneori și Xanthus, Râul Galben – avea să fie roșu peste puțin timp.

Diomede contra zeilor

Rana cu care se alesese Menelau a fost vindecată de MACHAON, fiul lui Asclepius, care a aplicat o alifie pregătită de însuși centaurul Chiron.[149]

Între timp, bătălia a explodat într-o frenezie năvalnică a violenței. Săgetarea fratelui său a părut să-l aducă la viață pe adevăratul conducător Agamemnon, care era peste tot în focul luptei, urlând încurajări pentru generalii lui: Odiseu, Ajax, Aiași Diomede.

Acesta din urmă, Diomede, regele Argosului și fiul lui Tydeus, deborda de o furie și de o vitejie aparte. Era ora lui, aristeia lui. Își croia drum prin trupele troiene ca un

[148] „Ca o mamă care alungă o muscă de pe copilul adormit”, scrie Homer.

[149] Machaon a fost unul dintre fiii lui Asclepius. Țineți minte că vindecătorul divin fusese crescut și instruit, la fel ca Ahile, de centaurul Chiron.

ciclon. De sus, de pe zidurile Troiei, Pandar l-a luat la ţintă şi l-a rănit; dar, strângând din dinţi, Diomede l-a pus pe STHENELUS, prietenul şi însoţitorul lui, să tragă de săgeată şi s-o scoată.

— Data viitoare străduieşte-te mai mult, Pandar, laş ce eşti! a urlat el, înainte să se avânte din nou în luptă, făcând prăpăd în stânga şi în dreapta.

Olimpienii au fost luaţi pe nepregătite de această izbucnire de violenţă. După atâţia ani de acalmie, pe zei îi uluia să vadă cele două tabere repezindu-se una la alta, cu săbii ce ucideau, care de luptă huruind ca tunetul, săgeţi şi suliţe ce zburau şi aerul plin de strigăte de luptă şi de ţipetele răniţilor şi muribunzilor. Iar spectacolul lui Diomede dezlănţuit l-a făcut până şi pe zeul războiului să caşte ochii. Însă Ares, mereu de partea troienilor, şi-a venit în fire şi s-a aruncat în grosul luptei, vânturându-i pe războinicii greci şi croindu-şi drum implacabil spre Diomede, pe care l-ar fi doborât, dacă nu i-ar fi strigat Atena să se astâmpere şi să-i lase în pace pe muritori. Îmbufnat, Ares a şchiopătat spre unul dintre malurile Scamanderului.

Nimeni nu mai văzuse niciodată un războinic înfricoşător de incitat, aşa cum a fost Diomede în ziua aceea. Era cuprins de entuziasm – un cuvânt care înseamnă literal „a fi plin de spiritul unui zeu” (en-theos). Dacă ar exista un asemenea cuvânt în limba noastră, am putea spune că Diomede era „înzeit” – zeiţa în cauză fiind Atena. Aceasta i-a dat chiar şi puterea de a-i deosebi pe nemuritori.

— Bate-te cu oricare dacă trebuie, i-a şoptit Atena, în afară de Afrodita. Nu e o divinitate a bătăliilor şi ar trebui lăsată-n pace.

Diomede a ucis doi fii ai lui Priam – şi pe Pandar, care, într-un exces de încredere, coborâse de pe zidurile Troiei ca să ia parte la bătălia de jos. Peste zece troieni însemnaţi au căzut victimă izbucnirii violente a lui Diomede. Se părea că până şi prinţul Enea, conducătorul dardanilor, era acum la mila aheului. Diomede a ridicat deasupra capului un pietroi pe care doi bărbaţi voinici n-ar fi putut nici măcar să-l clintească şi l-a prăvălit asupra lui Enea, care a încercat să se ferească răsucindu-se. Pietroiul i-a ratat capul, dar i-a zdrobit şoldul. Diomede a tras sabia din teacă şi era gata să-l termine, când a intervenit Afrodita, mama lui Enea. Dezlănţuit şi pradă poftei neostoite de-a vărsa sânge, Diomede a atacat-o şi pe ea, tăindu-i încheietura în locul unde se unea cu mâna. Un lichid ca de argint şi aur i-a curs din rană, iar Afrodita a fugit scâncind spre malul râului, unde Ares, iubitul ei, încă îşi clocea supărarea.

— Diomede ăla e nebun! i-a spus ea. Dac-o ţine aşa, o să-l atace şi pe măreţul Zeus! Dă-mi caii tăi şi ajută-mă să zbor în Olimp ca să mă vindec.

Între timp, Enea, învăluit în ceaţa creată de Apollo, era îngrijit de sora geamănă a acestuia, zeiţa Artemis, şi de mama lor, Leto cea din neamul titanilor. După ce au terminat, Apollo l-a strigat pe Ares şi i-a spus să nu se mai uite la apa râului ca un adolescent melancolic şi să intre în luptă.

— Diomede ni-i distruge pe cei mai buni războinici troieni! Mişcă-ţi fundul şi treci la luptă.

Împuns şi ruşinat, Ares li s-a alăturat acum troienilor şi soarta bătăliei a început deodată să se schimbe. Şi chiar dacă Diomede răpusese mulţi troieni, Ares a ucis de două ori pe-atât.

Atena a zburat în Olimp şi l-a rugat pe Zeus să le lase pe ea şi pe Hera să ia parte la război.

— Dacă Ares are voie să-i ajute pe troieni, şi nouă trebuie să ni se îngăduie să-i ajutăm pe ahei.

Zeus a gemut şi a clătinat din cap disperat. Era exact situaţia de care se temuse şi pe care sperase cu orice preţ s-o evite. O intervenţie divină masivă în ceea ce plănuise drept o poveste sută la sută între muritori. Însă şi de data asta a dat din cap în semn de aprobare.

Atena a zburat spre rândurile troienilor, făcând să strălucească scutul pe care se afla chipul Gorgonei.

— Hei, Diomede! i-a strigat ea. Eşti războinic sau papă-lapte? Uite-l pe Ares în focul luptei. Ai curaj să-l provoci şi pe el? Ai curaj să-l provoci pe zeul războiului?

Cu un urlet care-ţi îngheţa sângele în vine, Diomede şi-a repezit suliţa în burta lui Ares, chiar în vintre.

Un fior a trecut prin cele două armate când un răcnet de durere cum nu se mai auzise niciodată a ieşit din gura zeului rănit. Numai lui Diomede i se dăduse puterea de a-i vedea pe nemuritori, bineînţeles. Pentru războinicii din cele două tabere sunetul a fost pe cât de misterios, pe atât de înfiorător. Preţ de o clipă lupta a încetat şi fiecare s-a uitat în jur, uimit şi pradă groazei.

Ares a zburat urlând în Olimp ca să fie vindecat. Zeus n-a arătat compasiune. Zeul războiului fusese dintotdeauna copilul la care ţinuse cel mai puţin. A poruncit cu jumătate de gură să i se îngrijească rănile; dar când le-a văzut şi pe Atena şi Hera întorcându-se în Olimp, a profitat bucuros de

ocazie şi a declarat toate aceste intervenţii interzise pe viitor.

— N-am mai văzut aşa ceva, a spus el. Sunteţi zei din Olimp sau copii neastâmpăraţi? Mă faceţi de ruşine. De-acum încolo nu mai luaţi parte la luptă. Îi lăsăm pe muritori să se descurce fără ajutorul nostru direct. S-a înţeles?

Vlăguiţi – şi ruşinaţi pe moment –, zeii şi-au plecat supuşi capetele.

Cu toate acestea, Zeus nu uitase de promisiunea pe care i-o făcuse lui Thetis.

Hector şi Ajax

Acum că Ares fusese scos din luptă, grecii au putut să preseze până au ajuns sub zidurile Troiei. Diomede a condus atacul, susţinut de Ajax, Odiseu,Agamemnon, Menelau şi Aias – li s-a alăturat chiar şi bătrânul Nestor, care-şi rotea sabia încoace şi încolo cu o putere neobişnuită la anii lui.

Hector şi-a dat seama că troienii pierdeau teren şi că în scurtă vreme cetatea avea să fie cucerită. Ştia că depindea doar de el să stăvilească puhoiul şi a înţeles că mai avea foarte puţin timp, cu Enea luptând lângă el, să ducă armata troiană în cetate, să închidă porţile şi să se pregătească temeinic pentru un contraatac.

În palatul regal Hecuba l-a îmbrăţişat, i-a oferit o cupă cu vin şi l-a sfătuit să se odihnească puţin. Hector a împins cupa cât colo.

— Mulţumesc, mamă, dar dacă iau fie şi o gură de vin, s-ar putea să-mi meargă mintea mai încet şi să mă moleşesc.

A urcat pe scară spre apartamentele lui Paris şi ale Elenei.

— Îţi lustruieşti armura, frate? Da, aş spune că ăsta ţi-e felul.

Paris a roşit.

— Nu-ţi bate joc de mine, Hector. N-oi avea eu dibăcia şi curajul tău, dar, dacă e nevoie, lupt şi eu şi chiar o s-o fac. Acum mă duc să-mi ascut sabia şi vârful suliţei. Te prind imediat din urmă.

Elena l-a urmărit cum pleacă.

— Te lupţi mai straşnic decât toţi, i-a spus ea lui Hector după ieşirea lui Paris, şi-ţi rişti viaţa pentru ce? Doar pentru mine, aşa neisprăvită cum sunt. Şi, fireşte, de dragul jalnicului tău frate Paris şi al mândriei lui. Mai bine nu m-aş fi născut decât să ai atât de suferit din cauza mea.

Hector s-a uitat la cel mai frumos chip omenesc din câte existaseră vreodată.

— Te rog să nu te necăjeşti, i-a zis el. Fac ce trebuie făcut. Nimeni din familia noastră nu dă vina pe tine, Elena. Ştim cu toţii cât ai pătimit după ce-ai fost luată pe sus de la tine de-acasă. Tata şi mama te-au primit cu braţele deschise. Eşti o prinţesă a Troiei. Eşti sora mea dragă. Luptăm

pentru onoarea ta şi pentru a noastră. Şi o facem bucuros şi cu mândrie.

La Poarta Scaeană Hector a întâlnit-o pe Andromaca, soţia lui, care ţinea un bebeluş în braţe.

— Te salut, micule Scamandrius, a zis Hector, privindu-l pe copilaşul adormit căruia restul Troiei îi spunea Astianax, „stăpânul cetăţii”. Ce bine arată. Ca o stea.

— Vai, Hector! a spus Andromaca. Chiar trebuie să lupţi? Nu vreau ca fiul meu să crească fără tată. Ahile l-a omorât pe tata, dacă el sau Diomede te omoară şi pe tine?

— Ne naştem cu o soartă şi nimeni nu şi-a păcălit-o până acum, a răspuns Hector. Pe lângă asta, cum aş putea trăi cu ruşinea de a şti că, în timp ce atâţia fraţi ai mei şi troieni viteji şi-au riscat viaţa, eu am şters-o acasă şi m-am ascuns? Decât dezonoarea, mai bine moartea. Lupt pentru tine şi pentru Scamandrius. Dacă renunţăm acum, danaii o să prade oraşul şi o să ne omoare oricum pe toţi. Iar tu o să fii dusă ca sclavă în casa cine ştie cărui grec. Aşa ceva nu o să îngădui.

Razele soarelui s-au oprit pe coiful lui Hector. Strălucirea bronzului lustruit l-a trezit pe Astianax, care a deschis ochii. La vederea penei celei mari din vârful coifului, care se apleca spre faţa lui, micuţul a început să plângă de frică. Andromaca şi Hector au râs. Hector şi-a scos coiful, l-a luat în braţe pe copil şi l-a sărutat.

— Să ajungi un om mai de ispravă decât a fost tatăl tău, Scamandrius, i-a spus el, ridicându-l mult în aer înainte să-l pună la loc în braţele mamei. Şi nu te teme, draga mea Andromaca. N-o să mor. Nu azi.

Salutându-l din cap pe paznicul de la poartă, a iuţit pasul – Paris a alergat după el, lucind în armura frumoasă.

— Iată-ne, frate, a spus Paris. Doar am zis că termin repede, nu? Sper că n-ai aşteptat mult.

Hector a surâs.

— Nu poate nimeni să rămână supărat pe tine. Ştiu că eşti viteaz, că poţi şi că vrei să lupţi, dar mi se frânge inima când îi aud pe alţii îngropându-te sub dispreţul lor. Hai să luptăm astăzi în aşa fel încât numele noastre, ale amândurora, să trăiască atâta timp cât oamenii o să ne poată cânta.

Fraţii au ieşit umăr la umăr din cetate şi au ajuns pe câmpia unde bătălia furibundă era în toi.

Au intrat pe dată în luptă şi fiecare dintre ei a doborât un războinic aheu însemnat.

Urmărind lupta, Atena şi Apollo s-au uitat pieziş unul la celălalt.

— Presupun că vrei să te repezi jos şi să le-aduci victoria aheilor tăi iubiţi, a spus Apollo. Dar ce m-ar opri să fac şi eu acelaşi lucru pentru troieni?

— Tata ne-a interzis... Hai în loc de asta să oprim vărsarea de sânge şi să facem ceva isteţ...

— Cum ar fi?

Atena şi-a prezentat planul lui Apollo, care a încuviinţat din cap.

— Facem cum spui...

Fiul lui Priam, Helenus, totodată profetul şi clarvăzătorul familiei, a auzit acum o voce şoptindu-i ceva la ureche. S-a dus imediat după fratele lui mai mare, pe care l-a găsit în focul bătăliei, răpunându-şi duşmanii cu sabia.

— Hector! a spus el, trăgându-l deoparte. Ascultă. Zeii mi-au vorbit – ca să oprim vărsarea de sânge, fiecare tabără trebuie să-şi aleagă un luptător.

— Ce? a făcut Hector gâfâind. Am încercat asta...

— De ce să nu mai încercăm o dată? Înfruntarea dintre Paris şi Menelau n-a decis nimic. Dar tu împotriva celui pe care-l aleg grecii? Unu contra unu?

Hector s-a gândit repede şi pe urmă a ridicat vocea ca să acopere vacarmul şi să-şi rostească provocarea.

— Ascultaţi-mă, soldaţi ai Eladei! a strigat el. Alegeţi-vă cel mai bun om care să lupte în numele vostru. Dacă mă învinge, poate să-mi ia armura şi armele, dar trebuie să-mi lase trupul ca să fie dus în Troia, pentru curăţire şi ardere. Dacă-l învinge eu, îl las fără arme şi armură, dar îi las cadavrul, ca să-l luaţi şi să-l purificaţi. Lupta asta o să decidă tot. Vă învoiţi?

Menelau a răspuns imediat, oferindu-se să-i mai reprezinte o dată pe ahei, dar Agamemnon i-a închis gura.

— Ai luptat ca un erou, frate. Rana de la picior încă nu ţi s-a vindecat. Pe lângă asta, oricât de mare războinic ai fi, nu eşti egalul lui Hector. Din capul locului, e mai înalt ca tine.

S-au ridicat atunci alţi nouă conducători greci: Agamemnon însuşi, Diomede, Idomeneu, Ajax cel Mare şi cel Mic, Odiseu şi încă trei. Fiecare şi-a scrijelit numele pe câte o piatră pe care a aruncat-o în coiful lui Agamemnon. Acesta a zgâlţâit coiful şi din el a sărit piatra pe care era scris numele lui Ajax al lui Telamon – Ajax cel Mare.

Bărbaţii au izbucnit în urale, fiindcă aheii ajunseseră să-l creadă invincibil pe acest colos. Statura şi puterea lui nu-şi aveau egal în niciuna dintre tabere. Ajax s-a înarmat şi şi-a ridicat scutul uriaş, care era alcătuit din şapte straturi de piele groasă, acoperite cu un ultim strat de bronz bătut cu ciocanul. Tu sau eu am fi putut ridica scutul acela la fel de uşor cum am fi mişcat un munte din loc.

Armatele s-au despărţit din nou, ca să creeze o arenă.

Ajax şi Hector s-au aşezat faţă în faţă. Hector a câştigat onoarea de a arunca primul, iar suliţa lui a străpuns primele şase straturi de piele din scutul lui Ajax, dar a fost oprită de ultimul. A fost apoi rândul lui Ajax, a cărui suliţă a trecut prin scutul lui Hector şi i-ar fi intrat în carne dacă Hector nu s-ar fi ferit la timp.

Soldaţii din ambele tabere erau prea absorbiţi de luptă ca să mai aclame. Se înfiorau cu toţii la gândul că istoria se desfăşura sub ochii lor. O istorie de o importanţă atât de profundă, încât din ea aveau să se nască legendele. Graţia şi viteza lui Hector contra puterii şi rezistenţei lui Ajax.

Acum cei doi s-au înfruntat din nou. Ajax a mai străpuns o dată scutul lui Hector şi a încercat o lovitură piezişă la gât, crestându-i pielea moale. Hector a azvârlit un pietroi uriaş, la care Ajax a ripostat cu altul de două ori mai mare, care l-a făcut pe Hector să cadă în genunchi.

Ajax s-a apropiat de el, după care şi-a ridicat privirea spre cer.

— Începe să se-ntunece, a spus el, întinzându-i mâna lui Hector şi ajutându-l să se ridice.

Duelul a fost întrerupt. Cu o generozitate princiară, Hector şi-a dăruit sabia de argint lui Ajax, care a îngenuncheat şi şi-a oferit centura de luptă lui Hector. Nu aveau de unde să ştie, dar sabia de argint a lui Hector şi centura de luptă a lui Ajax aveau să joace, fiecare în felul ei, un rol uriaş şi tragic în drama care urma să se petreacă.

În acest fel, lupta unu contra unu s-a încheiat onorabil. S-a terminat şi încleştarea de peste zi, dar deznodământul războiului era la fel de departe ca în prima zi, cu peste nouă ani mai înainte.

Se întoarce roata

În noaptea aceea în Troia, în sala de consiliu din palatul lui Priam, Antenor a insistat pentru predarea Elenei. Paris a refuzat ferm.

— O să dau înapoi bogăţiile pe care le-am luat din Sparta şi Micene, ba o să mai pun şi ceva de la mine, dar la Elena nu pot şi nu vreau să renunţ.

Transmisă în condiţii de armistiţiu taberei aheene, propunerea a fost refuzată.

În ziua următoare, războiul a continuat pe câmpie. Răspunzând numeroaselor rugăminţi ale lui Thetis pentru

Zeus ca să-şi respecte promisiunea şi să-l pedepsească pe Agamemnon, Regele Zeilor a trimis o ploaie de tunete asupra grecilor.

Armatele aheene au intrat în derivă şi doar Nestor şi-a păstrat cumpătul, atacând de mai multe ori liniile troiene în carul lui de luptă. Exemplul acestui bărbat, de două ori mai în vârstă decât următorul comandant, i-a umplut pe greci cu un curaj nou, al disperării, însă până la urmă Nestor a fost scos din luptă când o săgeată a lui Paris s-a înfipt în creierul calului înhămat la car. Diomede l-a salvat şi l-a luat în carul lui. Un mare vaiet de dezamăgire şi de frică s-a ridicat dinspre ahei.

Întreaga forţă invadatoare se răsucea acum pe călcâie şi străbătea câmpia în goană, înapoi la corăbii. Agamemnon nu era pregătit pentru o asemenea răsturnare a situaţiei. Şi-a ridicat capul spre cer, cu lacrimile şiroindu-i pe faţă.

— Ne părăseşti, mărite Zeus? Atâtea semne şi prevestiri care ne-au făcut să credem că o să învingem, şi acum asta? Măcar lasă-mi vitejii să scape cu viaţă. Dacă trebuie să fim înfrânţi în război, aşa să fie, dar măcelul ăsta nu e drept. Nu e drept. Nu e drept.

Zeus, care, ca de obicei, era prins la mijloc între a le face pe plac Herei şi Atenei, a-i face pe plac lui Thetis şi a-şi arăta admiraţia instinctivă pentru eroii din ambele tabere, a suferit când l-a văzut pe Agamemnon, Regele Bărbaţilor, plângând ca un copil. A trimis un vultur mare, care s-a avântat pe deasupra câmpului de luptă, ţinând în gheare un pui de cerb. Văzând în asta un semn bun, armata grecilor s-a regrupat.

Acum a trecut la treabă Teucer din Salamina, cel mai mare arcaş din ambele tabere: apărat de scutul lui Ajax, fratele lui vitreg, Teucer a început să-i doboare pe războinicii duşmani unul după altul. Opt troieni nobili sau de os regesc au căzut sub săgeţile lui, dar nu şi marele trofeu Hector. L-a ucis totuşi pe Arheptolem, cel care îi conducea carul de luptă – dar asta doar l-a scos din minţi pe Hector, care a sărit din car şi l-a atacat pe Teucer cu un pietroi, aruncându-l în pieptul arcaşului înainte ca acesta să mai trimită o săgeată din arc. Ajax s-a apropiat ca o vijelie să-l salveze. L-a îmbrâncit pe Hector cât colo, l-a luat pe sus pe Teucer şi a alergat cu el peste umăr spre liniile aheilor, urmărit de Hector, care urla din toţi rărunchii, şi de ceea ce părea să fie întreaga armată a troienilor.

Toată acea colosală forţă expediţionară a grecilor se repliase acum în spatele palisadei ai cărei pari ascuţiţi erau ultima apărare disperată în faţa hoardelor troiene.

Agamemnon s-a ridicat, tot în lacrimi, învinovăţindu-l în continuare pe Zeus fiindcă îi părăsise.

— Să ne-ntoarcem acasă, s-a tânguit el. Suntem înfrânţi. N-o să cucerim niciodată Troia. Ne-au împins spre mare. Sunt destul de aproape să ne-mproaşte cu ghiulele de foc. Ar trebui să ne urcăm în corăbii şi să plecăm.

Diomede s-a ridicat în picioare.

— Nu pot să cred despre comandantul nostru că are atât de puţină încredere în el sau în noi. Zeii i-au dăruit totul Regelui Bărbaţilor. Bogăţii cum n-a avut nici măcar regele Midas al Frigiei. Un nume slăvit. Cel mai bun ţinut, cea mai aleasă familie – a primit tot ce era mai de soi în viaţă, iar acum, la prima piedică, scânceşte ca un copil şi imploră să

fie dus acasă. Ei bine, du-te acasă, Agamemnon. Eu însă rămân. Sthenelus rămâne şi el, nu?

— Rămân! a tunat Sthenelus, izbind cu capătul suliţei în pământ.[150]

— Altcineva? a vrut să ştie Diomede.

S-a ridicat şi Nestor.

— Rămân, a spus el. Rege al Bărbaţilor, şterge-te la ochi şi gândeşte-te! Troienii s-au regrupat fiindcă Hector, cel mai mare războinic al lor, cel mai nobil prinţ, cel mai iscusit luptător, îi încurajează prin exemplu şi prin meşteşugul războiului. Noi avem un singur războinic care e peste el – mai iute, mai puternic, mai dibaci în toate cele. Dar stă îmbufnat la el în cort şi nu vrea să-şi îmbrace armura şi să lupte cu noi. De ce? Fiindcă i-ai luat-o pe Briseis şi l-ai jignit. Chiar nu-ţi dai seama c-ar trebui să îndrepţi lucrurile?

Agamemnon şi-a plecat capul şi s-a bătut cu pumnii în piept.

— Am fost un prost! a strigat el. Fiul lui Thetis şi Peleu face singur cât o divizie. Am fost prea mândru şi iute la mânie. Dar o să fac să fie bine. Pe cei doisprezece olimpieni, jur că o să îndrept lucrurile!

A părut dintr-odată plin de un amestec ameţitor de căinţă, neclintire şi dârzenie – la fel de pătimaş acum în dorinţa de a fi mărinimos cu Ahile pe cât fusese mai înainte, când îl umilise.

---

[150] Din vechea casă regală din Argos şi un însoţitor fidel al lui Diomede.

— O să-i trimit aur, doisprezece dintre cei mai buni cai, şapte sclave şi, bineînţeles, pe Briseis asta la care ţine-atât de mult. Puteţi să-i spuneţi – şi ăsta e adevărul – că nu m-am culcat cu ea. Mai mult – acum vocea răsunătoare a lui Agamemnon degaja forţă şi încredere –, după ce-o să cucerim Troia, Ahile o să-şi aleagă ce comori o să vrea. Iar după ce-o să ajungem acasă, o să-i dăruiesc şapte cetăţi din imperiul meu şi o să şi-o poată alege pe oricare dintre fiicele mele ca să-i fie mireasă.

Soldaţii ahei au izbucnit în urale. Era o concesie cât se poate de generoasă. Nimeni nu putea să refuze o asemenea ofertă. Ahile trebuia să accepte după toate codurile sacre de onoare ale elenilor.

Demers pe lângă Ahile

Odiseu şi Ajax au fost desemnaţi să meargă la Ahile din partea lui Agamemnon, împreună cu bătrânul Phoenix. Includerea acestuia din urmă a fost ideea şireată a lui Odiseu. După ce tânărul Ahile plecase din peştera lui Chiron, Phoenix fusese ales de Peleu să-l crească. Se ştia că Ahile îl iubea pe bătrân aproape la fel de mult ca pe Patrocle. Cei trei delegaţi s-au îndreptat spre cortul principal din tabăra mirmidonilor, unde l-au găsit pe Ahile ciupind strunele unei lire de argint şi cântând un cântec despre isprăvile marilor eroi războinici de altădată. Patrocle, care îl asculta, s-a ridicat să-i primească pe trimişi. Ahile i-a poftit să mănânce, să bea şi să spună ce aveau de spus.

După ce i s-au adus la cunoştinţă regretele, scuzele şi darurile generoase pe care i le oferea Agamemnon, Ahile s-a strâmbat dezaprobator.

— Ştiu că, a spus repede Odiseu, tocmai mărinimia lui Agamemnon te face să-l dispreţuieşti şi mai mult. Înţeleg asta. Dar lasă-l pe Agamemnon; putem fi de acord că e un rege rău şi nesăbuit. În schimb, gândeşte-te la asta: după ce o să-l dobori pe Hector şi toată Troia o să fie la cheremul tău, o să ai parte de o glorie şi de o faimă pe care nu le-a mai dobândit nimeni, nici măcar Heracle.

Ahile a zâmbit.

— Ştiu de ceva vreme, Odiseu, a zis el, că, dac-aş lupta împotriva Troiei, numele meu ar dăinui ca al unui erou nepieritor şi neasemuit. Asta mi-a spus şi mama. Dar tot ea mi-a spus că, dacă aş vrea, aş putea să stau departe de război, iar soarta mi-ar hărăzi o viaţă lungă, îndestulată şi fericită.

— Dar obscură, a spus Odiseu. Obscură şi necântată.

— Obscură şi necântată, a încuviinţat Ahile. Iar dintre cele două tipuri de viitor care-mi stau în faţă, ăsta e cel pe care l-am ales acum. Aşa că duceţi-vă înapoi la Agamemnon şi spuneţi-i că nu mai sunt supărat pe el şi că îi accept scuzele, dar că prefer să nu lupt pentru cauza lui. Dacă Hector s-ar apropia de corăbiile mirmidonilor mei, atunci şi doar atunci aş pune mâna pe armă ca să-i apăr. Asta e tot ce sunt în stare să promit.

Cei trei emisari au plecat, ştiind că această ultimă ofertă nu prea însemna mare lucru pentru greci. Corăbiile

mirmidonilor erau cum nu se poate mai departe de centrul capului de pod.

Când micul grup s-a întors la cartierul general, Odiseu a transmis refuzul lui Ahile. Agamemnon a ascultat totul cu un zâmbet sumbru.

— Da, mă aşteptam. Respectăm cu toţii obiceiurile şi codurile onoarei. Ahile e singurul bărbat care respectă doar ce-i dictează mândria personală. Asta e. N-o să ne lăsăm descurajaţi.

De la lacrimile de furie şi dezamăgire la fermitate bruscă şi lipsită de orice şovăială, şi-a spus Odiseu. Abia ăsta era cu adevărat Regele Bărbaţilor.

Patrula de noapte[151]

Agamemnon şi Menelau n-au închis un ochi în noaptea aceea. Şi i-au trezit şi pe ceilalţi comandanţi principali.

— Lucrul de care avem nevoie, a spus Agamemnon, e să găsim pe cineva care să se ducă dincolo de liniile troiene şi să afle ce pun la cale pentru mâine. Diomede, alege pe cineva care să te-nsoţească.

---

[151] Mulţi specialişti consideră că acest episod, care alcătuieşte Cartea a X-a din Iliada, nu este opera lui Homer, ci a altcuiva. E limpede că episodul poate fi omis fără ca povestea să aibă de suferit, ceea ce nu se poate spune despre celelalte cărţi ale epopeii. Cruzimea lui facilă şi oarecum jucăuşă poate trece drept un adaos ulterior, plasat doar pentru a satisface cititori mai puţin sofisticaţi. Eu îl includ şi voi judecaţi.

Diomede l-a atins pe umăr pe Odiseu, iar cei doi bărbaţi au dispărut în noapte. Troienii se instalaseră şi dormeau pe tot pământul cucerit în partea aheeană a câmpiei Scamanderului. Târându-se pe burtă, Diomede şi Odiseu s-au îndreptat încet şi în tăcere spre liniile troiene. Au auzit un zgomot de paşi şi s-au oprit. Un bărbat se apropia.

— Fă pe mortul, i-a şoptit Odiseu lui Diomede.

Şi au încremenit amândoi.

După ce bărbatul – care era îmbrăcat cu o blană de lup şi avea pe cap o căciulă din blană de nevăstuică – a trecut de ei, s-au ridicat şi l-au prins.

— Vă rog, vă rog! a scâncit bărbatul în blană de lup. Nu-mi faceţi nimic.

— Sst! Cine eşti?

Bărbatul şi-a bâiguit numele.

— DOLON. Nu vreau să vă fac niciun rău.

Odiseu i-a lipit un cuţit de gât.

— Vorbeşte.

— Cruţaţi-mi viaţa. Vă spun tot ce vreţi.

— O să-ţi cruţăm viaţa, îţi promit, a şuierat Odiseu. Dar vorbeşte repede. Şi în şoaptă. Îmi tremură mâinile şi s-ar putea ca lama asta să scape şi să-ţi intre-n gâtlej dacă nu vorbeşti repede, clar şi la obiect.

— Promit, promit!

Cuvintele i-au ieşit din gură lui Dolon într-o revărsare şoptită, răguşită şi speriată.

— Doar Hector e de vină. Mi-a promis o comoară fără seamăn dacă vă spionez.

Odiseu a zâmbit pentru sine. Deci Hector avusese exact aceeaşi idee ca el, nu? Trimisese iscoade în spatele liniilor inamice.

— Ce „comoară fără seamăn”?

— Carul de aur şi caii lui Ahile.

— Balius şi Xanthus? a spus Odiseu. Caii pe care i-a dăruit Poseidon părinţilor lui? Nimeni nu-i poate stăpâni, în afară de Ahile. Un şobolan ca tine ar muri strivit sub roţile carului în câteva clipe. Pe lângă asta, de unde şi până unde crede Hector c-o să pună vreodată mâna pe ei?

— M-a păcălit, s-a văicărit Dolon. Acum îmi dau şi eu seama. Dar tatăl meu, heraldul Eumedes, e bogat. O să mă răsplătească. Dar vă rog... nu-mi faceţi nimic.

— Spune-ne ce mişcări importante se pregătesc în tabăra troienilor în seara asta?

— Păi... regele RHESUS a venit cu caii lui albi.

— Cai albi? Şi de ce-s atât de importanţi?

— Se spune că, în cazul în care caii regelui Rhesus din Tracia o să intre în Troia, cetatea n-o să cadă niciodată. Rhesus o să fie călare pe ei mâine şi o să învingem.

— Şi încotro e tabăra tracilor?

— În... încolo.

— Foarte bine, a încuviinţat Odiseu. Acum eu o să te ţin, iar prietenul meu Diomede o să-ţi taie gâtul cât de repede poate şi...

— Dar ai zis...

— Că o să-ţi cruţ viaţa? Păi chiar am făcut-o. Preţ de cinci minute, fiindcă mai mult nici nu merita.

O lovitură iute şi sigură a lui Diomede şi, cu un gâlgâit stins, Dolon a căzut la pământ şi a murit.

— Ciudată chestie, a spus Odiseu. Cuţitul ăsta cred că e mult mai ascuţit decât ni se părea. Ia uite, aproape că i-ai tăiat capul.

Cei doi s-au furişat în tabăra tracilor, l-au ucis pe regele Rhesus, care dormea, şi vreo zece-douăsprezece gărzi, înainte să mâne caii albi spre propriile lor linii, în uralele aheilor.

Agamemnon şi Hector se dezlănţuie

În zorii zilei, Hector s-a plimbat de la un cap la altul prin faţa troienilor, cu strigăte de îmbărbătare.

— Sunt la mila noastră, prieteni! i-a asigurat el. Acum nu ne mai poate opri nimic!

Sute de greci au căzut în măcelul condus de Hector, dar tot acum şi-a arătat şi Agamemnon însuşirile care făcuseră din el un războinic de temut. O fi avut el defecte ca rege şi

conducător, însă în această dimineaţă a aristeiei, a gloriei lui, le-a arătat tuturor că era un luptător extraordinar de viteaz. Într-o şarjă nemiloasă, el i-a împins pe troieni dincolo de râul Scamander, omorând doi fii ai lui Priam şi numeroşi alţi troieni. Hector a ordonat corpului principal de armată să se retragă la Poarta Scaeană ca să se regrupeze pentru un contraatac rapid, însă Helenus, fratele lui, l-a sfătuit să aştepte.

— Zeus mi-a dezvăluit că trebuie să ripostăm abia când Agamemnon o să se aleagă cu o rană care o să-l scoată din luptă. Şi o să se-ntâmple. Dar ai răbdare.

Pe când vorbea Helenus, Agamemnon l-a ucis pe Ifidamus, fiul lui Antenor, străpungându-l cu suliţa. Pe urmă s-a aplecat şi a scos armura de pe corpul fără viaţă, în ovaţiile grecilor care se uitau. În timp ce regele aheu ţinea ridicată armura în triumf, COÖN, fratele lui Ifidamus, s-a ivit de nicăieri, urlându-şi dorinţa de răzbunare, şi l-a atins pe Agamemnon cu sabia, rănindu-l la antebraţ. Agamemnon şi-a scos sabia şi l-a decapitat pe Coön dintr-o lovitură. Înfuriat, el a luptat mai departe, dar sângele pierdut din rana de la braţ l-a silit să se întoarcă anevoie spre liniile lui.

Hector a văzut şi a ştiut că venise momentul. Cu un strigăt puternic, a condus atacul împotriva liniilor aheene, ucigând şase oameni într-un acces învolburat de brutalitate. Diomede şi Odiseu au condus riposta până când Diomede a fost nimerit în picior de o săgeată a lui Paris, ceea ce l-a scos din luptă pentru restul zilei. Apoi a fost rănit Odiseu, care ar fi murit acolo, pe câmpul de luptă, dacă nu l-ar fi salvat Menelau şi Ajax. Acesta din urmă înnebunise de tot. Mugind ca Taurul din Creta, el a intrat ca o vijelie în rândurile troienilor, măcelărind tot ce

prindea. Pământul de pe câmpia Iliumului s-a udat şi s-a înroşit de la sângele grecilor şi al troienilor.

Hector i-a silit pe Ajax şi pe greci să se întoarcă în spatele palisadei şi în şanţuri. Cinci divizii ale armatei troiene, conduse de Hector, Paris, Helenus, Enea şi Sarpedon, au înaintat acum ca să lea lovitura de graţie: atacarea corăbiilor greceşti din spatele îngrăditurii de apărare.

Marii comandanţi greci, majoritatea răniţi, au ţinut sfat în mare grabă. Agamemnon, care îşi începuse ziua atât de bine, a intrat din nou în panică şi le-a ordonat grecilor să plece înapoi pe mare înainte să li se dea foc corăbiilor. Odiseu i-a strigat să se potolească.

— Corăbiile rămân pe loc. Dacă luptătorii de pe câmpie şi din şanţuri o să vadă că flota se împrăştie, o să-şi piardă curajul.

Troienii au atacat mai departe, apropiindu-se tot mai mult de corăbiile pe care Ajax cel Mare le apăra acum aproape de unul singur. Avangarda troiană a ajuns la vasul de pe care sărise Protesilau cu aproape zece ani în urmă. Ajax rotea o furcă uriaşă şi-i străpungea pe toţi troienii care ajungeau lângă el, numai că duşmanii veneau în valuri – erau atât de mulţi, încât nu mai puteau fi respinşi la nesfârşit, nici măcar de un războinic atât de puternic ca Ajax.

Lucrurile chiar mergeau foarte rău pentru greci. Hector era inspirat. Şi de neoprit. Oare ce i-ar mai fi putut împiedica acum pe troieni?

Falsul Ahile

Patrocle s-a întors în goană din focul luptei de lângă corăbii ca să-l implore pe Ahile.

— Ia uite la copilul ăsta, cum fuge în lacrimi la maică-sa şi o trage de şorţ. Nu-mi spune că ai veşti proaste de-acasă.

— Trebuie să facem ceva! Sunt la un pas să câştige.

— A, atâta tot? Am crezut c-a murit taică-tău în Phthia. Sau al meu.

— Zău aşa, Ahile. Trebuie să intervenim; trebuie, sau troienii învinge!

— Dacă intervin, învinge el. Ce mi-a făcut omul ăla. Dispreţul. Umilirea cu bună-ştiinţă. Asta nu se poate ierta niciodată.

— Dar, Ahile...

— Am spus că apăr corăbiile mirmidonilor împotriva lui Hector dacă ajunge pân-aici, dar n-a ajuns.

— Atunci măcar lasă-mă să lupt în locul tău, l-a rugat Patrocle. Te conjur, dă-mi voie să-mi pun armura ta şi să mă arăt în faţa liniilor aheene. O să creadă că eşti tu şi o să strângă rândurile.

Ahile l-a privit ţintă.

— Pe legea mea, chiar vorbeşti serios.

— Crede-mă. O să lupt oricum, în armura ta sau în a mea. Pentru mine e totuna: o să ies la luptă.

Ahile a zâmbit în faţa insistenţelor sincere ale prietenului său.

Chiar atunci Hector a reuşit într-un târziu să înfrângă rezistenţa vlăguitului Ajax, rupându-i capul furcii. Ajax a căzut pe spate, iar Hector a dat ordin urlând să se arunce torţele pe corabie – pe corabia lui Protesilau. Strigătele de îngrijorare ale aheilor şi uralele triumfătoare ale troienilor l-au făcut pe Ahile să se hotărască.

— Foarte bine, poţi să-mi iei armura, dar nu sabia şi nici suliţa. Şi îţi dau câte cincizeci de mirmidoni de pe fiecare dintre cele cincizeci de corăbii ale mele. Freamătă şi-şi frâng mâinile din cauză că n-au putut să lupte. Dar ai grijă, doar pentru apărarea corăbiilor. Nu cumva să-ţi treacă prin cap să ataci Troia. N-ai cum să te fereşti de Apollo. O să călăuzească săgeţile arcaşilor care patrulează sus, pe meterezele cetăţii. Doar pe capul de pod. Promiţi?

— Promit! a strigat Patrocle cu înfrigurare, dând fuga să-i trezească pe mirmidoni şi să se pregătească de bătălie.

Aşa se face că Patrocle s-a înfăţişat acum cu coiful şi cu armura strălucitoare ale lui Ahile, în fruntea a 2 500 de mirmidoni aprigi, odihniţi şi fanatici. Impactul asupra bătăliei a fost imediat şi teribil.

— Ahile! Ahile! au strigat triumfători aheii.

— Ahile! Ahile! s-au văitat îngroziţi troienii.

Încurajat de uralele din jur, bizuindu-se pe armura însoţitorului, prietenului şi iubitului său din copilărie, Patrocle era alt om. Vârtejul ucigaş iscat de el a stârnit văpaia unei pasiuni neostoite printre greci. Inamicul a fost

decimat, soarta bătăliei s-a schimbat din nou, iar troienii au încercat să scape din capul de pod şi să fugă peste râul Scamander, înapoi în siguranţa cetăţii. Însă Patrocle i-a încolţit acum între palisadă şi mare, pentru ca apoi, împreună cu mirmidonii şi forţele aheene trezite la viaţă, să înroşească pământul cu sângele troienilor răpuşi.

Zeus s-a uitat cu o groază crescândă cum fiul lui, regele Sarpedon din Licia – nepotul eroului Belerofon şi cel mai puternic şi mai viteaz dintre aliaţii lui Hector –, a fost ucis de Patrocle, care i-a străpuns pieptul cu suliţa.

— Luptaţi mai departe, iubiţii mei licieni! a strigat Sarpedon pe moarte. Dar nu-i lăsaţi pe greci să-mi necinstească trupul.

S-a iscat o luptă crâncenă pe cadavrul lui. Mirmidonii au încercat să-l dezbrace de armură, pe când troienii disperaţi, conduşi de aliaţii lor licieni, s-au îmbulzit să li-l smulgă din mâini. Hector i-a crăpat capul mirmidonului Epigeu, iar Patrocle l-a ucis pe Sthenelau, unul dintre prietenii cei mai apropiaţi ai lui Hector.[152] Corpul lui Sarpedon a fost acoperit cu armuri lepădate, săbii rupte şi alte cadavre, în timp ce lupta aprigă a continuat. În cele din urmă, presiunea asupra troienilor a fost prea mare, iar aceştia au luat-o din nou cu toţii la goană spre zidurile cetăţii. Grecii au scuturat armura lui Sarpedon în aer şi şi-au strigat batjocura în direcţia licienilor îndureraţi.

Aflat acum în vârful aristeiei, Patrocle mugea sălbatic, triumfător şi dornic de şi mai multă vărsare de sânge. Din ce ştiau toţi ceilalţi, acesta era măreţul Ahile, stârnit într-un târziu şi călcând peste cadavre însângerate spre

[152] A nu se confunda cu Sthenelus din Argos, concitadinul lui Diomede.

victoria despre care se cam ştia că era dreptul lui din naştere.

Acum nu se mai găsea nimic între Patrocle şi Troia, în afară de... zeul Apollo. Înfuriat de spectacolul acestui singur muritor de rând, care ameninţa cetatea şi oamenii pe care jurase să-i ocrotească, zeul a respins primul, al doilea şi al treilea val de atac din partea lui Patrocle. La al patrulea, cuprins de o mânie maiestuoasă, Apollo l-a prevenit.

— Nu ţi-e dat să jefuieşti Troia. Nici măcar iubitul tău Ahile nu e vrednic de onoarea asta. Retrage-te, Patrocle.

Pe când Patrocle ceda teren, Apollo a luat forma lui Asius, fratele Hecubei, şi l-a îndemnat pe Hector să atace şi să preia iniţiativa. Hector s-a urcat în carul de luptă şi a intrat cu el în ahei, împrăştiindu-i din drum şi făcând prăpăd.

Patrocle a azvârlit cu o piatră după Cebriones, conducătorul carului lui Hector, şi l-a ucis pe loc. A urmat un duel disperat pentru corpul lui fără viaţă, un duel în care Hector şi Patrocle au început să tragă de el, fiecare dintr-o parte, ca într-o întrecere sportivă. Patrocle şi mirmidonii au obţinut cadavrul şi i-au scos armura. Troienii l-au atacat pe Patrocle în trei valuri, iar el a răpus câte nouă duşmani în fiecare val. Părea de neînvins – dar tocmai acum Apollo şi-a pierdut răbdarea şi l-a lovit de mai multe ori. L-a făcut să-i zboare pământul de sub picioare, i-a frânt suliţa, i-a scos scutul de pe braţ, i-a smuls platoşa şi i-a zburat coiful de pe cap.

Coiful, vestitul coif al lui Ahile, s-a rostogolit pe jos, iar lui Patrocle i s-a văzut faţa.

Preţ de o clipă s-a lăsat o tăcere uimită, după care dinspre troieni s-a auzit un muget fioros. Şi-au dat seama că nu Ahile îi măcelărise ca pe nişte miei, ci Patrocle, iar asta i-a făcut să treacă la acţiune. Tânărul EUFORB a aruncat spre Patrocle o suliţă care şi-a găsit ţinta. Cu suliţa înfiptă într-o parte, Patrocle a dat să se întoarcă anevoie spre liniile grecilor. Hector i-a dat lovitura de graţie cu o suliţă care i-a străpuns măruntaiele şi i-a ieşit prin spate.

— Crezi că m-ai ucis, Hector, a icnit Patrocle. Dar a fost nevoie de zeul Apollo pentru asta. Iar apoi de Euforb. Tu, vestitule Hector, nobile Hector, ai fost abia al treilea. N-ai făcut decât să-mi dai lovitura de pe urmă. Mor ştiind că soarta ta o să fie hotărâtă de cineva mai mare decât toţi... de Ahile al meu.

Hector şi-a pus cizma pe pieptul răpusului Patrocle, a scos suliţa din el şi pe urmă a împins cadavrul la o parte cu piciorul.

Dacă disputele pentru stârvurile lui Sarpedon şi Cebriones păruseră acerbe, ele au fost joacă de copii pe lângă încleştarea dementă şi animalică pentru dreptul de a dispune de cadavrul lui Patrocle.

Menelau şi-a atins şi el aristeia. Luptase îndeajuns de curajos împotriva lui Paris în duelul direct şi în încăierările care urmaseră. Cât de mult părea că trecuse de atunci! Acum rana provocată de săgeata lui Pandar i se vindecase de tot, iar el a luptat ca un tigru întărâtat pentru luarea în stăpânire a cadavrului. I-a plătit-o lui Euforb pentru prima lovitură dată lui Patrocle înfigându-i suliţa în gât; însă, când Hector s-a apropiat de el, s-a retras, chemându-l în ajutor pe Ajax.

Hector a început să-l dezbrace pe Patrocle de armură – armura lui Ahile –, dar GLAUC licianul, vărul şi prietenul lui Sarpedon, l-a oprit.[153]

— Du-le cadavrul grecilor şi cere-l în schimb pe al lui Sarpedon.

Hector a clătinat din cap.

— Gata cu gesturile astea de curtoazie. Ne-a ucis prea mulţi oameni. Neamurile. Regele. Toată Troia o să vrea să se răzbune.

— Fă-o, prinţe, sau îi scot pe toţi licienii din Troia şi te las să te aperi pe cont propriu.

Merită să ne oprim aici ca să ne aducem aminte cât de important era pentru ambele tabere ca morţii de pe câmpul de luptă să aibă parte de ritualurile funerare cuvenite. Prin kleos – faima şi gloria pe care o câştigau prin vitejie şi priceperea în luptă –, numele lor aveau să figureze veşnic în istorie, generaţie după generaţie. Onoarea de a avea trupurile fără viaţă curăţate şi arse pe un rug binecuvântat, cu tot ce trebuia în materie de cântece, rugăciuni şi funeralii, constituia primul pas spre obţinerea kleos-ului. Se credea, de asemenea, că sufletul nu putea să plece din viaţă în pace şi să intre în lumea subpământeană decât dacă trupul era acoperit cu pământ. Cei care mureau de boală sau din orice altă cauză, în afara rănilor din război, nu se puteau aştepta la curăţare şi la ceremonialuri, indiferent cât de importanţi fuseseră în viaţă, dar puteau să aibă parte măcar de gestul de

[153] La fel ca Sarpedon, Glauc era nepotul marelui erou Belerofon, cel care l-a îmblânzit şi l-a călărit pe calul înaripat Pegas: vezi Eroii, p. 181.

demnitate al unei mâini de pământ aruncate peste trupul neînsufleţit. Chiar dacă ni s-ar părea, unora dintre noi, că asistăm la ceva straniu, necivilizat şi asemănător unei lupte de câini pentru rămăşiţele unui soldat mutilat, s-ar cuveni să înţelegem că pentru greci şi troieni aceste corpuri fără viaţă erau simboluri puternice ale reputaţiei nepieritoare a sufletelor de eroi pe care le conţinuseră. La fel de mult cum luptau însoţitorii lor să salveze, să revendice şi să cinstească trupurile prietenilor căzuţi, luptau şi duşmanii lor să le păstreze, să le mutileze şi să le murdărească, şi pe lângă asta, să le ia armura ca trofeu de război sau ca o comoară ce urma să fie răscumpărată de familia şi de prietenii celor căzuţi.

Pentru Glauc şi licienii lui, să nu recupereze corpul fără viaţă al lui Sarpedon, ruda şi regele lor, însemna întinarea onoarei lor.[154] Aşa că le trebuia cadavrul lui Patrocle ca să-l folosească pentru un schimb negociat cu cel al lui Sarpedon. I-au spus lui Hector că trebuia să facă tot posibilul pentru efectuarea schimbului: Patrocle pentru Sarpedon. Alianţa cu licienii era prea importantă pentru Troia ca să fie periclitată, aşa că Hector s-a învoit să le dea cadavrul lui Patrocle. Însă armele – suliţa, coiful, platoşa, scutul şi apărătoarele pentru picioare – erau un trofeu pe care Hector credea că merită şi poate să-l păstreze. Ca urmare, şi-a scos armura şi a îmbrăcat-o pe a lui Patrocle – a lui Ahile. Coiful l-a dat unuia dintre oamenii lui, ca să-l ţină la loc sigur. Nu avea cum să rişte să şi-l pună, fiindcă ar fi putut fi luat drept Ahile şi atacat chiar de oamenii lui.

Lupta pentru corpul fără viaţă al lui Patrocle care s-a dezlănţuit acum s-a numărat printre cele mai sângeroase episoade ale celor zece ani de război. Modul necruţător în

[154] De aici şi povestea Antigonei: vezi Eroii, p. 384.

care Homer insistă asupra acestui apogeu al masacrului dovedeşte cât de esenţială era chestiunea pentru fiecare tabără. Dacă ar fi ştiut că era doar o repetiţie sau un fel de prolog blând a ceea ce avea să urmeze, poate că i-ar fi cuprins deznădejdea pe toţi şi ar fi renunţat.

Aias şi Idomeneu li s-au alăturat lui Ajax şi Menelau şi s-au postat la fiecare colţ al cadavrului lui Patrocle, ca şi cum ar fi jelit la catafalc, dar cu o sălbăticie neostoită! Au respins val după val de troieni dezlănţuiţi şi îndârjiţi, conduşi de Hector, care, aidoma Morţii, s-a aruncat fără încetare asupra lor. Profitând de violenţa oarbă din jur, troianul HIPPOTHOUS a reuşit să se strecoare şi să treacă o curea de piele pe după corpul fără viaţă al lui Patrocle. Şi tocmai începuse să-l târască spre Troia, când Ajax l-a văzut şi i-a străpuns coiful cu suliţa. Creierul a ţâşnit din locul unde a pătruns arma, umplându-i coiful la fel cum umple vinul un pocal de aramă. Phorcys, prietenul lui, s-a apropiat să-i ia cadavrul, dar Ajax i-a scos maţele cu dinţii ascuţiţi ai furcii. Cât despre Hector, a doborât câţi ahei a putut, crăpând cranii, retezând braţe, capete şi picioare ca o îngrozitoare maşină de cosit. Şi mai mulţi greci s-au strâns în jurul corpului fără viaţă, iar Ajax le-a urlat să nu dea înapoi nici măcar un pas. Troienii i-au înghesuit venind peste ei ca o maree a morţii, conduşi de implacabilul Hector. Toată tensiunea care se acumulase, speranţele înşelate, pierderile, trădările, frica şi frustrarea au explodat cu o asemenea forţă şi furie, încât zeilor li s-a încreţit carnea pe ei privind urgia.

Uitându-se prin gardul palisadei, Ahile vedea norii de praf şi auzea hărmălaia asurzitoare, dar nu era în stare să interpreteze ce vedea şi auzea. Antiloh, fiul lui Nestor, a străbătut plaja în fugă şi s-a apropiat de el în lacrimi, spre

a-i da de ştire că Patrocle murise şi că măcelul la care asista era pentru trupul lui fără viaţă.

Ahile a cedat de tot. Disperarea a pus stăpânire pe el. A scurmat pământul cu mâinile şi apoi şi-a frecat chipul frumos cu el. Şi-a smuls părul şi a scos urlete de durere deplină şi de nestăpânit. Antiloh a îngenuncheat lângă el şi l-a prins de ambele mâini – ca să-l împiedice pe Ahile să-şi facă rău singur şi ca să-i arate compasiune şi sprijin.

Thetis a auzit răcnetele cumplite ale fiului ei şi a ieşit din mare ca să-l aline. Însă Ahile era cu neputinţă de consolat.

— Am pierdut voinţa de a merge mai departe, a spus el. Dacă nu pot să-l ucid pe Hector pentru Patrocle, nu mai am de ce să trăiesc.

— Vai, fiule, a spus Thetis, dar e scris că dacă o să moară Hector, imediat după aceea o să mori şi tu.

— Atunci lasă-mă să mor imediat după aceea!

— Şi Agamemnon?

— Dă-l încolo. Ce mai înseamnă comorile, sau Briseis, sau onoarea, sau orice altceva, pe lângă viaţa celui pe care l-am iubit cel mai mult pe lume, prea scumpul şi unicul meu Patrocle? Patrocle, ah, Patrocle!

Ahile s-a aruncat la pământ şi şi-a urlat disperarea în noroi.

Între timp, bătălia pentru corpul fără viaţă al lui Patrocle era la fel de crâncenă. Hector fusese respins de trei ori de Ajax şi Aias, însă la al patrulea atac ar fi învins, dacă Hera nu l-ar fi trimis pe IRIS, mesagerul curcubeu al zeilor, la

Ahile ca să-l îndemne să dea de ştire că era gata să lupte din nou. Deşi Ahile nu purta armură, simplul fapt că s-a arătat sus pe valul de pământ, scăldat într-o lumină nepământeană şi scoţând un strigăt de luptă teribil de pătrunzător şi de intens, a fost îndeajuns ca să-i facă pe troieni să se risipească. De trei ori a scos Ahile cumplitul urlet de luptă. Troienii şi chiar şi caii lor au fost năpădiţi de groază. Triumfători, aheii au adus corpul fără viaţă al lui Patrocle înapoi în tabără.

Însă Hector nu considera lucrurile încheiate şi a încercat să-i vâneze pe greci. POLIDAMANTE, prietenul lui[155], l-a sfătuit să renunţe.

— Ahile s-a întors în luptă, prinţul meu. Trebuie să ne adăpostim dincolo de zidurile cetăţii.

— Niciodată. Acum învingem, Polidamante. A trecut vremea când ne înghesuiam în cetate ca nişte prizonieri înfricoşaţi. N-o să ne retragem decât până pe malul celălalt al râului. Ridicăm tabăra pe câmpie şi mâine dăm ultimul asalt asupra corăbiilor greceşti. Îi punem pe fugă! O simt.

Toată noaptea aheii au jelit moartea lui Patrocle, cu îndureratul Ahile dând tonul la imnurile funerare.

Între timp, pe Olimp, mama lui Ahile, Thetis, s-a dus la Hefaistos şi l-a implorat să-i facă o armură nouă pentru fiul ei.

— O să lupte mâine, orice s-ar întâmpla, aşa că te rog, Hefaistos, în numele iubirii pe care mi-o porţi, să mă crezi

[155] Care era născut în aceeaşi zi cu Hector – unul dintre detaliile fermecătoare utilizate atât de des de Homer.

că are nevoie de cea mai bună armură făurită vreodată. O să lucrezi toată noaptea în fierărie? Pentru mine?

Hefaistos era însurat, bineînţeles, cu Afrodita, care era de partea troienilor, dar, la fel ca Zeus, o adora pe Thetis şi-i era profund îndatorat.[156] Când Hera îl născuse pe Hefaistos, primul ei copil cu Zeus, se uitase o dată la el, văzuse că era negricios, plin de păr şi urât – departe de vlăstarul zeiesc radios la care sperase – şi-l azvârlise din Olimp.[157] Chiar dacă era nemuritor, micul Hefaistos n-ar fi ajuns niciodată om în toată firea şi apoi zeu dacă n-ar fi fost salvat de Thetis şi de nimfa marină Eurynome şi dus apoi pe insula Lemnos, unde a fost crescut. Aici a deprins meşteşugul de fierar şi armurier în care nu-l întrecea nimeni.

Hefaistos a îmbrăţişat-o afectuos pe Thetis şi a şchiopătat spre fierărie. Peste noapte a trudit la gura cuptorului. Înainte să se crape de ziuă, crease ceea ce mulţi au considerat capodopera vieţii lui: Scutul lui Ahile. Acesta avea grosimea a cinci straturi: două de bronz, două de staniu şi unul, cel din mijloc, din aur pur. Pe suprafaţa lui scânteietoare, tivită cu bronz, argint şi aur, Hefaistos a închipuit cerul nopţii: constelaţiile Cloşca cu Pui şi Taurul, Ursa Mare şi Orion Vânătorul. A bătut cu ciocanul oraşe întregi, închipuind ceremonii de nuntă, pieţe, muzică şi dansuri. Cu o minuţiozitate superbă, a înfăţişat viaţa oamenilor sub ceruri. În zori era gata şi a putut să-i dăruiască lui Thetis nu doar scutul, ci şi un coif cu patru

[156] Homer ne spune că la ora aceea Hefaistos avea o altă soţie: Charis (cunoscută şi drept Aglaea), cea mai mică dintre cele Trei Graţii.

[157] Hefaistos s-a rostogolit pe panta muntelui, s-a lovit la picior şi a rămas cu şchiopătatul pe care i-l ştim şi în ziua de azi. Vezi Mythos, p. 94.

straturi şi o creastă de aur, o platoşă strălucitoare şi – ca să-i protejeze picioarele de la genunchi în jos – două apărătoare strălucitoare din cositor uşor şi flexibil. Nu se făurise nimic mai frumos pentru vreun muritor.

În dimineaţa aceea, Ahile a apărut pe mal şi şi-a scos strigătul de luptă strident şi devastator, ca să-i trezească pe mirmidoni şi pe toţi războinicii din alianţa aheeană.

Acesta a fost locul unde el şi Agamemnon s-au găsit în fine faţă în faţă, sub ochii lui Odiseu şi ai celorlalţi mari comandanţi greci.

— Oare a meritat, mărite rege? a întrebat Ahile. Atâta moarte pentru mândria ta? Ajunge. Îmi înăbuş furia.

În loc să-şi plece capul şi să-l îmbrăţişeze pe Ahile, Agamemnon a început să bată câmpii îndelung, fără noimă, şi să încerce să se justifice. Zeus îl făcuse să înnebunească, să piardă dreapta judecată. Nu era din vina lui. A repetat oferta pe care Ahile o refuzase deja.

— Te rog şi acum, ia-o pe Briseis, ia ce bogăţii vrei. Iar după ce se termină totul, ia-mi una dintre fiice de soţie.

— Nu vreau nimic altceva decât măcel şi răzbunare, a spus Ahile. Am jurat că n-o să mănânc şi n-o să beau până n-o să răzbun moartea lui Patrocle al meu şi n-o să-l văd pe Hector plin de sânge în ţărână.

— Cu totul lăudabil, a zis Odiseu. Dar nu crezi că, dacă tu nu vrei să mănânci, în schimb mirmidonii o să lupte mai bine cu burta plină?

Deşi total lipsită de romantism, sugestia i s-a părut cum nu se poate mai practică lui Ahile.

Briseis, eliberată de Agamemnon, s-a îndreptat spre îngrăditura lui Ahile. Când a văzut corpul fără viaţă şi sfârtecat al lui Patrocle întins acolo, nu s-a mai putut stăpâni şi s-a aruncat asupra lui plângând în hohote.

— Nimeni nu s-a purtat atât de frumos cu mine. Ah, Patrocle. Dragul şi blândul meu Patrocle. M-ai apărat. Tu singur mi-ai arătat respect şi bunătate.

Odiseu, Nestor, Idomeneu şi Phoenix l-au rugat cu toţii pe Ahile să mănânce şi să prindă puteri pentru ce avea să urmeze, dar Ahile a refuzat. Începuse să se gândească la ce era acasă. Oare Peleu, tatăl lui, murise între timp sau trebuia să primească veşti despre moartea nepotului său Patrocle?

— Şi despre a mea, fără-ndoială, a spus el. Dar ce-o să se aleagă de Pyrrhus, fiul meu din Skyros? Pe el o să-l mai văd vreodată?

Gândurile de acest fel le-au adus tuturor în minte familiile de acasă şi tăcerea s-a lăsat peste tabără.

— Gata, ajunge, a spus Ahile.

A intrat în cort să se înarmeze. Armura lui Hefaistos îl aştepta.

Când a ieşit, tabăra aheeană a scos un strigăt de încântare. Scutul minunat strălucea, coiful împrăştia scântei. Asta tânjise să vadă fiecare grec: pe Ahile, cu marea suliţă de frasin şi sabia cu mâner de argint a tatălui

său, Peleu.[158] Ahile suindu-se în carul de luptă. Ahile înconjurat de un inel de foc şi gata să-i conducă spre glorie. Armata aheeană se înfiorase în aşteptarea atacului. Acum grecii nu mai puteau să piardă. Hector şi Troia erau condamnate. Acesta nu era om. Şi nici zeu. Era Ahile al lor, adică peste om şi peste zeu.

Căpitanii mirmidoni ALCIMUS şi AUTOMEDON i-au înhămat şi i-au înjugat pe ce doi cai care pufneau, nărăvaşii Balius şi Xanthus, darul de nuntă al lui Poseidon pentru Peleu şi Thetis. În picioare în carul de luptă, însufleţit de o furie care nu putea fi potolită decât prin sânge, Ahile a mai scos un strigăt puternic, a pocnit din bici şi a pornit în goană spre Troia, cu trupele aheene urmându-l ca un râu ce tocmai ieşise din matcă.

Aristeia lui Ahile

Nu se mai văzuse o asemenea luptă. Nu mai fusese dobândită o asemenea glorie. Nu mai fusese nicăieri un măcel atât de sălbatic şi de sângeros.

Zeii şi-au dat seama că era o zi ce avea să rămână pentru totdeauna. Zeus a prăvălit tunete, Atena şi Ares s-au ciocnit, Poseidon a făcut să se clatine pământul cu tremurături puternice.

---

[158] Poate vă amintiţi că sabia lui Peleu îi fusese dăruită de Zeus, că Acastus o ascunsese într-o grămadă de bălegar când îl lăsase pe Peleu să fie ucis de centaurii prăduitori şi că Peleu fusese ajutat de Chiron s-o găsească. Mai târziu, ca dar de nuntă, Chiron îi înmânase lui Peleu o suliţă cu proprietăţi miraculoase – după cum se va vedea la momentul oportun. Sabia şi suliţa (aidoma cailor Balius şi Xanthus) îi fuseseră dăruiţi apoi de Peleu lui Ahile.

Ahile l-a vânat pe Hector, strigându-i să se arate la luptă. Însă primul care a ieşit să-l înfrunte a fost Enea.

— Tu, Enea! Un fiu de păstor, a pufnit cu dispreţ Ahile. Crezi că, dac-o să mă ucizi, Priam o să te pună pe tronul Troiei? Îi are pe fiii lui. Tu eşti un nimeni.

Enea nu s-a temut şi şi-a aruncat suliţa. Vârful ei a străpuns straturile de bronz şi de staniu ale marelui scut al lui Ahile, rămânând înfipt în miezul moale din aur pur. Enea a ridicat un pietroi uriaş, iar Ahile s-a năpustit asupra lui, cu sabia scoasă. Cu siguranţă că unul dintre ei ar fi murit chiar în clipa aceea dacă Enea nu s-ar fi făcut nevăzut într-un mare vârtej de praf. Cu toate că era de partea grecilor, Poseidon îl salvase pe Enea, despre care ştia că-l aşteaptă un destin măreţ.

— Aşa deci! a strigat Ahile, uitându-se în jur. Nu sunt singurul pe care îl iubesc zeii. Nu contează, sunt oricum destui troieni de omorât.

Şi chiar erau. Rotindu-se vitejeşte, Ahile s-a repezit spre rândurile troiene şi i-a ucis imediat pe Ifition, Hippodamas şi pe Demoleon, unul dintre fiii lui Antenor.

Deşi tatăl lui îi interzisese să lupte, POLYDORUS, fiul mai mic al lui Priam dintre cei rămaşi în viaţă, nu fusese în stare să reziste şi intrase în bătălie. Când s-a trezit dintr-odată faţă în faţă cu cel mai mare dintre toţi grecii, băiatul s-a răsucit pe călcâie şi a luat-o la fugă. Dar a fost prea lent. Ahile a azvârlit suliţa după el şi l-a străpuns.

Hector a auzit strigătele ascuţite ale fratelui său mai mic şi şi-a aruncat la rândul lui suliţa spre Ahile, dar o pală de

vânt a făcut-o să nu ajungă până la el – asta dacă nu cumva, aşa cum sugerează Homer, a fost oprită de Atena.

În sfârşit! Se arătase şi Hector. Ahile s-a repezit la el cu o serie de strigăte înspăimântătoare, însă zeii au intervenit din nou şi Hector a dispărut într-un nor de ceaţă. De data asta cel care l-a împiedicat pe Ahile să ucidă a fost Apollo.

Turbat de mânie, Ahile a mai omorât câţiva troieni. Homer este pe atât de nemilos şi de implacabil în descrieri pe cât a fost Ahile în masacru. Dryops: cu gâtul străpuns de suliţă. Demuchus: un genunchi zdrobit, iar el făcut bucăţi. Fraţii Laogonus şi Dardanus: străpunşi cu suliţa şi tăiaţi cu sabia. Tânărul Tros, fiul lui Alastor: ficatul străpuns, iar el măcelărit. Mulius: cu suliţa intrându-i într-o ureche şi ieşindu-i prin cealaltă. Echeclus, fiul lui Agenor: capul crăpat în două şi o perdea de sânge curgându-i pe faţă. Deucalion: străpuns cu lancea, spintecat şi decapitat.

Ahile: aristeia lui. O orgie nemiloasă de sânge. Un ciclon de neoprit. Un incendiu pustiitor. Roţile pline de sânge ale carului său de luptă treceau peste morţi. Pământul clisos se îmbibase de sânge negru, în timp ce Ahile îi împingea pe troieni spre râul Scamander. Unul după altul el i-a ucis pe Thersilochus, Mydon, Astypylus, Mnesus, Thrasius, Aenius şi Ophelestes, înainte să-l răpună pe Lycaon, un alt fiu al lui Priam, şi să-i azvârle cadavrul în râu. Însuşi Scamander, cu apele ticsite de stârvurile oamenilor şi ale cailor, l-a implorat să se oprească. Ahile doar a râs şi a măcelărit şi mai mulţi troieni, aruncându-le cadavrele în apă. Fierbând şi spumegând de indignare, Scamander i-a cerut lui Apollo să-l răpună pe Ahile şi să le garanteze izbânda troienilor. Ahile a auzit rugămintea îndurerată a râului; mâniat, el s-a aruncat în apă şi a atacat-o.

Preţ de o clipă Scamander a tăcut, uluit de nebunia muritorului care îndrăznea să-şi măsoare puterile cu un râu. Dar s-a trezit, s-a ridicat şi şi-a preschimbat apele în vârtejuri rapide, furioase şi înspumate. Ahile a fost luat pe sus. A întins mâna după o creangă de ulm şi s-a tras afară din apă, dar Scamander nu terminase. A trimis un nou val uriaş după el, o coamă năprasnică şi iute, de care nici măcar Ahile cu sprinteneala lui n-a izbutit să scape. Valul s-a prăbuşit peste el. Zbătându-se şi la un pas să se înece, Ahile a strigat cu disperare:

— Nu mă lăsa să mor aşa aici. Dă-mi voie măcar să-l înfrunt pe Hector, să învinge sau să pierd. Dacă altceva nu se poate, măcar fă să am parte de o moarte de erou în lupta cu el.[159]

Zeii l-au auzit. Hera şi-a pus fiul, pe Hefaistos, să împrăştie un foc care să ardă malul râului. L-a potopit şi ea cu vânturi până când Scamander a şuierat, a clocotit, a fiert şi a bolborosit atât de mult, încât n-a mai suportat chinurile şi i-a dat drumul lui Ahile, care a ieşit anevoie din apă şi s-a întors pe câmpie, ca să omoare mai departe.

Priam şi-a coborât privirile de pe zidurile Troiei şi şi-a văzut armata pusă pe fugă nu doar de Ahile şi de mirmidoni, ci şi de armata aheeană din spatele lor, ai cărei soldaţi tocmai se odihniseră şi prinseseră puteri. A poruncit să se deschidă porţile ca să-i lase să intre pe soldaţii lui fugăriţi. Urlând ca un câine turbat, Ahile s-a repezit asupra porţilor. Deşi îi era cumplit de frică, AGENOR, fiul lui Antenor, şi-a aruncat suliţa spre el – a ţintit bine, dar vârful suliţei a

[159] Homer îl pune pe Ahile să se transforme, pradă disperării, într-un ţăran care încearcă să străbată o apă. „Nu îngădui să fiu măturat de pe picioare ca un copil care se chinuie să-şi treacă porcii pe malul celălalt!”, strigă el.

ricoşat de pe noile apărători din cositor din picioarele lui Ahile, care, fără să se împiedice, a luat-o la goană după el. Apollo l-a făcut să dispară pe adevăratul Agenor şi i-a preluat forma, bătându-şi joc de Ahile, plimbându-l pe toată câmpia Iliumului şi dându-le astfel timp troienilor care fugeau mâncând pământul să se reverse în cetate.

Pe urmă Apollo-Agenor a dispărut râzând, iar Ahile, înfuriat peste măsură, s-a întors să-şi reverse furia asupra Troiei.

Ahile şi Hector

Regele Priam s-a uitat în jos şi l-a văzut pe Ahile cel inspirat, turbat de mânie şi implacabil gonind ca o vijelie spre cetate. Hector stătea în faţa Porţii Scaeane, pregătit pentru întâlnirea de pe urmă. Priam şi Hecuba l-au strigat, rugându-l fierbinte să se adăpostească înăuntru. Bătrânul rege şi-a smuls părul din cap, văzând cu ochii minţii care urma să fie soarta cetăţii şi a poporului troian dacă Hector avea să fie ucis.

Dar Hector n-a putut fi convins. Ştia că s-ar fi cuvenit să asculte şi să se retragă în cetate cu o seară înainte, când Polidamante insistase să se adăpostească dincolo de ziduri cu toţii. Mândru din fire, Hector refuzase şi o mulţime de troieni de ispravă, o mulţime de fraţi şi prieteni dragi fuseseră făcuţi bucăţi. Singurul mod în care putea să-şi răscumpere nesăbuinţa era să-l răpună pe cel răspunzător de măcel. Pe Ahile.

Şi iată-l acum, nemesis-ul lui Hector, ispitirea şi blestemul lui, gonind spre el ca un înger al răzbunării şi scoţându-şi urletul cumplit de război. Hector a îngheţat la vederea

bărbatului a cărui furie pârjolea totul în jur. Scăldat în aur, aprins de patima unei violenţe cu neputinţă de ostoit, Ahile a dat atacul.

Hector s-a întors şi a luat-o la fugă. Oricât ar fi fost de măreţ, nobil şi viteaz, vederea acestui înfiorător înger al morţii a fost prea mult chiar şi pentru el. S-a întors şi a început să alerge.

Ahile s-a ţinut după el. Au dat ocol de trei ori zidurilor Troiei.

Zeus ţinea la Hector. Îl simpatiza şi era dispus să intervină pentru el. Atena l-a oprit s-o facă.

— Tată, soarta lui Hector e scrisă. O ştii şi tu. Mai întâi nu ne dai voie să ne implicăm în ce fac muritorii şi să le schimbăm soarta tragică, iar acum vrei să intervii chiar tu şi s-o schimbi pe a lui Hector?

Zeus a ridicat mâinile.

— Ai dreptate. Ai dreptate.

— Pot măcar să cobor şi să mă asigur că se întâmplă totul cum trebuie?

Zeus a încuviinţat plecându-şi capul cu tristeţe, iar Atena a zburat la Troia. Luând forma lui Deifob, fratele lui Hector, ea i s-a ivit alături, angajându-se să lupte cot la cot cu el.

Pe când Ahile se apropia, Hector s-a întors spre el şi i-a strigat:

— Foarte bine, fiu al lui Peleu, gata cu alergatul. E timpul să ucidem sau să fim ucişi. O vorbă totuşi. Dacă o să

înving, jur în faţa lui Zeus că o să-ţi respect corpul fără viaţă. Doar o să-ţi iau armura glorioasă înainte să-ţi redau corpul nepângărit oamenilor tăi. Făgăduieşti să faci la fel dacă învingi?

Ahile a mârâit cu dispreţ.

— Nu mă interesează învoielile. Vânătorii nu fac învoieli cu leii. Lupii nu fac învoieli cu mieii.

Cu acestea spuse, şi-a aruncat suliţa. Hector s-a ghemuit la timp şi suliţa i-a trecut pe deasupra capului, înfigându-se în pământ în spatele lui. Fără să-l vadă Hector, Atena a luat suliţa şi i-a dat-o înapoi lui Ahile.

A venit rândul lui Hector. Acesta a ochit şi şi-a azvârlit suliţa. A fost cea mai bună şi cea mai puternică aruncare pe care o avusese vreodată. Vârful suliţei a nimerit drept în centrul scutului lui Ahile. Dar scutul a rezistat şi suliţa a ricoşat de pe el.

— Altă suliţă, a spus Hector, întinzând mâna spre Deifob ca să primească o nouă armă, numai că Deifob nu era nicăieri.

Hector şi-a dat seama imediat că venise momentul. Scoţând sabia, s-a repezit asupra lui Ahile. Acesta şi-a plecat capul şi a atacat.

Hector purta armura pe care o scosese de pe Patrocle. Fosta armură a lui Ahile. Ahile o ştia bine, centimetru cu centimetru.

Pe când cei doi războinici micşorau distanţa dintre ei, mintea lui Ahile a luat-o înaintea corpului. Felul în care se

apropia Hector, cu scutul în faţă şi cu sabia ridicată, părea o mişcare cu încetinitorul. Ahile a ochit locul unde ştia că pielea de animal nu se îmbina perfect cu bronzul, lăsându-l pe adversar cu gâtul expus tocmai în locul în care clavicula se uneşte cu gâtul.

Ahile şi-a înfipt spada, iar Hector, prinţul Troiei, speranţa şi gloria poporului său, a căzut la pământ cu o bufnitură, rănit de moarte.

Cu ultima răsuflare, el l-a mai implorat o dată pe Ahile.

— Cadavrul... dă-l oamenilor mei să-l ardă. Nu-l duce la corăbiile tale, să-l mănânce câinii... Părinţii mei o să plătească pentru mine o răscumpărare cum nu s-a mai plătit vreodată... doar te rog...

Ahile a hohotit cu sălbăticie. Nu mai avea în el nici urmă de respect, milă, blândeţe sau sentimente omeneşti.

— N-au decât să te mănânce câinii şi păsările!

— Dacă-ţi baţi joc de mine, îţi baţi joc de zei, a gemut Hector. Ţi se apropie şi ţie sfârşitul. Te văd la Poarta Scaeană, doborât de Apollo şi Paris...

Şi Hector a murit.

Ahile s-a aplecat să-i scoată armura. Fosta lui armură. Armura în care luptase şi murise Patrocle.

Îmbărbătaţi după ce l-au văzut pe cel mai mare războinic al Troiei zăcând mort în ţărână, soldaţii ahei s-au apropiat din ce în ce mai mulţi, fiecare dintre ei nerăbdător să-şi înfigă spada în corpul fără viaţă al măreţului Hector. Peste treizeci de ani aveau să le arate nepoţilor urmele de sânge

de pe vârfurile săbiilor şi suliţelor şi să se laude cu rolul jucat în răpunerea marelui prinţ troian.

Ahile a scos centura de pe talia corpului fără viaţă – centura de război pe care i-o dăruise Ajax lui Hector când făcuseră schimb de daruri imediat după ce se duelaseră. Ce politicoasă şi cavalerească fusese înfruntarea lor. Şi ce mult trecuse de-atunci.

Ahile a legat un capăt al centurii de gleznele lui Hector şi pe celălalt de propriul lui car de luptă. Punând mâna pe hăţuri, el şi-a condus oamenii înapoi la corăbii, trăgându-l pe Hector după el.

Durerea lui Paris şi a Hecubei când şi-au văzut corpul fără viaţă al fiului lor lovindu-se atât de rău de pietrele şi bolovanii de pe câmpia Iliumului, în drum spre corăbiile aheene, a fost mult mai greu de privit decât cele mai crude imagini ale războiului de până atunci. Măreţul lor fiu, mort, iar trupul lui, tratat cu asemenea batjocură. Nu aveau nicio şansă să-l cureţe şi să-l pregătească de o ardere şi de o înmormântare nobilă.

Hohotele îndurerate ale Hecubei au ajuns la urechile Andromacăi, soţia lui Hector. Cu o presimţire cumplită a ceea ce ar fi putut să însemne acele sunete, a dat fuga pe metereze şi a apucat să vadă corpul fără viaţă al soţului ei târât prin praf.

— Ah, Astianax! i-a strigat ea copilaşului. Nu-i mai sunt soaţă lui Hector şi nici tu nu-i mai eşti fiu. De acum încolo o să fim o văduvă şi-un orfan.

Iar femeile din Troia au plâns împreună cu ea.

Funeraliile lui Patrocle şi Hector

Deşi răzbunase moartea lui Patrocle aşa cum jurase, Ahile încă nu terminase de jelit pierderea iubitului său prieten. Şi nici nu i se domolise în vreun fel ura faţă de Hector, după cum vom vedea.

La început, el a ordonat ridicarea unui rug funerar cu totul ieşit din comun. Era ceva de aşteptat. Următorul lucru, în schimb, nu era. A pus să fie aduşi doisprezece prizonieri troieni lângă rug, unde le-a tăiat gâtul cu la fel de puţine scrupule şi mult mai puţin fast decât preotul care taie beregata mieilor şi caprelor pentru sacrificii. A fost o crimă împotriva principiilor comportamentului pe timp de război, a codurilor onoarei şi a rânduielilor religioase care i-a şocat până şi pe zei.

Apoi, a târât de trei ori în jurul mormântului lui Patrocle cadavrul lui Hector, legat mai departe de carul de luptă, lăsându-l pe urmă cu faţa în ţărână.

Corpul fără viaţă al lui Patrocle a fost depus deasupra rugului. Mirmidonii şi-au tăiat pletele şi le-au lăsat să cadă peste tot trupul neînsufleţit, ca un giulgiu strălucitor. Plângând, Ahile şi-a tăiat buclele blonde şi le-a aşezat cu blândeţe între mâinile moarte ale lui Patrocle. A pus ulcele cu miere şi ulei lângă cadavru; mai multe torţe aprinse au dat foc rugului, iar sufletul preaiubitului însoţitor al lui Ahile a putut în cele din urmă să se înalţe spre Câmpiile Elizee.

S-au ţinut întreceri funerare, un prilej pentru aheii incitaţi să-şi elibereze tensiunea, să evoce isprăvile eroice ale lui Patrocle şi să sărbătorească întorsătura bruscă şi

binecuvântată pe care păruse s-o ia războiul. Cu doar o zi în urmă se gândeau că aveau să le fie arse corăbiile şi că nu-şi puteau îndeplini misiunea. Acum cel mai mare luptător al duşmanului murise, pe când al lor era dezlănţuit, triumfător şi de neînvins. Nu puteau să piardă.

Ahile încă nu terminase cu Hector. În fiecare zi, stând în carul de luptă ca un demon al răzbunării, cu biciul în mână, a dat ocol zidurilor Troiei, târând cadavrul după el. Furia lui implacabilă, cruzimea dementă şi dispreţul făţiş i-au făcut pe zei să-şi ferească ochii. După douăsprezece zile de oroare, Zeus a poruncit în sfârşit să se pună capăt sacrilegiului.

În noaptea aceea, Priam a ieşit din cetate cu o căruţă plină ochi cu comori pentru răscumpărare. Bătrânul lui slujitor IDAEUS a biciuit catârii spre liniile aheene. Un tânăr le-a ţinut calea.

— Aţi înnebunit amândoi? Vă duceţi cu un vagon cu aur chiar în mijlocul taberei inamice? Mai bine lăsaţi-mă pe mine să iau hăţurile. Tu, i-a zis lui Idaeus, dă-te mai încolo.

Tânărul, care le-a spus că era mirmidon, avea ceva care-i plăcea lui Priam şi-l făcea să aibă încredere. Era chipeş şi abia dacă-i mijise barba, însă avea o forţă şi o siguranţă de sine amuzată, care te făcea să te poţi bizui pe el.

— Presupun c-ai venit pentru fiul tău, Hector, nu? a întrebat tânărul.

— Am venit să iau din el cât n-au apucat să mănânce câinii, a spus Priam. Dar cum era cu putinţă să ştii una ca asta?

— Fruntea sus, bătrâne. N-o să crezi, dar câinii nici nu s-au atins de el. Nici păsările, viermii, muştele şi larvele lor. Şi nici măcar nu se vede vreo rană. Are carnea neatinsă. E proaspăt ca roua dimineţii. Aş spune că arată chiar mai bine decât când ţi-ai coborât privirile spre el pentru ultima oară de pe zidurile cetăţii.

— Zeii fie lăudaţi, a spus Priam uluit.

— În special Apollo, a adăugat tânărul cu un surâs.

Deodată Priam a înţeles că lângă el pe capră, încurajându-i calm pe catâri în timp ce se adânceau în inima taberei greceşti, nu stătea un muritor de rând, ci un zeu.

Când au ajuns la îngrăditura mirmidonilor, Hermes – căci cine altcineva ar fi putut fi, dacă nu fiul şi mesagerul divin al lui Zeus? – a tras de hăţuri şi a arătat cu toiagul înaripat spre cortul din centru.

— Intră şi topeşte-i inima neîmblânzită.

Căpitanii mirmidoni Automedon şi Alcimus au fost cu totul incapabili să-şi ascundă uimirea când Priam, regele Troiei, a intrat la ei în cort, a căzut în genunchi în faţa lui Ahile, care era aşezat, şi i-a cuprins genunchii aidoma unui cerşetor. A sărutat mâinile care-i uciseseră atâţia fii.

— Vai, Ahile, Ahile, a spus el, nevrând să-şi şteargă lacrimile. Închipuie-ţi-l pe tatăl tău, Peleu. Un bătrân la fel ca mine, care mai are o singură plăcere în viaţă, una singură. Gândul la tine şi la imaginea ta, fiul lui glorios. Copiii noştri înseamnă mai mult pentru noi decât toate celelalte: tronuri, pământuri, aur. Imaginează-ţi-l acum pe Peleu, în palatul lui din Phthia. Cineva soseşte cu o corabie

să-i spună despre moartea ta. „Ahile, gloriosul rod al bărbăţiei tale, a murit, stăpâne!” strigă mesagerul. „Corpul fără viaţă i-a fost lăsat la cheremul câinilor. E batjocorit şi pângărit, iar cei care l-au ucis nu îngăduie să fie ars şi îngropat cu respectul şi onoarea cuvenite vitejiei şi rangului său nobil.” Poţi să-ţi închipui aşa ceva, Ahile? Cum crezi că s-ar simţi Peleu, tatăl tău?

Ahile şi-a ţinut respiraţia. Automedon a văzut că i se înlăcrimează ochii.

— Înţeleg că ai avut motiv de răzbunare, a continuat Priam, ţinându-l mai departe de genunchi pe Ahile. Ţi-am adus bogăţii. Nu sunt o despăgubire pentru pierderea cuiva atât de drag cum ţi-a fost Patrocle, ci o răscumpărare făcută cu respect. Şi oferită cu speranţă şi iubire. Poate că o să te înduri de un bătrân. Am avut cincizeci de fii, ştiai? Dăruiţi de regina Hecuba, fireşte, şi de alte soţii. Mi-au mai rămas foarte puţini. Floarea Troiei, călcată în picioare. Hector, ultimul dintre toţi, apărând pământul şi oamenii pe care-i iubea. Ai învins şi...

Ahile a împins uşor mâinile lui Priam.

— Domnul meu, a spus el, arătând spre un scaun.

Vorbea răguşit şi a trebuit să-şi dreagă vocea.

— Curajul pe care l-ai avut să vii aici. Buna-credinţă...

Alcimus şi Automedon s-au uitat pătrunşi de veneraţie la felul în care cei doi bărbaţi s-au prăbuşit fiecare pe umărul celuilalt, plângând ca nişte copii. Când ochii le-au secat de lacrimi, au mâncat şi au băut împreună, încheind în linişte condiţiile răscumpărării şi cedării lui Hector. Au convenit

apoi asupra unui armistiţiu de douăsprezece zile, ca să fie timp pentru ceremoniile funerare în cinstea lui.

Era aşa cum spusese Hermes. Cu toate că trecuse timpul, cu toate că rămăsese sub razele toride ale soarelui, cu toate că fusese târât fără menajamente prin noroiul şi prin pietrele ascuţite ale câmpiei de atâtea ori, corpul lui Hector era neatins şi frumos.

Femeile Troiei, în frunte cu Elena, Andromaca şi Hecuba, l-au jelit pe Hector cu imnuri de slavă. Elena era aproape la fel de afectată ca Andromaca. Îl iubise pe Hector pentru curaj, pentru cavalerism şi, mai presus de orice, pentru politeţea fără margini şi pentru bunăvoinţa pe care i-o arătase, tocmai ei, o grecoaică apărută în mijlocul lor şi aducând nimic altceva decât moarte şi pustiire. Hector fusese tot ceea ce Paris cel îngâmfat şi superficial nu reuşise să fie.

Au ars corpul neînsufleţit, au stins flăcările cu vin şi au îngropat cenuşa pe o colină care străjuia cetatea pe care o apărase cu preţul vieţii. Aşa şi-au luat troienii adio de la Hector, cel mai însemnat dintre oamenii lor.[160]

Amazoanele şi etiopienii sar în ajutor

Avântul dat trupelor aheene de prezenţa lui Ahile şi de absenţa lui Hector ar fi putut duce la sfârşitul imediat al războiului. Însă chiar în clipa când troienii erau împinşi înapoi fără încetare, iar cetatea părea pe punctul să cadă, alte forţe aliate dinspre est le-au sărit călare în ajutor, şi anume amazoanele, conduse de neînfricata lor regină

[160] Şi aşa se încheie Iliada lui Homer.

Pentesileea.[161] „Le-au sărit călare în ajutor” este formularea corectă în acest caz, fiindcă amazoanele au fost primii războinici care au luptat pe cai. În restul lumii mediteraneene, carele de luptă erau trase de cai, iar caii erau împerecheaţi cu măgăriţe ca să dea naştere catârilor de care era nevoie pentru căratul proviziilor; însă cele care s-au urcat primele în şa şi au introdus lupta călare au fost amazoanele, o rasă de femei războinice de pe malul Mării Negre.[162] Pentesileea era fiica lui Ares şi, având acelaşi tată divin, sora mai mică a Hipolitei, marea regină a amazoanelor care fie s-a măritat cu Tezeu, fie a fost ucisă de Heracle în timpul celei de-a Noua Munci.[163]

Pentesileea a adus în Troia douăsprezece prinţese amazoane războinice de temut[164] şi ea singură a doborât opt soldaţi ahei nefericiţi de îndată ce a intrat în luptă. Simpla prezenţă a amazoanelor a semănat consternare şi îngrijorare în rândul grecilor şocaţi. Niciunul dintre ei nu se

---

[161] Numele ei se pronunţă de obicei Pen-theh-suh-lay-er. Mulţi sunt de părere că numele personajului Princess Leia (Prinţesa Leia) din Războiul stelelor a fost inspirat de Pentesileea.

[162] Vezi Eroii (p. 115 şi 467–468) pentru o descriere mai amănunţită a amazoanelor.

[163] Mulţi scriitori celebri au preferat varianta narativă în care Hipolita se mărită cu Tezeu. În Eroii sugerez că Antiope se mărită cu el şi că Hipolita a fost ucisă de Heracle într-un acces de furie. Tezeu şi Antiope (sau „o amazoană”) sunt amintiţi ca pereche în Hyppolitus de Euripide şi în Fedra de Seneca (şi de Racine); şi, bineînţeles, „ducele” Tezeu şi Hipolita apar împreună în Povestea cavalerului de Chaucer şi în Visul unei nopţi de vară de Shakespeare.

[164] În Căderea Troiei, opera lui posthomerică, Quintus Smyrnaeus le numeşte Alcibie, Antandre, Antibrote, Bremusa, Clonie, Derimacheia, Derinoe, Evandre, Harmothoe, Hippothoe, Polemusa şi Thermodosa.

bătuse vreodată pe viaţă şi pe moarte cu o femeie, cu atât mai puţin cu una care trăgea în ei cu arcul de pe cal.[165] S-au regrupat şi şi-au luat inima-n dinţi ca să le atace pe femei cu suliţe şi săbii, ca şi cum ar fi fost bărbaţi. Aias, Diomede şi Idomeneu au intrat în luptă şi au răpus şase dintre cele douăsprezece prinţese.

Uitându-se de pe zidurile înalte, femeile din Troia au fost atât de impresionate când au văzut membre ale aceluiaşi gen că-i împing înapoi pe aheii cei detestaţi, încât s-au hotărât să intre şi ele în luptă, până când Theano, o preoteasă a Atenei, le-a prevenit că – spre deosebire de Pentesileea şi însoţitoarele ei, care se născuseră şi crescuseră pentru luptă – erau neantrenate pentru aşa ceva şi aveau să fie răpuse cu siguranţă, nefăcând pentru cauza troienilor nimic altceva decât să sporească pierderile şi să ofere noi prilejuri de jale.

Îmbărbătaţi de neînduplecata Pentesileea, troienii i-au împins pe ahei înapoi spre corăbii, unde Ahile şi Ajax, cei mai mari dintre cei mai mari războinici greci, rămăseseră în afara luptei, jelind mai departe lângă mormântul lui Patrocle. Însă când şi-au văzut oamenii atât de hărţuiţi şi într-o situaţie atât de grea, au intrat în acţiune. Ahile singur a ucis cinci amazoane. Pentesileea a aruncat mai

[165] Există dovezi istorice şi arheologice care vin în sprijinul ideii unei rase de războinice călare ca amazoanele – chiar mai mult, în sprijinul ideii luptătorilor fabuloşi care sunt centaurii. Şi unii, şi alţii erau călăreţi atât de „sudaţi” de caii lor, încât pare firesc să apară în legende şi în basme drept oameni-cal, în cazul centaurilor, sau drept călăreţe extrem de sălbatice şi de înzestrate, în cazul amazoanelor. În ambele cazuri, grecii au recunoscut că aceşti oameni proveneau tot din est, din regiuni chiar mai îndepărtate de Troia. Acum ştim, bineînţeles, că războinicii care au introdus noţiunea de arcaş călare în vest au fost hunii şi pe urmă mongolii din Orientul Îndepărtat.

multe suliţe spre Ajax, care a fost salvat doar de rezistenţa scutului şi de apărătoarele de argint care-i protejau tibiile. Văzând asta, Ahile s-a întors spre ea cu un urlet de furie şi a străpuns-o cu suliţa. Moartea ei i-a speriat pe troieni, care s-au întors şi au luat-o la fugă spre siguranţa de dincolo de zidurile cetăţii.

Ahile a smuls cu gesturi brutale armura de pe Pentesileea, însă când i-a scos coiful şi i-a văzut figura, a înlemnit de uimire. Aşa îşi închipuise că arăta zeiţa Artemis. Apoi a jelit moartea cuiva atât de frumos, de viteaz şi de onorabil. I-a deplâns pierderea. Ar fi trebuit s-o cruţe, s-o peţească, s-o ia cu el acasă în Phthia, unde să-i stea alături pe tronul de regină.

Fiecare armată, fiecare companie, fiecare birou, fiecare sală de clasă, fiecare echipă are un hâtru necivilizat, un critic batjocoritor. Armata greacă îl avea pe Tersit, cel mai urât (a insistat Homer) şi cel mai devastator în satiră dintre toţi aheii.[166] În trecut Odiseu avusese motive să-l croiască pe spinare cu sceptrul lui Agamemnon şi să-l ameninţe că avea să-l dezbrace în pielea goală şi să-l bată şi mai rău dacă nu-şi ţinea limba în frâu. Numai că oamenii de acest fel sunt incorigibili.[167] Cu această ocazie, auzindu-l pe Ahile cum jeleşte moartea Pentesileei, Tersit chiar a mers prea departe.

[166] Era pipernicit şi cu picioarele strâmbe, ne spune Homer. Potrivit anumitor izvoare, asta a fost consecinţa rănilor suferite după ce a fost aruncat de pe o stâncă de Meleagru fiindcă s-a comportat ca un laş în timpul vânării Mistreţului din Calidon. Tersit (numele pare să însemne, de fapt, „cutezător” şi „viteaz”) joacă un rol semnificativ în Troilus şi Cresida de Shakespeare (iar când e interpretat de Simon Russell Beale, într-o memorabilă producţie a Royal Shakespeare Company, un rol de-a dreptul ilar), fără să-i pese de cei care suferă de pe urma şfichiului limbii lui virulent de ofensatoare.

— Ia uitaţi-vă la el, peleianul eroic, cum boceşte din cauza unei femei. Voi, marii războinici, sunteţi la fel. Cum vedeţi o fătucă frumoasă, cum vă topiţi ca lumânarea.

A scuipat pe cadavrul Pentesileei.

— Târfa asta ne-a luat la tocat mai rău ca Moartea. Drum bun şi călătorie sprâncenată.

Scos din fire, Ahile s-a repezit la Tersit şi l-a lovit atât de tare în cap, încât i-au zburat dinţii din gură. Bărbatul a murit înainte să atingă pământul – şi el, şi ei. Nimeni din tabăra grecilor nu s-a sinchisit, în afară de vărul său, Diomede, care s-ar fi putut bate cu Ahile dacă soldaţii din jurul lor nu i-ar fi implorat să facă pace. Ca să ispăşească uciderea unui grec de origine nobilă, Ahile a acceptat să plece pe mare la Lesbos şi să fie purificat.[168]

Între timp, atrizii – Agamemnon şi Menelau –, având în minte măcelul îngrozitor care se produsese pentru cadavrele lui Sarpedon, Patrocle şi Hector, au dat curs rugăminţii troienilor pentru corpul fără viaţă al Pentesileei. Acesta a fost adus în oraş, unde Priam a poruncit să i se îngroape cenuşa alături de cea a tatălui său, Laomedon. În acelaşi timp, aheii au jelit moartea lui Podarce, străpuns cu suliţa de Pentesileea. Era vorba de îndrăgitul frate al lui

---

[167] Există autori (printre care şi Robert Graves) care au sugerat că Tersit e prezentat de obicei drept un ins urât şi strâmb fiindcă a avut curajul să spună adevărul în faţa puterii... Cei care scriu (sau pun să se scrie) istoria sunt, bineînţeles, cei puternici.

[168] În piesa lui Shakespeare, Ahile este unul dintre puţinele personaje care, de fapt, îl tolerează pe Tersit şi se amuză la glumele lui.

Protesilau, primul grec care avea să cadă în război, iar pierderea lui a fost mare pentru toţi.[169]

Acum a sosit un alt erou care să se pună în slujba cauzei troiene: Memnon, regele etiopienilor şi nepot al lui Priam.[170] La fel ca Ahile, avea origine semidivină: mama lui era Eos, zeiţa zorilor, iar tatăl, Titonus, nefericitul muritor căruia i se oferise nemurirea, însă nu şi tinereţea veşnică.[171] Şi tot ca Ahile, Memnon purta o armură făurită de Hefaistos însuşi. El şi etiopienii lui, sânge proaspăt pentru forţele troiene, au făcut pârtie printre liniile aheene, ucigându-l, printre alţi luptători remarcabili, pe Antiloh, fiul lui Nestor. Copleşit de durere, Nestor şi-a trimis unul dintre ceilalţi fii, pe Trasimede, în măcel ca să recupereze corpul fără viaţă. Bătrânul şi-ar fi pus el însuşi armura şi s-ar fi aruncat în luptă dacă nu l-ar fi oprit chiar onorabilul Memnon, care i-a strigat să-şi respecte anii şi să renunţe. Deznădăjduit, Nestor l-a căutat pe Ahile, care tocmai se întorsese din Lesbos după ce fusese purificat. Ahile ţinuse mult la Antiloh şi abia aştepta să se răzbune

---

[169] În schimb, „scârbosul leş al laşului Thersides” (aşa cum apare în traducerea – fermecătoare prin arhaismul ei – pe care o face Arthur Sanders Way lucrării Căderea Troiei de Quintus Smyrnaeus) a fost aruncat într-o groapă.

[170] Numele înseamnă „neclintit” şi „hotărât”, precum şi „răbdător” – folosit foarte des cu referire la măgari din acest motiv. Prefixul aga- este un amplificator care înseamnă „foarte” sau „pe deplin”. Prin urmare, am putea crede că Agamemnon are un nume nepotrivit, date fiind nerăbdarea şi instabilitatea lui emoţională...

[171] Titonus a îmbătrânit, s-a stafidit şi a slăbit atât de mult, fără să moară, încât, în cele din urmă, lui Eos i s-a făcut milă de el şi l-a transformat într-o lăcustă (sau o cicadă, dacă preferaţi). Vezi Mythos, p. 382.

pe Memnon. Dacă ţineţi minte, Antiloh fusese cel care alergase înlăcrimat pe plajă ca să-i aducă lui Ahile vestea cumplită a uciderii lui Patrocle. Rămăsese lângă el şi-l ţinuse de mâini pe erou cât timp acesta lăsase să se reverse durerea, furia şi reproşurile pe care şi le făcuse. Aceste lucruri formau legături puternice.

Memnon cel închis la piele şi Ahile cel de aur au luptat toată ziua în ceea ce a devenit cel mai lung duel individual din întregul război. În cele din urmă, robusteţea şi viteza lui Ahile au avut câştig de cauză, iar Ahile l-a străpuns cu sabia pe vlăguitul Memnon.

Acum aheii entuziasmaţi au năvălit spre zidurile Troiei. Ahile li s-a alăturat, măcelărind mai mulţi troieni şi croindu-şi drum spre Poarta Scaeană. Îşi aducea cumva aminte de cuvintele muribundului Hector?

„Te văd la Poarta Scaeană, doborât de Apollo şi Paris...”

Vocea lui Phoebus Apollo însuşi i-a strigat acum lui Ahile să se întoarcă, dar sângele pulsa în urechile eroului. Ahile ştia că Apollo era de partea Troiei, însă poate uitase că zeul săgeţilor avea un motiv personal – un motiv aparte – să-l urască. Apollo nu putuse trece cu vederea felul blasfemator şi mustind de dispreţ în care Ahile îl ucisese cu atâta brutalitate pe tânărul Troilus chiar în templul zeului, în altarul lui sacru.

Paris stătea sus pe ziduri şi se uita la masacrul fioros de dedesubt. Nimeni nu putea să conteste că era unul dintre cei mai iscusiţi arcaşi troieni. Ţintea întotdeauna cu precizie, iar dacă arcul era bine întins, putea să trimită săgeţile mai departe decât oricine – în afară de Teucer, vărul lui, care lupta de partea aheilor.

Însă la cum arăta viermuiala de sub el, era de bună seamă foarte puţin probabil ca Paris să ia la ochi un bărbat anume. Şi totuşi îl vedea pe Ahile – cum ar fi putut să nu-l vadă? Cădeau atâţia oameni în jurul lui tot timpul, iar armura aia...

Paris a luat o săgeată otrăvită şi şi-a ridicat arcul.

Oare săgeata pe care se pregătea s-o slobozească din arc avea să fie isprava lui sau a lui Apollo? Acesta din urmă era zeul trasului cu arcul, aşa că oricine trăgea bine putea spune „Aici mi-a călăuzit Apollo mâna”, la fel cum unii scriitori spun chiar şi în ziua de azi „În ziua aceea am fost vizitat de Muză”.

Penele săgeţii lui Paris au ajuns la acelaşi nivel cu ochiul lui. Foarte mulţi soldaţi îi intrau în câmpul vizual, în timp ce-i urmărea mişcările lui Ahile. A început să respire încet şi egal. Prima cerinţă a unui arcaş priceput era răbdarea.

Ahile s-a repezit asupra unui tânăr troian înfricoşat. Troianul a căzut. Ahile a rămas expus vederii lui Paris. Săgeata şi-a luat zborul din arcul lui.

Călcâiul lui Ahile

Ahile se întorcea deja, în timp ce săgeata zbura spre ţintă. Uitându-se în jos, pajul lui Paris, care trebuia să-i dea mereu săgeţi stăpânului, a avut impresia că săgeata avusese o traiectorie prea scurtă şi se înfipsese în pământ. Însă Paris a scos un strigăt de triumf, iar în clipa aceea pajul a văzut că săgeata îl nimerise pe Ahile jos de tot, în partea din spate a piciorului. Îi intrase în carne în călcâiul

stâng. Era călcâiul de care îl ţinuse Thetis când îl cufundase în râul Styx pe vremea când era un copilaş. Singurul loc vulnerabil al corpului său.

Ahile s-a clătinat. Şi-a dat seama pe loc că-i sunase ceasul. Dar încă ţinea suliţa în mână şi chiar în timp ce otrava i se împrăştia în corp, i-a străpuns şi i-a lovit mai departe pe troienii care începuseră să-l înconjoare, atacându-l iute, în grupuri care se succedau, ca şacalii care împresoară şi dau să muşte dintr-un leu rănit. A străpuns şi a hăcuit patru, cinci, şase înainte să i se taie picioarele. A mai ucis câţiva troieni chiar şi în clipa când şi-a dat duhul.

Înspăimântaţi la vederea unui bărbat rănit de moarte, dar cu o asemenea forţă şi voinţă de neclintit, cei mai mulţi au dat înapoi, nefiind siguri că un astfel de om chiar putea să moară. Armura nepreţuită era totuşi irezistibilă, aşa că au început să se îndrepte din nou şovăind spre Ahile. Pe urmă un urlet cumplit i-a făcut pe toţi, în afara celor mai viteji, să se împrăştie şi s-o zbughească la fugă.

Ajax, uriaşul şi formidabilul Ajax, a pornit la atac, răcnind de durere şi de furie. S-a postat lângă corpul lipsit de viaţă, făcând bucăţi pe oricine încerca să se apropie. Printre cei care au căzut victimă sălbăticiei lui s-a numărat şi Glauc, locotenentul lician al lui Sarpedon; cadavrul i-a fost recuperat de Enea.

Paris a trimis un snop de săgeţi spre Ajax. Gândul că ar fi putut să-i răpună pe el şi pe Ahile în aceeaşi oră de foc i se suise la cap. Parcă auzea uralele de admiraţie ale troienilor care aveau să-l poarte în triumf pe braţe până la templul lui Apollo... Totuşi, unghiul nu era bun – Ajax era prea aproape de zidurile cetăţii –, aşa că Paris s-a oprit pe

partea cea mai de sus a meterezelor şi a ţintit cu toată atenţia dedesubt.

Ajax a văzut un licăr undeva sus şi s-a ferit chiar când o săgeată a zburat cam la o jumătate de metru de el. Când a văzut cine trăsese, a scos un răcnet fioros şi a azvârlit un ditamai bolovanul de granit. Pietroiul a zburat prin aer şi a izbit coiful lui Paris. Bronzul dur l-a salvat de la moarte, însă forţa proiectilului l-a ameţit şi l-a făcut să-i ţiuie urechile. Ajunge pentru azi, şi-a spus el şi s-a făcut nevăzut.

Odiseu l-a ajutat pe Ajax să ducă trupul fără viaţă al lui Ahile în tabăra grecilor. Apoi cele două tabere au început să jelească şi să dea glas durerii. Troienii, etiopienii şi aliaţii licieni jeleau pierderea lui Memnon şi Glauc, aheii îl plângeau pe Ahile.

Mirmidonii şi-au tăiat din nou părul ca să facă din el un giulgiu pentru trupul neînsufleţit. Briseis şi-a lăsat la rândul ei cosiţele pe rugul funerar şi şi-a smuls carnea de pe ea de durere.

— Mi-ai fost viaţă, lumină, speranţă şi ocrotire! a strigat ea.

Pe rug au fost puse laolaltă tămâie, lemn de santal, ulei aromat, miere, chihlimbar, aur şi armuri. Au fost executaţi mai mulţi prizonieri troieni. Agamemnon, Nestor, Ajax, Idomeneu şi Diomede au scos gemete îndurerate, au bocit şi s-au bătut cu pumnii în piept. Chiar şi Odiseu a fost văzut plângând.

Fumul s-a ridicat în aer şi strigătele tuturor soldaţilor, slujitorilor şi sclavilor s-au amestecat într-un vacarm mai

mare decât cea mai vijelioasă urgie a războiului. Fumul şi zgomotul au ajuns în Olimp, unde au plâns şi zeii.

Ahile cel de aur, fiul lui Peleu şi al lui Thetis, dispăruse de pe faţa pământului. Moartea lui însemna mai mult decât pierderea celui mai mare războinic şi erou al aheilor. Omenirea însăşi rămăsese fără cel mai glorios muritor de care avusese parte vreodată. Oricât ar fi fost de sălbatic, irascibil, fixist, încăpăţânat, sentimental şi crud, Ahile a marcat prin moartea lui o schimbare a lumii muritoare. Dispăruse ceva măreţ, care nu putea – şi nu avea cum – să fie înlocuit niciodată.

Vulnerabilitatea, punctul slab pe care îl are fiecare fiinţă omenească, aminteşte întâi şi-ntâi de călcâiul lui Ahile. De atunci încoace, în război şi în sporturi, fiecare erou a fost o miniatură a lui Ahile, un simulacru, o fărâmă care să aducă aminte cum arată adevărata glorie. Ar fi putut să aleagă o viaţă lungă, liniştită şi obscură, dar s-a aruncat cu bună-ştiinţă în văpaia scurtă şi orbitoare a gloriei. Răsplata lui este slava veşnică, fără preţ şi fără noimă. În lumea noastră toţi sportivii ştiu că au o viaţă de performer scurtă; ei înţeleg de asemenea că trebuie să fie egoişti, pasionaţi, nemiloşi şi neobosiţi dacă vor să ajungă, în felul lor, la o glorie statornică. Ahile le va fi întotdeauna protector şi divinitate păzitoare.

Fiecare dintre noi cunoaşte sau a cunoscut pe cineva care să aibă o scânteie din flacăra lui Ahile. I-am iubit şi i-am detestat. I-am admirat, uneori chiar i-am venerat cu sfială, adeseori am avut nevoie de ei.

Recunoaştem că, dacă l-am fi întâlnit vreodată pe adevăratul demon semizeu Ahile, ne-ar fi fost frică şi groază de el, i-am fi urât firea repezită, i-am fi dispreţuit

mândria şi am fi fost oripilaţi de sălbăticia lui. Dar ştim la fel de bine că n-am fi avut cum să nu-l iubim.

Armura lui Ahile

În timp ce trupul fără viaţă al lui Ahile ardea, iar aheii jeleau pierderea eroului, Thetis a ieşit din valurile mării şi li s-a alăturat spre a plânge alături de ei. S-au ţinut întreceri funerare în care învingătorii au primit trofee din uriaşa colecţie de bogăţii a lui Ahile. După ce s-a încheiat ultima probă de alergări, Thetis li s-a adresat celor mai de seamă dintre greci.

— Marele premiu încă nu s-a acordat: scutul, platoşa, apărătorile şi coiful pe care i le-a făcut Hefaistos. Sabia şi suliţa lui Peleu, tatăl lui. Doar cel mai viteaz şi cel mai bun războinic e demn de obiectele astea ilustre. Dintre cei care au luptat pentru trupul îndrăgitului meu fiu şi l-au adus în tabără, cine e cel mai vrednic? O să vă las pe voi toţi să hotărâţi.

Cu toţii s-au uitat instinctiv spre doi bărbaţi: Ajax şi Odiseu. Ei fuseseră războinicii aflaţi în toiul luptei pentru trupul fără viaţă al lui Ahile.

Ajax s-a ridicat în picioare.

— Să fie judecători regii din Micene, Creta şi Pylos, a spus el.

Odiseu s-a uitat la Agamemnon, Idomeneu şi Nestor şi a încuviinţat din cap.

— O alegere perfectă, a zis el.

— Ne învoim, a spus Agamemnon.

Însă Nestor a ridicat mâna.

— Nu, stăpâne. Eu nu mă învoiesc şi cred că n-ar trebui s-o faci nici tu, nici regele Idomeneu. E o povară prea greu de dus pentru noi. Cum ni se poate cere să alegem dintre doi oameni pe care-i iubim şi-i preţuim atât de mult? Premiul e prea însemnat. Cel care o să-l câştige o să se bucure de cea mai preţioasă comoară din câte a văzut lumea. Cel care o să piardă o să clocotească de furie. O să ne urască şi o să ne poarte ranchiună. Nu, Odiseu, n-ai decât să dai din umeri, dar cred că mă pricep cât de cât la firea omenească. Cum ai putut să uiţi nebunia distrugătoare care a izbucnit când Ahile şi Regele Bărbaţilor s-au certat pe trofeele lor, Chryseis şi Briseis?

S-au întors spre Thetis pentru sfat şi îndrumare, dar zeiţa dispăruse. N-o văzuse nimeni plecând şi totuşi se făcuse nevăzută.

Agamemnon a oftat.

— Bine, şi ce propui? l-a întrebat el pe Nestor. Ne-a lăsat armura şi ne-a spus în ce condiţii o dă mai departe.

— În loc să fim puşi noi în situaţia de a hotărî, a spus Nestor, ce-ar fi să-i întrebăm pe troieni?

— Poftim?

— Avem o mulţime de prizonieri aici. Au avut destule prilejuri să aprecieze vitejia şi puterea războinicilor noştri. Fireşte că metoda cea mai bună de a afla cine e cel mai

vrednic dintre noi e să-l întrebăm pe duşman de cine s-ar teme cel mai mult pe câmpul de luptă, nu?

Agamemnon a zâmbit.

— Isteaţă treabă. Aşa să fie.

Când prizonierii troieni au declarat că, după părerea lor, cel mai de temut adversar era Odiseu, grecii au scos un geamăt colectiv. Se temeau că Ajax nu ştia să piardă.

Şi aveau dreptate. Ajax a explodat pe loc de furie şi de indignare.

— E o glumă! Odiseu? Un războinic mai mare decât mine? N-aţi văzut cu toţii cum am luptat pentru cadavrul lui Ahile? Am omorât doisprezece troieni. Odiseu s-a furişat să ia cadavrul de-acolo, asta da. Însă numai după ce-am avut eu grijă să nu păţească nimic. Numai gura e de el. Toată ziua urzeşte şi duce cu preşul. Nu e războinic. E un laş şi o vulpe şi... un şobolan şi... un câine de pripas...

— Probabil că sunt o mulţime de animale la un loc, Ajax, a spus Odiseu cu un zâmbet, dar cred că ştiu să lupt. Parcă ţin minte că am câştigat întrecerea de lupte libere de la jocurile organizate la înmormântarea lui Patrocle.[172] Şi parcă ţin minte că am ucis o mulţime de troieni de-a lungul anilor.

— Nici măcar n-ai vrut să vii aici! a urlat Ajax. Ştim cu toţii cum te-ai prefăcut nebun doar ca să poţi să-ţi încalci

[172] Duplicitarul Odiseu atinge aici apogeul vicleniei. De fapt, după cum ne spune Homer, Ahile a intervenit în luptă înainte ca aceşti cei mai valoroşi războinici ahei să se facă bucăţi unul pe altul. Încleştarea s-a încheiat fără învingător.

jurământul. Dacă nu era Palamede, care să-şi dea seama de şiretlic... A, da, şi ştim cu toţii cine i-a înscenat povestea aia lui Palamede, nu? Ştim cu toţii cine a ascuns aurul sub cort, ca să fie considerat...

— Zău aşa, Ajax. Tu mă acuzi pe mine că ştiu doar să dau din gură? Păi, cine a plecat pe mare toate lunile alea în care l-a căutat pe Ahile? Oare tu l-ai fi găsit, l-ai fi descoperit, l-ai fi convins să lupte pentru noi? Dă-mi voie să mă-ndoiesc. Eşti ditamai voinicul, Ajax, şi puternic din cale-afară, dar cel mai de preţ dintre luptătorii noştri? Nu prea cred.

Ajax n-a mai suportat modestia surâzătoare a lui Odiseu. A plecat ca o furtună de la sfat. Gestul lui i-a întristat pe ceilalţi, muţi de uimire.

— Vai de mine, a spus Odiseu. Ce păcat. Să ştiţi că mi-a plăcut dintotdeauna Ajax. Eurylochus, ajutorul meu, o să vină şi o să ducă armura la mine pe corabie. Ne vedem mai încolo la cină?

Între timp, Ajax s-a dus glonţ la el în cort, convins că i se dăduse peste nas şi că fusese jignit cu bună-ştiinţă.[173]

A fost atât de scos din minţi, pradă mâniei şi invidiei, încât s-a trezit în toiul nopţii, convins nebuneşte că Agamemnon, Menelau şi Odiseu îi erau duşmani. S-a furişat prin tabără cu gândul să le dea foc corăbiilor. Ajuns în locul unde se odihneau, l-a răpus pe fiecare, cu tot cu însoţitori, într-un delir sângeros.

---

[173] În Căderea Troiei de Quintus Smyrnaeus (tradusă de Arthur Sanders Way), lucrurile sunt înfăţişate astfel: „Iar Aias, cu marea lui inimă/Săgetată de durere, a aiurat cu mintea dusă şi nefericit./Spume la gură a făcut; iar din gâtlej/Ieşitu-i-a un răcnet ca de fiară”.

Apoi Ajax s-a trezit din vis şi şi-a dat seama că ajunsese în ţarcul animalelor, fiind înconjurat de oi moarte, cu gâtul tăiat, şi de sângele care curgea în valuri.

Deznădăjduit de nebunia care îl cuprinsese şi îngrozit de cât de puţin lipsise să-i ucidă pe cei pe care chiar îi preţuia cel mai mult, Ajax s-a îndreptat împleticindu-se spre un loc pustiu de pe plajă, şi-a înfipt sabia – sabia de argint a lui Hector – în nisip şi s-a aruncat în ea.[174]

Corpul neînsufleţit i-a fost găsit de Tecmessa, prinţesa frigiană captivă cu care trăise Ajax şi care-i dăruise un fiu, pe Eurysaces.[175] Când i-a văzut rana cumplită – prin care îi ieşiseră maţele –, Tecmessa s-a dezbrăcat ca să-l acopere

---

[174] Vă amintiţi că al doilea duel oficial dintre eroii greci şi troieni, cel dintre Hector şi Ajax (primul fiind înfruntarea întreruptă dintre Paris şi Menelau), s-a încheiat cu un schimb curtenitor între cei doi combatanţi: Ajax i-a dăruit lui Hector centura de război, iar Hector i-a încredinţat lui Ajax tocmai sabia cu care acesta din urmă avea să se sinucidă. Centura, pe care Hector a purtat-o mereu din ziua duelului, a fost folosită de Ahile ca să lege corpul fără viaţă al lui Hector de carul lui de luptă şi să-l târască atât de crud prin praf. Aceste daruri cavalereşti au devenit simboluri ale celor mai rele şi mai tragice elemente ale războiului. Prima armură a lui Ahile, purtată de Patrocle şi de Hector; cea de-a doua armură, superbă, făurită de Hefaistos; centura de război a lui Ajax şi sabia lui Hector: toate par să fi fost scăldate în nenoroc. Povestea Troiei răsună de blesteme, bineînţeles, iar aceste simboluri par să dea de înţeles că tot ce are de-a face cu un război nimicitor e blestemat din capul l ocului.

[175] Băiatul a fost numit după marele scut al lui Ajax. Eurysaces a ajuns să stăpânească în Salamina. Sofocle a scris despre el o piesă care s-a pierdut. S-a păstrat, în schimb, tragedia lui, Ajax, care înfăţişează nebunia şi sinuciderea eroului şi care încă se joacă, iar din când în când e retradusă şi adaptată.

cu veşmintele ei. Toţi grecii au fost peste măsură de mâhniţi când au aflat că uriaşul lor îndrăgit avusese o moarte atât de jalnică. Odiseu a părut şi el zguduit şi a spus oricui a stat să-l asculte că i-ar fi dat cu dragă inimă armura lui Ajax dac-ar fi ştiut că bietul de el avea să reacţioneze atât de tragic. S-a observat totuşi că regretul lui n-a mers până la a le oferi armura Tecmessei şi lui Eurysaces. Poate că îşi făcuse deja socoteala că urma să aibă nevoie de ea cu un scop mai ambiţios nu peste multă vreme.

Agamemnon şi Menelau au hotărât că, deşi tragică, sinuciderea nu putea fi privită sub nicio formă ca o moarte de războinic. Ea nu garanta curăţirea, rugul funerar sau ceremonia de înmormântare. Potrivit codului după care trăiau şi luptau cu toţii, trupul neînsufleţit trebuia lăsat în câmp deschis.

Teucer, fratele vitreg al lui Ajax, s-a îngrozit la gândul câinilor vagabonzi care aveau să hărtănească trupul fără viaţă şi a provocat o furie atât de mare printre soldaţi împotriva acestei decizii, încât atrizii au fost nevoiţi să dea înapoi. Ajax fusese foarte îndrăgit de soldaţi; şi, nu trebuie uitat, era vărul lui Ahile.[176]

Aşa se face că Ajax al lui Telamon, Ajax cel Mare, a fost înmormântat cu toate onorurile. Oasele lui calcinate au fost ferecate într-un sicriu de aur pe care soldaţii l-au îngropat pe un deal de pe malurile râului Simoeis, la Rhoiteion, unde mormântul a rămas un loc de pelerinaj popular pentru vizitatorii din toată lumea mediteraneeană vreme de sute de ani, până când în cele din urmă a fost

[176] Amândoi erau nepoţii lui Aeacus, care a avut doi fii, Telamon şi Peleu, după cum vă amintiţi. După cum trebuie să vă amintiţi.

acoperit de apele mării.[177] Cinstim diversele tipuri de curaj şi de eroism: gloria de aur a lui Ahile este minunată, însă loialitatea dincolo de orice îndoială, curajul neobosit şi fermitatea extraordinară a lui Ajax trebuie admirate la fel de mult.

Profeţii

— Ahile şi-acum Ajax! a spus Menelau, frângându-şi mâinile. Au fost sabia şi scutul nostru! E vina mea, vina mea, numai vina mea.

— Hai, hai, a zis fratele lui. Nu dă nimeni vina pe tine.

— Dau eu, Agamemnon! Am cerut prea mult. Totul pentru Elena. Atât de mulţi morţi. E vremea să ne urcăm în corăbii şi să plecăm. Trebuie să ne ducem acasă.

Înainte ca Diomede, cuprins de scârbă, să pună mâna pe sabie, Agamemnon s-a întors mârâind spre Calchas.

— Zece ani, aşa ai zis. Zece ani. Au trecut nouă, e aproape gata şi al zecelea, iar noi tot n-am cucerit Troia.

— O s-o cucerim, mărite rege, e scris că o s-o cucerim, a spus Calchas. Dar trebuie să-l avem pe fiul lui Ahile cu noi. Fără el nu putem izbândi.

---

[177] Potrivit istoricului şi geografului Strabon, o statuie a lui Ajax a fost luată prin jaf din mormânt de Marc Antoniu şi oferită Cleopatrei. În schimb, Pausianas consemnează întâlnirea cu un mysian care i-a spus că, după ce mormântul a fost luat de ape, printre oasele lui Ajax recuperate se numărau şi rotulele lui, „de mărimea unui disc pe care îl foloseau băieţii la pentatlon”.

— „Fiul lui Ahile”?

— Când s-a născut i s-a spus „Pyrrhus”. Acum răspunde la numele de „Neoptolem”. Încă nu i-a dat primul puf de barbă, dar ştiu că e deja un mare războinic. Trăieşte în Skyros cu mama lui, Deidamia. Mi-am dat seama că fără el nu ne e dat să învingem.

Agamemnon a bătut din picior enervat.

— Întotdeauna mai e „un ultim lucru”, nu? Un amănunt care ţi se arată pe nepusă masă. De ce nu ne-ai pomenit de băiatul ăsta până acum?

— Viziunea lui şi a rolului pe care îl are în ordinea lucrurilor mi-a fost revelată abia de dimineaţă, a replicat Calchas netulburat. Nu pot să le poruncesc zeilor să-şi dezvăluie toate planurile pe loc. Au motivele lor.

Agamemnon a oftat.

— Foarte bine. Odiseu, Diomede, plecaţi imediat la Skyros şi întoarceţi-vă cu Pyrhhus, Neopotamus sau cum mama dracului îl cheamă pe băiat. Între timp, ce naiba e hărmălaia asta?

Zgomotul pe care îl auziseră cu toţii era larma troienilor proaspăt întremaţi şi care băteau cu săbiile în scuturi. Tocmai primiseră întăriri din partea unui alt aliat puternic. EURYPYLUS din Mysia sosise chiar atunci cu un contingent de luptători odihniţi, iar moralul dinăuntrul cetăţii urcase din nou la cote înalte.

Într-un episod straniu anterior, forţa expediţionară a grecilor invadase Mysia, confundând oraşul-stat din nord-

vest cu Troia însăşi. Ahile îl rănise cu suliţa pe TELEF, regele ei, fiul lui Heracle şi tatăl lui Eurypylus. Rana nu fusese fatală, dar se infectase. Ahile a fost convins să folosească aceeaşi suliţă (cea a tatălui său, Peleu) ca să vindece rana, împlinind o profeţie. În semn de recunoştinţă, Telef a promis să nu implice Mysia în războiul ce se prefigura. Ajungând acum în Troia, fiul lui, Eurypylus, încălca promisiunea, dar îşi satisfăcea marea poftă de aventuri. Paris, Deifob şi Helenus, cei mai importanţi prinţi troieni rămaşi în viaţă, nu l-ar fi putut întâmpina mai călduros. Unul câte unul, tuturor curtenilor li s-a arătat – şi li s-a dat voie să mânuiască – legendarul scut al lui Eurypylus. Era mare şi greu cât roata unui car de luptă şi împărţit în douăsprezece secţiuni, fiecare înfăţişând, cu o minuţioasă lucrătură în bronz, una dintre Muncile lui Heracle, bunicul lui. Pe porţiunea convexă din centru era prezentat însuşi marele erou, cu măciuca în mână şi îmbrăcat în vestita blană a Leului din Nemea.

Eurypylus nu numai că se mândrea cu o descendenţă ilustră, dar era mai chipeş chiar şi decât Paris. Odiseu, care îl cunoscuse în timpul atacului asupra Mysiei, îl prezenta ca fiind cel mai frumos bărbat pe care îl văzuse vreodată. Frumos sau nu, era oricum un luptător redutabil. Fără combinaţia de iscusinţă şi curaj a lui Teucer şi Aias, aheii ar fi fost puşi pe fugă, iar Neoptolem, fiul lui Ahile, ar fi ajuns în Troada prea târziu ca să mai fi putut fi de folos în vreun fel.

Tocmai pe insula Skyros făcuseră cercetări, cu ani în urmă, Odiseu şi Diomede la curtea regelui Licomede şi îl găsiseră pe tânărul Ahile ascunzându-se deghizat în fată. Ajungând pe insulă pentru a doua oară, de data asta ca să-i caute fiul, ei au fost uimiţi când au constatat că fuseseră poftiţi

în faţa unei copii ceva mai mici. Acelaşi păr de culoarea focului, aceeaşi ţinută mândră şi aceiaşi ochi strălucitori. Aerul trufaş şi sigur pe sine cu care cineva atât de tânăr le cerea oaspeţilor să spună cu ce gând veniseră i s-a părut lui Odiseu mai degrabă comic decât impunător.

— Avem onoarea să vorbim cu băiatul lui Ahile, Pyrrhus? a întrebat el.

Tânărul a roşit.

— Nu sunt băiat şi nu răspund la numele ăla caraghios, a răspuns el. Poţi să-mi spui prinţul Neoptolem.

— De putut, pot, a spus Odiseu, dar rămâne de văzut. Deocamdată aş dori să vorbesc cu maică-ta.

Neoptolem n-a mai suportat batjocura din tonul lui Odiseu. A dat imediat să pună mâna pe sabie. Diomede s-a apropiat repede şi l-a prins de încheietură.

— Îmi cer iertare pentru prietenul meu Odiseu, a spus el. Are intenţii bune.

Neoptolem a rămas cu gura căscată.

— Odiseu? Eşti Odiseu din Itaca, fiul lui Laerte?

Atitudinea arogantă a dispărut pe dată şi a făcut loc unui val de emoţie tinerească şi unui sentiment vecin cu idolatria. Tânărul i-a dus imediat pe amândoi să-i întâlnească mama.

Deidamia era încă în doliu după Ahile şi s-a declarat categoric împotriva ideii ca fiul ei să lupte în războiul care-i ucisese tatăl şi făcuse din ea o văduvă.

— Îţi interzic! a spus ea. Şi bunicul tău la fel.

Regele Licomede a dat din cap cu gravitate.

— Eşti prea necopt, băiete. Poate peste câţiva ani.

— M-am instruit în artele războiului din ziua când am putut să merg, a spus Neoptolem aprinzându-se. Nimeni de pe insulă nu e mai bun decât mine. Iar oracolul a declarat de câteva ori că soarta mea e să mă duc la Troia şi să-mi dobândesc marea glorie acolo.

— Dar e prea devreme, băiete!

— Sunt pregătit. Întreabă pe cine vrei.

Odiseu descoperise că aproape toată lumea din Skyros credea că Neoptolem era bucăţică ruptă tatăl lui. Avea o mare parte din dibăcia, forţa şi repeziciunea lui, precum şi întreaga lui fire aprinsă şi dorinţă neostoită de a ucide, dacă nu cumva mai mult.

— N-am veni după prinţul Neoptolem, a spus Odiseu, dacă nu l-am crede capabil cu vârf şi îndesat să aibă grijă de el.

— Dacă o să plece, a zis Deidamia, o să-mi frângă inima.

Lui Neoptolem nu-i plăcea deloc să-şi vadă mama îndurerată, iar în clipa aceea a părut că ezită.

Odiseu a înţeles imediat situaţia.

— Armura tatălui tău mi-a revenit mie, a spus el. Făurită chiar de mâna lui Hefaistos. Am adus-o cu mine. Dacă te-nvoieşti să vii cu noi, bineînţeles că o să ţi-o dăruiesc.

— Mirmidonii o să te urmeze peste tot, a adăugat Diomede. Aşteaptă doar să-ţi iei locul în fruntea lor.

Neoptolem i-a aruncat mamei lui o privire rugătoare, de o intensitate atât de deznădăjduită şi torturată, încât împotrivirea ei s-a topit. A scos un geamăt şi şi-a plecat capul. Pe chipul lui s-a lăţit un zâmbet strălucitor.

— O să mă-ntorc repede de tot, a spus el, strângând-o la piept.

O vizită ciudată

Înapoi în Troia, Eurypylus şi trupele lui mysiene, ajutate de Enea, dezlănţuit, îi împinseseră pe ahei dincolo de Scamander şi ameninţau să-i lipească de corăbii, aşa cum făcuse şi Hector mai înainte. Agamemnon şi Menelau s-au unit cu Idomeneu şi Aias pentru un contraatac, rănindu-l pe Deifob, însă Aias a fost scos din luptă de un bolovan aruncat drept la ţintă de Enea.

Vacarmul încleştării de pe câmpie se auzea până în apartamentele Elenei, sus în palatul regal. Elena era la războiul de ţesut şi lucra indiferentă, cum făcea în fiecare zi. Aethra, mama lui Tezeu şi bătrâna ei însoţitoare, a tuşit încet ca să-i dea de ştire că un oaspete stătea afară şi aştepta să fie primit.

— Cum îl cheamă?

— Nu vrea să-mi spună cine e, draga mea. Ţine morţiş să te vadă. Şi nu acceptă să-l refuzi.

— Pofteşte-l înăuntru.

Elena s-a mirat când Aethra s-a întors cu un băiat care nu părea să aibă mai mult de cincisprezece ani.

— Şi cine e tânărul nostru?

— Mă cheamă Corythus, a spus băiatul, roşind puternic. Am... am... am un mesaj pentru tine... Eu...

— Ce-ar fi să te aşezi şi să bei ceva? a întrebat Elena, arătându-i un scaun şi făcându-i semn Aethrei, care i-a turnat vin. Adună-ţi gândurile şi spune-mi ce mesaj ai când simţi că poţi. E cumplit de cald în camera asta, nu?

Tânărul s-a aşezat şi a băut recunoscător din cupa întinsă. Şi-a ridicat neliniştit privirile spre Aethra, iar Elena, simţindu-i stânjeneala, i-a făcut semn să iasă cu o mişcare uşoară din cap.

— Aşa, a spus ea, acum am rămas singuri, aşa că poţi să-mi transmiţi mesajul.

— Trebuie să-l vezi, a zis Corythus, dându-i un pacheţel înfăşurat în scoarţă de mesteacăn.

Întrucâtva surprinsă, Elena a deschis pachetul şi a privit ţintă câteva clipe darurile dinăuntru.

— Sunt de la Oenone?

Corythus a încuviinţat din cap.

— Eşti fiul ei şi al lui Paris?

Băiatul a dat încă o dată din cap şi şi-a plecat sfios privirile.

În mintea Elenei şi-au făcut loc imagini din ultimii zece ani. S-a întors cu gândul la viaţa ei din Sparta, alături de Menelau, înainte să apară Paris. Ce nebunie pusese stăpânire pe ea? Chiar fusese atrasă de Paris sau fusese mâna Afroditei, care o convinsese să-şi lase în urmă casa, părinţii şi în primul rând fetiţa cea frumoasă? Acum Hermione trebuia să aibă cam treisprezece ani. Învăţase oare să-şi urască mama, care o părăsise? Lacrimi fierbinţi i-au curs pe obraji Elenei, în timp ce se gândea la tot ce lăsase în urmă şi la tot ce pricinuise. Toate miile de morţi. Auzea chiar şi acum strigătele muribunzilor şi zăngănitul armelor jos pe câmpie. Atât de mulţi bărbaţi viteji ucişi, atâtea femei cumsecade rămase văduve. Atât de mulţi părinţi îndureraţi şi copii orfani. Toate din cauza ei. Dacă n-ar fi fost ea, Hector ar fi fost în viaţă, Andromaca ar fi avut un soţ, iar Astianax, un tată. Şi pentru ce? Totul pentru un mincinos mândru şi escroc ca Paris. Nu numai că-i distrusese viaţa şi pe ale tuturor spartanilor pe care o silise să-i părăsească, dar îşi trădase prima soţie, pe Oenone, şi pe acest fiu al ei, pe acest biet băiat stângaci, care stătea în faţa ei cu un nod în gât. Tot ce făcuse Paris făcuse şi ea. Era blestemată. Era moartea...

În grozăvia suferinţei şi durerii ei, Elena a leşinat şi s-a prăbuşit. Corythus a încercat să strige după ajutor, dar n-a reuşit să scoată un sunet. Neştiind ce altceva să facă, s-a apropiat de ea ca să-i simtă pulsul.

Chiar atunci a intrat pe uşă Paris. Văzând un tânăr care se purta atât de grijuliu cu soţia lui, a fost cuprins de o gelozie oarbă. A scos sabia şi a repezit-o spre băiat, tăindu-i gâtul. Corythus a murit pe loc. Atât de tare se

înfuriase Paris, încât ar fi ucis-o şi pe Elena, dacă privirea nu i-ar fi fost atrasă de scoarţa de mesteacăn de lângă ea. Când i-a înţeles rostul şi şi-a dat seama că tânărul pe care îl răpusese era fiul lui, a fost pustiit de durere şi copleşit de remuşcări.[178]

[178] Am găsit confirmări ale poveştii lui Corythus aşa cum am relatat-o aici doar în Povestea Troiei de Roger Lancelyn Green şi în Cartea a IV-a a poemului Elena din Troia de Andrew Lang, prolificul folclorist din secolul al XIX-lea, care cred că reprezintă sursa de inspiraţie a lui Lancelyn Green, după cum mai cred că varianta lui Lang a fost inspirată de o naraţiune mai cunoscută. Naraţiunea în cauză se găseşte în splendid intitulata Erotica Pathemata („Necazurile iubirii”), scrisă în secolul I î.C. de Partenius din Niceea, şi combină scrierile a doi istorici anteriori ai Troiei: Cephalon din Gergitha – un pseudonim sub care a scris Hegesianax din Alexandria Troada (cca sfârşitul secolului al III-lea – începutul secolului al II-lea î.C.) – şi Hellanicus din Lesbos, în secolul al V-lea. După cum scrie în Erotica Pathemata (în traducerea lui Stephen Gaselee): „Din însoţirea lui Oenone şi Alexandru [adică Paris] s-a ivit pe lume un băiat pe nume Corythus. El a sosit în Troia să-i ajute pe troieni şi acolo i-a căzut dragă Elena. Ea l-a primit cu cea mai mare căldură – căci era nespus de chipeş –, dar tatăl lui a prins de veste ce avea de gând şi l-a răpus”. Nicandru scrie totuşi că nu era fiul lui Oenone, ci al Elenei şi al lui Alexandru, vorbind despre el după cum urmează: „Iată mormântul lui Corythus doborâtul,/Din pântecul Elenei rod, după amară însoţire/Cu soiul mârşav al celui Păstor” („Păstorul” este, bineînţeles, tot Paris.) Totuşi, în varianta lui Lancelyn Green, Elena „citeşte” un mesaj, pe când Lang vorbeşte despre „semne” şi (destul de derutant) „stihuri”... Trebuie să presupun că, dacă Oenone chiar a scris, a făcut-o într-o versiune ionică înrudită pe departe cu scrierea grecilor din Micene, un tip de scriere dispărut înainte de vremea lui Homer, dar care a precedat alfabetul grec posthomeric. Sau poate că mesajul a fost scris în predecesorul scrierii greceşti, respectiv scrierea minoică sau cretană –

Elena n-a vrut să mai aibă de a face cu Paris. Nu i-a mai adresat niciun cuvânt celui pe care îl considera cauza tuturor necazurilor ei, precum şi ale Troiei şi Greciei. Relaţia dintre ei era în fine pe deplin şi irevocabil încheiată.

Pe de altă parte, victoria lui Paris asupra lui Ahile nu i-a adus prea multă glorie. La urma urmelor, săgeata otrăvită fusese călăuzită de Apollo, spuneau oamenii. Oricât de bine ar fi ochit, Paris n-ar fi putut atinge niciodată o ţintă atât de mică precum călcâiul stâng al marelui erou.

Faptul că Paris şi-a ucis fiul a însemnat sfârşitul sprijinului din partea zeilor. Afrodita şi Apollo, cei mai mari protectori ai lui de-a lungul timpului, nu puteau trece cu vederea o crimă de familie atât de odioasă. Zilele lui Paris erau numărate.

Băiatul de aur

Dincolo de zidurile cetăţii, aheii sufereau pierderi cumplite. Machaon, fiul tămăduitorului divin Asclepius, a fost străpuns cu suliţa şi ucis de Eurypylus. Fratele lui,

---

un tip de scriere încă nedescifrat. Scrierea micenianã, Liniarul B, a fost decodificată remarcabil de Michael Ventris şi John Chadwick în anii 1920, la zece ani după moartea lui Lang. Homer nu se referă la citit sau la scris în niciuna dintre epopei şi trebuie să ne scoatem din minte imaginile cu mesageri care poartă înştiinţări, heralzi care citesc de pe pergamente sau scrisori pe care soldaţii le trimit acasă sau le primesc de acasă. Varianta lui Andrew Lang la povestea lui Corythus depinde totuşi de un tip de mesaj, iar eu ştiu la fel de puţin ca voi cum au fost citite acele „semne”. Chiar şi aşa, prefer – la fel ca Lancelyn Green – varianta lui Lang, cu semne, stihuri şi toate cele...

PODALIRIUS, i-a adus corpul în spatele liniilor, unde şi-a pus la treabă toată priceperea în încercarea disperată de a-l învia. Însă nu exista iarbă, alifie sau descântec care să-l poată readuce la viaţă pe Machaon – care salvase atâţia şi-atâţia greci cu mâna lui. Turbat de mânie, Podalirius s-a avântat în luptă. Furia lui şi iscusinţa lui Idomeneu şi Aias l-au obligat pe Eurypylus să se îndepărteze de palisadă, dar, după o învăluire rapidă pe flancuri, Agamemnon şi Menelau au fost despărţiţi unul de altul şi înconjuraţi de trupele mysiene. Prinşi în cursă şi izolaţi în spatele liniilor inamice, fraţii de os regesc ar fi fost capturaţi sau ucişi dacă nu şi-ar fi croit drum Teucer să-i salveze.

Chiar atunci s-au auzit urale entuziaste de pe ţărm. Corabia lui Odiseu şi Diomede se întorsese. Mereu atent la ce trebuia să se vadă, Odiseu îl sfătuise pe Neoptolem să îmbrace armura tatălui său şi să se arate la prova. Nimeni nu poate şti dacă zeitatea care regizase momentul fusese Atena, Iris sau o alta; însă chiar când s-a arătat Neoptolem, o rază strălucitoare a soarelui l-a scăldat printre nori. Bronzul, argintul şi aurul scutului au scânteiat. Primii ahei care l-au văzut au scos un strigăt puternic, care s-a împrăştiat dinspre palisadă spre lupta ce se desfăşura pe câmpie. Soldaţii troieni şi-au ridicat privirile şi au văzut îngroziţi că marele lor duşman renăscuse.

Scuturând vestita suliţă a bunicului Peleu, Neoptolem a scos urletul de luptă al lui Ahile, care făcea să-ţi îngheţe sângele în vine, iar când l-au recunoscut, mirmidonii au răcnit de bucurie şi şi-au lovit scuturile cu săbiile. În funcţie de tabăra din care făceai parte, tărăboiul lor te împietrea de groază sau îţi mergea la inimă.

Neoptolem a sărit de la bordul corabiei ca să-i conducă pe mirmidoni în luptă. Proaspăt însufleţită şi îmbărbătată,

armata aheeană a început să respingă înaintarea troienilor. N-a trecut mult şi Neoptolem a arătat că nu avea doar robusteţea şi graţia lui Ahile, ci era la fel de violent şi de însetat de sânge ca tatăl lui. În timp ce se ferea, se năpustea, sărea, se apleca, ţâşnea, hăcuia, despica, înjunghia, străpungea şi îşi croia drum prin liniile mysiene spre Eurypylus, troienii cădeau pe capete, mulţi dintre ei convinşi că aveau, într-adevăr, de a face cu Ahile renăscut. Când Neoptolem şi Eurypylus s-au aflat în fine faţă-n faţă, au bătut pământul cu picioarele şi şi-au izbit scuturile mari şi rotunde. Neoptolem era mai tânăr şi mai odihnit. Eurypylus, mai puternic şi mai viclean. Lupta din greu de câteva zile, dar n-a şovăit şi n-a făcut niciun pas înapoi. Înfruntarea lungă şi disperată dintre ei s-ar fi putut încheia oricum, dar până la urmă tinereţea şi repeziciunea au avut câştig de cauză. Neoptolem şi-a hărţuit adversarul ca un câine de vânătoare care chinuie un taur, până când, la un moment dat, suliţa lui a nimerit ţinta şi i-a străpuns gâtul bărbatului mai în vârstă.

Când Eurypylus s-a prăbuşit, s-a auzit un geamăt dinspre mysieni. Adulmecând victoria, aheii i-au împins pe troieni chiar până la zidurile cetăţii. Neoptolem s-a repezit ca un uliu lacom asupra celor care nu apucaseră să intre pe porţile ce se închideau.

— Acum! a urlat el. Sus pe ziduri şi răzbunaţi-mi tatăl!

Prinzându-se unul de celălalt şi formând un lanţ ca furnicile de la care îşi luaseră numele, mirmidonii au început să se caţăre pe ziduri. Oamenii speriaţi dintre creneluri – bărbaţi, femei şi copii – aruncau pietroaie, căldări de bronz, vase de piatră: tot ce le cădea în mână.

Dacă nu s-ar fi iscat o ceaţă deasă, care să învăluie cetatea chiar în aceste clipe de cumpănă, grecii ar fi izbutit cu siguranţă să ajungă pe metereze şi să spargă rezistenţa duşmanului. Troienii au urlat la ei, triumfători şi uşuraţi.

— Zeus! Zeus! au răcnit ei, încredinţaţi că însuşi Regele Zeilor, Părintele Cerului şi Strângătorul Norilor intervenise să-i salveze.

De bună-seamă că apariţia ceţii se produsese la timp şi fusese decisivă.

Bombănind şi pradă dezamăgirii, neputând să vadă mai departe de o lungime de braţ, aheii şi-au pus mâinile pe umerii celorlalţi şi şi-au târşâit paşii în şir indian înapoi la corăbii, după ce scăpaseră prilejul.

Săgeţile lui Heracle

Se contura o nouă şi chinuitoare batere a pasului pe loc, iar Agamemnon s-a întors încă o dată nemulţumit spre profetul Calchas.

— Ce-ţi mai spun acum semnele, nedemnele, şarlatan bătrân?

Calchas şi-a arborat zâmbetul blând şi trist.

— Doar un conducător nesăbuit dă vina pe mesageri, iar Regele Bărbaţilor, măreţul rege pe care îl slujesc, n-a fost niciodată nesăbuit.

— Da, mă rog, n-a dat nimeni vina pe tine, Calchas, a spus Agamemnon, scrâşnind din dinţi. Dar ne-ai spus – de nu ştiu câte ori – că prevezi o victorie clară a argolizilor în al zecelea an al campaniei noastre. Nu mai sunt multe săptămâni. Sunt convins că toţi am fi recunoscători dacă ni s-ar da nişte îndrumări.

— Ştiu acum, a zis Calchas, că pentru asigurarea izbânzii avem nevoie de săgeţile lui Heracle.

— Ce?!

— Divinul Heracle i-a încredinţat prietenului său Filoctet arcul magnific, laolaltă cu săgeţile înmuiate în sângele otrăvit al Hidrei.

— Da, da, asta o ştiu toţi copiii, dar cum adică, „avem nevoie” de ele?

— Poate-ţi aduci aminte, mărite rege, că în urmă cu zece ani, când ne-am oprit pe insula Lemnos în drum spre Troia, Filoctet a fost muşcat de picior de un şarpe veninos.

— Sigur că-mi aduc aminte. Şi ce-i cu asta?

— Rana a făcut puroi şi s-a hotărât ca Filoctet să fie lăsat pe insulă ca să nu ne infecteze pe toţi. Stăpâne, zborul cocorilor care s-au ridicat de pe nisipuri aseară mi-a spus limpede că avem nevoie de Filoctet şi de săgeţile acelea. Fără ele nu putem înfrânge Troia.

— Bine, dar poate că între timp amărâtul a murit, nu? Singur pe insulă şi cu o asemenea rană...

— Zeii l-au cruţat. Am văzut că încă e în viaţă.

Agamemnon a scos oftatul adânc al cuiva pus prea des la încercare de importanţa funcţiei, parşivenia sorţii şi incompetenţa nesfârşită a supuşilor.

— Bun. În regulă. Aşa să fie.

S-a întors să-şi privească oamenii.

— Odiseu, tu eşti cel care ne-a convins să-l lăsăm pe insulă. Pleacă spre Lemnos cu Diomede şi aduceţi-mi-l. De ce mai stai în faţa mea? Pleacă!

Pe insula Lemnos, Odiseu şi Diomede l-au găsit pe Filoctet pradă în continuare unor chinuri neîntrerupte, din cauza rănii care nu se vindeca. Trăise toţi aceşti ani într-o vizuină pe care şi-o încropise singur. Era plină de penele şi oasele păsărilor pe care le vânase cu săgeţile. La vederea lui Odiseu, cel din pricina căruia fusese părăsit, a dus arcul la ochi. Braţele descărnate îi tremurau când l-a luat la ţintă.

— Hai, a spus Odiseu. Trage. Sunt convins c-o merit. Am pus cauza noastră mai presus de tine. Am crezut că n-o să ne mai fii de folos. Te-am lăsat să putrezeşti aici. Acum ne dăm seama că avem totuşi nevoie de tine, iar eu am venit să-ţi cerşesc iertare şi ajutor. Dar de ce m-ai ierta? Mai bine să murim aici cu toţii. De ce să alegem gloria şi faima din Troia, când moartea ne aşteaptă orice-am face? Putem la fel de bine să-nchidem ochii în cocina asta împuţită, în loc de câmpul de luptă. Într-un caz o să trăim veşnic în posteritate – prin statui, cântece şi poveşti –, în celălalt o să fim uitaţi. Şi ce dacă? Posteritatea ce-a făcut pentru noi?

— Naiba să te ia, Odiseu, a icnit Filoctet. Dac-o să murim aici împreună, probabil că o să fiu blestemat să-mi petrec

viaţa de apoi auzindu-te cum îmi trăncăneşti întruna la ureche.

— O, da, poţi să fii sigur că duhul lui n-o să tacă deloc, a întărit Diomede. O să fie mai rău decât chinurile lui Sisif şi Tantal la un loc. E mult mai bine să vii cu noi.

De îndată ce corabia lor neagră şi-a lăsat ancora de piatră pe capul de pod al aheilor, Filoctet a fost luat pe braţe şi dus în cortul lui Podalirius, care a fost încântat să facă ceva care să-i abată gândurile de la moartea fratelui său Machaon. El a aplicat o alifie pe piciorul care supura. În clipa când a atins rana, preparatul a făcut spumă şi a clipocit. Filoctet a scos un ţipăt şi a leşinat. Când şi-a venit în fire, piciorul îi era zdravăn, iar durerea dispăruse.[179]

Agamemnon l-a pus imediat la treabă pe Filoctet. Săgeţile lui otrăvite au doborât zeci de troieni obişnuiţi, însă a existat un trofeu care a însemnat mai mult decât toţi ceilalţi luptători la un loc.

O siluetă semeaţă într-o armură strălucitoare se aventurase dincoace de zidurile cetăţii şi ucidea greci cu o indiferenţă nebunească pentru propria sa siguranţă. Filoctet a ochit. Săgeata lui a zburat spre războinicul troian, care s-a răsucit într-o parte. Vârful săgeţii i-a zgâriat gâtul. Războinicul şi-a scos coiful şi şi-a dus mâna la zgârietura care îl ustura. Aproape niciun strop de sânge. Nimic grav.

---

[179] În tragedia Filoctet a lui Sofocle, Odiseu îl ia pe Neoptolem cu el pe insula Lemnos (Diomede nu e de faţă) şi pune la cale un minunat joc al tertipurilor şi al păcălelii. Filoctet refuză să vină în ajutorul armatei greceşti, însă în cele din urmă Heracle îşi face apariţia pe scenă ca un deus ex machina, dezvăluindu-i lui Filoctet că în Troia îl aşteaptă vindecarea şi o victorie eroică.

— Paris! a strigat Diomede, punându-i mâna pe umăr lui Filoctet. L-ai nimerit pe Paris!

Silueta în armura strălucitoare era, într-adevăr, Paris. De dimineaţă el arsese trupul fără viaţă al fiului său Corythus, băiatul pe care îl ucisese într-o criză de gelozie deplasată. Remuşcările, amărăciunea şi mânia îi insuflaseră un curaj măreţ şi sălbatic. Chiar şi acum a nesocotit zgârietura săgeţii şi s-a aruncat la loc în luptă. Numai că pielea de pe gât a început să-l usture neplăcut. S-a clătinat, în timp ce sudoarea îi năpădea fruntea, iar sângele îi zvâcnea în urechi. Câteva braţe binevoitoare l-au luat pe sus şi l-au dus la Poarta Scaeană, trecând chiar pe lângă locul unde Ahile sfârşise doborât tot de o săgeată. Când a fost întins pe un pat dinăuntrul palatului, se simţea de parcă tot trupul îi fusese cuprins de flăcări.

Febra îl mistuia, iar Paris, pradă chinurilor înfiorătoare, a chemat-o pe Elena. Aceasta n-a vrut să vină. Apoi a cerut să fie dus pe Muntele Ida.

— Oenone... soţia mea... doar ea poate să mă vindece. Duceţi-mă la ea.

Oenone l-a văzut zvârcolindu-se pe targă, însă inima i se oţelise în ce-l privea.

— M-ai trădat şi ne-ai ucis băiatul, a spus ea. Nu meriţi să trăieşti şi n-o să mişc un deget să te scap.

Paris a fost dus înapoi la Troia. După alte trei zile de urlete şi delir, sufletul lui nefericit i-a părăsit în cele din urmă trupul torturat.

Grecii au sărbătorit şi puţini au fost troienii care au jelit. Priam şi Hecuba au condus procesiunea funerară. Cei mai mari fraţi ai lui Paris rămaşi în viaţă, Deifob şi Helenus, au aşezat îndatoritor câteva bogăţii, nu multe, pe rug. Casandra a bocit. Elena a rămas în apartamentele ei din palat. Bătrânul păstor Agelaus a venit să-şi ia adio de la bebeluşul pe care, crezându-l mort, îl lăsase pe Muntele Ida, de la copilaşul pe care îl numise şi-l crescuse ca pe fiul lui, de la băiatul fericit care fusese iubit de toţi oamenii de pe munte, de la Paris cel tânăr şi zâmbitor, atât de mulţumit de traiul de pe pantele înverzite şi de căsătoria binecuvântată cu frumoasa Oenone. Acel Paris bun şi deschis fusese înlocuit de un om dur şi răsfăţat, josnic şi fără strălucire. Afrodita, Elena, rangul, comorile şi lăudăroşenia îi suciseră minţile şi-i înăcriseră inima. Iar acum, acest sfârşit jalnic. Dacă ursoaica l-ar fi mâncat atunci pe puiul de om pe care îl găsise pe munte în loc să aibă grijă de el, cât de diferit ar fi arătat lumea acum.

Însă chiar când flăcările împresurau trupul fără viaţă al lui Paris, Oenone şi-a făcut loc prin micul grup de oameni care jeleau şi s-a aruncat pe rug, ca să ardă odată cu el. Oricât de găunos, nesăbuit şi mândru fusese Paris, îl iubise din tot sufletul.

Moartea lui însemna, bineînţeles, că Elena avea acum tot dreptul să fie eliberată şi trimisă înapoi în Sparta, cu toate bogăţiile care o însoţiseră, punând astfel capăt războiului. Numai că Deifob şi Helenus căzuseră cu totul în mrejele frumuseţii ei şi nici n-au vrut să audă de plecarea ei. S-a decis ca Elena să se mărite cu unul dintre ei. Ea, desigur, n-a avut niciun cuvânt de spus. Deifob a câştigat fiindcă era mai mare, iar Helenus, supărat şi jignit, a şters-o din Troia şi s-a îndreptat spre Muntele Ida, ca să-şi vindece mândria rănită.

În fruntea mai multor ahei plecaţi să vâneze oi şi vite, Odiseu l-a găsit pe Helenus şi l-a adus în tabăra lui Agamemnon. Duşmănia faţă de Deifob l-a făcut să le spună cu dragă inimă grecilor tot ce ştia.

— Dacă vreţi cu adevărat să le frângeţi inima troienilor, a spus el, trebuie să vă strecuraţi în cetate – există o intrare secretă, pe care pot să v-o descriu. Unul sau doi oameni pot trece pe-acolo fără probleme, câtă vreme par inofensivi. Trebuie să intre în templul Atenei şi să fure idolul de lemn căruia îi spunem Palladium. Norocul Troiei. A căzut din ceruri la picioarele stră-străbunicului meu. Atâta timp cât Palladiumul rămâne între zidurile cetăţii, Troia n-are cum să cadă.

Agamemnon s-a uitat la Odiseu, care a dat din umeri cu falsă resemnare.

— Hai, Diomede, a spus el. Se pare că iar e nevoie de noi.

Norocul Troiei

În aceeaşi noapte, îmbrăcaţi cu mantale zdrenţăroase şi cu glugi pe cap, Odiseu şi Diomede au străbătut câmpia şi s-au îndreptat spre partea din spate a cetăţii. Urmând indicaţiile lui Helenus, au găsit uşa secretă şi – după ce şi-au ascuns săbiile în încâlceala de buruieni şi iarbă înaltă de la baza zidului exterior – s-au furişat înăuntru şi au parcurs străduţele întunecoase. Datorită veşmintelor de cerşetori, nimeni nu i-a deranjat, în afara unui grup de copii care au aruncat cu pietre după ei.

— Puţiţi!

Odiseu insistase să-şi dea cu bălegar de cal pe haine „pentru o duhoare de cerşetor adevărat”.

Lui Diomede i-au zburat din minte îndrumările grijulii ale lui Helenus de îndată ce au intrat în păienjenişul labirintic de alei şi pasaje umede şi reci. Spera că Odiseu nu era la fel de buimac.

— Unde suntem?

— Ar trebui să fim mai mult sau mai puţin în spatele palatului.

— Ar trebui? Mai mult sau mai puţin?

— Câtă vreme avem luna deasupra şi la dreapta, suntem...

— Sst! Vine cineva!

Diomede l-a tras pe Odiseu în pragul unei uşi, în timp ce se apropia silueta unei femei. Pe când mergea, luna a luminat-o preţ de o clipă. A fost de-ajuns. Odiseu i-a ieşit în cale. Femeia s-a oprit şi a făcut ochii mari.

— Odiseu? Pe toţi zeii, Odiseu?

— Frumoasă seară, Elena.

Diomede a ieşit la rândul lui şi s-a holbat la Elena, cu gura căscată de uimire. Femeia i-a întors privirea, la fel de surprinsă.

— Şi Diomede? Asta e? A venit vremea?

S-a uitat în jur.

— A intrat toată armata aheeană în cetate? E şi soţul meu? E şi Menelau aici?

Odiseu a dus un deget la buze şi a tras-o în întuneric. Câţiva soldaţi beţi au trecut pe lângă ei, cântând în gura mare.

— Doar noi, a şoptit Odiseu. Am venit să furăm Palladiumul.

— Numai că ne-am rătăcit, a spus Diomede.

— Vrei să ne jucăm de-a Ariadna şi Tezeu, a întrebat Odiseu, şi să-mi arăţi cum ieşim din labirint?

Elena avea un simţ al umorului pe care nu şi l-a mai putut stăpâni, aşa că a izbucnit în râs.

— Palladiumul? Asta a ajuns să însemne marele război al lui Agamemnon?

— Nu-i de glumă, a spus Diomede. Helenus ne-a zis că, fără Palladium, Troia o să fie sortită pieirii.

— Mă rog, cu siguranţă că ei asta cred, a spus Elena. O să vă ajut. Pe aici.

I-a dus pe după colţuri de stradă, prin curţi şi pe poduri şubrede din lemn, până când au ajuns într-o piaţă mare, unde, pe una dintre laturi, o scară maiestuoasă din marmură urca până la o faţadă colorată, cu coloane pictate.

— Templul Atenei, a şoptit Elena. Palladiumul e înăuntru.

Odiseu şi Diomede au intrat în templu, iar Elena a stat de pază afară. Era linişte peste tot în jur. Nu trecea nimeni. Întâlnirea cu doi prieteni atât de buni din viaţa ei de altădată fusese un şoc extraordinar pentru Elena. Atât de brusc, cu totul din senin. Era ca un vis. Însă un vis care o trezise dintr-o realitate mult mai amăgitoare. Orice urmă de influenţă pe care o va fi avut Afrodita asupra ei se destrămase. Deifob o revolta, iar Troia nu însemna nimic pentru ea. Nu avea resentimente faţă de Priam şi Hecuba, dar acum era cât se poate de sigură că nu voia nimic altceva decât să se întoarcă pe mare în Sparta cu Menelau. Dacă era dispus s-o primească înapoi.

Odiseu şi Diomede au ieşit din templu. Diomede îşi scosese mantaua şi o folosise să învelească Palladiumul.

— E atât de mic, a spus el, vârându-şi legătura sub braţ, şi atât de grosolan cioplit.

— Ştiu, a zis Elena. Ca toate obiectele sacre şi cu adevărat preţioase, e foarte simplu. Doar ce pângăreşte e frumos.

Odiseu s-a uitat la Elena. Nu-i scăpase reproşul amar pe care şi-l făcuse odată cu ultimele cuvinte.

— Atrizii o să fie din cale-afară de bucuroşi când o să audă cum ne-ai ajutat la povestea asta, a spus el.

— Menelau e supărat pe mine?

— Normal că nu. Fii pe pace. O să se termine în curând.

— Spune-i cât sunt de nefericită. Sunt nefericită cu Deifob, care e un porc, dar am fost nefericită şi cu Paris. Să-i spui neapărat.

Odiseu i-a strâns mâna.

— Ştie. Aşa, cum mama naibii ne-ntoarcem la uşa aia secretă?

— Dar vin cu voi! a spus Elena. Aşteptaţi să-mi iau copilul, pe Nicostratus. Venim cu voi până-n tabăra grecilor şi-n felul ăsta o să se termine totul!

Odiseu şi Diomede s-au uitat unul la celălalt. Putea oare să fie atât de simplu? Şi-au imaginat feţele lui Agamemnon şi Menelau când aveau să se întoarcă la palisadă cu cel mai important trofeu dintre toate. Chiar atunci s-a auzit o voce.

— Prinţesă Elena!

S-au întors. Câteva gărzi ale palatului se apropiau. Comandantul gărzii a înaintat grăbit şi a făcut o plecăciune.

— Prinţul Deifob ne-a trimis să te căutăm, domniţă. Cine sunt oamenii ăştia? Cum au îndrăznit să-ţi ţină calea?

— Atena e binevoitoare cu cei care sunt binevoitori cu cerşetorii, a spus Elena. Şi-acum, valea – plecaţi de unde-aţi venit, a continuat ea spre Odiseu şi Diomede, ridicând mâna şi arătând spre una dintre cele cinci străduţe care porneau din piaţa templului.

Odiseu şi Diomede s-au înclinat până la pământ şi s-au îndepărtat de ea, murmurându-şi mulţumirile.

— Şi căutaţi un jgheab unde să vă spălaţi! a strigat Elena după ei. Duhniţi ca nişte greci.

Cei doi au alergat până la capătul străduţei. Odiseu s-a uitat în sus şi în jur, şi-a găsit reperele şi nu după multă vreme au ieşit amândoi pe uşa secretă şi şi-au căutat săbiile prin iarbă şi printre buruieni.

Pe când făceau cale întoarsă spre tabăra grecilor, şi-a făcut apariţia magia întunecată a Palladiumului – sau poate magia întunecată a ambiţiei necinstite a lui Odiseu. La câţiva paşi în spatele lui Diomede, el s-a gândit că i-ar fi mult mai bine dacă s-ar întoarce singur în cortul lui Agamemnon. S-a imaginat punând relaxat Palladiumul pe masa de campanie a Regelui Bărbaţilor. „Da, au ieşit din cetate şi ne-au vânat. L-au ajuns pe Diomede în spatele meu şi au fugit cu Palladiumul. M-am luat după ei, i-am omorât şi am recuperat obiectul. A, nu, n-a fost mare lucru. Dar tare aş fi vrut să-l pot salva pe bietul Diomede. A fost un om cumsecade şi un prieten bun.”

Una peste alta, un plan fără cusur.

Odiseu a tras aer în piept, a înghiţit şi s-a apropiat de Diomede, cu sabia ridicată. Cu coada ochiului, Diomede a văzut lama lucind în lumina lunii. S-a întors la timp să se ferească de lovitura ticăloasă.

Vraja s-a rupt, iar Odiseu a căzut în genunchi.

— Te credeam prieten, a spus Diomede.

— De la chestia aia! a zis Odiseu, arătând spre obiectul de sub braţul lui Diomede. E blestemată.

Diomede a încuviinţat mormăind, dar a avut grijă să meargă în spatele lui Odiseu şi să-l ţină la respect cu vârful sabiei pe tot restul drumului, până când au ajuns la

liniile grecilor.[180] Odiseu a avut, bineînţeles, inteligenţa să vorbească primul la sosire. El a povestit imediat cum a încercat să-l atace pe Diomede. A spus totul consternat, cu o voce uimită, îngrozită, vrând să arate puterea teribilă a Palladiumului. S-a decis pe loc ca, în loc să păstreze un asemenea obiect de rău augur, să-l ducă la altarul Atenei care se găsea la poalele Muntelui Ida, unde putea fi lăsat cineva de pază ca să-i împiedice pe troieni să-l revendice.

— Ne ajunge că obiectul ăsta afurisit a fost scos din cetate, a spus Agamemnon, întorcându-se spre Calchas. Fiindcă acum victoria ne e garantată. Nu aşa stau lucrurile, Calchas?

Calchas a ridicat din umeri cu un zâmbet dulce.

— Aşa e scris, stăpâne. Aşa e scris.

— Uneori, a spus Odiseu, care ştia că mai avea de tras până să le recâştige încrederea celor din jur, uneori ce scriu zeii trebuie să rescrie omul.

— Adică? a întrebat Agamemnon.

— Adică mi-a venit o idee, a răspuns Odiseu. Şi chiar dacă o spun eu însumi, e foarte bună. Atât de bună, încât bănuiesc că Atena însăşi m-a făcut s-o am.

---

[180] Diomede ştia cât de preţios era Odiseu pentru forţele aheene, cu toată înclinaţia lui de a fi duplicitar şi trădător. În Atena istorică şi, de fapt, în toată lumea grecilor, secole la rând, formula „alegerea lui Diomede” sau „o necesitate diomediană” a fost folosită pentru descrierea unei situaţii în care cineva e obligat să facă un lucru pe care altminteri nu l-ar face doar pentru că e pentru binele comun – de exemplu, Diomede cruţându-l pe Odiseu şi înfrânându-şi dorinţa firească să se răzbune de dragul cauzei generale a grecilor.

Feriţi-vă de greci...

Zorii

În fiecare dimineaţă, când Eos, sora soarelui Helios şi a lunii Selene, dă în lături porţile din perle ale palatului de la răsărit, se roagă ca această nouă dimineaţă să aducă izbânda Troiei. Titonus, soţul ei şi fratele lui Priam, fusese prinţ al cetăţii. Chiar aici, pe nisipurile unde trăseseră corăbiile negre ale forţei invadatoare aheene cu zece ani în urmă, ea şi acel muritor de o frumuseţe orbitoare se plimbaseră în primele zile de iubire. Memnon, fiul lor, murise vitejeşte în lupta pentru cauza troienilor, răpus de Ahile cel crud nu departe de linia ţărmului. Eos îi urăşte pe greci şi ar vrea să le refuze superbele străluciri de mărgean şi de culoarea piersicii, pe care îi stă scris în destin să le reverse peste nemernici şi virtuoşi deopotrivă.

În fiecare dimineaţă, gărzile cu priviri înceţoşate de pe meterezele Troiei sunt schimbate cu soldaţi odihniţi. În fiecare dimineaţă, noul comandant al gărzii îl întreabă pe cel care iese din schimb dacă s-a întâmplat ceva notabil peste noapte.

În fiecare dimineaţă, răspunsul a fost acelaşi.

Până în dimineaţa asta.

Dimineaţa asta, printre toate celelalte, e altfel.

Eos încă nu şi-a terminat treaba, iar lumea e tot în întuneric, când santinelele care urmează să intre de gardă ajung sus pe zidurile cetăţii. Soldaţii se miră când văd întregul schimb de noapte înghesuindu-se la marginea parapetelor, cu privirile îmbrăţişând câmpia.

— Ce e? Ce vedeţi?

— Nimic! vine răspunsul.

— Nimic?

— Chiar nimic. Nimic.

— E încă întuneric.

— Am văzut focuri mai devreme. Focuri uriaşe, dar s-au stins.

Lumina începe să se împrăştie pe cer şi contururile nedesluşite se văd tot mai bine. Uitatul ţintă într-un loc şi încercarea de a vedea ce e cu formele ce se ivesc treptat nu fac bine ochiului. Însă fiecare minut aduce un strop de limpezime.

— De ce nu văd contururile corăbiilor?

— Ce e chestia aia mare?

— Nu era acolo.

Departe spre răsărit, porţile zorilor sunt date în lături şi razele slabe inundă acum cerul deasupra cetăţii. Încet, atât de încet, încât ai spune că-şi bate joc cineva de simţurile oamenilor, se dezvăluie un adevăr uimitor.

Comandantul gărzii de noapte se repede la marele clopot de aramă şi împinge limba de lemn ca să dea alarma.

Cetăţenii Troiei sunt la fel de bine pregătiţi ca soldaţii. Când aud dangătul marelui clopot, oamenii încep să se strângă la punctele de întâlnire ştiute. Nimeni nu ţipă, nimeni nu se agită şi nu se sperie ca un cal neliniştit, nimeni nu rămâne stană de piatră. Hector, care a stabilit procedurile şi i-a pregătit pe oameni cu mult timp în urmă, ar fi fost mândru să-i vadă acum cât de calmi şi de organizaţi sunt în clipa asta, la primul dangăt al clopotului.

Deifob şi Casandra sunt primii membri ai casei regale care ajung pe metereze. Priam însuşi soseşte puţin mai târziu, ciufulit şi cu răsuflarea tăiată. Soldaţii de gardă încă se uită în zare şi trebuie să fie aduşi la ordine de maeştrii de ceremonii şi de heralzii care însoţesc familia regală.

— Ce e? întreabă Priam. Un atac? Incendiu? Scări?

— Vino să vezi, tată! strigă Deifob.

Priam e ajutat să ajungă în punctul cel mai de sus.

Sub el se întinde câmpia Iliumului. Cei zece ani de război au săpat gropi şi adâncituri şi au distrus porţiuni întinse din pământul mănos de pe vremuri. Priam îşi ridică ochii. Uite şi râul Scamander sclipind în soarele dimineţii, iar dincolo de el...

Priam clipeşte des, nevenindu-i să creadă, şi se uită din nou.

Nu mai e nimic.

Îngrăditura grecilor a fost demontată.

Întreaga tabără, colibele, corturile, palisadele şi toate celelalte, arse.

Vede conturul straniu şi masiv al unui obiect, dar nu-şi dă seama ce e.

Însă corăbiile inamice au plecat, până la una.

Priam s-a obişnuit atât de mult cu imaginea lor tivind plaja, încât lipsa lor arată ca o rană, ca o cicatrice oribilă. Linia ţărmului e goală şi expusă fără ele.

Priam se uită mai departe, pradă uimirii şi a încă unui sentiment nedefinit. Să fie oare teamă? Îşi dă seama că simte o fărâmă de speranţă. Să îndrăznească să spere? Simplul gând la speranţă îl umple de frică. A văzut şi a suferit prea mult ca să se mai încreadă în speranţă.

Se întoarce spre Deifob.

— S-au... Unde sunt...?

Deifob zâmbeşte larg şi chiar îndrăzneşte să-l bată pe umăr pe rege.

— Au plecat acasă, tată! Grecii au plecat acasă!

Începe să danseze în jurul bătrânului buimac.

Priam îşi împinge fiul şi se uită din nou spre câmpie. Se întoarce spre Antenor, sfetnicul şi prietenul lui.

— Ce-i aia? Acolo, forma aia care se profilează lângă ţărm, deasupra dărâmăturilor? Ochii mei nu bat pân-acolo. Ce poate să fie?

Casandra se apropie şi trage de veşmintele tatălui ei, strigând în gura mare:

— E moartea! Moartea!

Antenor îl cheamă pe comandantul gărzii.

— Trimite câţiva oameni la tabăra aheilor. Spune-le să caute atent şi să ne spună ce-i acolo.

Priam vorbeşte grupului de oameni strânşi pe parapete să admire împreună priveliştea.

— E foarte frig aici, le spune el. Cred că n-ar fi rău să coborâm şi să luăm micul dejun până primim alte veşti, nu?

La micul dejun Priam manifestă un calm aparent. Îi spune Hecubei că nu-i vine să creadă că e treaz.

— E cu putinţă? După atâţia ani? Să fi plecat, pur şi simplu?

— Pentru asta ne-am rugat, iubirea mea, spune Hecuba. Poate că zeii ne-au ascultat în cele din urmă.

— De ce acum?

— De ce nu acum? Zeii ştiu ce i-a făcut războiul ăsta Troiei. Ce ne-a făcut nouă. Eşti un om bun, Priam. Unii oameni răi au dus vieţi mai fericite şi n-au fost siliţi să-şi îngroape atâţia fii. O asemenea nedreptate e o jignire pentru tot şi pentru toate. Zeilor le-a trebuit mult timp până să încline balanţa războiului în favoarea noastră, dar chiar meritǎm să fie aşa.

Chiar atunci gălăgia din pasajul de afară anunţă întoarcerea iscoadelor. Comandantul gărzii izbucneşte.

— Maiestate, au plecat! Au plecat de-adevăratelea. N-a rămas picior de grec. Deşi, sire, nu, nu e chiar aşa. Mai e... am dat peste...

— Vino-ţi în fire, tinere, şi spune-ne ce-ai găsit în tabăra aheilor, îl îndeamnă Priam.

— Tabăra aheilor nu mai e o tabără. Deloc. E săpată, arsă, părăsită. Am găsit totuşi un bărbat acolo. Am lăsat un om din gardă cu el fiindcă pe lângă bărbatul ăsta, am mai găsit...

Comandantul gărzii se întrerupe, incapabil să-şi stăpânească surâsul larg.

— Sire, n-o să ghiceşti niciodată ce-am găsit.

— Nu te juca cu regele tău. Spune-odată, omule! se răsteşte Deifob. Spune pe şleau ce-ai găsit.

— Pe şleau, înălţimea ta, spune comandantul gărzii, prea însufleţit ca să se potolească la auzul răţoielii lui Deifob, am găsit... un cal.

— Păi, nu mi se pare nimic ciudat aici, spune Hecuba.

— Nu, nu! insistă comandantul gărzii, neputând să-şi şteargă zâmbetul de pe faţă. Ăsta e un cal cum n-aţi mai văzut niciodată. Un cal – arată spre tavan – înalt cât să ajungă la acoperişul ăsta. Un cal făcut din lemn!

Planul...

Când Odiseu şi-a prezentat ideea în amănunt, câţiva dintre apropiaţii lui Agamemnon – printre care cei mai importanţi au fost Neoptolem şi Filoctet – au încercat să-i închidă gura.

— N-o să meargă.

— O să-i dea foc din prima.

— N-ar păcăli nici măcar un copil.

— Treizeci de bărbaţi? Şi unul dintre ei o să fii tu, nu?

— Nu prea cred!

— De departe cea mai proastă...

— ... nebunească... nesăbuită... sinucigaşă...

Agamemnon şi-a ridicat sceptrul şi s-a lăsat tăcerea.

— Asta ţi-a spus Atena?

— Amănunt cu amănunt, a răspuns Odiseu. Am fost la fel de uimit ca voi toţi. Dar mi-a promis că o să meargă.

S-a întors spre ceilalţi.

— Şi, da, cu siguranţă o să fiu unul dintre cei treizeci dinăuntru. N-am chef să rămân în istorie drept unul dintre laşii care n-au crezut. Unul dintre trădătorii care s-au pus de-a curmezişul singurului plan ce ne poate aduce victoria. O să fiu unul dintre cei treizeci pe care faima n-o să-i lase singuri niciodată. Şi mă aştept să fie bătaie pe locuri.

Forţa şi puterea de convingere a cuvintelor lui au avut efect.

— Am venit aici să mă bat cu duşmanul, nu să mă ghemuiesc în burta unei capcane de lemn numai bună de incendiat, a spus Neoptolem.

— Înţeleg de ce tu şi Filoctet, care aţi luptat doar câteva săptămâni, credeţi în continuare că forţa armelor e singura soluţie, a spus Odiseu. Numai că noi, ceilalţi, ne-am săturat de luptă şi suntem gata să încercăm şiretenia în locul omorului. Minte în loc de ghioagă, pricepi? Îndrăzneală şi isteţime în loc de măcel şi sânge.

Un murmur hotărât de încuviinţare i-a redus la tăcere pe sceptici.

— Cum o să facem chestia asta? a întrebat Menelau.

— Îl propun pe EPEIUS, a spus Odiseu. El a construit îngrăditura. Aşa cum ştim cu toţii, cele mai bune şi mai solide colibe şi construcţii din tabără sunt proiectate de el. Acasă în Phocis, a supravegheat construirea templelor, a corăbiilor şi a câtorva oraşe cu totul.

A fost chemat Epeius. Nu era cel mai îndrăgit dintre războinicii ahei. Mulţi observaseră că nu era niciodată de găsit în prima linie când era pericolul mai mare. Totuşi, putea să lupte unu contra unu la fel de bine ca toţi ceilalţi. Îl învinsese pe Euryalus, însoţitorul lui Diomede, în meciul de box care făcuse parte din jocurile funerare ţinute în cinstea lui Patrocle. Iar la cele organizate nu mult după aceea, în onoarea lui Ahile, nici măcar ACAMAS – fiul

măreţului Tezeu, fondatorul luptelor libere[181] – nu izbutise să-l învingă. Dacă l-a surprins faptul că fusese chemat la această întrunire a tuturor marilor conducători ai forţei expediţionare aheene, a avut grijă să n-o arate.

Odiseu a vorbit zece minute, iar Epeius a încuviinţat din cap în timp ce asculta.

— Ingenios, a murmurat el după ce Odiseu a terminat. Un cal de lemn, zici? N-ar fi mai bun un elefant?

La asta s-au auzit câteva râsete. A râs imediat şi Odiseu.

— Cum să zic, treizeci de oameni... a spus Epeius. O să trebuiască să respire totuşi.

— Treizeci e numărul cel mai mic ca să fim siguri de reuşită. Poţi s-o faci, Epeius.

— La început o să trebuiască să ridic un zid înalt, ca să ascund ce facem aici de ochii şi de iscoadele troienilor.

— M-am gândit la asta. Ar fi bine să fie un gard simplu de lemn. Să pară un fel de continuare a îngrăditurii. Suficient de înalt ca să ascundă ce faci, normal, numai că un zid înalt ar trezi bănuieli.

Epeius a dat din cap.

— În regulă, a spus el. Ar fi bine să mă pun pe treabă. Înainte de orice, o să trebuiască să mergem pe versantul vestic al Muntelui Ida ca să doborâm nişte pini şi să

[181] Vezi Eroii, p. 408, pentru mai multe informaţii despre Tezeu şi despre cum a născocit aşa-numitul pankration.

aducem buştenii aici. O să am nevoie de catâri şi de oameni. Pot să aleg pe oricine vreau să lucreze cu mine?

Agamemnon a făcut un semn cu mâna.

— Ia pe oricine şi orice vrei.

După ce Epeius şi Odiseu au plecat, Agamemnon s-a întors spre Calchas.

— Facem ce trebuie? Mă gândesc că e un risc enorm.

— Ideea e îndrăzneaţă, sire, a fost de acord Calchas, dar are ceva care se leagă de un lucru ciudat care mi-a atras privirile înainte să se însereze. Am văzut un şoim repezindu-se asupra unei porumbiţe. Îngrozită, porumbiţa a zburat şi s-a ascuns într-o crăpătură dintre două stânci. M-am uitat multă vreme la şoimul nemulţumit, care a dat ocol stâncii, prea mare ca să încapă în crăpătură. Rotirea asta mi-a evocat armatele noastre care au tot dat târcoale Troiei fără rezultat. Însă pe urmă şoimul s-a oprit şi s-a ascuns într-o tufă din faţa crăpăturii. A aşteptat acolo, nevăzut şi fără să scoată un sunet. După aceea am văzut porumbiţa cum scoate capul, se uită în jur şi pleacă în zbor. Şoimul a ţâşnit imediat din tufă şi s-a aruncat asupra ei. Mi-am dat seama imediat ce-mi spunea povestea asta. Troia n-o să cadă din pricina repeziciunii şi a forţei, ci din pricina vicleniei, stăpâne. Şi chiar a doua zi dimineaţă vine Odiseu şi ne vorbeşte de strategia lui...

Şi-a ridicat palmele, ca pentru a-şi exprima uimirea faţă de misterioasele căi, de nepătruns, ale zeilor, ale Parcelor şi ale destinului.

— Hm, a făcut Agamemnon, dându-şi ochii peste cap, la fel ca Menelau.

Epeius se agita, se învârtea şi scăpăra la fel ca Hefaistos în timp ce muncea. Se împrăştiase vorba prin tabără că folosea giuvaiere şi metale preţioase pentru detaliile marii lui creaturi de lemn.

— Din prada noastră împărţită! au bombănit câţiva furioşi.

În general, proiectul provoca emoţie şi se bucura de sprijin. Totuşi, oamenii voiau să-l vadă mai bine. Eşafodajul pe care îl ridicase Epeius ca să uşureze construirea calului era la fel de eficient ca paravan pentru ochii grecilor cum fusese marea palisadă de lemn din jurul întregii alcătuiri pentru cei ai troienilor. Auzeau fierăstraiele şi ciocanele, dar nu vedeau nimic din ce se înălţa.

Între timp, Odiseu lămurea punctele mai subtile ale planului pentru Agamemnon şi ceilalţi mari comandanţi.

— Dacă strângem tot şi abandonăm tabăra, fără să lăsăm nimic altceva în afară de calul pe care să-l găsească troienii, o să intre la bănuieli, a spus el.

— Dar am crezut că tocmai asta era figura. Să plecăm cu totul, nu? a întrebat Aias.

— Da, dar trebuie să lăsăm pe cineva care să le explice rostul calului. Să-i convingă pe troieni că pot să-l ducă în cetate în deplină siguranţă.

Agamemnon s-a încruntat.

— Nu pricep.

— Şi am omul potrivit, a spus Odiseu, dându-se la o parte şi pocnind din degete spre draperia din spatele lui.

Ca la un semn, un bărbat îndesat şi lat în umeri a înaintat câţiva paşi şi a făcut o plecăciune scurtă, ironică. La vederea lui s-a iscat un murmur de surpriză şi îndoială.

— SINON? a întrebat Agamemnon. Parcă vă uraţi unul pe altul.

Odiseu a zâmbit.

— De iubit e clar că nu ne iubim...

— Vărul meu Odiseu e un nemernic escroc şi mincinos, a spus Sinon, şi nu suport nici măcar să-l văd.

— Asta se ştie, a încuviinţat Odiseu. Faptul că nu suportă nici măcar să mă vadă, a adăugat el repede. Restul e o calomnie ordinară, născută din invidie. Şi chiar nu-mi dau seama de ce râdeţi cu toţii. Ideea e că până şi troienii ştiu că Sinon şi cu mine suntem duşmani de moarte. Trădarea lui ar fi cu atât mai uşor de crezut.

— Cum adică, trădarea? Explică-te.

Odiseu s-a explicat.

— Chiar nu te-ntrece nimeni în viclenie, nu? a spus Agamemnon după ce-a auzit totul. Nimeni din lumea asta mare n-ar fi putut să coacă o prefăcătorie măcar pe jumătate cât a ta.

Cuvintele lui au părut mai degrabă dezaprobatoare decât elogioase.

— Nici eu, mărite rege, a spus Odiseu, ridicându-şi mâinile şi protestând şocat. Atena. Mi-a apărut în vis şi mi-a oferit toate detaliile. Sunt doar marioneta ei, agentul ei umil.

Calul

Priam şi alaiul lui s-au îndreptat spre tabăra aheeană lăsată de izbelişte. Pe când treceau peste Scamander şi se apropiau, marele cal din lemn părea din ce în ce mai mare, iar forma i se profila pe lumina albă şi strălucitoare a cerului.

După ce condusese patrula de cercetare, comandantul gărzii se sprijinea acum posesiv de uriaşul picior din stânga faţă al calului, cu un aer de proprietar mândru, tipic celor care tocmai făcuseră o descoperire importantă. La apropierea regelui, el a luat imediat poziţie de drepţi.

Un asemenea lucru nu se mai văzuse niciodată. În doar trei zile de muncă, Epeius şi echipa lui de constructori se autodepăşiseră. Atenţia pentru detalii era uimitoare. Cea mai mare parte a spatelui, a coastelor şi a pântecului era formată din stinghii suprapuse, ca la bordajul unei ambarcaţiuni, şi fiecare scândură era îndoită, prelucrată şi netezită cum scrie la carte. De gât era prinsă o coamă răsfirată, tivită cu roşu-închis şi împodobită cu pompoane de aur. Găvanele calului aveau incrustaţii de beril şi ametist, declanşând scânteierile unor culori contrastante – ochi care păreau că se mişcă, roşii ca sângele şi tiviţi cu verde. Un frâu bătut cu fildeş şi bronz argintat sclipea şi licărea pe capul mândru, care încremenise pe jumătate întors, ca şi cum chiar în clipa aceea un călăreţ nevăzut ar

fi tras de hăţuri. Buzele erau despărţite ca să dea la iveală un şir de dinţi albi şi puternici.

Priam şi troienii care stăteau şi se uitau pironiţi de uimire nu aveau de unde să ştie că gura mare a calului nu era deschisă ca să emane sălbăticie şi forţă (deşi emana), ci ca să lase aerul curat şi proaspăt să pătrundă în canalele ascunse care mergeau de-a lungul gâtului până jos în pântec.

Copitele fiecărui picior erau îmbrăcate în baga prinsă cu inele de bronz. De la urechile ciulite până la coada stufoasă şi împletită, impresia era de vitalitate maiestuoasă şi agilă.

Priam şi curtenii lui s-au uitat şi s-au minunat în tăcere.

Cuprins de veneraţie, dar nedumerit, Deifob a mângâiat picioarele calului.

— Trebuie să-l distrugem! a strigat Casandra. Distrugeţi-l, daţi-i foc, până nu ne distruge şi nu ne dă el foc tuturor.

— Remarcabil, a spus Priam într-un târziu. Absolut remarcabil. Ai impresia că Ares poate să se suie în orice clipă pe armăsarul ăsta minunat şi să intre-n luptă.

— Dar ce anume e? a întrebat Hecuba. Adică la ce e bun?

— E bun la distrugerea Troiei, s-a tânguit Casandra.

Polidamante l-a strigat pe rege de sub pântecul calului.

— Fii bun şi vino până aici, sire, a spus el. Cred că merită să vezi.

Şi merita: erau nişte litere de aur, pictate de-a lungul coastelor din dreapta.

— LAOCOON, tu te pricepi să citeşti însemnele astea; vino şi spune-ne ce înseamnă, a rostit Priam, făcându-i semn unui preot al lui Apollo, care stătea ceva mai încolo cu cei doi fii ai lui, ANTIPHANTES şi THYMBRAEUS.

Laocoon s-a apropiat şi a cercetat ce scria.

— „Pentru întoarcerea lor acasă, elenii îi oferă acest obiect Atenei.”

— Aha, deci e pentru zeiţă. Un dar?

— Sire, nu te poţi încrede în greci nici măcar când fac daruri.

— Ţi-e frică de obiectul ăsta?

Laocoon a luat sabia unui soldat şi a lovit tare cu latul lamei în pântecul calului.

— Eu spun să-l arzi. Eu spun să-l ar-ar... Eu spun...

Dar Laocoon n-a putut să mai vorbească. Gura i s-a deschis şi i s-a închis. Din gâtlej a început să-i iasă spumă şi a fost cuprins de convulsii şi de spasme. Antiphantes şi Thymbraeus s-au repezit să-l sprijine.

— Hai, tată, aşază-te aici, a spus Antiphantes.

— Nu e nimic, maiestate, l-a asigurat Thymbraeus pe rege. A făcut o criză, i s-a mai întâmplat.

— Hm. Poate că zeii au vrut să-l amuţească fiindcă a îndrăznit să pună la îndoială darul ăsta de mulţumire, a spus Deifob.

— Ar trebui măcar să-l lăsăm aici, unde l-au lăsat grecii, a zis Priam.

— N-aveţi cum să-l mutaţi în Troia, chiar dacă vreţi, a mârâit o voce.

Priam s-a întors şi a dat cu ochii de un bărbat plin de sânge şi bătut, scund şi lat în umeri, care era ţinut de doi soldaţi.

— Tacă-ţi fleanca, câine grecotei! a spus unul dintre ei, lovindu-l tare peste gură. Eşti în prezenţa unui rege.

— Ăsta cine-i?

— Îşi spune Sinon, maiestate. L-am găsit pitindu-se în mlaştinile din spatele dunelor de-aici. A încercat s-o ia la sănătoasa când ne-am apropiat, dar l-am prins.

— Daţi-i drumul, a poruncit Priam. N-are de ce să se teamă dacă e cinstit în faţa zeilor şi ne spune adevărul. Îmi pare rău, Sinon, oamenii mei ar fi trebuit să se poarte mai frumos cu tine.

— Era deja rupt cu bătaia când l-am găsit, maiestate. Spune că grecii i-au făcut-o.

— Oamenii lui?

Sinon a fost împins la picioarele regelui, unde a scâncit şi s-a smiorcăit în timp ce răspundea la întrebările – şi uneori la loviturile – care-i erau adresate.

Treptat, ceilalţi au reuşit să pună lucrurile cap la cap. Odiseu, blestematul, ticălosul, vicleanul Odiseu – Sinon scuipa de fiecare dată când trebuia să-i rostească numele – îi spusese lui Agamemnon că animalul trebuia construit şi lăsat pe ţărm ca s-o cinstească pe Atena, care era furioasă din cauza blasfemiei care fusese furtul Palladiumului din templul ei. Sacrilegiul acela însemna că forţele aheene îşi atrăseseră blestemul asupra lor. Nu mai aveau cum să câştige războiul. Nu mai puteau nici măcar să ajungă în siguranţă acasă, dacă nu-i ofereau calul zeiţei.

— Grecii nu mai puteau să câştige războiul? a spus Priam. Au crezut asta?

— Calchas, profetul lor. El a spus că aşa stăteau lucrurile. Că venise vremea să plece acasă. Le-a zis că troienii le făcuseră pe plac zeilor prin purtarea lor onorabilă şi pioasă, dar că noi îi înfuriaserăm.

— Exact vorbele mele! a rostit Hecuba. Ce-ţi spuneam, Priam? Zeii înţeleg că nu merităm să ne pierdem cetatea. Am ştiut!

Priam a strâns-o de mână.

— Deci chiar au abandonat lupta? l-a întrebat el pe Sinon.

— Uită-te în jur, rege. Corturi şi posturi de pază arse. Corăbii încărcate şi ore bune de când au plecat acasă. În afară de bietul Sinon cel plin de sânge, desigur.

Priam s-a încruntat spre grec.

— Şi tu de ce eşti aici?

— Îl ţii minte pe unul dintre generalii ahei, văr cu căpetenia noastră Agamemnon, pe nume Palamede?

— Normal.

— Ei bine, Palamede a fost cel care, cu mulţi ani în urmă, şi-a dat seama ce făcuse Odiseu – pfui!, încă un scuipat violent, din fundul gâtlejului – şi cum se prefăcuse nebun în Itaca. Laşul încerca să-i tragă pe sfoară pe ceilalţi şi să nu-şi respecte jurământul. Şi nu l-a iertat pe Palamede fiindcă l-a dat de gol. Aşa că într-o zi, cam cu nouă sau zece ani în urmă... aproape de începutul afurisitului ăstuia de război... într-o zi a fost găsit cadavrul unui troian prins şi omorât, iar asupra troianului a fost descoperit un mesaj, chipurile de la tine, maiestate, în care-i mulţumeai lui Palamede că sprijinise cauza troienilor.

— N-am trimis niciun mesaj, a spus Priam. Abia dacă-l cunoşteam pe om.

— Bineînţeles că nu. L-am văzut cu ochii mei pe Odiseu – pfui! – cum a pus bileţelul. Mai încolo m-am ţinut după el şi am văzut cum îngroapă aur de-al troienilor chiar sub cortul lui Palamede. Aurul a fost găsit. Palamede şi-a susţinut nevinovăţia, dar nu l-a crezut nimeni şi a fost omorât cu pietre ca un trădător. Ar fi trebuit să dau totul în vileag, dar Agamemnon şi toţi ăia din jurul lui – ah, cât de mult ţin la itacanul ăla viclean... Nemernicul ticălos mi s-a uitat în ochi totuşi. Ştia că ştiam; iar eu mai ştiam că zilele-mi erau numărate. Însă au trecut anii şi nu s-a întâmplat nimic. M-am gândit că poate mă iertase. Ah, dar canalia ştie cum să aştepte momentul potrivit! Chiar când ajung să mă cred în siguranţă şi să mă bucur că plec acasă cu toţi ceilalţi, la mine-n oraş, la soţie şi la copii, chiar atunci cade lovitura. Odiseu – pfui! – îl convinge pe Calchas să-i spună lui

Agamemnon că, dacă vrea ca darul pe care i-l face Atenei să fie întreg, e nevoie şi de un sacrificiu. Un sacrificiu uman. Lui Calchas îi place la nebunie să fie în centrul atenţiei. Îi place să împlânte cuţitul de argint. Cu ceva vreme în urmă, când lipsa vântului ne ţinea în loc în Aulida, l-a convins pe Agamemnon să-şi sacrifice fiica, pe Ifigenia, aşa că asta a fost joacă de copii. Îţi dai seama cât de repede s-a-nvoit. Iar Regele Bărbaţilor a muşcat momeala, bineînţeles. Victima sacrificiului avea să fie aleasă prin tragere la sorţi. Şi ghici cine a organizat tragerea? Cine altul, dacă nu... Pfui, pfui, pfui!

Scuipăturile lui Sinon au culminat într-un acces de tuse.

— Tu ai fost ales?

— Bineînţeles. M-au bătut – ia uite ce urme de bici şi ce vânătăi am – şi pe urmă m-au vârât într-o cuşcă, de parc-aş fi fost o capră. Numai că zeii au vegheat asupra mea azi-noapte. Cât timp ceilalţi benchetuiau, dansau şi-şi urlau cântecele porcoase, am reuşit să scap. Am fugit şi m-am ascuns după dune. Am văzut cum taie funiile şi pleacă pe mare, lăsându-mă aici, la mila grijulie a amabililor tăi soldaţi.

— Ei bine, asta e chiar de basm, a spus Priam.

— „Basm”, ăsta e cuvântul! s-a văitat Casandra. Minciuni. Minciuni înfăşurate dibaci în adevăruri. Omoară-l şi dă foc calului!

— Un lucru nu poate fi pus la îndoială, tată, a spus Deifob. Duşmănia dintre omul ăsta şi ruda lui, Odiseu, e de netăgăduit.

— Adevărat, sire, a întărit comandantul gărzii. Am auzit cu toţii poveşti despre harţa lor.

— Le-am auzit şi eu, a spus Antenor. Cred că bunicul amândurora este Autolycus, fiul divinului Hermes. Dar ştie toată lumea că nu s-au înghiţit niciodată. Zvonuri despre urzeala împotriva lui Palamede au ajuns şi la mine. Lucrurile se leagă. Eu, unul, îl cred pe amărâtul ăsta.

— Şi eu la fel, a spus Priam.

— Puţin îmi pasă dacă mă credeţi sau nu, a zis Sinon. Pentru mine e totuna, să dea dracii.

— Vorbeşte-i respectuos maiestăţii sale, a spus comandantul gărzii, lovindu-l pe Sinon îndeajuns de tare ca să-l facă să se îndoaie de durere.

— Şi calul ăsta, a zis Deifob, ridicându-şi privirile spre el. Crezi că Atena l-a primit şi i-a ajutat pe afurisiţii de danai să ajungă acasă cu bine?

— A, calul înseamnă binecuvântare şi ocrotire, asta cu siguranţă, a răspuns Sinon. Dar ticălosul ăla şiret a făcut în aşa fel încât să nu vă puteţi bucura de el.

— Cum aşa?

— I-a spus constructorului, lui Epeius phocianul, să aibă grijă să-l facă mai înalt decât cea mai înaltă dintre porţile cetăţii voastre. Troia nu poate să cadă sub niciun chip dacă vâră calul dincolo de ziduri, numai că n-o să aveţi cum s-o faceţi!

Sinon a izbucnit într-un râs şuierat.

— De data asta v-a făcut-o!

— Hm, s-a încruntat Deifob. Şi ce ne opreşte să-l facem bucăţi, să-l ducem aşa şi să-l construim la loc în cetate?

— S-a gândit şi la asta. Vezi cum se întrepătrund şi se suprapun scândurile? Epeius a avut grijă să le îmbine cu atâta iscusinţă, încât ar trebui să distrugeţi toată construcţia. Atena ar preschimba binecuvântarea în blestem dac-aţi face aşa ceva, nu credeţi? Îl urăsc pe Odiseu – pfui! – din toată inima, cu toată fiinţa, dar ce-i al lui e pus deoparte. Poate că Agamemnon are de gând să se întoarcă peste un an sau doi cu o armată şi mai mare. Doar nu putea să rişte să te lase să întăreşti Troia sub protecţia calului ăstuia fermecat, nu?

Chicotitul sălbatic şi şmecheresc al lui Sinon l-a făcut pe comandantul gărzii să-l lovească puternic peste faţă. Priam tocmai voia să-l mai dojenească o dată, dar chiar atunci s-a mai auzit un geamăt care-ţi rupea sufletul. Laocoon îşi venea în simţiri. Sprijinit de cei doi fii, s-a ridicat nesigur în picioare şi i s-a adresat lui Priam.

— Te implor, mărite rege. Nu te lăsa păcălit. Toată povestea asta face parte din înşelătoria grecilor. Ei chiar vor să duci calul înăuntru. Stăpânul Apollo îmi vorbeşte, sire, şi o ştii prea bine. Atâta îţi spun... atâta îţi spun...

Glasul i s-a pierdut, fiindcă Priam şi întreaga curte se uitau la el împietriţi de groază. Mai bine zis, se uitau în spatele lui. Laocoon n-a înţeles. În spatele lui era doar marea. S-a întors să se uite, dar a fost prea târziu.

Doi şerpi uriaşi ieşiseră cu repeziciune din valuri. Antiphantes şi Thymbraeus, fiii lui Laocoon aflaţi în stânga

şi în dreapta lui, erau deja striviţi de patru tentacule colosale. Alte două s-au înfăşurat în jurul lui.

Troienii au văzut muţi de groază cum şerpii au tras în mare cele trei victime care urlau şi se zbăteau. Bărbaţii au dispărut sub valuri, cu o învârtejire disperată şi imploratoare de mâini şi picioare răşchirate. Cumplitul atac durase câteva clipe cu totul.

— Aşa le închid zeii gura celor care se îndoiesc! a strigat Deifob cu un râs sălbatic. Tată, putem să vârâm calul în Troia şi să ne apărăm cetatea şi poporul pentru totdeauna.

— Cum?

— Simplu. Scoatem porţile de la intrarea cea mai lată – adică de la Scaeană –, iar pe urmă dărâmăm zidul din jurul şi de deasupra ei! Atâta cât să trecem cu calul. Imediat după aceea batem scânduri şi readucem porţile la gloria de altădată cât putem de repede. Ah, tată, nu-ţi dai seama? Am reuşit, am reuşit! Am câştigat!

Deifob a început să danseze în jurul tatălui său ca un copil de cinci ani. După câteva clipe s-au prins în dans şi alţi troieni. N-a trecut mult şi au început să se schimbe mesaje între cei din apropierea calului şi cei din cetate, aşa că jumătate din Troia a dat năvală pe câmpie.

Ghirlande din lauri şi din flori de câmp au fost atârnate de gâtul calului. Au fost trecute funii în jurul părţii de jos a picioarelor din faţă şi peste cap. Trompete, fluiere şi tobe i-au însoţit pe troienii care dansau, în timp ce, pradă bucuriei, trăgeau calul de pe plajă, peste câmpie, pe podul principal de peste Scamander şi spre Poarta Scaeană.

Dacă l-a văzut cineva pe Sinon furişându-se la loc între dune, nu s-a sinchisit să mai fugă după el. Îşi îndeplinise rolul şi nu putea să le facă niciun rău.

Pântecul lighioanei

Odiseu auzise o parte, dar nu tot, din ceea ce se petrecuse. Când zgomotele lumii de afară i-au ajuns la urechi, toate sunetele separate s-au topit într-un vuiet înăbuşit, în care desluşirea cuvintelor ca atare era aproape imposibilă.

Era foarte cald, întuneric şi teribil de incomod înăuntrul calului. Erau acolo treizeci de bărbaţi îngrămădiţi unul în altul ca măslinele în borcan. Fantele şi canalele de aerisire ale lui Epeius îşi făceau treaba, numai că aerul care le venea era stătut şi mirosea a lemn şi a catran.

Momentul neaşteptat şi şocant în care Laocoon izbise cu latul sabiei în lemn, lângă capul lui Odiseu, îl luase complet pe nepregătite. Fusese cât pe-aci să alunece de pe stinghia îngustă pe care o împărţea cu alţi nouă bărbaţi. Pe alte două stinghii identice stăteau ceilalţi douăzeci de voluntari; la fel ca el, se străduiau cu toţii să nu strănute, să nu tuşească, să nu tragă pârţuri, să nu se foiască şi să nu se agite.

Din câte-şi dădea seama Odiseu, Sinon păruse să-şi joace de minune rolul. A desluşit câteva crâmpeie din povestea despre Palamede, pe care Sinon fusese silit s-o spună exact aşa cum repetaseră. I-a auzit tonul plângăreţ, nota foarte convingătoare de dispreţ şi de scârbă din glas. Convingătoare, da, fiindcă Sinon chiar îl ura pe Odiseu. Aici

nu jucase niciun rol. Avusese parte de jigniri şi îşi hrănise ranchiuna ani la rând. Acum putea să dea afară tot veninul.

A urmat un moment straniu şi inexplicabil. Un ţipăt de pe altă lume, venit parcă de la o creatură cumplită şi diavolească, urmate de urletele unor oameni care se sufocau şi de o tăcere încordată. Oare se aruncaseră dintr-odată asupra lui Sinon? Îl torturau?

Dar nu, pe urmă s-au auzit râsete. Râsete şi sunetul muzicii. Deodată, întregul ascunziş unde stăteau suspendaţi Odiseu şi ceilalţi s-a clătinat violent. Doar braţul rapid şi întins la vreme al tânărului ANTICLUS, care şedea alături, a făcut ca Odiseu să nu fie aruncat de pe stinghie. Odiseu i-a mulţumit pe muteşte lui Anticlus. Dacă ar fi căzut prin trapa secretă de dedesubt, ar fi putut să treacă prin pântecul calului şi să cadă, cu spinarea frântă, în faţa unei gloate de troieni. În cel mai bun caz, zgomotul căderii ar fi fost cu siguranţă îndeajuns de puternic ca să compromită totul.

Hurducătura a fost preludiul unei serii de scuturături şi de înaintări. Se puseseră în mişcare. Troienii cântau, loveau în talgere şi trăgeau calul pe pământ, de asta nu încăpea îndoială.

Epeius făcuse ici şi colo nişte găurele, nu mai mari decât cele pe care le fac carii, în părţile laterale ale calului, ca să lase mici unde de lumină să străpungă bezna dinăuntru. Pe când calul era tras pe terenul cu denivelări, razele de lumină se mişcau necontrolat, dând la iveală albul ochilor, dinţii şi luciul săbiilor. Odiseu l-a surprins pe Neoptolem, care-i zâmbea de pe stinghia de vizavi.

— Ai făcut-o!

Odiseu şi-a lăsat mâinile în jos, ca pentru a tempera emoţia triumfului. „O să vedem”, a mimat el.

Drumul cu hurducături şi scrâşnete pe câmpie părea că nu se mai termină. La vremea lor, stătuseră cu toţii pe banchetele pentru vâslit ale penteconterelor, dar de data asta era ceva mai rău: întunericul, confuzia, posibilitatea îngrozitoare de a nu fi duşi la victorie, ci la o înfrângere dură. Se putea auzi oricând lovitura distrugătoare a toporului sau pârâitul furios al focului.

Chinul a continuat: clătinatul şi hâţânatul pe terenul denivelat, cu vibraţii atât de puternice, încât Odiseu s-a trezit că i se roagă lui Hefaistos să aibă grijă de îmbinările, încheieturile şi piroanele dinăuntru, ca să nu slăbească din cauza hurducăturilor şi zdruncinăturilor necontenite. Şi în permanenţă muzica aia: corni, tobe, fluiere şi urlete fără strop de ureche muzicală, care-ţi zgâriau urechile. Odiseu şi-a spus că erau zgomotele bucuriei victorioase şi autentice. Dacă troienii s-ar fi îndoit de rostul calului şi ar fi vrut să-l distrugă, pesemne că strigătele şi cântecele ar fi sunat altfel.

Pe urmă legănatul, clătinatul şi scrâşnetele de pe drum au încetat şi s-a lăsat o linişte relativă. Câteva glasuri au dat ordine lătrate. Apoi s-au auzit nişte lovituri puternice. Lui Odiseu i s-a părut că recunoaşte zgomotele de la demolări şi a îndrăznit să spere că troienii începuseră să dărâme îndeajuns de mult din zid ca să poată intra în cetate cu calul. Stropi calzi de sudoare i se prelingeau de pe bărbie. Bubuiturile pe care le provocau şi care făceau să-i vibreze genunchii dezgoliţi i se păreau insuportabil de puternice.

Auzea blesteme şuierate şi vorbe de uşurare şi triumf de la bărbaţii din jur, în timp ce le mulţumeau zeilor. Ştiau ce însemnau zgomotele acelea. Odiseu era sigur că desluşea loviturile de ciocan în ziduri şi pârâiturile teribile, urmate de bufnituri puternice, care puteau fi făcute doar de bucăţile mari de piatră ce se spărgeau şi cădeau la pământ. Iar apoi, la destulă vreme după ce Odiseu îşi pierduse răbdarea de tot, s-au pus din nou în mişcare, de data asta pe un teren cu mai puţine denivelări. Acum roţile de lemn de la copitele calului treceau mult mai uşor peste lespezi şi pavaj. Strigătele şi chemările au izbucnit mai tare decât înainte. Un urlet de bucurie s-a auzit atât de aproape de urechea lui Odiseu, încât a fost din nou pe punctul să cadă de pe stinghie. La început Odiseu n-a înţeles. Pe urmă şi-a dat seama că intraseră, probabil, pe una dintre străzile cetăţii. Pântecul calului era la acelaşi nivel cu primul cat sau cu balconul prăvăliilor ori al locuinţelor. Pesemne că locuitorii se strânseseră pretutindeni în cetate, ca să vadă trecerea acestui obiect uriaş şi extraordinar, cum nu mai văzuse nimeni niciodată. Oare unde îl duceau? În piaţa din faţa templului Atena, a presupus Odiseu, cel din care el şi Diomede furaseră Palladiumul.

Odiseu a râs în gând. Totul era cum nu se poate mai bizar. Poate că, într-adevăr, cea care îi strecurase ideea în minte fusese Atena. Totul i se arătase de la cap la coadă. La fel cum Atena răsărise înarmată cu toate cele din capul lui Zeus, tatăl ei, tot aşa ideea calului îi răsărise lui în cap până la ultimul amănunt. Până la folosirea lui Sinon şi la nevoia de a-i convinge pe troieni că ultimul lucru pe care şi-l doreau grecii era să fie dus calul în Troia. Cum de-i trecuse prin cap ceva atât de complex? Odiseu şi-a

îngăduit să-şi lase capul în piept, pe când gândurile îi năvăleau în minte.

„Sinon şi cu mine suntem urmaşii zeului şarlatan Hermes, şi-atunci de ce n-ar fi fost opera lui şi nu a gravei Atena, cea cu ochi cenuşii? Şi trebuie să-mi laud vărul: nu numai c-a înţeles şi a aprobat planul, dar a văzut că era nevoie să fie plin de sânge şi maltratat când aveau să-l găsească troienii. «Nu, trebuie să mă baţi», îmi spusese. «Sparge-mi nasul. N-aş fi acceptat să fiu sacrificat fără să mă împotrivesc. Să mi se taie gâtul. M-aş fi luptat ca un leu. Trebuie să pară autentic.» Ei bine, iată un sacrificiu pentru o cauză bună. Dar nu cumva Sinon e unul dintre sufletele acelea tulburate cărora suferinţa le provoacă plăcere? Agamemnon i-a promis o parte uriaşă din comoară, bineînţeles. După ce-o să se termine toate astea, Sinon o să fie unul dintre cei mai bogaţi oameni din lume. Dintre oamenii de rând, cel puţin. Iar numele o să-i fie ţinut minte pentru totdeauna. Ce stranie e înclinaţia spre faimă a muritorilor. Poate că e singurul mod în care oamenii pot să fie zei. Nu ajungem la nemurire prin ambrozie şi sânge divin, ci prin istorie şi renume. Prin statui şi epopei. Ahile ştia că putea să ducă o viaţă lungă şi fericită, dar a ales sângele, durerea şi gloria în locul unei seninătăţi neştiute. Pe mine mă doare-n cot de faimă. Dacă nu m-ar fi dat de gol parşivul ăla de Palamede, la ora asta aş fi fost acasă cu Penelopa. L-aş fi învăţat pe micul Telemah cum să se folosească de arc şi de săgeată. Are zece ani. Zece. Cum e cu putinţă? Nici măcar n-o să ştie cine sunt. Oare Penelopa i-o fi povestind despre mine?”

Odiseu adormise.

Vocile Elenei

Dormea şi Elena. Era adâncită în vise tulburi când a fost dărâmată Poarta Scaeană. Tărăboiul tot mai apropiat al muzicii şi al ulcelelor ciocnite frenetic pe străzile de dedesubt au trezit-o cu de-a sila. Slujitoarele, pajii şi sclavele se aplecau pe ferestre, pradă unor emoţii năvalnice.

Aethra s-a ivit agitată, cu o nerăbdare plină de entuziasm în priviri.

— O, domniţa şi iubirea mea, vino să vezi, vino să vezi!

Elena s-a dus, a văzut şi şi-a spus că visa în continuare.

Restul zilei şi începutul de seară au trecut tot ca prin vis. Elena nu mai văzuse niciodată o asemenea sărbătorire şi benchetuială. Vasele cu vin şi cu cereale din toate magaziile au fost deschise fără grijă. Mirosul de pâine caldă a umplut palatul şi străzile. Dincolo de zidurile cetăţii, Elena auzea o înşiruire nesfârşită de mugete şi ţipete îndepărtate, pe măsură ce erau tăiate tot mai multe animale. Muzica şi cântecele nu se mai opreau. Troia înnebunise.

Din când în când, Elena se ducea la fereastră şi se uita spre mare. Chiar era adevărat. Nu se mai vedea urmă de corabie grecească. De câte ori îşi forţase ochii şi încercase s-o desluşească pe cea care ar fi putut avea însemnele galben cu negru ale Spartei!

Acum Menelau era în drum spre casă, iar ea nu avea să-şi mai vadă niciodată fiica, pe Hermione. Singurele lucruri la care trebuia să se aştepte erau atenţiile stângace ale lui

Deifob şi surâsurile triste ale lui Priam, ale Hecubăi şi ale Andromacăi. „Nu te învinovăţim deloc, Elena. Chiar nu o facem.” Însă n-ar fi putut fi altfel. Cum să n-o învinovăţească?

A făcut tot ce i-a stat în putinţă să pară la fel de fericită ca restul familiei regale în seara aceea, dar, în clipa când a putut să se scuze, s-a furişat în apartamentele ei, zăvorând uşa ca să se păzească de avansurile înecate în băutură ale lui Deifob. Ale soţului ei, aşa cum probabil că trebuia să-l considere. Al treilea şi cel mai rău. Sau al patrulea, dacă-l socotea şi pe Tezeu. Asta fusese cu o veşnicie în urmă. Pe atunci trăiau fraţii ei, care o salvaseră.

De la fereastra ei, Elena vedea doar urechile extraordinarului cal de lemn. Erau ciulite pe deasupra acoperişurilor. O privelişte cu adevărat ciudată.

Când Elena a adormit într-un târziu, Afrodita i s-a arătat într-un vis nebunesc şi intens.

— Zeiţă, nu am nimic să-ţi spun.

— Copilă neobrăzată. Fă cum ţi se spune de data asta şi-o să te las să-ţi trăieşti castitatea înăcrită şi demnă câte zile-oi avea. Dar în seara asta eşti a mea. N-o să stau să mă uit cum cade măreaţa Troie din cauza unui şiretlic atât de josnic.

— Ce trebuie să fac? a gemut Elena, mişcându-şi capul pe pernă.

Afrodita i-a spus şi Elena s-a ridicat. Cât timp a mai trăit, ea n-a ştiut dacă dormise sau nu când mersese şi vorbise

în noaptea aceea. Auzise de oameni care pot să ţească, să aducă apă şi să poarte conversaţii întregi în timp ce sunt prinşi în mrejele lui Hypnos, aşa că era perfect posibil. Cu siguranţă că a preferat să creadă că dormise cât timp durase totul.

S-a oprit în faţa camerei lui Deifob şi l-a strigat. El a deschis uşa şi pe figură i-a apărut un zâmbet de recunoştinţă.

— Dragul meu soţ, te-am neglijat.

Deifob a dat s-o tragă înăuntru, dar Elena a făcut repede un pas înapoi.

— Mai întâi trebuie să mă liniştesc în legătură cu ceva. Calul ăla mare. N-am încredere în el. Hai cu mine, iubirea mea. Să ne uităm la el mai de aproape. Hai, vino!

Au ieşit în grabă din palat şi au luat-o pe străzi. Câţiva petrecăreţi întârziaţi se întorceau acasă pe trei cărări. Alţii căzuseră pe jos de beţi ce erau şi sforăiau pe stradă.

— E cam prea frumos să fie adevărat, nu? a spus Elena. Mie-mi miroase a Odiseu toată povestea asta. Dacă sunt oameni înăuntru? Eu cred că s-ar putea să fie.

— Ne-am uitat după o deschizătură, a spus Deifob. Nu există nimic. Nicio trapă.

— Nu-l cunoşti pe Odiseu.

— Atunci hai să-i dăm foc.

— Există o metodă şi mai bună. Ţii minte ce bine mă pricep să imit voci?

— Normal.

Toată lumea din Troia se minunase în faţa talentului imitativ al Elenei. Era în stare să reproducă la perfecţie vocile Hecubei şi Andromacăi, ba chiar şi pe a copilaşului lui Hector, Astianax.

— Aşa o să-i facem să iasă. O, dar e uriaş!

Calul se profila deasupra lor, cu coada lui aurie şi împletită, cu ochii strălucitori şi cu podoabele de argint şi de bronz ce sclipeau la lumina lunii.

— Diii, frumuseţe ce eşti, a spus Deifob cu un râs, sărind ca să-i dea o palmă peste crupă.

Odiseu s-a trezit cu o tresărire.

I-a auzit pe bărbaţii din jur agitându-se. Ceva îl lovise pe cal în spatele capului. O palmă slabă, dar îndeajuns de vioaie ca să-i alerteze pe toţi. Iar apoi... oare înnebunise?

Îl striga Penelopa.

— Odiseu, iubitule! Eu sunt. Sunt aici. Ieşi să te văd. Eu sunt, Penelopa, vino şi sărută-mă, dragostea mea.

Odiseu a înlemnit. Asta era vrăjitorie. Penelopa îi vorbise în vis, dar acum era treaz. Şi-a scos pumnalul de la centură şi s-a înţepat scurt în coapsă. Nu visa. Era de-adevăratelea.

O auzi din nou.

— Iubitule...

Poate era un zeu. Zeii vedeau înăuntrul calului şi ştiau cu siguranţă cine stătea ascuns acolo. Să fi fost oare vocea Afroditei? Sau poate a lui Artemis. Una dintre ele, încercând să salveze cetatea la care ţinea atât de mult.

— Agamemnon, soţul meu, eşti acolo? Sunt eu, dulcea ta Clitemnestra...

Odiseu a răsuflat uşurat. Nu puteau fi zeii. Ei, care ştiau totul, ar fi ştiut şi că Agamemnon plecase noaptea trecută spre Tenedos cu flota aheeană şi că nu avea cum să fie înăuntrul calului. El şi restul armatelor greceşti ar fi trebuit să se fi întors pe mare şi să fie aproape de ţărmul troian, dacă nu cumva debarcaseră deja şi se pregăteau de atac.

Odiseu a lăsat să-i scape printre dinţi un „sst”!, transmiţându-le celorlalţi să nu vorbească.

— Diomede? Sunt eu, bărbatul meu drag, Aeagialia ta.[182] Coboară, eşti în siguranţă.

Odiseu l-a auzit pe Diomede, de care îl despărţeau doi bărbaţi, cum înjură în barbă, fără să mai spună ceva. S-au auzit şi alte voci – rugătoare, drăgăstoase, seducătoare. Bărbaţii s-au ţinut pe poziţii, până când...

— Anticlus, dulceaţa mea, sunt eu, Laodamia ta. Coboară şi sărută-mă. Am atât de multe să-ţi spun. Fiul nostru s-a făcut mărişor; nici nu-ţi trece prin cap ce-a făcut...

Anticlus a scos un strigăt de surpriză. Odiseu l-a pişcat de braţ şi i-a şuierat să tacă. Anticlus era cel mai tânăr dintre

[182] A doua soţie a lui Diomede. Fără urmă de respect, numele de Aeagialia a fost dat mai târziu de savanţi unui număr de treizeci de specii diferite de gândaci de bălegar.

cei treizeci de bărbaţi dinăuntrul calului, viteaz ca un leu, dar cu o fire pe care toţi i-o ştiau nestăpânită.

— Anticlus? Ştii că eu sunt. Cum poţi să fii atât de crud? Chiar nu mă mai iubeşti?

Anticlus a dat s-o strige, iar Odiseu i-a pus imediat o mână la gură şi a ţinut-o acolo. Simţea răsuflarea încinsă a tânărului şi încercările înăbuşite de-a striga. A apăsat din ce în ce mai mult. Anticlus s-a agitat şi a încercat să scape, dar Odiseu l-a ţinut zdravăn. Când s-a încredinţat că Anticlus se potolise şi nu mai avea să opună rezistenţă, a fost prea târziu. Anticlus murise. Odiseu îl sufocase şi-i răpise viaţa.

Jos pe stradă Deifob începuse să se plictisească. Abia aştepta să se vâre în pat cu Elena.

— Nu-i nimeni acolo. Hai să ne-ntoarcem.

A prins-o de mână şi a tras-o după el.

Pe când intrau în palat, visul, transa hipnotică a Afroditei sau a celei care o prinsese în mrejele sale pe Elena s-a destrămat, iar Elena a devenit dintr-odată foarte lucidă, foarte înfrigurată şi foarte furioasă. Deifob încă o trăgea spre apartamentele lui, însă ea l-a lovit cu toată puterea peste faţă şi a dat fuga în sus pe scări în camerele ei.

„A fost cât pe-aci să-i trădez pe toţi”, şi-a spus ea, cuprinsă de disperare. „Oare chiar n-am făcut destul rău?”

Dacă se găseau cu adevărat mai mulţi bărbaţi înăuntrul calului, asta nu putea să însemne decât că vasele grecilor se opriseră destul de aproape şi aveau să se întoarcă

exact în noaptea aceea. Elena a pus o torţă aprinsă în fereastră, cu faţa spre mare. Şi-a trecut mâinile peste flăcări, sperând să poată transmite un semnal. Undeva pe apă, Menelau aştepta să vină şi s-o ducă acasă.

Acasă! Oare chiar exista acest cuvânt?

Înăuntrul calului, Odiseu asculta cu mare atenţie. Nu se auzea niciun sunet de dedesubt. A îndrăznit să vorbească pe un ton scăzut, atâta cât să fie auzit de toţi cei dinăuntru. Propria lui voce i se părea puternică şi spartă în pântecul cavernos.

— Pân-acum, e bine. Cred că suntem cam pe la miezul nopţii. De acord?

— De acord, a şoptit Diomede. E momentul.

— Epeius, deschide trapa.

Odiseu l-a auzit pe Epeius dându-se jos încet. Ceva a hârşâit, după care s-a auzit un scârţâit. O linie de lumină s-a deschis sub ei. Odiseu a auzit un târşâit şi şi-a dat seama că era, probabil, Epeius, care trăgea de scară.

ECHEON, fiul lui Portheu, a scos un strigăt de triumf şi a sărit jos.

— Stai! a şuierat Odiseu.

Scara încă nu fusese fixată. Echeon a căzut ca un sac. Ceilalţi i-au auzit corpul izbindu-se de lespezile de jos cu un zgomot care-ţi întorcea stomacul pe dos.

„Idiotul”, şi-a spus Odiseu. Când a văzut că Epeius reuşise să coboare scara, li s-a adresat celorlalţi şoptind cu însufleţire.

— Coborâţi în ordine.

L-au găsit pe Echeon făcut grămadă şi cu gâtul frânt. Murise pe loc.

— E de rău augur? a întrebat Diomede. Un semn?

— Un semn că proştii cad grămadă, a spus Odiseu. Aşa, ia să vă văd.

Bărbaţii s-au aliniat, dezmorţindu-şi picioarele şi spinările, după ce stătuseră înghesuiţi. Erau douăzeci şi opt de supravieţuitori din treizeci.

Menelau, Idomeneu, Diomede, Neoptolem şi Aias au înaintat ca să i se alăture lui Odiseu, comandanţii principali despărţindu-se de ceilalţi. Nestor îi rugase să fie şi el primit înăuntrul calului, însă îi spuseseră râzând că horcăielile şi scârţâitul puternic al oaselor lui bătrâne i-ar pune în gardă pe troieni din capul locului. Cei care urmau să facă incursiunea fuseseră aleşi dintre cei mai tineri şi mai rezistenţi.

— Ştiţi cu toţii ce aveţi de făcut, le-a spus Odiseu, scoţându-şi sabia. La treabă.

Sfârşit

Sinon pândise pe lângă dune şi mlaştini, fără să facă altceva decât să caute lemne de foc şi să-şi cureţe rănile cu apă de mare. S-a uitat cum merge Selene cu trăsura lunii pe cerul nopţii şi a aşteptat să fie perfect aliniată cu constelaţia Vânătorului Orion de deasupra, înainte să suie – conform învoielii – pe colina unde se găsea mormântul lui Ahile. Aici a aprins un semnal luminos pentru flota aheeană care se apropia. „Calul a ajuns în siguranţă în cetate”, spunea focul aprins. „Totul este gata.” Troia fusese deschisă şi era un stup din care nu trebuia decât să iei mierea. Şi toate astea datorită lui. A râs în gura mare. Istoria avea să-i spună Sinon Cuceritorul.[183]

— Mai mult decât ai izbutit tu vreodată, fiu al lui Peleu, a spus el, scuipând pe marele vas de piatră în care se găsea cenuşa lui Ahile. Oi fi fost tu mai iute şi mai arătos decât mine, numai că tu eşti mort şi eu trăiesc. Ha!

Corabia lui Agamemnon a ajuns prima pe plajă, urmată repede de celelalte. Sinon li s-a alăturat războinicilor care străbăteau câmpia. A văzut flăcări la ferestrele unuia dintre turnurile înalte ale cetăţii. A sperat că încă nu fuseseră ucişi toţi oamenii însemnaţi. Voia şi el un cap

[183] Istoria n-a fost atât de binevoitoare. În măsura în care Sinon este totuşi amintit, lumea îl ţine minte ca pe un turnător. Dante l-a plasat în Cercul Necinstiţilor din Infernul, rezervat mincinoşilor şi şarlatanilor. (Dante nu e nici sentimentalist, nici adorator faţă de eroi. Diomede şi Odiseu sunt în acelaşi cerc.) Sinon stă acolo şi arde veşnic din cauza febrei. Shakespeare îl menţionează de câteva ori, folosind cuvinte ca „prefăcut”, „sperjur”, „şiret” şi „vrăjitor”. În celebrul discurs din Henric al VI-lea, Partea a III-a, în care dezvăluie că va fi necruţător în lupta pentru coroană, Richard, duce de Gloucester, spune: „O să fiu şi orator, şi Nestor/Mai tare o să-nşel decât Ulise/Şi, ca un Sinon, lua-voi altă Troie”. Deci măcar infamul care va deveni Richard al III-lea îl creditează pe Sinon pentru căderea Troiei...

regesc. Şi poate o prinţesă captivă. O doamnă cu adevărat, măcar atât. Ceva mai de soi decât o sclavă pentru muncile de jos. Merita tot ce putea să obţină, dat fiind că încasase o asemenea bătaie pentru cauză.

Puţine lucruri se pot spune ca să atenuezi oroarea a ceea ce s-a petrecut în noaptea aceea în Troia sau ca să scuzi sălbăticia şi bestialitatea cu care năvălitorii ahei au dat foc cetăţii şi i-au măcelărit pe locuitori.

Odiseu şi ceilalţi bărbaţi dinăuntrul calului se furişaseră deja pe străzi, tăind beregatele celor câteva santinele care rămăseseră treze şi la posturi. Un grup a distrus improvizaţia din scânduri ce acoperea Poarta Scaeană, un altul a deschis celelalte porţi ale cetăţii. Apoi, fără să mai aştepte armata lui Agamemnon, au pătruns înăuntru şi au trecut la treabă.

Troienii au fost luaţi complet pe nepregătite. Nu s-a arătat strop de îndurare. Suntem obişnuiţi cu relatări despre atrocităţile comise de învingătorii beţi de violenţă în vreme de război. Însă oricât ai fi de partea grecilor şi i-ai aclama pe Odiseu, Menelau şi ceilalţi, nu poţi să nu fii mişcat şi cuprins de o milă profundă faţă de drama Troiei şi a cetăţenilor ei. Ştim cât de brutali pot fi soldaţii. Anii în care le-a fost dor de casă, greutăţile şi pierderea camarazilor, împreună cu pericolul permanent al rănilor care le pun viaţa în pericol, oţelesc inima şi înăbuşă glasul firav al milei. Ştim, de exemplu, cum şi-a croit Armata Roşie drum spre Berlin în 1945: violând, jefuind şi omorând. Cu câtă cruzime i-au torturat şi i-au mutilat trupele britanice pe rebelii capturaţi după Răscoala Şipailor. Ce a făcut armata americană în Vietman, la My Lai. Indiferent din ce ţară suntem şi de mândria cu care arătăm că naţiunea noastră

se remarcă prin toleranţă, onoare şi decenţă, nu îndrăznim să ne asumăm adevărul că armatele care au luptat sub drapelul nostru s-au făcut vinovate de atrocităţi la fel de revoltătoare ca acelea comise de grecii însetaţi de sânge din noaptea aceea.

Soarta familiei regale troiene a fost vrednică de plâns. De îndată ce a fost trezit de strigătele, ţipetele şi ciocnirile de pe străzi, Priam şi-a dat seama că Troia cădea. S-a chinuit să-şi îmbrace vechea armură, strâmtă în dreptul burţii, dar cam largă în dreptul picioarelor lui subţiate. Cu sabia în mână, Priam s-a împleticit neputincios spre marea sală din centrul palatului său. Hecuba era într-una dintre încăperile deschise de alături, ghemuită lângă altarul lui Zeus cu fiicele ei. Şi-a strigat soţul.

— Priam, nu! Ţi-ai pierdut minţile? Eşti bătrân. Nu poţi să lupţi. Vino aici şi roagă-te; e tot ce putem face.

În timp ce Priam se întorcea spre ea, curelele uzate de piele care-i ţineau armura s-au rupt, iar platoşa i-a căzut. Şi-a coborât privirile şi a gemut, dându-şi seama ce privelişte jalnică oferea.

Chiar atunci POLITE, fiul lui mai mic, a intrat în sală, urlând îngrozit. În spatele lui s-a arătat Neoptolem, cu suliţa în mână, strălucitor în armura lui Ahile, tatăl lui.

— Te-ai speriat, micuţule? Asta o să te liniştească.

Încet, aproape leneş, Neoptolem a azvârlit suliţa care i s-a înfipt în piept lui Polite. Băiatul a pus mâna pe suliţă şi s-a uitat în jos, mirat şi nedumerit.

— Cred că m-ai omorât, a spus el şi a căzut lat.

Priam i-a ţinut calea lui Neoptolem cu un strigăt sălbatic.

— Bestie ce eşti! Taică-tău n-ar fi ucis un copil neînarmat în felul ăsta. M-am dus la el pentru cadavrul fiului meu Hector şi am plâns împreună. Ştia care e rostul onoarei. Tu nu ai aşa ceva?

— Onoarea e pentru morţi, a spus Neoptolem.

— Atunci dă-mi voie să mă alătur lor, a zis Priam, ridicându-şi suliţa. Nu vreau să mai trăiesc într-o lume condusă de oameni ca tine...

A aruncat suliţa cu atâta putere câtă îi rămăsese, dar ea a căzut cu zgomot pe jos, la jumătatea distanţei dintre ei.

— Ia-o la picior, moşule, a spus Neoptolem, grăbindu-se spre el cu sabia ridicată. Fugi la taică-meu în ţinutul morţilor şi povesteşte-i despre grozăviile pe care le face fiul lui mârşav şi degenerat.

Cu indiferenţa plictisită a ciobanului care pregăteşte un bou de tăiere, l-a prins de păr pe Priam şi l-a târât după el. Lespezile erau năclăite de sângele lui Polite, iar călcâiele lui Priam alunecau pe suprafaţa udă. Neoptolem l-a înjunghiat o dată într-o parte, înainte să-i reteze gâtul cu o mişcare rapidă a sabiei. Capul bătrânului rege a căzut pe jos şi s-a rostogolit la picioarele Hecubei. Neoptolem s-a îndreptat asupra ei şi a tinerelor prinţese care se ascunseseră îngrozite în spatele ei, când atenţia i-a fost distrasă de Enea, care mergea în spatele lui, cărând un bătrân pe umeri.

— O, e prea frumos ca să fie adevărat, a spus Neoptolem, pornind după ei cu un strigăt de bucurie.

Enea avea toată familia cu el, pe tatăl Anchise, pe soţia Creusa – fiica lui Priam –, pe fiul Ascanius şi pe credinciosul lui însoţitor, Achates. Acum bătrânul Anchise era prea şubred şi prea fragil ca să mai poată umbla, aşa că Enea îl căra în spinare. Pe când se grăbeau să iasă pe porţile principale ale palatului, au auzit vocea lui Calchas strigând de undeva din spate.

— Neoptolem! Lasă-l pe Enea. Zeii l-au ales. N-ai voie să te atingi de el, altfel o să fii blestemat pe veci.

Enea s-a uitat în urmă şi a văzut cum Neoptolem ridică din umeri dezamăgit şi se întoarce. Prinţul troian şi micul lui grup s-au furişat afară din cetate şi s-au dus pe Muntele Ida, unde s-au adăpostit o vreme în micul altar închinat Atenei, pe care îl foloseau grecii pentru Palladium. Enea a luat obiectul sacru din altar şi l-a ţinut la el până când călătoria lui s-a încheiat, mulţi ani mai târziu, pe malurile fluviului Tibru din Italia.[184]

Între timp, Menelau îşi croise şi el drum prin palatul regal, scoţând urlete de luptă şi ucigând mai mulţi oameni. L-a târât apoi pe Deifob din pat şi l-a străpuns cu sabia, blestemând şi vărsându-şi mânia în timp ce întorcea spatele cadavrului.

— Aşa, acum unde-i târfa aia? Pe unde te ascunzi, Elena? Vin după tine...

A izbit uşile de perete şi le-a împins în lături pe sclave în timp ce se îndrepta spre dormitorul Elenei. Avea s-o străpungă ca pe un berbec la proţap. Nu merita altceva. Ia

[184] Continuarea aventurilor de care au parte Enea, Anchise, Achates, Creusa şi Ascanius stă la baza poemului epic Eneida al lui Virgiliu, care povesteşte legenda înfiinţării Romei.

uite-o, ghemuindu-se înspăimântată într-un colţ. Ba nu, nici măcar nu avea atâta ruşine încât să se ghemuiască înspăimântată – şedea senină, aşteptându-şi soarta ca o adoratoare neprihănită a lui Artemis. Cum de îndrăznea să nu i se arunce la picioare şi să nu-i cerşească iertarea?

— Tu... tu...

Cuvintele de-abia i-au ieşit din gâtlej.

Fiul pe care i-l dăruise Elena, micul Nicostratus, se ghemuise lângă ea. Elena şi-a ridicat chipul şi explozia frumuseţii lui i-a readus aminte lui Menelau tot ce se întâmplase. Iubirea pe care o simţea pentru ea. Durerea despărţirii. Faţa aceea încă era în stare să-l facă să tremure din tot corpul. N-o văzuse atâta amar de ani şi-i era cu neputinţă să şi-o amintească altfel decât ca pe o amăgire şi o prefăcătorie. Dar îi ajungea să se afle o clipă în prezenţa frumuseţii ei fără seamăn şi era pierdut. A lăsat să cadă sabia şi a căzut în genunchi.

— Iubirea mea, scumpa mea, regina mea, Elena mea.

Casandra se adăpostise în grabă în templul Atenei. Majoritatea caselor de lemn erau deja în flăcări, în timp ce ea alerga pe străzi, însă templul fusese construit din marmură şi piatră. A trecut pe lângă calul de lemn. Trapa deschisă se mişca încet, pântecul era gol. Calul îşi îndeplinise misiunea şi acum stătea răbdător lângă treptele care duceau la templu, ca un bidiviu înşeuat şi lăsat de izbelişte.

În templu, Casandra s-a prins de altarul unde stătuse cândva Palladiumul şi i s-a rugat zeiţei pentru ocrotire.

Dar nu de asta a avut parte, ci de oroare.

Aias, Ajax cel Mic, a văzut-o urcând în goană treptele. S-a ţinut după ea înăuntru şi a violat-o. Casandra a ţipat, s-a zbătut, l-a ameninţat pe Aias că Atena avea să-l pedepsească, dar el s-a mulţumit să râdă. După ce şi-a făcut mendrele cu ea, Casandra a zbughit-o afară din templu şi pe străzi, drept în braţele lui Agamemnon. Regele Bărbaţilor n-ar fi putut fi mai încântat în faţa unei prizoniere atât de frumoase şi de cunoscute.

— O să-mi facă plăcere să am ca sclavă o prinţesă troiană. La fel şi soţia mea, Clitemnestra.

Tremurând, Casandra i-a urlat în faţă lui Agamemnon:

— Soţia ta, Clitemnestra? Soţia ta, Clitemnestra? O să pună mâna pe cuţite şi-o să te înjunghie. Ea şi vărul tău, iubitul ei. O să te omoare. Pe urmă o să mă omoare pe mine. Iată cum o să mor eu şi iată cum o să mori tu, bietul, fraierul şi trădatul Agamemnon – Agamemnon, Regele Proştilor.

— Duceţi-o la mine pe corabie, a spus Agamemnon, întorcându-se.

Mai mulţi războinici ahei au intrat valvârtej în camerele Andromacăi, sus în turnul estic al palatului regal. Unul dintre ei l-a văzut pe Astianax în braţele ei şi a răcnit triumfător.

— Asta e târfa lui Hector, iar el e bastardul lui Hector!

Soldatul s-a repezit şi l-a smuls pe copilaş din braţele Andromacăi.

— Hector mi-a ucis fratele!

— Dă-mi copilul înapoi!

Aheul scos din minţi s-a apropiat de fereastra deschisă care dădea spre metereze.

— Un pui neisprăvit de troian pentru un nobil războinic grec!

L-a ţinut ridicat pe copil şi pe urmă, cu hohotul de râs al unui nebun, l-a aruncat peste parapete.

Andromaca a urlat şi a căzut în genunchi.

— Acum omoară-mă şi pe mine! a strigat ea, plângând întruna. Aruncă-mă după el. Omoară-mă, omoară-mă, omoară-mă pe loc.

— Un trofeu de preţ ca tine? a spus soldatul, înşfăcând-o de păr. Nu prea cred. Cineva o să plătească o avere pentru tine. Poate prinţul Neoptolem. Ţi-ar plăcea să fii sclavă pentru fiul bărbatului care ţi-a omorât soţul, nu?

Asemenea scene s-au desfăşurat în fiecare încăpere din fiecare casă din Troia pe durata acelei nopţi cumplite. Viol, crimă, tortură, jaf şi acte de cruzime bestială, care aveau să rămână nişte pete de neşters pe renumele celor care le-au săvârşit. Bineînţeles, cei mai mari în rang au luat grosul bogăţiilor – umane şi materiale –, dar a rămas destul pentru toţi, până la ultimul suliţaş, bucătar, paj şi rândaş. Fiecare vilă, casă, prăvălie şi colibă a fost jefuită, iar cei dinăuntru, violaţi, bătuţi, ucişi sau luaţi prizonieri. Cei consideraţi bătrâni şi nefolositori au fost omorâţi cu

pietre, cu sabia sau cu ghioaga, aruncaţi în clădiri în flăcări ori prăvăliţi peste ziduri.

În tot acest măcel, merită consemnate două întâmplări mai puţin înspăimântătoare.

Acamas şi DEMOPHON, fiii lui Tezeu, intraseră târziu în război, dar luptaseră vitejeşte de partea grecilor.[185] Când Troia a căzut, grija lor nu a fost să ucidă sau să prade, ci să-şi găsească şi să-şi salveze bunica, pe Aethra, mama lui Tezeu.[186] Ca vlăstare ale regelui întemeietor al Atenei, chiar cel care îl răpusese pe Minotaur, unul dintre cei mai veneraţi şi respectaţi dintre toţi eroii lumii, li s-ar fi putut trece cu vederea manifestările de mândrie şi de înfumurare. Însă printre ahei ar fi fost cu neputinţă să găseşti două personaje mai modeste şi mai puţin pretenţioase. Nu au cerut niciun fel de favoruri, nu s-au făcut remarcaţi, au trăit şi au luptat cu vitejie şi răspundere alături de oamenii lor.

Pe când ceilalţi îşi vedeau de orgiile de crime şi cruzimi pretutindeni în jur, cei doi au reuşit să dea de urma bunicii lor şi s-o ducă în siguranţă la corăbii, fără să caute sau să primească nicio altă bogăţie. Mai târziu aveau să ceară

---

[185] Deşi Acamas se însurase cu Laodice, fiica lui Priam.

[186] Pentru aducere aminte: cu mulţi ani în urmă, Tezeu o răpise pe foarte tânăra Elena, având de gând să se însoare cu ea (vezi Eroii, pentru alte amănunte). A lăsat-o în grija Aethrei, cât timp el s-a dus să caute o soţie şi pentru prietenul său, Pirithous – aventură care a avut ca rezultat captivitatea în lumea subpământeană a lui Hades. Între timp, fraţii Elenei, Dioscurii (Castor şi Polydeuces) şi-au salvat sora şi – ca să-l pedepsească pe Tezeu – au luat-o pe Aethra cu ei, ca să fie sclava Elenei. Aethra rămăsese încă de atunci alături de Elena, mai întâi în Sparta, iar pe urmă în Troia.

eliberarea Aethrei din rolul de sclavă, ceea ce Elena a făcut cu dragă inimă.[187]

Agamemnon nu uitase cele petrecute cu zece ani în urmă, când Menelau, Odiseu şi Palamede plecaseră în misiune la Troia, ca să vadă dacă puteau să negocieze o pace onorabilă. Rămăseseră ca oaspeţi în casa lui Antenor, care descoperise planul lui Paris de a-i ucide pe toţi şi-i scosese în siguranţă din Troia.

— De casa şi de averile lui Antenor nu se atinge nimeni, a ordonat el. Lui şi familiei o să li se garanteze aceeaşi plecare sigură din Troia pe care i-a garantat-o el fratelui meu.

Aceste două episoade – salvarea Aethrei şi cruţarea lui Antenor – pot fi consemnate ca singurele licăre de clemenţă şi onoare care au luminat în acea noapte plină de atrocităţi de nepovestit.

Când Eos a redeschis porţile zorilor, i s-a frânt inima de tristeţe. Lumina scălda acum o lume nouă şi oribilă. Cetatea pe care o iubise nu mai exista. Oamenii nu mai erau. O mulţime de membri ai marii case regale a Troiei fuseseră fie măcelăriţi, fie puşi în lanţuri. Vulturii, ciorile şi şacalii se apropiau deja de ruinele fumegânde, ca să se ospăteze cu miile de troieni morţi. Ultima căruţă dintre

[187] Aethra a avut o viaţă lungă şi extraordinară. Ea s-a întins pe durata Epocii Eroilor. În tinereţe se logodise şi ar fi trebuit să se mărite cu Belerofon din Corint, eroul care îl îmblânzise pe Pegas şi apoi îl încălecase ca să înfrângă Himera. Mai târziu a fost sedusă, într-o noapte cu adevărat intensă, atât de Egeu, regele Atenei, cât şi de Poseidon, zeul mării. Tezeu a fost rodul uneia dintre aceste însoţiri, dar nimeni nu ştie deocamdată al căreia...

cele încărcate cu bogăţii trecuse peste Scamander. Grecii îşi pregăteau corăbiile de plecare, luptându-se între ei, trăgând de sclavi încolo şi încoace, aidoma unor câini sălbatici, clamându-şi şi reclamându-şi partea de pradă care li se cuvenea.

Se simţea, de asemenea, un fel de rău general, o stare de greaţă. Sătui de atâtea omoruri, nu mai voiau decât să se întoarcă acasă. Cei mai mulţi stăteau cu spatele la ruine, incapabili să se uite la ceea ce ei înşişi săvârşiseră.

Zeii urmăriseră cu o oroare neputincioasă scenele de violenţă şi de pustiire care avuseseră loc. Zeus le interzisese să se amestece, dar acum se temea că luase decizia greşită.

— Ce-am văzut azi-noapte? a întrebat el. Ăla n-a fost război. A fost demenţă. Înşelăciune, sălbătăcie, dezonoare şi dizgraţie. Ce s-a ales de muritori?

— Înfiorător, nu? Oare ce se cred? Zei?

— Se pot face glume, Hermes, dar nu acum, a spus Apollo.

— Eşti mulţumită? a întrebat Zeus, întorcându-se spre Atena. Grecii tăi iubiţi au învins. Au obţinut victoria totală.

— Nu, tată, a răspuns Atena. Nu sunt mulţumită. Au fost încălcate lucruri sacre. S-au comis crime abominabile.

— De acord, a spus Apollo. Nu-i putem lăsa să se întoarcă bine mersi la viaţa de familie.

— Trebuie să plătească blasfemiile cu vârf şi îndesat, a zis Artemis.

Zeus a oftat din greu.

— Tare-aş fi vrut, demult de tot, ca Prometeu să nu mă fi convins să creez omenirea, a spus el. Am ştiut că fac o greşeală.

Anexă

Mit şi realitate 1

Întâmplările povestite aici au avut loc – dacă au avut – într-o perioadă pe care istoricii şi ceilalţi o numesc Epoca Bronzului. Cea mai importantă sursă de cunoaştere a Războiului Troian este poetul Homer, care a trăit – dacă a trăit – în perioada imediat următoare, în Epoca Fierului, cu peste cinci secole mai târziu. Mă refer mai detaliat la Homer şi la epoca lui în cea de-a doua parte a Anexei. Homer a vorbit despre un trecut extrem de îndepărtat, când zeii încă li se înfăţişau muritorilor – se împrieteneau cu ei, îi persecutau, îi favorizau, îi blestemau, îi chinuiau şi uneori chiar se căsătoreau cu ei.

Cititorii familiarizaţi cu precedentele mele două cărţi despre mitologia greacă, Mythos şi Eroii, au observat, poate, o sumedenie de discrepanţe şi de nepotriviri cronologice. În Eroii, de exemplu, dau curs ideii că Jocurile Olimpice au fost înfiinţate de Heracle. În Troia am apelat la alt izvor, care îl consideră ca întemeietor al lor pe Pelops. Aceste variaţiuni sunt minore şi totul este până la urmă o chestiune de alegere. Cu toate acestea, cronologia – oricât aţi suci-o şi aţi învârti-o – nu poate să meargă pe cărări

istorice bine definite. Ce vârstă avea Ahile la data ultimului an din asediul Troiei, de pildă, sau cât timp a trecut între răpirea Elenei şi punerea în mişcare a flotei lui Agamemnon – aceste chestiuni şi multe altele sunt imposibil de rezolvat. Mai mult, când te fixezi asupra unei linii cronologice, compromiţi o alta. Totul seamănă cu un fel de galerie de artă de coşmar dintr-un film regizat de Jacques Tati: îndrepţi un tablou de pe un perete şi alt tablou se strâmbă din senin, de capul lui. Ca să schimbăm metafora, fiecare cronicar al acestor poveşti trebuie să ia parte la un meci de box: în colţul roşu, nevoia de a prezenta o cronologie dinastică detaliată, plină de relaţii, contexte şi genealogii consecvente; în colţul albastru, nevoia de a prezenta misterele unei lumi poetice a mitului şi a miracolului, de la ale căror personaje şi istorii nu trebuie să aşteptăm niciodată să respecte regulile cauzei şi ale efectului. Cu timpul, am ajuns la concluzia că nu e chiar un meci de box, ci mai degrabă un dans narativ în care plăcerile profunde, dar complementare ale realului şi irealului pot să funcţioneze în parteneriat.

Îmi închipui că nu e nici prea greu şi nici nepotrivit să găzduim în minţile noastre istoricul şi imaginarul în acelaşi timp. „Cunoştinţele” noastre despre zei şi eroi seamănă cu cele despre împăraţii romani, despre casele regale din Europa sau – de ce nu? – despre familiile mafiote din America secolului XX, precum şi cu cele despre diverse personaje fictive din operele lui Dickens şi Shakespeare. Unii sunt tentaţi să sublinieze o corespondenţă mai uşor de stabilit cu personajele fantastice din Marvel Cinematic Universe, cu regatele din Urzeala Tronurilor, cu lumea vrăjitorească a lui Harry Potter, ori cu Pământul de Mijloc al lui Tolkien, dar poate că nu e momentul să-mi prezint ideile despre diferenţa dintre mit şi fantezie. De fapt, ideea

este că, în cazul mitului, putem să cercetăm şi să triem detalii privind personalitatea, arheologia şi originile la fel cum am face-o cu vieţile şi cu poveştile adevărate, acceptând şi îmbrăţişând în acelaşi timp elementele supranaturale şi simbolice ale ficţiunii şi magiei. Ca să-l citez pe reporterul de la sfârşitul westernului Omul care l-a ucis pe Liberty Valance (1962) de John Ford, „Aici e Vestul, domnule. Când legenda devine fapt, publici legenda”.

Implicarea sau neimplicarea zeilor în povestea Războiului Troian indică măsura în care am putea dori să tratăm povestea ca pe un fapt istoric sau ca pe un mit. E perfect posibil să ne lipsim cu totul de prezenţa nemuritorilor, aşa cum a arătat foarte clar filmul Troia (2004) al lui Wolfgang Petersen, cu Brad Pitt în rolul lui Ahile şi Brian Cox în al lui Agamemnon. Nici picior de olimpian acolo. În paginile acestei cărţi, am încercat de câteva ori să arăt că e posibil să interpretăm metaforic modul în care Homer prezintă sprijinul acordat muritorilor de către zei. Când scriitori sau artişti profund raţionali şi sceptici se bucură de o inspiraţie sau de o energie aparte, ei spun adeseori că „i-a vizitat Muza”. Arcaşii greci care nimereau ţinta erau siliţi să şoptească „Mulţumesc, Apollo”. Nu e o mare diferenţă între ei şi boxerii care îşi fac cruce înaintea meciului sau îi mulţumesc lui Isus la sfârşitul luptei. Jucătorii de crichet vorbesc despre „Mama Cricket”, actorii despre „Doctorul Teatru”. Când Ahile aude vocea Atenei spunându-i să se calmeze în timpul înfruntării cu Agamemnon, oare chiar o aude pe zeiţă ori dă curs propriilor lui sfaturi înţelepte, părţii bune a firii lui? Frumuseţea lui Homer – şi a mitului – este că poţi crede oricând că e vorba de ambele lucruri în acelaşi timp.

Această „dublă determinare” a motivului permite realului şi simbolicului să coexiste într-o manieră homerică prin

excelenţă şi care îşi răsplăteşte cititorii la nesfârşit. Omenirea nu se poate salva singură, oricât de capricioşi, nesăbuiţi şi nedrepţi ar putea fi zeii. Primul cuvânt din Iliada lui Homer este μ (m nin), care înseamnă „furie” în greacă. Furie, desfrâu, invidie, mândrie, lăcomie... Păcatele şi cusururile omenirii pun în mişcare întreaga dramă a Troiei, dar sunt compensate de iubire, onoare, înţelepciune, bunătate, iertare şi sacrificiu. Sunt – poate sună simplist şi de la sine înţeles – aceleaşi elemente instabile caracteristice lumii oamenilor de azi. Trăim în acelaşi balansoar. Patimile întunecate ale egoismului, fricii şi urii sunt compensate de bunătate, prietenie, iubire şi înţelepciune. Oricine este liber să zugrăvească toate aceste sentimente mai bine decât Homer, însă până în prezent n-am văzut s-o fi reuşit cineva.

Mit şi realitate 2

Ar fi imposibil de spus povestea Războiului Troian fără să se facă trimitere la Iliada lui Homer, privită de mult timp drept prima mare operă literară a canonului occidental.[188] Iliada începe cu mânie şi se încheie cu durere: mânia lui Ahile din cauză că Agamemnon i-a luat-o pe sclava Briseis şi durerea troienilor care jelesc moartea eroului Hector. Această foarte mică parte a unui asediu de zece ani are 15 693 de versuri – fiecare conţinând între douăsprezece şi şaptesprezece silabe – împărţite în douăzeci şi patru de cărţi. Unitatea de acţiune concentrată, caracterizările complexe şi convingătoare, zugrăvirea unei asemenea varietăţi de emoţii şi de impulsuri omeneşti, schimbările cinematice de perspectivă şi abordare, energia şi elanul

[188] Deşi rămâne de discutat dacă „literar” este cuvântul potrivit.

neobosite, reprezentarea neclintită a violenţei, flashback-urile şi anticipările, profunzimea, iscusinţa şi temeritatea imaginilor – toate aceste calităţi şi altele i-au făcut pe poeţi, artişti, cercetători şi cititori de-a lungul secolelor să considere Iliada, împreună cu opera ei complementară, Odiseea, drept creaţia supremă a artei narative, la care aspiră toţi ceilalţi şi în funcţie de care sunt evaluaţi. Cu toate acestea, rămâne o întrebare fundamentală, pe care şi-o pune cu siguranţă oricine descoperă aceste opere.

Oare Homer şi Războiul Troian chiar au existat?

Mă rog, dacă semănaţi oricât de puţin cu mine, o încruntătură de nedumerire va afecta armonia şi simetria trăsăturilor ori de câte ori veţi întâlni sintagme cum ar fi „la jumătatea secolului al XII-lea î.C.” – aproape întotdeauna e nevoie de puţină aritmetică în gând ca să ai o bună reprezentare a timpului, mai cu seamă când mă refer la evenimente anterioare Anului Zero, care desparte î.C./î.e.n de d.C./e.n. Nici măcar nu am ajuns la un consens în privinţa denumirii acestor ere, pentru Dumnezeu. Sper că veţi constata că linia cronologică îndeplineşte rolul a zece-douăsprezece paragrafe, clarificând diverse situaţii.

De-a lungul mileniilor, şi îndeosebi de-a lungul ultimelor două secole, atât de multe disensiuni şi dezacorduri, atâta dezbinare şi atâtea dispute au inflamat lumea cercetărilor operei lui Homer, încât domeniul a ajuns să semene întru câtva cu un război religios. I-am văzut la lucru pe Separatişti contra Analiştilor contra Unitarienilor contra Neoanaliştilor. O schismă asemănătoare a apărut (continuând chiar şi acum, când scriu aceste rânduri) în lumea înfierbântată a studiilor despre Troia. Anticarii, clasiciştii şi arheologii germani au dominat ambele domenii, urmaţi îndeaproape, pe locul doi în clasament, de

cercetătorii americani. Universitarii pot să se înflăcăreze şi să-şi iasă din fire din cauza celor mai ezoterice şi neînsemnate chestiuni, după cum se ştie, însă în cazul lui Homer miza a fost întotdeauna ridicată: dovedirea sau infirmarea existenţei lui, prezentarea definitivă a mijloacelor lui de creaţie şi stabilirea a cât anume din ceea ce a scris este fapt şi cât plăsmuire, toate aceste lucruri aproape că pot fi privite ca echivalentul secular al confirmării existenţei lui Isus Cristos şi a răstignirii lui. O proporţie semnificativă a originilor şi caracteristicilor civilizaţiei noastre are la bază opera şi personalitatea lui Homer. Se prea poate să păstrăm elemente religioase şi morale ale culturii iudeo-creştine, dar, cel puţin în aceeaşi măsură, am preluat şi moştenirea greco-romană în aceste domenii, precum şi în altele. Dacă grecii şi romanii l-au privit pe Homer drept autorul şi fondatorul multor aspecte din identitatea lor – şi chiar au făcut-o –, atunci nu trebuie să ne mire că rezolvarea Chestiunii Homerice constituie de multă vreme un fel de Graal scolastic al civilizaţiei noastre.

Există Istorie şi Preistorie. Simplu spus, prin preistorie înţelegem ceea ce s-a întâmplat în lumea oamenilor înainte de apariţia scrierii. Prin urmare, preistoria poate fi studiată doar „citind” obiecte, nu cuvinte. Această ştiinţă, numită arheologie, se ocupă cu analiza şi reconstrucţia din imaginaţie a clădirilor străvechi şi a ruinelor lor şi cu excavarea şi interpretarea artefactelor, relicvelor şi vestigiilor. Prin contrast, istoria este analizată preponderent prin consemnări documentare: manuscrise, tăbliţe, inscripţii şi cărţi.

Se crede că preistoria a început cu aproximativ trei milioane şi jumătate de ani în urmă, când strămoşii noştri hominizi au confecţionat primele unelte din piatră ale căror urme le putem dezgropa şi cerceta. Tot ce se

petrece înaintea acestei perioade ţine de paleontologie, unde singurele indicii lăsate sunt fosilele. În schimb, istoria este extraordinar de recentă. Ea a început cu doar 5 000 de ani în urmă, odată cu apariţia transcrierii fonetice în Sumer. Negustorii fenicieni au răspândit aceste sisteme de scriere în întreaga lume mediteraneeană, proces în urma căruia s-au transformat în alfabetele folosite şi în prezent – mai cu seamă grec, roman şi chirilic. Separat, şi ceva mai târziu, chinezii şi celelalte civilizaţii din Extremul Orient şi-au dezvoltat sisteme ideografice, non-fonetice. Acesta este doar un cadru general; o privire mai atentă scoate la iveală particularităţi şi ciudăţenii, după cum vom vedea.

Perioadele erei preistorice sunt denumite în funcţie de materialele predominante ale acelor epoci. Prima şi cea mai lungă perioadă (minimum 3 milioane de ani) a fost Epoca Pietrei. Apoi, cu circa 7 500 de ani în urmă, s-a intrat în prima epocă a metalelor, când omenirea a învăţat meşteşugul topirii cuprului. Prin adăugarea unei mici cantităţi de cositor (şi poate a unui strop de nichel, zinc sau arsenic, dacă se găseau la îndemână) a apărut aliajul numit bronz, cam după 2 000 de ani. Mai dur şi mai rezistent decât metalele componente, bronzul putea fi folosit la fabricarea uneltelor, armelor, armurilor şi podoabelor. După alte 2 000 de ani, s-au pus la punct tehnici ce au permis extragerea şi topirea unui metal şi mai maleabil: fierul. Aşadar, în istoria omenirii s-au succedat Epoca Pietrei, Epoca Bronzului şi Epoca Fierului. Există şi punctul de vedere potrivit căruia, de la sfârşitul Revoluţiei Industriale încoace, trăim în Epoca Petrolului, pentru ca în prezent să ne aflăm poate – aspect destul de neplăcut – în Epoca Plasticului.

Ceea ce numim Războiul Troian a avut loc cu peste 3 000 de ani în urmă, în jurul lui 1200 î.C., între civilizaţiile

mediteraneene din Epoca Bronzului care apăruseră pe teritoriul Greciei şi Turciei de astăzi, în jurul lui 1550 î.C. (fireşte că aceste date sunt simple presupuneri, nimic mai mult). În vestul Greciei, în peninsula Peloponez, a înflorit oraşul-stat şi totodată imperiul Micene.[189] Acesta era legendarul regat al lui Agamemnon. Spre estul Mării Egee, pe coasta nord-vestică din Asia Mică, se înălţa cetatea Troiei.

Ştiinţa de carte s-a manifestat în ultima parte a Epocii Bronzului. Cercetătorii au descifrat câteva forme de scriere din acea perioadă. Civilizaţiile care ne interesează, cele din regiunea grecească şi troiană ale Mediteranei, foloseau diverse sisteme de scriere în timpul Epocii Bronzului. Transcrierea minoiană (cretană) numită „Liniar A" este şi astăzi un mister pentru noi, însă, pe baza ei, micenienii au folosit „Liniar B", descifrat, în cele din urmă, în secolul XX. Aceste sisteme de scriere s-au dezvoltat independent de alfabetul sumerian, care, după cum vom vedea, încă nu ajunsese în lumea grecilor.[190]

Şi totuşi, aceste informaţii dovedesc mai mult ca sigur că povestea Războiului Troian este istorică. Scrisul se inventase deja, micenienii îl foloseau, aşa că trebuia, sau putea, să existe o urmă documentară din timpul asediului Troiei, păstrată până în zilele noastre. De fapt, lucrurile nu stau aşa. La puţină vreme după presupusa perioadă a Războiului Troian (unii chiar au sugerat că ar fi fost o consecinţă a lui), civilizaţia miceniană s-a prăbuşit şi s-a

[189] Arheologii o numesc uneori „civilizaţia Micene-Tirint-Pylos", ele fiind cele trei mari citadele ale imperiului.

[190] Liniar A şi B utilizau semne silabice şi „ideografice" (cum ar fi hieroglifele), în locul caracterelor reprezentative fonetic (litere) pe care grecii (şi noi) aveau să le folosească ulterior în alfabete.

instalat „Evul Întunecat” al grecilor, aşa cum este cunoscut în literatura de specialitate. Cea mai răspândită explicaţie a acestei prăbuşiri menţionează o combinaţie de factori negativi, adevăraţi „cavaleri ai Apocalipsei”: un anume dezastru natural ori catastrofă climatică, o foamete, o molimă şi invadarea lumii greceşti şi mediteraneene de aşa-numitele „Popoare ale Mării”.[191] Ca urmare a acestor dezastre şi a abandonării marilor oraşe-stat din Epoca Bronzului miceniană, arta de a citi şi de a scrie în Liniar B a fost complet dată uitării.[192] Secole la rând, până când fenicienii au răspândit propriul alfabet prin comerţ, întreaga regiune a rămas analfabetă. Reiese că, în timpul Evului Întunecat, singura metodă prin care memoria cetăţii Micene şi a Războiului Troian a putut fi transmisă de la o generaţia la alta a fost vechiul mod de comunicare a informaţiilor, preistoric şi funcţional: nu prin

[191] La fel cum vandalii, goţii, vizigoţii şi alte triburi germanice au invadat Imperiul Roman şi au declanşat „Evul Întunecat” în Apusul Europei, tot aşa Popoarele Mării au cucerit Egiptul, Levantul şi insulele greceşti, împreună cu Grecia continentală, anunţând un fenomen similar, însă timpuriu. Nimeni nu ştie cu siguranţă cine erau aceste popoare: în general, se consideră că erau grupuri de navigatori nu foarte bine închegate, dar unite pe bază de principii federale, stabilite în zona coastelor estice ale Mediteranei. Un alt nume pentru Evul Întunecat este Epoca Geometrică, dat fiind stilul de ornamentaţie – în ceramică şi nu numai – specific perioadei. Iată un aspect interesant, dacă ne gândim la bijuteriile şi la prelucrarea metalului aşa cum se realizau la celţi; şi în vremea Evului Întunecat de mai târziu arta a avut un caracter pronunţat geometric... Despre Grecia continentală şi insulele ei se crede, de asemenea, că ar fi fost cucerite de un popor numit dorieni. Adevărata lor identitate şi origine sunt la fel de misterioase ca acelea ale Popoarelor Mării.

[192] Până când sclipitorul Michael Ventris şi colaboratorul lui, John Chadwick, le-au descifrat cu peste 3 000 de ani mai târziu, în 1955.

daltă sau cu ajutorul tăbliţelor, ci verbal, prin „tradiţia orală”. În această fereastră de timp (sau care o fi echivalentul întunecat al ferestrei), poveştile despre Războiul Troian au fost transmise din gură în gură, la fel ca poveştile despre Zeus, Olimp, zei, eroi şi monştri, care fac parte din ceea ce numim „mit”. Putem doar să speculăm dacă cei care le-au istorisit au considerat că anumite poveşti erau istorice, iar altele, mitologice.

După patru sute de ani de întuneric bătuţi pe muchie, lucrurile au început să se schimbe fundamental şi spectaculos. Din alfabetul fenician s-a format primul alfabet grec, despre care avem consemnări pe vasele din ceramică şi în inscripţiile din acea perioadă. Sub aspect politic şi demografic, marea creştere a populaţiei (poate ca urmare a climei mai blânde şi a unui nivel al mării mai prietenos) a dus la dezvoltarea polisului, oraşul-stat al grecilor. Această perioadă, cunoscută drept Epoca Arhaică, a fost precursoarea integral istoricei Epoci Clasice, când s-au afirmat Platon, Socrate, Euripide, Pericle şi Aristotel, bine-cunoscute personalităţi ale civilizaţiei mature şi sofisticate greceşti. Majoritatea grecilor din Epoca Arhaică au rămas totuşi analfabeţi, iar relatările despre trecut au fost transmise în continuare mai degrabă oral decât în scris. În aceeaşi Epocă Arhaică se crede, în general, că ar fi trăit şi persoana căruia îi spunem Homer. Când eram elev, un profesor mi-a spus cu toată siguranţa de sine că Homer se născuse în 800 î.C., pe insula Chios din nordul Mării Egee, şi murise în 701 î.C. – un bătrân orb, în vârstă de 99 de ani. Un altul a susţinut, cu aceeaşi certitudine, că Homer era din Ionia de atunci, Anatolia turcească de azi. Cercetătorii moderni privesc toate aceste poveşti ca pe nişte simple presupuneri.

Prin urmare, aşa stau lucrurile. Cronologia ne ajută mult mai bine decât cuvintele mele derutante. Războiul Troian a avut loc în Epoca Bronzului (să zicem în jurul anului 1200 î.C.), culturile rafinate ale Epocii Bronzului s-au prăbuşit şi în locul lor a apărut o epocă a analfabetismului. Întunericul s-a destrămat, fierul a fost extras şi topit, s-a redescoperit scrierea, iar povestea războiului, aşa cum a declamat-o Homer, a fost în cele din urmă scrisă la 700 de ani după evenimente. Şi iată-ne acum după alte 2 500 de ani.

Merită să repetăm că, în momentul creşterii civilizaţiei greceşti, fundament al civilizaţiei moderne – acea cultură a ştiinţelor, matematicii, filosofiei, artei, arhitecturii, democraţiei, puterii navale şi militare; o cultură conştientă de propria importanţă, în care s-au scris istorii şi piese despre originile şi natura ei –, în acel moment, aşadar, trecuseră 800 de ani de la Războiul Troian şi 300 de ani de la moartea lui Homer.

Cercetătorii şi arheologii au trebuit să desluşească mistere încă din clipa când grecii din Epoca Clasică au fixat în cele din urmă cele două epopei ale lui Homer în forma mai mult sau mai puţin convenită a textelor cunoscute astăzi. Unul dintre mistere era cum de a ştiut Homer atât de multe lucruri despre evenimente din urmă cu patru sute de ani? Cum de a fost în stare să ofere atâtea detalii despre asediu, despre cetatea Troiei, familia regală, războinicii, liniile de descendenţă şi întâmplările din război? Nu avea la dispoziţie nici scrieri, nici arhive. Timp de 450 de ani, cu alte cuvinte, e de presupus că o serie de Homeri „mai mici” au povestit peripeţiile personajelor din generaţie în generaţie, până când el le-a sintetizat şi le-a transformat în prima mare operă de artă bazată pe limbaj de care suntem conştienţi. Ca să fi făcut aşa ceva, presupunem noi, probabil că a crescut primind relatări verbale dintre

cele mai variate şi mai complexe. Homer a trăit în Grecia sau în Turcia din Epoca Fierului, însă operele lui zugrăvesc cu acurateţe războinici din Epoca Bronzului.[193]

În general, când vine vorba de mitologia greacă, se poate constata un acord remarcabil între operele lui Homer şi cele ale lui Hesiod, poet care a trăit aproximativ în aceeaşi perioadă şi în a cărui operă literară întâlnim poveşti despre Titani şi zei, înfiinţarea Olimpului şi atât de multe amănunte canonice ale mitologiei greceşti.[194] Nu încape îndoială că textul a suferit destule prelucrări în Epoca Clasică literară, destule rafinări sau înlăturări de anomalii şi contradicţii, laolaltă cu crearea cronologiilor şi genealogiilor consistente care există în prezent. Miturile au fost transformate din relatări populare brute în creaţii literare finisate, aidoma pietrelor ce devin nestemate. Mergând pe aceeaşi linie metaforică, se prea poate ca grecii alfabetizaţi din Epoca Clasică să fi fost răspunzători de aşezarea poveştilor în casete de prezentare, însă conferirea formei, tăierea şi şlefuirea au fost realizate în bună parte de Homer şi Hesiod.

---

[193] Ba chiar şi tehnologia din acea perioadă. Vechii greci nu aveau idee de arheologie şi nici nu-i interesa (din câte ne dăm seama). Faptul că Homer a avut o imagine atât de clară despre fabricarea uneltelor şi a armurilor din bronz nu poate fi explicat decât prin transmiterea orală precisă şi bine memorată în decursul unei perioade de timp foarte lungi.

[194] Spre deosebire de cele două epopei ale lui Homer, operele lui Hesiod au fost scrise în adevăratul sens al cuvântului – „semnate”, am putea spune. Ele au fost Teogonia (Naşterea zeilor), Munci şi zile şi Scutul lui Heracles. Lucrările conţin crâmpeie autobiografice incitante, precum şi gânduri despre agronomie, măsurarea timpului şi economie. E acceptat în general că, deşi nici chiar Hesiod nu şi-a scris lucrările cu mâna lui, măcar i le-a dictat unui scrib.

Intervalul dintre epoca lui Platon şi Aristotel, pe de o parte, şi cea a lui Homer, pe de altă parte, este la fel de mare ca perioada scursă de la scrierea poemului Beowulf până în prezent, aşa că nu e de mirare că ei şi contemporanii lor au aflat atât de puţin despre cine ar fi putut fi omul Homer. Cunoaştem din literatura Greciei clasice că Iliada şi Odiseea erau opere admirate, chiar venerate, despre care se credea că relatează poveşti adevărate. Ca tânăr care tocmai îşi propusese să cucerească lumea, Alexandru cel Mare a vizitat locurile importante din Ilium şi se spune că ar fi omagiat ceea ce trecea pe atunci drept mormântul lui Ahile, eroul cu care s-a identificat cel mai mult.[195] Se ştie că Marc Antoniu i-a dăruit Cleopatrei statuia funerară a lui Ajax cel Mare. Călătorii de mai târziu din categoria lui Strabon şi Pausianas au făcut de multe ori turul aşezărilor troiene şi miceniene. Cu toţii au conchis că poveştile erau consemnări autentice ale unor evenimente istorice.

În timpul Epocii Clasice, secţiuni populare din Iliada şi Odiseea erau jucate frecvent în spectacole în aer liber la care luau parte cetăţeni de rând şi foarte entuziaşti. Se pare că ei credeau că Homer chiar scrisese acele fragmente, ceea ce nouă ni se pare straniu, întrucât am crescut cu ideea fermă că Homer era un simplu bard, rapsod, declamator şi poate chiar improvizator de versuri epopeice (posibil analfabet), dar nu scriitor. Acesta este totuşi un punct de vedere recent.

După ce a trecut prin propriul Ev Întunecat, Europa Apuseană a redescoperit civilizaţia, arta şi cultura greacă şi romană – iar acestei redescoperiri îi spunem acum Renaştere. Faptul că Gutenberg a inventat tiparul în jurul

[195] Se spune despre Alexandru că ar fi luat cu el în război un exemplar din Iliada, cu însemnări şi adnotări ale îndrumătorului său, Aristotel.

anului 1450 a permis răspândirea pe scară largă a textelor clasice în modalităţi care fuseseră de negândit în secolele anterioare, când copiştii din mănăstiri produceau cărţi scrise de mână. În 1488 au fost disponibile primele exemplare tipărite din operele lui Homer. Impactul a fost uriaş, un fel de Big Bang cultural. Bunăoară, în Anglia, începând de la Dryden, Pope, Keats, Tennyson şi Byron până la epoca modernă, poeţii au fost puternic influenţaţi de Homer. Pictorii, sculptorii şi filosofii au studiat cu atenţie paginile din textul grecesc original şi din fiecare traducere nouă. Dar au crezut la fel de puţin că Războiul Troian a fost un eveniment istoric cum au crezut că Narcis a fost transformat în narcisă sau că Heracle a coborât cu adevărat în lumea subpământeană de unde a ieşit cu Cerber atârnat pe umăr.

Această concepţie s-a modificat masiv ca urmare a demersurilor îndrăzneţe şi a histrionismului îndârjit ale unui om: Heinrich Schliemann. Născut în Germania, în 1822, Schliemann a făcut avere, a pierdut-o şi a făcut-o din nou în Rusia şi Statele Unite ale Americii. Ultima îmbogăţire obţinută din speculaţii cu terenurile aurifere din California i-a permis, în calitate de cetăţean american, să-şi dedice a doua parte a vieţii marii lui pasiuni, arheologia. Împreună cu celălalt mare arheolog al vremii, englezul Arthur Evans, el a încercat să găsească siturile celebre ale Epocii Bronzului din Grecia. Evans s-a concentrat pe Creta, iar descoperirea tezaurului micenian a produs senzaţie.

În Evans îl recunoaştem pe arheologul veritabil, pe când Schliemann... Ei bine, practicile lui erau considerate întru câtva excesive chiar şi de contemporani. Suntem cu toţii familiarizaţi cu săpăturile grijulii şi chinuitor de lente şi cu perierea delicată a artefactelor asupra căruia insistă arheologii. Fiecare sit trebuie delimitat migălos cu sfoară,

fiecare strat, conservat şi catalogat riguros. Schliemann n-a avut răbdare pentru aşa ceva; el a mânuit cazmaua cu o energie violentă, care se apropia de vandalism.

Obsesia lui Schliemann de la început până la sfârşit a fost să găsească „adevăratele locuri" ale legendei homerice. El urma să excaveze mai multe situri din Peloponez, unde căutarea tezaurului micenian a avut ca rezultat câteva descoperiri cu adevărat spectaculoase. În 1876, o mască mortuară de o uluitoare frumuseţe şi măiestrie a fost dezgropată şi desemnată pe loc de Schliemann (fără vreo dovadă concludentă) drept „Masca lui Agamemnon". Acum ştim că acest artefact a precedat Războiul Troian – şi prin urmare perioada când a trăit Agamemnon – cu minimum patru sute de ani. Schliemann a scos, de asemenea, la iveală o bună parte din insula Itaca a lui Ulise, însă ceea ce i-a adus pentru prima dată celebritatea în lume a fost activitatea din Troada. Căutarea Troiei l-a purtat la începutul anilor 1870 spre Turcia, unde s-a concentrat pe zona din jurul oraşului Isarlâk – un sit care îi fusese indicat de arheologul englez Frank Calvert. Aici Schliemann a descoperit dovezi despre nouă cetăţi îngropate. Într-o bună zi, el a dat peste un cufăr cu aur pe care l-a anunţat drept „Comoara lui Priam", ce conţinea „Bijuteriile Elenei", aşa cum a susţinut el (cercetările ulterioare au stabilit că era vorba de obiecte cu peste o mie de ani mai vechi).

Adevărul şi dovada istorică, vechi şi anoste, erau mai mult sau mai puţin irelevante pentru acest născocitor, fantezist, fabricant şi până la urmă contrabandist scandalos, dar asta nu înseamnă să-i contestăm valoarea muncii şi mai cu seamă efectul autopromovării ostentative asupra ştiinţei de carte şi asupra imaginaţiei populare. Metodele lui (printre care şi folosirea cu seninătate a dinamitei) au fost atât de dăunătoare pentru arhivele arheologice, încât

o serie de profesionişti l-au felicitat caustic fiindcă reuşise ceva ce nici măcar armatele aheene nu fuseseră în stare să obţină: nivelarea şi distrugerea completă a Troiei.

Cu toate acestea, descoperirea atât de multor straturi de civilizaţii hitite şi troiene a demonstrat măcar existenţa unei civilizaţii înfloritoare şi a unei cetăţi măreţe, cu dovezi ale incendierii şi ale asediului devastator care sunt în concordanţă cu canonul homeric. În zilele noastre, o expoziţie germană de pionierat din 2001, Troia: vis şi realitate, a fost preluată şi transformată în marele succes expoziţional din 2019 de la British Museum, Troia: mit şi realitate, unde au fost expuse obiecte excavate de Schliemann, precum şi multe descoperiri ulterioare. Experienţa mersului printre aceste exponate a provocat, cel puţin în mine, impresia puternică a unor oameni adevăraţi cu vieţi adevărate. Bineînţeles, artefactele şi reconstituirile vieţii troiene nu pot demonstra ipoteza că Troia a căzut ca urmare a răpirii unei prinţese din Sparta, dar merită să ne amintim că multe regate şi imperii din istoria consemnată s-au prăbuşit din cauza unor căsnicii sau a unor alianţe dinastice ce s-au destrămat. O altă posibilitate – dată fiind importanţa strategică şi comercială a cetăţii Troia, ridicată deasupra strâmtorii Dardanele, Hellespontul – ţine de un eventual conflict pe marginea tarifelor şi a circulaţiei în scopuri comerciale, declanşat între regatele din vestul şi din estul Mării Egee. Astăzi ne vine greu să credem, într-atât de sofisticaţi şi de isteţi am devenit, dar pe atunci nesăbuiţii primitivi se puteau trezi târâţi în războaie comerciale... Ha!

Firește, nuanţele şi rafinamentul erudiţiei autentice, ale ştiinţei solide şi ale arheologiei de calitate au atacat şi au respins multe dintre ideile fanteziste şi exagerate ale lui Schliemann, însă histrionismul şi bufoneriile lui în stilul lui

Barnum[196] au făcut ca situl de la Isarlâk să fie privit cu ochi buni şi ca oamenii din toată lumea să cadă de acord – mai mult sau mai puţin, între anumite limite, judecând toate lucrurile la fel – că asedierea şi căderea Troiei cu 3 200 de ani în urmă pot fi considerate fapte istorice.

Nu voi intra în profunzime în chestiunea vieţii lui Homer: grecii din Epoca Clasică erau încredinţaţi că a existat şi că a scris cu mâna lui cele două epopei; cercetătorii de mai târziu, din secolele al XVIII-lea, al XIX-lea şi XX, s-au convins (pe baza unei atente cercetări filologice şi lingvistice a textelor) mai întâi că aceste opere au fost transmise oral şi apoi că închegarea lor sugera că fuseseră, de fapt, în mare măsură improvizate.[197]

După părerea mea, întreruperea transmiterii din vremea Troiei şi a cetăţii Micene până la epocile Arhaică şi Clasică, mulţumită prăbuşirii Epocii Bronzului şi a deficitului de alfabetizare care a însoţit-o, nu e nici pe departe un dezastru. Lucrurile care fac experienţa homerică atât de bogată şi de fascinantă sunt vechimea operei (care ne

---

[196] Phineas Taylor Barnum (1810–1891), politician şi om de afaceri, fondator şi proprietar al unui muzeu cu „ciudăţenii”, unde câteva exponate erau, în realitate, farse grosolane, menite să atragă publicul. (N. red.)

[197] Dezvoltarea acestei direcţii de gândire e o poveste lungă şi fascinantă. Caracterul repetitiv al atât de multor epitete şi imagini homerice i-a făcut pe cercetători să creadă (inspiraţi de un studiu asupra formelor încă existente de poezie orală din Balcani) că barzii (cunoscuţi drept rapsozi) foloseau aceşti tropi prefabricaţi ca module cu ajutorul cărora puteau să construiască structura poemului în timp ce recitau. Gândiţi-vă la jazz. Rapsozii ştiau linia melodică şi tonalitatea, cum ar veni, şi prin urmare puteau să improvizeze după bunul lor plac.

aţâţă curiozitatea), combinaţia de istorie, mister şi adevăr, precum şi interacţiunea particularului cu universalul. Acţiunea se profilează pe orizontul minunat care strânge laolaltă realitatea şi legenda, în penumbra ademenitoare unde scorneala şi faptul coexistă. Iată ceea ce conferă epopeii homerice detaliile de fineţe, realiste şi vii ce însufleţesc şi conving atât de mult, dar care ne livrează în acelaşi timp simbolismul glorios şi profunzimea ca de vis pe care le permite doar mitul, cu intervenţiile lui divine, cu episoadele lui supranaturale şi cu eroii lui supraomeneşti.

Lista personajelor

ZEI ŞI MONŞTRI

Zei olimpieni

AFRODITA Zeiţa iubirii. Născută din sângele şi sămânţa lui Uranus. Mătuşă pentru Demetra, Hades, Hera, Hestia, Poseidon şi Zeus. Soţia lui Hefaistos. Iubita lui Ares. Mama lui Enea (prin însoţirea cu Anchise). Oaspete la nunta lui Peleu şiThetis. Primeşte Mărul Discordiei de la Paris în schimbul Elenei. Îl scapă pe Paris de la moarte în faţa lui Menelau; îi retrage protecţia după ce Paris îl răpune pe Corythus. Rănită de Diomede. Împreună cu Apollo, Ares şi Artemis, protectoare a Troiei. O vrăjeşte pe Elena în încercarea de a dezvălui secretul calului de lemn.

APOLLO Zeu-arcaş şi zeul armoniei. Fiul lui Zeus şi al titanideiLeto. Frate vitreg cu Artemis. Frate vitreg cu Ares,

Atena, Dionysos, Hefaistos, Hermes şi Persefona. Tatăl lui Asclepius, Hymenaios, Licomede şi Tenes. Îl răpune pe Python şi înfiinţează oracolul Pythiei de la Delfi. Ridică zidurile Troiei cu Poseidon; apoi trimite ciuma asupra cetăţii când Laomedon refuză să-l plătească. Mai târziu, împreună cu Afrodita, Ares şi Artemis, este protector al Troiei. Răspunde rugăminţilor lui Chryses şi trimite ciuma asupra grecilor. Îl urăşte pe Ahile fiindcă i-a răpus pe Tenes şi Troilus; îi ajută pe Euforb şi Hector să-l ucidă pe Patrocle şi pe Paris să-l omoare pe Ahile. Îşi retrage protecţia lui Paris după ce acesta îl răpune pe Corythus. O binecuvântează şi apoi o blestemă pe Casandra. Oaspete la nunta lui Peleu şiThetis.

ARES Zeul războiului. Fiul lui Zeus şi al Herei. Frate cu Hefaistos. Frate vitreg cu Apollo, Artemis, Atena, Dionysos, Hermes şi Persefona. Tatăl amazoanelor, mai cu seamă al Hipolitei şi Pentesileei, al lui Deimos (Groaza) şi Phobos (Frica şi Panica), precum şi al lui Oenomaus. Iubitul Afroditei. Oaspete la nunta lui Peleu şiThetis. Împreună cu Dionysos, aruncă un blestem asupra casei lui Cadmus. Împreună cu Afrodita, Apollo şi Artemis, este protector al Troiei. Rănit de Diomede.

ARTEMIS Zeiţa castităţii şi a vânătorii. Fiica lui Zeus şi a titanidei Leto. Soră geamănă cu Apollo. Soră vitregă cu Ares, Atena, Dionysos, Hefaistos, Hermes şi Persefona. Oaspete la nunta lui Peleu şiThetis. Împreună cu Afrodita, Apollo şi Ares, este protectoare a Troiei. Sensibilă la jigniri: îl trimite pe Mistreţul din Calidon; îl răpune pe Orion; îi împiedică pe greci să plece pe mare spre Troia. În schimb, o iartă pe jumătate pe Ifigenia.

ATENA Zeiţa înţelepciunii. Fiica lui Zeus şi a oceanidei Metis. Soră vitregă cu Apollo, Ares, Artemis, Dionysos,

Hefaistos, Hermes şi Persefona. Purtătoare a scutului. Dăruieşte Troiei statuia ocrotitoare, Palladium. Oaspete la nunta lui Peleu şiThetis. Insuficient de fermecătoare ca să primească Mărul Discordiei de la Paris. Împreună cu Hefaistos, Hera şi Poseidon, este complice a grecilor împotriva Troiei. Ţine mult la Ahile, Diomede şi Odiseu. Îl împiedică pe Ahile să-i ucidă pe Hector şi Troilus şi pe Pandar să-l răpună cu o săgeată pe Menelau. Îi inspiră lui Odiseu ideea calului de lemn.

DEMETRA Zeiţa fertilităţii şi a recoltei, a casei şi a familiei (căminului). Fiica lui Cronos şi a Rheei. Soră cu Hades, Hera, Hestia, Poseidon şi Zeus. Mamă (prin însoţirea cu Zeus) a Persefonei, căreia îi deplânge absenţa din lumea nepământeană câte şase luni pe an. Oaspete la nunta lui Peleu şiThetis.

DIONYSOS Zeul risipirii şi al dezordinii. Fiul lui Zeus şi al muritoarei Semele. Frate vitreg cu Apollo, Ares, Artemis, Atena, Hefaistos, Hermes şi Persefona. Hrănit la sân de o hiadă, nimfă a norilor încărcaţi de ploaie. Împreună cu Ares, aruncă un blestem asupra casei lui Cadmus. Oaspete la nunta lui Peleu cuThetis.

HADES[198] Zeul lumii subpământene. Fiul lui Cronos şi al Rheei. Frate cu Demetra, Hera, Hestia, Poseidon şi Zeus. Răpitorul şi soţul Persefonei. Îi întemniţează pe Pirithous şi Tezeu fiindcă încearcă să i-o răpească pe Persefona.

HEFAISTOS Zeul focului şi al fierului. Fiul lui Zeus şi al Herei. Frate cu Ares. Frate vitreg cu Apollo, Artemis, Atena, Diomede, Hermes şi Persefona. Soţul Afroditei şi al

[198] Hades şi-a petrecut toată viaţa în lumea subpământeană, aşa că, tehnic vorbind, de multe ori nu este considerat unul dintre cei doisprezece olimpieni.

lui Charis. În copilărie, este alungat din Olimp de Hera şi rămâne şchiop din cauza căderii; e salvat şi îngrijit de Thetis. Oaspete la nunta lui Peleu şiThetis. Creator de minunăţii, inclusiv armura lui Ahile şi a lui Memnon, sceptrul lui Agamemnon şi sabia lui Peleu. Împreună cu Atena, Hera şi Poseidon, este complice al grecilor împotriva Troiei. Fierbe râul Scamander ca să-l oblige să-i dea drumul lui Ahile.

HERA Regina Cerului şi zeiţa căsătoriei. Fiica lui Cronos şi a Rheei. Soră cu Demetra, Hades, Hestia, Poseidon şi Zeus. Soţia lui Zeus şi, după însoţirea cu el, mama lui Ares şi Hefaistos. Îl pedepseşte pe Aeacus fiindcă este fiul nelegitim al lui Zeus. Oaspete la nunta lui Peleu şiThetis. Insuficient de fermecătoare ca să primească Mărul Discordiei. Împreună cu Atena, Hefaistos şi Poseidon, este complice a grecilor împotriva Troiei.

HERMES Mesagerul zeilor şi zeul şiretlicurilor. Fiul lui Zeus şi al pleiadei Maia. Frate vitreg cu Apollo, Ares, Artemis, Atena, Dionysos, Hefaistos şi Persefona. Tatăl lui Autolycus, Eudoros, Mirtil şi (spun unii) Pan. Străbunicul lui Odiseu şi Sinon. Inventatorul lirei. Oaspete la nunta lui Peleu şiThetis. Îl alege pe Paris să aprecieze cine merită Mărul Discordiei. E ales de Zeus să-i dea o lecţie lui Artemis. Îl sprijină pe Priam să ia trupul neînsufleţit al lui Hector de la Ahile.

HESTIA Zeiţa căminului şi a casei. Fiica lui Cronos şi a Rheei. Soră cu Demetra, Hades, Hera, Poseidon şi Zeus. Ajută la oficierea nunţii lui Peleus şi Thetis.

POSEIDON Zeul mării. Inventatorul (şi zeul) cailor. Fiul lui Cronos şi al Rheei. Frate cu Demetra, Hades, Hera, Hestia şi Zeus. Tatăl lui Belerofon, Cychreus, Cycnus, Orion,

Pegas şi (posibil) al lui Tezeu. Bunicul lui Nestor şi Palamede. Iubitul lui Pelops; îl ajută cu Hippodamia. Ridică zidurile Troiei cu Apollo; apoi trimite un monstru marin s-o devoreze pe Hesione când Laomedon refuză să-l plătească. Oaspete la nunta lui Peleu şiThetis; îi dăruieşte mirilor pe cei doi cai, Balius şi Xanthus. Împreună cu Atena, Hefaistos şi Hera, este complice al grecilor împotriva Troiei.

ZEUS Regele Zeilor. Fiul lui Cronos, pe care îl răstoarnă, şi al Rheei. Frate cu Demetra, Hades, Hera, Hestia şi Poseidon. Soţul Herei. Tatăl zeilor Apollo, Ares, Artemis, Atena, Dionysos, Hefaistos, Hermes şi Persefona. Tatăl muritorilor Aeacus, Dardanus, Elena, Heracle, Perseu, Pirithous, Polydeuces şi Sarpedon. Strămoşul multor eroi ai Războiului Troian, inclusiv al lui Ahile, Ajax, Odiseu şi Teucer. Aruncătorul de tunete. Posesorul oracolului din Dodona. Îndatorat lui Thetis pentru că-l salvează de familia lui olimpiană rebelă. Oaspete la nunta lui Peleu şiThetis. Îi dăruieşte pe oamenii-furnică şi rolul de judecător al lumii subpământene lui Aeacus; pe Afrodita lui Anchise; îi transformă în stele şi constelaţii pe Ganimede şi pe Dioscuri; îi dăruieşte caii divini lui Tros; îi hărăzeşte chinuri veşnice lui Tantal; îl face nemuritor (dar nu veşnic tânăr) pe Titonus; îi oferă privilegiul de a dărui Mărul Discordiei lui Paris; îi dăruieşte o sabie făurită de Hefaistos lui Peleu. Nu reuşeşte pe deplin să împiedice amestecul altor ZEI OLIMPIENI (sau pe al lui) în desfăşurarea Războiului Troian.

Alţi zei şi titani

ASCLEPIUS Zeul medicinei. Fiul muritor al lui Apollo şi al lui Coronis. Crescut de Chiron. Tatăl lui Machaon şi Podalirius.

Răpus temporar de Zeus pentru hybris-ul învierii morţilor; mai târziu, imortalizat şi transformat în stea tot de el.

CRONOS Rege străvechi al zeilor. Fiul Titan al Gaiei şi al lui Uranus. Frate cu Oceanus şi Thetis. Tatăl (prin însoţirea cu Rhea al) următorilor: Demetra, Hades, Hera, Hestia, Poseidon şi Zeus, precum şi (prin însoţirea cu Phylira) al lui Chiron. Uzurpatorul lui Uranus. Răsturnat de Zeus.

EOS Zeiţă titanidă a răsăritului. Soră cu Helios şi Selene. Înaintaşă a lui Cinyras. Iubita lui Titonus; mama (prin însoţirea cu el) lui Memnon. Imploră viaţa veşnică pentru Titonus de la Zeus, dar nu şi tinereţea eternă. Îl transformă pe Titonus într-o lăcustă.

ERIS Zeiţă a discordiei şi a dezordinii. Fiica lui Nyx (Noaptea) şi Erebus (Întunericul). Soră cu diverşi zei şi nemuritori întunecaţi, printre care Hesperidele, Hypnos (Somnul), Parcele (Moirele), Moros (Destinul), Nemesis (Răzbunarea) şi Thanatos (Moartea). Oaspete neinvitat şi nepoftit la nunta lui Peleu şiThetis. Provoacă neînţelegeri între ZEII OLIMPIENI, care duc la declanşarea Războiului Troian.

EROS Tânăr zeu al dorinţei sexuale. Fiul lui Ares şi al Afroditei. Posesorul unui arc şi al unor săgeţi devastatoare.

GAIA: Pământul primordial. Fiica Haosului. Mama lui Uranus şi Pontus. Mama (din însoţirea cu Uranus) primei generaţii de Titani (inclusiv Cronos, Oceanus şi Thetis) şi a giganţilor. Mama (din însoţirea cu Pontus a) lui Nereu. Mama (din însoţirea cu Tartar) lui Typhon. Cea care le dăruieşte Merele de Aur ale Hesperidelor lui Zeus şi Herei.

HELIOS Zeul Titan al soarelui. Frate cu Eos şi Selene. Bunicul Medeei.

HESPERIDE Cele trei nimfe ale serii. Fiicele lui Nyx (Noaptea) şi ale lui Erebus (Întunericul). Surori cu diverşi zei şi nemuritori întunecaţi, printre care Eris (Discordia), Hypnos (Somnul), Moros (Destinul), Nemesis (Răzbunarea) şi Thanatos (Moartea). Foarte pricepute la grădinărit; cultivatoare ale Merelor de Aur fermecate – inclusiv al Mărului Discordiei.

HYMENAIOS Cunoscut şi sub numele de Hymen. Zeu tânăr al ceremoniilor de nuntă; face parte din alaiul lui Eros. Fiul lui Apollo şi al muzei Urania.

IRIS Zeiţa curcubeului şi mesageră a zeilor. Soră cu Harpiile. Vară cu Gorgonele.

MOIRE Cele trei Parce: Clotho, care toarce caierul vieţii; Lachesis, care-i măsoară lungimea; şi Atropos, care îl taie. Fiicele lui Nyx (Noaptea) şi ale lui Erebus (Întunericul). Surori cu diverşi zei şi nemuritori întunecaţi, inclusiv Eris (Discordia), Hesperidele, Hypnos (Somnul), Moros (Destinul), Nemesis (Răzbunarea) şi Thanatos (Moartea).

MOROS Soarta potrivnică sau destinul. Fiul lui Nyx (Noaptea) şi al lui Erebus (Întunericul). Frate cu diverşi zei şi nemuritori întunecaţi, inclusiv Eris (Discordia), Hesperidele, Hypnos (Somnul), Moirele (Parcele), Nemesis (Răzbunarea) şi Thanatos (Moartea). Supraveghetorul atotputernic şi atotştiutor al universului. Cea mai temută entitate a creaţiei, chiar şi de nemuritori.

NEMESIS Zeiţa răzbunării. Fiica lui Nyx (Noaptea) şi a lui Erebus (Întunericul). Soră cu diverşi zei şi nemuritori

întunecaţi, inclusiv Eris (Discordia), Hesperidele, Hypnos (Somnul), Moirele (Parcele), Moros (Destinul) şi Thanatos (Moartea). Cea care îi pedepseşte pe cei vinovaţi de hybris. Potrivit unora, mama (după însoţirea cu Zeus a) Elenei.

NEREU Străvechi zeu marin care îşi schimbă forma. Fiul Gaiei şi al lui Pontus. Tatăl (prin însoţirea cu oceanida Doris) nereidelor, inclusiv al lui Thetis. Partenerul de lupte al lui Heracle. Furnizor de sfaturi privind îngrijirea copilului pentru fiica sa, Thetis.

OCEANUS Străvechi zeu al mării. Fiul titan al Gaiei şi al lui Uranus. Frate cu Cronos şi Thetis. Tatăl (prin însoţirea cu Thetis) oceanidelor. Bunicul lui Atlas, Prometeu, Thetis şi Zeus.

PAN Zeul cu picioare de ţap al naturii şi al sălbăticiei. Fiul lui Hermes (spun unii) şi al nimfei Dryope. Iubitor al muzicii din fluier.

PARCE Vezi Moire.

PERSEFONA Regina lumii subpământene şi zeiţa primăverii. Fiica lui Zeus şi a Demetrei. Soră vitregă cu Apollo, Ares, Artemis, Atena, Dionysos, Hefaistos şi Hermes. Răpită şi luată de soţie de Hades, alături de care petrece câte şase luni pe an. Ţinta unei tentative nereuşite de răpire din partea lui Pirithous şi Tezeu.

PROMETEU Fratele titan al lui Atlas. Prieten al omenirii. Prezicător al măreţiei fiului lui Thetis. Oaspete la nunta lui Peleu şiThetis.

SCAMANDER Zeul-râu al Troadei. Soţul nimfei Idaea. Tatăl lui Callirrhoë şi al lui Teucer. Bunicul lui Ganimede şi al lui Ilus. Dăruieşte multă fertilitate câmpiei Ilium. Protector al Troiei. E cât pe-aci să-l ucidă pe Ahile. Fiert de Hefaistos.

SELENE Zeiţă titanidă a lunii. Soră cu Eos şi Helios.

TETHYS Străveche zeiţă a mării. Fiică titanidă a Gaiei şi a lui Uranus. Soră cu Cronos şi Oceanus. Mama (prin însoţirea cu Oceanus) oceanidelor. Bunica lui Atlas, Chiron, Prometeu, Tethis şi Zeus. Îl transformă pe Aeacus într-o pasăre marină.

URANUS Cerul primordial. Fiul Gaiei. Tatăl (prin însoţirea cu Gaia) primei generaţii de Titani (inclusiv Cronos, Oceanus şi Thetis) şi al giganţilor. Răsturnat şi castrat de fiul său, Cronos. Înaintaş al Afroditei (născută din sângele şi din sămânţa lui).

Alţi nemuritori

CHIRON Cel mai mare şi mai înţelept dintre centauri. Fiul lui Cronos şi al oceanidei Phylira. Tatăl lui Endeis. Bunicul lui Peleu şi al lui Telamon. Vindecător. Îndrumător al eroilor, inclusiv al lui Ahile, Asclepius, Iason şi Peleu. Găzduieşte nunta lui Peleu şiThetis. Îi dăruieşte o sabie cu puteri miraculoase lui Peleu.

ENDEIS Nimfă. Fiica lui Chiron şi a nimfei Chariclo. Soţia lui Aeacus. Mama lui Peleu şi a lui Telamon. Implicată în moartea fiului ei vitreg, Phocus.

HIADE Nimfe din nordul Africii care l-au hrănit la sân pe micul Dionysos. Răsplătite de Zeus prin transformarea în constelaţie.

NEREIDE Nimfe ale mării. Fiicele lui Nereu şi ale oceanidei Doris. Verişoarele lui Poseidon. Printre ele se numără Psamata, mama lui Phocus, şi Thetis, mama lui Ahile.

OCEANIDE Nimfe ale mării. Fiicele lui Oceanus şi ale lui Tethys. Verişoarele lui Poseidon. Printre ele se numără Doris, mama nereidelor; Metis, mama Atenei; Phylira, mama lui Chiron; Pleione, mama pleiadelor, şi Styx.

PLEIADE Cele şapte fiice cereşti ale titanului Atlas şi ale oceanidei Pleione. Printre ele se numără Electra, mama lui Dardanus; Maia, mama lui Hermes; Merope, soţia lui Sisif; Sterope, mama Hippodamiei; Taygeta, înaintaşa lui Tyndareus.

STYX Oceanidă. Zeiţă a râului urii din lumea subpământeană. Apele ei îi fac invulnerabili pe muritori.

THETIS Nereidă. Fiica lui Nereu şi a lui Doris. Salvatorul lui Zeus prin chemarea hecatonchirilor ca să-l apere de familia olimpiană rebelă. Salvatoarea micului Hefaistos când Hera l-a aruncat din Olimp. Dorită de toţi zeii până când Prometeu profeţeşte că fiul ei va fi mai mare decât tatăl. Forţată să se căsătorească de Peleu; nunta lor este ultima mare adunare a nemuritorilor. Mama ocrotitoare a lui Ahile: încearcă să-l facă invulnerabil cufundându-l în Styx şi comandându-i o armură de la Hefaistos; încearcă să-i schimbe destinul dându-l în grija lui Licomede; încearcă să-l prevină să nu-i stârnească furia lui Apollo; încearcă să-l convingă pe Zeus să încline balanţa

Războiului Troian împotriva grecilor şi să-i dea o lecţie lui Agamemnon.

Monştri şi alte creaturi

BERBECUL DE AUR Purtător al Lânii de Aur recuperată din Colchis de Iason, Medeea şi Argonauţi, printre care se numără Dioscurii, Eurytion, Filoctet, Heracle, Meleagru, Nestor, Peleu, Filoctet, Pirithous şi Telamon.

HECATONCHIRI Copiii cu cincizeci de capete şi o sută de mâini ai Gaiei şi ai lui Uranus. Chemaţi din lumea subpământeană de Thetis ca să-l apere pe Zeus de familia lui olimpiană rebelă.

HIDRA Şarpe păzitor de la porţile iadului, cu mai multe capete, cu sânge otrăvit şi capabil să se regenereze. Odrasla lui Typhon. Soră cu Himera şi cu Leul din Nemea. Răpusă de Heracle. Sângele ei contribuie la moartea giganţilor, a lui Heracle, Nessus şi Paris.

HIMERA Corcitură de leu şi capră, cu coadă de şarpe, care scuipă foc. Odrasla lui Typhon. Soră cu Hidra şi cu Leul din Nemea. Răpusă de Belerofon.

LEUL DIN NEMEA Odraslă a lui Typhon. Frate cu Hidra şi Himera. Răpus şi jupuit de Heracle, care i-a purtat blana.

MISTREŢUL DIN CALIDON Năpastă uriaşă şi mâncătoare de prunci din Aetolia, trimisă ca pedeapsă de Artemis. Vânată de mulţi eroi, inclusiv de Asclepius, Dioscuri, Eurytion, Iason, Nestor, Peleu, Pirithous, Telamon, Tezeu şi (posibil) Tersit. Răpusă de Atalanta şi Meleagru.

NESSUS Centaur. Ucis de săgeţile lui Heracle fiindcă o molestase pe soţia eroului. Îşi află răzbunarea când Heracle îi poartă cămaşa înmuiată în sângele Hidrei.

ORION Gigant şi vânător beoţian. Fiul lui Poseidon. Răpus de Artemis din gelozie şi transformat mai târziu în constelaţie în urma remuşcărilor.

PEGAS Cal alb şi înaripat. Odrasla lui Poseidon şi a gorgonei Meduza. Frate vitreg cu Belerofon, pe care îl ajută să răpună Himera.

TAURUL DIN CRETA Creatură a lui Poseidon. Tatăl Minotaurului. Îmblânzit temporar de Heracle, apoi domolit definitiv de Tezeu.

TYPHON Primul şi cel mai rău dintre monştri. Uriaşa odraslă şerpească a Gaiei şi a lui Tartar. Tatăl Himerei, al Hidrei şi al Leului din Nemea.

GRECII

Generaţiile dinaintea Războiului Troian

ACASTUS Rege al Iolcosului. Fiul lui Pelias, duşmanul şi ruda lui Iason. Soţul Astydameiei. Se oferă să ispăşească pe lângă Peleu pentru răpunerea lui Eurytion. Apoi este păcălit de Astydameia şi convins să încerce să-l ucidă. În schimb, este răpus de Peleu.

AEACUS Rege al Aeginei. Fiul lui Zeus şi al nimfei Aegina. Zeus i-i dăruieşte pe oamenii-furnică (mirmidoni) ca să-i

alunge singurătatea. Soţul lui Endeis. Tatăl (prin însoţirea cu ea) lui Peleu şi Telamon, precum şi al lui Phocus (prin însoţirea cu nereida Psamata). După moarte, unul dintre cei trei judecători ai lumii subpământene.

AETHRA Prinţesă din Troezen. Fiica lui Pittheus. Nepoata lui Atreu şi a lui Thyestes. Logodită pentru scurt timp cu Belerofon. Mama lui Tezeu (prin însoţire cu Egeu sau cu Poseidon). Luată de Dioscuri drept răzbunare pentru că Tezeu o răpise pe Elena. Eliberată, după ce o slujeşte mult timp pe Elena, de nepoţii ei, Acamas şi Demophon.

ANTICLEA Regină a Cefaloniei. Fiica lui Autolycus. Soţia lui Laerte. Mama (prin însoţirea cu el) lui Odiseu.

ANTIGONA Prinţesă phthiană. Fiica lui Eurytion. Soţia lui Peleu; mama (prin însoţirea cu el) Polydorei. Se sinucide după ce Astydameia o păcăleşte şi o face să-l creadă infidel pe Peleu. A nu se confunda cu Antigona, prinţesa din Teba.

ANTIGONA Prinţesă tebană. Fiica lui Oedip. Urmaşa unei familii blestemate. Condamnată la moarte fiindcă a încercat să-şi îngroape fratele, pe Polynice, după ce e ucis în duel de celălalt frate, Eteocle. Scapă de pedeapsă sinucigându-se. A nu se confunda cu Antigona, prinţesa din Phthia.

ASTYDAMEIA Soţia lui Acastus. Peleu îi respinge avansurile. Drept răzbunare, o face pe Antigona să se sinucidă şi pe Acastus să încerce să-l ucidă pe Peleu. Răpusă la rândul ei tocmai de Peleu.

ATALANTA Prinţesă din Arcadia. Abandonată imediat după naştere. Hrănită de o ursoaică, iar apoi crescută de

vânători. Neînchipuit de rapidă. Adoratoarea (şi arma devastatoare a) lui Artemis. Prea feminină să fie argonaut, după părerea lui Iason. Prea surprinzătoare să nu participe la vânarea Mistreţului din Calidon, după părerea lui Meleagru. I se decernează trofeul pentru răpunerea fiarei, cu urmări fatale. Tentată de Merele de Aur ale Hesperidelor să se mărite cu Hippomene. Pedepsită împreună cu el de Afrodita pentru nerecunoştinţă, apoi transformată în leoaică pentru profanarea involuntară a unui templu.

ATREU Rege în Micene. Fiul lui Pelops şi al Hippodamiei. Frate cu Pittheus şi Thyestes. Frate vitreg cu Chrysippus. Rudă cu Tezeu. Soţul Aeropei (sora lui Catreu). Tatăl (prin însoţirea cu ea al) lui Agamemnon, al Anaxibiei şi al lui Menelau. Exilat cu Thyestes pentru uciderea lui Chrysippus. Împreună îl răstoarnă pe Euristeu, după care se ceartă aprig, făcând să crească blestemele de familie care apasă deja asupra lui Tantal şi Pelops. Tatăl adoptiv al lui Egist, care îl ucide şi îl instalează pe Thyestes pe tronul din Micene.

AUTOLYCUS Fiul îndemânatic al lui Hermes. Soţul Amphiteei. Tatăl (prin însoţirea cu ea al) Anticleei. Bunicul lui Odiseu şi Sinon.

BELEROFON Prinţ din Corint. Fiul lui Poseidon. Logodit pentru scurtă vreme cu Aethra. Frate vitreg cu Pegas. Exilat pentru că şi-a confundat un alt frate vitreg cu un mistreţ şi l-a ucis. Ispăşeşte la curtea regelui Proetus din Micene, după care intră în conflict cu soţia lui, Stheneboea. Răpune Himera. Obţine mâna fiicei regelui Lyciei şi devine urmaşul lui la tron. Schilodit de Zeus pentru hybris-ul încercării de a pătrunde în Olimp. Bunicul lui Sarpedon şi Glauc.

CADMUS Rege întemeietor al Tebei. Nepotul lui Poseidon. Fratele Europei. Soţul Harmoniei. Bunicul lui Dionysos. Străbunicul lui Laius. Strămoşul unei familii apăsate de blesteme.

CATREU Rege al Cretei. Fiul lui Minos. Bunicul lui Agamemnon şi Menelau, precum şi al lui Oeax şi Palamede. Ucis de fiul lui în împrejurări misterioase şi convenabile (în ce priveşte răpirea Elenei).

CHRYSIPPUS Fiul lui Pelops şi al nimfei Axioche. Frate vitreg cu Atreu, Pittheus şi Thyestes. Crescut şi răpit de Laius, apoi ucis de Atreu şi Thyestes. Drept răzbunare, Laius şi urmaşii lui sunt blestemaţi de Pelops.

CYCHREUS Rege al Salaminei. Fiul lui Poseidon şi al nimfei Salamis. Tatăl lui Glauce. Îl ajută pe Telamon să ispăşească, după care i-o oferă pe Glauce şi în cele din urmă regatul.

EUROPA Prinţesă a Tirului. Nepoata lui Poseidon. Sora lui Cadmus. Răpită de Zeus transformat în taur. Mama (prin însoţirea cu el) lui Minos şi Radamant, judecători ai lumii subpământene.

EURISTEU Rege în Micene. Urmaş al lui Perseu. Văr cu Heracle. Îi ordonă lui Heracle să îndeplinească Muncile ca să ispăşească pentru uciderea primei lui soţii. Răsturnat de Atreu şi Thyestes.

EURYTION Rege al Phthiei. Tatăl Antigonei. Unul dintre argonauţi. Îl ajută să ispăşească pe Peleu, după care i-o oferă pe Antigona şi în cele din urmă regatul. În schimb, primeşte o suliţă în piept de la Peleu în timp ce vânează Mistreţul din Calidon.

HERACLE Fiul lui Zeus şi al Alcmenei. Pe jumătate frate geamăn cu Ificle. Urmaş al lui Perseu. Văr cu Euristeu şi Tezeu. Fiul preferat al lui Zeus dintre muritori. Persecutat de Hera; ulterior îi devine ginere. Tatăl multor heraclizi, inclusiv al lui Telef. Ca să ispăşească uciderea primei soţii, îndeplineşte Muncile pe care i le ordonă Euristeu: 1. Răpunerea Leului din Nemea. 2. Răpunerea Hidrei din Lerna. 3. Capturarea Cerbului din Cerinia. 4. Capturarea Mistreţului din Erimant. 5. Curăţarea grajdurilor regelui Augias. 6. Alungarea Păsărilor Stimfalide. 7. Îmblânzirea Taurului din Creta. 8. Îmblânzirea iepelor regelui Diomede al Traciei. 9. Furarea cingătorii Hipolitei, regina amazoanelor. 10. Furarea vitelor gigantului Gerion. 11. Furarea Merelor din Aur ale Hesperidelor. 12. Aducerea lui Cerber din lumea subpământeană. Poartă blestemul odraslelor lui Typhon. Îl învinge în luptă pe Nereu. Unul dintre argonauţi. O salvează pe Hesione de monstrul marin al lui Poseidon şi pe Tezeu din lumea subpământeană. Participă la jefuirea Troiei. Îl cruţă pe Priam. Îi răpune pe Laomedon şi (posibil) pe Hipolita. Îl instalează pe Tyndareus pe tronul Spartei. Îi salvează pe ZEII OLIMPIENI de giganţi. Rănit mortal de cămaşa lui Nessus înmuiată în sângele Hidrei. Ars pe un rug uriaş de Filoctet; în schimb, îi dăruieşte arcul şi săgeţile otrăvite de sângele Hidrei. Transformat în nemuritor şi în stea de Zeus.

HIPPODAMIA Fiica lui Oenomaus şi a pleiadei Sterope. Marele premiu al unei întreceri de care de luptă câştigată de Pelops. Îngrozită de ideea unei aventuri de o noapte cu Mirtil. Mama lui Atreu, Pittheus şi Thyestes. Înaintaşa unei familii apăsate de blesteme.

IO Prima muritoare iubită de Zeus. Transformată de el în vacă. Persecutată de tăunul Herei. Îşi dă numele Bosforului (Trecătoarea Vacii).

IASON Moştenitorul de drept al tronului Iolcosului. Fiul lui Aeson şi al lui Alcimede. Rudă cu Atalanta, Belerofon, Neleu şi Peleu. Tatăl (prin însoţirea cu Medeea al) lui Thessalus. Crescut de Chiron. Simpatizat de Atena şi Hera. Cu ajutorul argonauţilor şi al vrăjilor Medeei, îşi îndeplineşte misiunea încredinţată de Pelias de recuperare a Lânii de Aur. Planurile de a intra prin căsătorie în familia regală din Corint sunt compromise fatal de Medeea. Revendică tronul Iolcosului de la Acastus. Vânează Mistreţul din Calidon. Ucis într-un accident de şantier naval în care e implicată şi corabia Argo.

LAERTE Regele Cefaloniei. Fiul lui Cefal. Soţul Anticleei. Tatăl (prin însoţirea cu ea al) lui Odiseu.

LAIUS Rege al Tebei. Strănepotul lui Cadmus. Tatăl lui Oedip. Crescut în exil de Pelops. Îi răsplăteşte încrederea răpindu-l pe Chrysippus şi având grijă de el. Blestemat de Pelops pentru rolul jucat în moartea lui Chrysippus, făcând să crească numărul blestemelor care apasă asupra familiei lui Cadmus.

LICOMEDE Rege din Skyros. Fiul lui Apollo. Tată a numeroase fiice, printre care şi Deidamia. Gazdă a exilatului Tezeu, apoi ucigaş al lui într-o încăierare de pe o stâncă. Paznic al lui Ahile şi Neoptolem, pe care însă nu-i poate împiedica să plece spre Troia.

MEDEEA Prinţesă din Colchis şi făcătoare de farmece. Nepoata lui Helios. Îl ajută pe Iason să fure şi Lâna de Aur, şi pe ea însăşi. Însângerează familiile regale din Grecia. Mama vitregă a lui Tezeu.

MELEAGRU Prinţ al Calidonului. Posibil fiu al lui Ares. Văr cu Diomede şi Tersit. Cumnat postum al lui Heracle. Unul

dintre argonauţi. Conduce vânarea Mistreţului din Calidon. Posibil vinovat pentru şchiopătatul lui Tersit. Iubirea pentru Atalanta îl condamnă la o moarte timpurie.

MIRTIL Fiul lui Hermes. Conducătorul carului de luptă al lui Oenomaus. Mituit de Pelops să-l ajute s-o câştige pe Hippodamia, apoi răpus de el. Îl blestemă pe Pelops şi întreaga lui familie.

OENOMAUS Rege al Pisei. Fiul lui Ares. Tatăl Hippodamiei. Răpus de Mirtil şi de Pelops în întrecerea carelor de luptă al cărei învingător obţine mâna Hippodamiei.

OICLES Războinic din Argolida. Însoţitor al lui Heracle la Troia. Răpus de trupele lui Laomedon.

PELEU Rege al Phthiei. Fiul lui Aeacus şi al nimfei Endeis. Nepotul lui Zeus şi al lui Chiron. Fratele lui Telamon. Frate vitreg cu Phocus; e exilat după ce îl ucide. Eurytion, pe care la un moment dat îl va omorî din greşeală, la vânarea Mistreţului din Calidon, îi oferă ispăşire, apoi o soţie şi în cele din urmă regatul. Îi răpune cu bună-ştiinţă pe Acastus şi Astydameia, repunându-l pe tronul Iolcosului pe Thessalus, fiul lui Iason. Tovarăş cu Heracle. Unul dintre argonauţi. Soţul Antigonei; mai târziu o sileşte pe Thetis să se mărite cu el. Tatăl Polydorei (prin însoţirea cu Antigona) şi al lui Ahile (prin însoţirea cu Thetis). Unchiul lui Ajax, Patrocle şi Teucer. Primeşte o sabie făurită de un zeu din partea lui Zeus, caii divini Balius şi Xanthus de la Poseidon şi o suliţă miraculoasă de la Chiron.

PELOPS Fiul lui Tantal. Servit la masă zeilor de tatăl lui; înviat apoi de Zeus. Îndrăgit de Poseidon. Nu izbuteşte să recâştige regatul tatălui său din mâinile lui Ilus. Într-o întrecere a carelor de luptă, câştigă mâna Hippodamiei şi

regatul Pisei al tatălui ei, Oenomaus. Îl mituieşte şi îl răpune pe Mirtil. Tatăl (prin însoţirea cu Hippodamia) lui Atreu, Pittheus şi Thyestes, precum şi al lui Chrysippus (prin însoţirea cu nimfa Axioche). Îi exilează pe Atreu şi Thyestes pentru uciderea lui Chrysippus. Sudul Greciei este cunoscut ca fiind „insula" lui (Peloponez) fiindcă este condus de urmaşii lui. Fondator al Jocurilor Olimpice. Strămoş şi urmaş al unei familii blestemate.

PERSEU Rege fondator al regatului Micene. Fiul lui Zeus şi al lui Danae. O salvează pe Andromeda de unul dintre monştrii marini ai lui Poseidon. Înaintaş al lui Heracle. O răpune pe gorgona Meduza. Transformat în constelaţie.

PHOCUS Prinţ în Aegina. Fiul lui Aeacus şi al nereidei Psamata. Frate vitreg cu Peleu şi Telamon, care îl ucid.

PIRITHOUS Rege al lapiţilor. Fiul lui Zeus şi al Diei. Văr al centaurilor. Argonaut şi participant la vânarea Mistreţului din Calidon. Prieten apropiat cu Tezeu, pe care îl influenţează în rău. Împreună, cei doi reuşesc să le răpească pe Antiope (sau Hipolita) şi pe Elena; nu izbutesc s-o răpească pe Persefona. Heracle nu poate să-l elibereze din lumea subpământeană.

SISIF Rege al Corintului. Celebru pentru prefăcătorie. Tatăl lui Sinon. Bunicul lui Belerofon. O necinsteşte pe bunica lui Odiseu, Amphiteea; prin urmare, mulţi îl consideră înaintaşul lui Odiseu. Condamnat la chinuri veşnice în lumea subpământeană.

TANTAL Rege al Lidiei. Îl găteşte pe Pelops, fiul lui, şi îl serveşte zeilor. Izgonit din Lidia de Ilus. Îndură chinuri cumplite şi veşnice în lumea subpământeană. Înaintaş al unei familii blestemate.

TELAMON Rege al Salaminei. Fiul lui Aeacus şi al nimfei Endeis. Nepotul lui Zeus şi al lui Chiron. Fratele lui Peleu. Frate vitreg cu Phocus; exilat împreună cu Peleu pentru uciderea lui. Cychreus îi oferă ispăşire, apoi o soţie şi în cele din urmă regatul. Tovarăş cu Heracle. Argonaut şi participant la vânarea Mistreţului din Calidon. Jefuitor al Troiei. Soţul lui Glauce şi al lui Hesione. Tatăl lui Ajax (prin însoţirea cu Glauce) şi al lui Teucer (prin însoţirea cu Hesione). Unchiul lui Ahile şi Patrocle.

TEZEU Rege al Atenei. Fiul Aethrei şi al lui Egeu şi Poseidon. Înrudit cu familia lui Atreu şi cu Heracle. Soţul amazoanei Antiope (sau Hipolita) şi al Fedrei (sora Ariadnei). Tatăl lui Hippolytus (prin însoţirea cu Antiope, sau Hipolita) şi al lui Acamas şi Demophon (prin însoţirea cu Fedra). Înfiinţează pankration-ul. Îmblânzeşte (şi apoi sacrifică) Taurul din Creta; răpune Minotaurul; vânează Mistreţul din Calidon; este blestemul centaurilor. Prieten apropiat cu Pirithous. Împreună reuşesc să le răpească pe Antiope (sau Hipolita) şi pe Elena; nu izbutesc s-o răpească pe Persefona. Salvat din lumea subpământeană de Heracle. Exilat pentru rolul lui fatal în tragedia iubirii neîmpărtăşite a Fedrei pentru Hippolytus. Ucis de Laomedon într-o încăierare de pe o stâncă. Unificator al Aticii, pune bazele măreţiei istorice a Atenei.

THYESTES Rege în Micene. Fiul lui Pelops şi al Hippodamiei. Fratele lui Atreu şi Pittheus. Frate vitreg cu Chrysippus. Rudă cu Tezeu. Tatăl Pelopiei şi (prin însoţirea cu ea) al lui Egist. Exilat cu Atreu pentru uciderea lui Chrysippus. Împreună îl răstoarnă pe Euristeu, după care se ceartă îngrozitor, sporind blestemele care apasă deja familia lui Tantal şi Pelops. Se foloseşte de Egist ca să-l ucidă pe Atreu, pentru ca apoi să urce pe tronul regatului Micene. E răsturnat de Agamemnon şi moare în exil.

TYNDAREUS Rege al Spartei; instalat pe tron de Heracle. Soţul Ledei. Prin însoţire cu ea, tatăl Dioscurului Castor şi al Clitemnestrei; îi creşte pe Dioscurul Polydeuces şi pe Elena, fraţi consangvini, ca pe copiii lui. Unchiul Penelopei. Îi dă mâna Elenei lui Menelau prin tragere la sorţi, iar mâna Clitemnestrei, de data asta convenţional, lui Agamemnon. Abdică în favoarea lui Menelau.

Generaţia Războiului Troian

ACAMAS Prinţ atenian. Fiul lui Tezeu şi al Fedrei. Fratele lui Demophon. Soţul lui Laodice (fiica lui Priam). Se alătură mai târziu grecilor care asediază Troia, dar îşi arată vitejia. Împreună cu Demophon, îşi salvează bunica, pe Aethra, în timpul jefuirii Troiei.

AGAMEMNON Rege în Micene. Fiul lui Atreu şi al Aeropei (sora lui Catreu). Frate cu Anaxibia şi Menelau. Urmaşul unei familii blestemate. După exilul în Sparta, îşi revendică tronul de la unchiul său, Thyestes. Peţitor al Elenei. Soţul Clitemnestrei. Prin însoţirea cu ea, tatăl lui Chrysothemis, al Electrei, al Ifigeniei şi al lui Oreste. Comandantul trupelor greceşti care atacă Troia. Se încrede, poate, prea mult în sfaturile lui Calchas. E gata s-o sacrifice pe Ifigenia ca s-o îmbuneze pe Artemis. E gata s-o ia pe Briseis, cu toate că-l înfurie pe Ahile; se căieşte apoi, după moartea lui Patrocle. E gata să-i dea armura purtată de Ahile lui Odiseu, deşi îl înfurie pe Ajax. E gata să-l abandoneze pe Filoctet, deşi are nevoie de el ca să-i înfrângă pe troieni. E gata să recurgă la planul riscant al unui cal de lemn ca să captureze Troia. E gata s-o ia pe Casandra ca pradă de război, cu toate avertismentele ei privind consecinţele.

AHILE Prinţ al Phthiei. Numit Ligyron la naştere. Fiul lui Peleu şi al lui Thetis. Văr cu Ajax, Patrocle şi Teucer. Urmaş al lui Chiron, Nereu şi Zeus. Măreţia îi e profeţită de Calchas, Prometeu şi Zeus. Cufundat în Styx ca să devină (aproape) invulnerabil. Crescut de Chiron, după ce părerile părinţilor despre creşterea copilului se bat cap în cap, iar pe urmă de Phoenix. Prieten din copilărie, şi apoi iubit, al lui Patrocle. Îşi explorează pentru scurtă vreme latura feminină sub identitatea Pyrrhei. Tatăl lui Neoptolem, prin însoţire cu Deidamia. Cel mai mare dintre luptătorii greci care atacă Troia; inegalabil ca viteză şi ferocitate. Foarte îndrăgit de Atena; profund detestat de Apollo. Furios pe Agamemnon, mai întâi fiindcă îl foloseşte ca momeală pentru atragerea şi sacrificarea Ifigeniei, iar apoi fiindcă trebuie să i-o cedeze pe Briseis. Refuzului de a lupta îi pune capăt moartea lui Patrocle. Purtat în luptă de Balius şi Xanthus, caii divini ai lui Peleu. Intră în bătălie cu sabia şi suliţa vestite ale lui Peleu, precum şi cu armura făurită de Hefaistos. Răpune nenumăraţi duşmani, inclusiv pe Tenes şi Troilus, precum şi pe cei mai puternici războinici ai Troiei: Hector, Memnon şi Pentesileea. Se întrece pe sine când îl atacă pe Scamander. Batjocoreşte cadavrul lui Hector înainte să i se facă milă şi să i-l dea înapoi lui Priam. În cele din urmă e răpus de Paris (cu ajutorul lui Apollo).

AIAS „Ajax cel Mic”, „Ajax locrianul”. Prinţ din Locris. Fiul lui Oileus şi Eriope (sora Atalantei). În ciuda staturii neimpresionante, unul dintre cei mai importanţi războinici care atacă Troia; inegalabil în mânuirea suliţei. Apărător al corpului neînsufleţit al lui Patrocle. Unul dintre războinicii din calul de lemn. O necinsteşte pe Casandra.

AJAX „Ajax al lui Telamon”, „Ajax cel Puternic”, „Ajax cel Mare”. Prinţ al Salaminei. Fiul lui Telamon şi al lui Glauce.

Frate vitreg cu Teucer. Văr cu Ahile şi Patrocle. Peţitor al Elenei. Unul dintre cei mai importanţi războinici care atacă Troia; inegalabil ca statură şi forţă. O capturează pe Tecmessa, după care îi câştigă inima. Prin însoţirea cu ea, tatăl lui Eurysaces. Se duelează cavalereşte cu Hector. Membru al delegaţiei trimise să-l convingă pe Ahile. Apărător al lui Teuces şi Odiseu, al corăbiilor greceşti şi al trupurilor neînsufleţite ale lui Patrocle şi Ahile. Îi răpune pe Glauc, Hippothous şi Phorcys. Se ceartă cu Odiseu pentru armura lui Ahile; e scos din minţi de invidie şi se sinucide cu sabia lui Hector.

ALCIMUS Războinic mirmidon. Căpitan şi apropiat al lui Ahile. Asistă la întâlnirea acestuia cu Priam pentru răscumpărarea lui Hector.

ANTICLUS Războinic grec impresionabil. Unul dintre luptătorii din calul de lemn. Sensibil la farmecele Elenei chiar şi printr-un perete solid de lemn. Sufocat din greşeală de Odiseu.

ANTILOH Prinţ din Pylos. Fiul lui Nestor. Fratele lui Trasimede. Prieten cu Ahile; îi aduce vestea morţii lui Patrocle, apoi încearcă să-l consoleze. Răpus de Memnon. Răzbunat de Ahile.

AUTOMEDON Războinic mirmidon. Căpitan şi apropiat al lui Ahile. Asistă la întâlnirea acestuia cu Priam pentru răscumpărarea lui Hector.

CALCHAS Preot (şi strănepot) al lui Apollo. Clarvăzător al lui Agamemnon. Potrivit anumitor versiuni, tatăl Cresidei. Profeţeşte supremaţia lui Agamemnon, durata Războiului Troian, moartea lui Iolau, primul grec care va pune piciorul pe pământ troian, nevoia de a recurge la Ahile şi la

Neoptolem, precum şi la săgeţile lui Heracle, pentru victorie. Îl sfătuieşte pe Agamemnon s-o sacrifice pe Ifigenia ca s-o îmbuneze pe Artemis şi s-o cedeze pe Chryseis ca să-l îmbuneze pe Apollo. Îl sfătuieşte pe Neoptolem să-l cruţe pe Enea.

CASTOR Vezi Dioscuri.

CINYRAS Rege al Ciprului. Urmaş al lui Eos. Prin însoţirea cu Myrrha, fiica lui, tatăl lui Adonis şi al lui Mygdalion. Pionier al topirii cuprului. Promisiunea de a contribui cu războinici la efortul de luptă al grecilor în Troia e îndeplinită în literă, dar nu în spirit. Îl îmbunează pe Agamemnon cu o platoşă magnifică.

CLITEMNESTRA Regină în Micene. Fiica lui Tyndareus şi a Ledei. Sora Dioscurului Castor. Soră vitregă a Dioscurului Polydeuces şi a Elenei. Vară a Penelopei. Soţia lui Agamemnon. Mamă (prin însoţirea cu el) a lui Chrysothemis, a Electrei, a Ifigeniei şi a lui Oreste. Nu e dispusă să-l ierte pe Agamemnon, care plănuieşte să o sacrifice pe Ifigenia şi să o aducă acasă pe Casandra din Troia.

DEIDAMIA Prinţesă din Skyros. Fiica lui Licomede. Iubită a lui Ahile. Prin însoţirea cu el, mama lui Neoptolem.

DEMOPHON Prinţ atenian. Fiul lui Tezeu şi al Fedrei. Fratele lui Acamas. Se alătură mai târziu grecilor care asediază Troia, dar îşi arată vitejia. Împreună cu Acamas, îşi salvează bunica, pe Aethra, în timpul jefuirii Troiei.

DIOMEDE Rege al Argosului. Fiul lui Tydeus şi Deipyle. Văr cu Meleagru şi Tersit. Peţitor al Elenei. Soţul Aegialiei. Potrivit anumitor versiuni, iubit al Cresidei. Unul dintre cei

mai importanţi războinici greci plecaţi spre Troia. Foarte îndrăgit de Atena. Trimis în misiuni cu Odiseu să-l câştige pe Ahile pentru cauză, să-i fure caii lui Rhesus, să-i aducă pe Neoptolem şi Filoctet în Troia şi să fure Palladiumul protector al Troiei. Îi răneşte pe Enea, Afrodita şi Ares. E rănit de săgeţile lui Pandar şi Paris. Îi răpune pe Dolon şi Pandar. E cât pe-aci să fie ucis de Odiseu. Îl salvează pe Nestor. Unul dintre războinicii din calul de lemn.

DIOSCURI „Gemenii lui Zeus”: Castor (fiul Ledei şi al lui Tyndareus) şi Polydeuces sau Pollux (fiul Ledei şi al lui Zeus). Fraţi cu Clitemnestra şi Elena. Veri cu Penelopa. Argonauţi şi vânători ai Mistreţului din Calidon. O salvează pe Elena după ce e răpită de Pirithous şi Tezeu; i-o aduc pe Aethra ca însoţitoare pentru multă vreme. Cu totul misterios, incapabili să-l oprească pe Paris s-o răpească pe Elena. După ce Castor e ucis într-o dispută de familie, cei doi fraţi sunt ridicaţi împreună la cer, unde formează constelaţia Gemenilor.

EGIST Fiul şi nepotul lui Thyestes, conceput de el ca să se răzbune pe Atreu. Adoptat de Atreu, apoi îl ucide şi îl instalează pe Thyestes pe tronul din Micene. Trimis în exil de Agamemnon. Urmaşul unei familii blestemate.

ELENA „Elena dinSparta”, „Elena din Troia”. Regină a Spartei şi o frumuseţe fără rival în rândul muritoarelor. Fiica lui Zeus şi a Ledei (sau poate a lui Zeus şi a lui Nemesis); Tyndareus o creşte ca pe fiica lui. Sora Dioscurului Polydeuces. Soră vitregă cu Dioscurul Castor şi cu Clitemnestra. Vară cu Penelopa. Răpită de Pirithous şi Tezeu. Salvată de Dioscuri, care i-o aduc pe Aethra ca însoţitoare pentru multă vreme. Râvnită ca soţie de Agamemnon, Ajax, Diomede, Filoctet, Idomeneu, Iolau, Menelau, Patrocle şi Teucer. Este câştigată prin tragere la

sorţi de Menelau; apoi îi e dăruită de Afrodita lui Paris; iar apoi, în Troia, lui Deifob, ca drept al fratelui mai mare. Prin însoţirea cu Menelau, mama lui Hermione şi a lui Nicostratus. Răpirea ei de Paris declanşează Războiul Troian. Îi ajută pe Diomede şi Odiseu să fure Palladiumul care protejează Troia. Îi ajută pe troieni imitând vocile soţiilor grecilor din calul de lemn. Îşi foloseşte farmecele ştiute ca să-l recâştige pe Menelau.

EPEIUS Arhitect şi inginer din Phocis. Fiul lui Panopeus. Campion la box. Constructor al calului de lemn; unul dintre războinicii ascunşi înăuntrul lui.

FILOCTET Prinţ din Meliboea. Fiul lui Poeas. Unul dintre argonauţi. Tovarăş cu Heracle; îi dă foc pe un rug uriaş; în schimb, primeşte de la el arcul şi săgeţile înmuiate în sângele otrăvit al Hidrei. Peţitor al Elenei. Muşcat de o viperă şi abandonat zece ani pe insula Lemnos. Salvat de Diomede şi Odiseu, apoi vindecat de Podalirius, ca să-şi joace rolul profeţit în căderea Troiei. Îl răpune pe Paris.

HERMIONE Prinţesă spartană. Fiica lui Menelau şi a Elenei. Sora lui Nicostratus. Urmaşa unei familii blestemate. Lăsată în Sparta cu tatăl ei după ce Paris îi răpeşte mama.

IDOMENEU Rege al Cretei. Nepot de tată al lui Minos. Nepot de frate al lui Catreu. Peţitor al Elenei. Unul dintre cei mai importanţi războinici greci care asediază Troia. Apărător al trupului neînsufleţit al lui Patrocle. Unul dintre războinicii din calul de lemn.

IOLAU Rege în Phylacea. Fratele lui Ificle şi Podarce. Peţitor al Elenei. Primul erou grec care moare în Războiul Troian; ucis de Hector. Rămas în posteritate sub numele de Protesilau.

IFIGENIA Prinţesă din Micene. Fiica mai mare a lui Agamemnon şi a Clitemnestrei. Soră cu Chrysothemis, Electra şi Oreste. Calchas recomandă sacrificarea ei pentru îmbunarea lui Artemis. Atrasă în flota greacă de promisiunea lui Odiseu că va fi soţia lui Ahile. Se oferă să moară, dar pare să fie cruţată de Artemis.

LEDA Prinţesă din Etolia; regină a Spartei. Soţia lui Tyndareus. Prin însoţirea cu el, mama Dioscurului Castor şi a Clitemnestrei, iar prin însoţirea cu Zeus, mama Dioscurului Polydeuces şi a Elenei.

LYGIRON Vezi Ahile.

MACHAON Fiul lui Asclepius. Alături de fratele său, Podalirius, principalul tămăduitor al trupelor greceşti din Troia şi conducător al contingentului din Oechalia. Vindecă rana făcută lui Menelau de Pandar. Răpus de Eurypylus.

MENELAU Rege al Spartei. Fiul lui Atreu şi al Aeropei (sora lui Catreu). Frate cu Agamemnon şi Anaxibia. Urmaşul unei familii blestemate. Pe când e exilat în Sparta, câştigă mâna Elenei şi succesiunea la tronul lui Tyndareus. Prin însoţirea cu Elena, tatăl lui Hermione şi al lui Nicostratus. Unul dintre cei mai importanţi războinici greci plecaţi spre Troia. Salvat de la moarte sigură de Antenor, Atena şi Teucer; îl salvează la rândul lui pe Odiseu. E împiedicat să-l răpună pe Paris de Afrodita; nu e împiedicat să-i răpună pe Deifob şi Euforb. Unul dintre războinicii ascunşi în calul de lemn. Rămâne sensibil la farmecele Elenei.

NEOPTOLEM Fiul lui Ahile şi al Deidamiei. Numit Pyrrhus la naştere. Prezenţa lui în Troia e necesară pentru căderea cetăţii; e adus acolo de Diomede şi Odiseu. Unul dintre războinicii din calul de lemn. Dorinţa de a ucide e cel

puţină egală cu a tatălui său. Îi răpune pe Eurypylus, Polite şi Priam. Îl cruţă pe Enea. Andromaca e sortită să-i fie pradă de război.

NESTOR Rege în Pylos. Fiul lui Neleu. Vărul lui Iason. Tatăl lui Antiloh şi Trasimede. Urmează la tron după ce Heracle îi ucide tatăl şi unsprezece fraţi mai mari. Argonaut şi vânător al Mistreţului din Calidon. Cel mai vârstnic şi cel mai înţelept dintre luptătorii greci plecaţi spre Troia; sfetnic de încredere al lui Agamemnon. Încercările de mediere între greci şi troieni, între Ahile şi Agamemnon şi între Ajax şi Odiseu nu prea merg conform planurilor.

NICOSTRATUS Prinţ spartan. Fiul lui Menelau şi al Elenei. Fratele lui Hermione. Urmaşul unei familii blestemate. Imediat după naştere, apucă să fie luat de mama lui când e răpită de Paris. Se reîntâlneşte cu Menelau după jefuirea Troiei.

ODISEU Regele Itacăi. Fiul lui Laerte şi al Anticleei. Soţul Penelopei. Prin însoţirea cu ea, tatăl lui Telemah. Urmaş al lui Hermes,Autolycus şi Sisif. Văr cu Sinon. Foarte îndrăgit de Atena. Unul dintre cei mai importanţi războinici greci plecaţi spre Troia; inegalabil în viclenie şi isteţime. Urzeşte planuri eficiente, care asigură căsnicia paşnică şi protejarea Elenei. Şiretlicul prin care încearcă să nu ia parte la Războiul Troian e dat în vileag de Palamede. Mai târziu se răzbună uneltind ca Palamede să fie executat pentru trădare. Implicat în planurile de sacrificare a Ifigeniei şi de abandonare a lui Filoctet. Trimis în misiuni cu Diomede să-l câştige pe Ahile pentru cauză, să-i fure caii lui Rhesus, să-i aducă pe Neoptolem şi Filoctet în Troia şi să fure Palladiumul protector al Troiei. Intervine fără succes în cearta dintre Agamemnon şi Ahile. Salvat de la moarte sigură de Antenor, de Ajax şi de Menelau. Răsplătit

cu armura lui Ahile, spre invidia vecină cu nebunia a lui Ajax. E cât pe-aci să-l ucidă pe Diomede în propriul lui moment de nechibzuinţă (sau de invidie). Inspirat de Atena cu ideea calului de lemn. Unul dintre războinicii dinăuntrul calului; îl sufocă din greşeală pe Anticlus.

PALAMEDE Prinţ din Euboea. Fiul lui Nauplius şi al lui Clymene (fiica lui Catreu). Nepotul lui Poseidon. Fratele lui Oeax. Rudă cu Agamemnon şi Menelau. Divulgă şiretlicul prin care Odiseu vrea să nu ia parte la Războiul Troian. Salvat de la moarte sigură de Antenor. Ucis cu pietre pentru trădare, în urma înscenării lui Odiseu. Inventator al jocului de dame şi de zaruri, precum şi al celor mai complicate părţi din alfabetul grecesc.

PATROCLE Prinţ din Opus. Fiul lui Menoetius şi al lui Polymele. Văr cu Ahile, Ajax şi Teucer. Crescut de unchiul său, Peleu, după ce omoară din greşeală un alt copil. Prieten din copilărie, iar mai târziu iubit al lui Ahile. Peţitor al Elenei. Se poartă frumos cu Briseis. Îi conduce în luptă pe mirmidoni împotriva troienilor, în locul lui Ahile. Îi răpune peCebriones, Sarpedon şi Sthenelau. Ucis de Apollo, Euforb şi Hector. Moartea lui e răzbunată de Ahile.

PENELOPA Prinţesă din Sparta. Fiica lui Icariu, fratele lui Tyndareus. Vară cu Clitemnestra, Dioscurii şi Elena. Soţia care suferă îndelung, dar care îi rămâne credincioasă lui Odiseu. Prin însoţirea cu acesta, mama lui Telemah.

PHOENIX Prinţ din Dolopia. Fiul lui Amyntor. După ce este exilat pe nedrept de tatăl lui, se împrieteneşte cu Peleu. Îndrumător îndrăgit al lui Ahile. E ascultat de Ahile în cearta lui cu Agamemnon cu privire la Ifigenia. Nu e ascultat de Ahile în cearta lui cu Agamemnon cu privire la Briseis.

PODALIRIUS Fiul lui Asclepius. Alături de fratele său, Machaon, principalul tămăduitor al contingentului din Oechalia. Îi salvează lui Filoctet piciorul muşcat de viperă.

POLYDEUCES Vezi Dioscuri.

PROTESILAU Vezi Iolau.

PYRRHUS Vezi Neoptolem.

SINON Fiul lui Sisif. Nepotul lui Autolycus. Urmaş al lui Hermes. Văr şi duşman de moarte al lui Odiseu. Îi convinge pe troieni să transporte calul de lemn în cetate. Numele lui e păstrat în posteritate ca un sinonim al minciunii şi înşelătoriei.

TENES Rege din Tenedos. Fiul lui Apollo. Răpus de Ahile în drum spre Războiul Troian; moartea lui explică parţial duşmănia crâncenă şi mortală a lui Apollo.

TEUCER Prinţ din Salamina. Fiul lui Telamon şi al lui Hesione. Frate vitreg cu Ajax. Văr cu Ahile şiPatrocle, precum şi cu Eurypylus, Hector, Memnon şi Paris. Peţitor al Elenei. Cel mai iscusit arcaş dintre grecii plecaţi spre Troia. Îl răpune pe Arheptolem. Salvat de la moarte sigură de Ajax; la rândul lui, îi salvează pe Agamemnon şi Menelau.

TERSIT Nobil etolian. Fiul lui Agrios. Văr cu Diomede şi Meleagru: vânează Mistreţul din Calidon; laşitatea lui îl face pe Meleagru să-l arunce de pe o stâncă. Cel mai urât şi mai bajtocoritor dintre grecii plecaţi spre Troia. Răpus de Ahile fiindcă îşi bate joc de suferinţa lui provocată de moartea Pentesileei.

TROIENII ŞI POPOARELE ALIATE

AESACUS Clarvăzător troian. Fiul lui Priam şi al Arisbei. Frate vitreg cu mai mulţi, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus, Polixena şi Troilus. Prezice că Paris va distruge Troia. Încearcă să se sinucidă după moartea iubitei lui, nimfa Hesperia; în loc de asta, e transformat într-o pasăre de mare de Tethys.

AGELAUS Păstor troian. I se porunceşte să-l ucidă pe nou-născutul Paris; în loc de asta, îl creşte ca pe copilul lui pe Muntele Ida.

ANCHISE Păstor şi fost prinţ al Troiei. Nepotul lui Assaracus, fratele lui Ilus. Rudă cu Priam şi cu numeroşii lui copii. Iubit al Afroditei, datorită lui Zeus. Prin însoţirea cu ea, tatăl lui Enea. Salvat de fiul lui în timpul jefuirii Troiei.

ANDROMACA Prinţesă ciliciană. Fiica lui Eetion. Soţia lui Hector. Prin însoţirea cu el, mama lui Astianax. Luată ca pradă de război pentru Neoptolem.

ANTENOR Nobil troian. Rudă cu Priam; sfetnicul lui cel mai înţelept şi de încredere. Soţul lui Theano. Prin însoţirea cu ea, tatăl mai multor copii, majoritatea prevestitori de rele, inclusiv Coön şi Ifidamus (ambii răpuşi de Agamemnon), Demoleon (răpus de Ahile) şi Agenor (salvat de mânia lui Ahile de Apollo). Dejoacă planul lui Antimachus şi Paris de a-i asasina pe membrii delegaţiei de negociere a păcii: Menelau, Odiseu şi Palamede. Ca urmare, e cruţat de Agamemnon în timpul jefuirii Troiei.

ANTIMACHUS Nobil troian. Mituit de Paris să-i asasineze pe membrii delegaţiei de negociere a păcii: Menelau, Odiseu şi Palamede. Dat în vileag de Antenor.

ASTIANAX Prinţ al Troiei. Numit Scamandrius la naştere. Bebeluşul lui Hector şi al Andromacăi. Răpus în timpul jefuirii Troiei.

BRISEIS Prinţesă cilicianã. Fiica regelui din Lyrnessus. Capturată de Ahile. Păstrarea ei declanşează o mare ceartă cu Agamemnon. Jeleşte atât moartea lui Patrocle, cât şi pe a lui Ahile.

CASANDRA Prinţesă a Troiei şi preoteasă a lui Apollo. Fiica lui Priam şi a Hecubei. Soră a mai multora, printre care: Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus, Polixena şi Troilus. Binecuvântată de Apollo cu darul profeţiei. Blestemată tot de Apollo să n-o creadă nimeni. Necinstită de Aias. Luată de Agamemnon ca pradă de război.

CHRYSEIS Fiica lui Chryses. Capturată de Ahile. Luată de Agamemnon ca pradă de război. Refuzul lui de a accepta răscumpărarea e pedepsit de Apollo cu o molimă. Eliberată şi escortată acasă de Odiseu.

CHRYSES Preot al lui Apollo în Chryse. Tatăl lui Chryseis. Se roagă zadarnic de Agamemnon să-i dea drumul din captivitate. Se roagă cu succes de Apollo să-i pedepsească pe greci pentru neîndurarea lui Agamemnon.

CORYTHUS Fiul lui Paris şi al nimfei Oenone. Părăsit de tatăl lui când acesta îşi reia locul în familia regală troiană. Ucis din greşeală de Paris când încearcă să reia legătura cu el.

CRESIDA Fiica lui Calchas. Iubita nefericită a lui Troilus.

CYCNUS Războinic troian impenetrabil. Fiul lui Poseidon. Transformat în lebădă de tatăl lui pentru ca Ahile să nu-i frângă gâtul.

DARDANUS Rege întemeietor al Dardaniei. Fiul lui Zeus şi al pleiadei Electra. Fratele Armoniei. Tatăl lui Erihtoniu, Ilus şi Idaeus. Înaintaş al liniei regale troiene. Dă numele Dardanelelor.

DEIFOB Prinţ al Troiei. Fiul necioplit al lui Priam şi al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus, Polixena şi Troilus. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon şi Teucer. Îi urmează lui Paris ca soţ al Elenei. Răpus de Menelau.

DOLON Războinic troian. Fiul mesagerului Eumede. Trimis de Hector să spioneze liniile greceşti. Interceptat cu urmări fatale de Diomede şi Odiseu.

ELENA DIN TROIA Vezi Elena dinSparta.

ENEA Prinţ troian. Fiul lui Anchise şi al Afroditei. Rudă cu Priam, precum şi cu Eurypylus, Hector, Memnon şi Paris. Soţul Creusei (fiica lui Priam). Prin însoţirea cu ea, tatăl lui Ascanius. Foarte îndrăgit de Afrodita. Îl însoţeşte pe Paris când o răpeşte pe Elena. După ce vitele îi sunt luate de Ahile, devine unul dintre cei mai importanţi războinici troieni care luptă în asediul Troiei; comandantul aliaţilor dardani. Salvat de la moarte sigură în faţa lui Ahile, Diomede şi Neoptolem ca să-şi împlinească destinul înalt. Îşi salvează familia din jefuirea şi incendierea Troiei, precum şi Palladiumul din mâinile grecilor.

ERIHTONIU Rege al Dardaniei. Fiul lui Dardanus. Fratele lui Ilus şi Idaeus. Tatăl lui Tros. Pasionat de cai şi recunoscut ca atare.

EUFORB Războinic troian. Fiul lui Panthous şi Phrontis. Fratele lui Polidamante. Îl răpune, împreună cu Apollo şi Hector, pe Patrocle. Ucis de Menelau. Reincarnat secole mai târziu drept Pitagora.

EURYPYLUS Prinţ al Mysiei. Fiul lui Telef şi al lui Astyoche. Nepotul de unchi al lui Priam. Nepotul de tată al lui Heracle. Rudă cu numeroşi copii, precum şi cu Enea, Memnon şi Teucer. Vestit pentru frumuseţe şi pentru scutul puternic. Unul dintre cei mai importanţi războinici şi aliaţi ai troienilor în asedierea Troiei. Îl răpune pe Machaon. E ucis de Neoptolem.

GANIMEDE Prinţ al Dardaniei. Paharnic şi iubit al lui Zeus. Fiul lui Tros şi al lui Callirrhoë. Nepotul lui Scamander. Frate cu Assaracus, Cleopatra şi Ilus. Răpit de Zeus. Făcut nemuritor şi apărut pe cer sub forma constelaţiei Vărsătorului.

GLAUC Prinţ al Liciei. Fiul lui Hippolochus (fiul lui Belerofon). Vărul lui Sarpedon. Răpus de Ajax în lupta pentru corpul neînsufleţit al lui Ahile. Cadavrul îi este recuperat de pe câmpul de luptă de Enea.

HECTOR Prinţ al Troiei. Fiul cel mare al lui Priam şi al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Deifob, Helenus, Paris, Polite, Polydorus, Polixena şi Troilus. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon şi Teucer. Soţul Andromacăi. Tatăl lui Astianax. Îl primeşte mai întâi pe Paris, iar apoi pe Elena, în Troia. Cel mai important războinic troian în asediul Troiei. Se duelează

cavalereşte cu Ajax. E cât pe-aci să reuşească să distrugă corăbiile grecilor. Îi răpune pe Epigeu, Iolau (cu Apollo şi Euforb) şi Patrocle. Răpus de Ahile, iar cadavrul îi este batjocorit, înainte ca Priam să-l recapete pentru înmormântare.

HECUBA Regina Troiei. Soţia lui Priam. Prin însoţirea cu el, mamă a numeroşi copii, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus, Polixena şi Troilus. Visul ei profetic leagă soarta lui Paris de a Troiei.

HELENUS Prinţ al Troiei şi clarvăzător. Fiul lui Priam şi al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Paris, Polite, Polydorus, Polixena şi Troilus. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon şi Teucer. Trece în tabăra grecilor când Elena nu devine soţia lui, ci a lui Deiphorbus. Îi sfătuieşte pe Diomede şi pe Odiseu cum să fure Palladiumul ocrotitor al Troiei.

HESIONE Prinţesă a Troiei. Fiica lui Laomedon. Sora lui Astyoche, Priam şi Titonus. Oferită monstrului marin al lui Poseidon. Salvată de Heracle. Cruţată de Heracle în timpul jefuirii Troiei, îl răscumpără pe Priam. Dusă acasă şi luată de soţie de Telamon; prin însoţirea cu el, mamă a lui Teucer.

HIPOLITA Regina amazoanelor. Fiica lui Ares. Sora lui Antiope şi a Pentesileei. Posesoarea unei cingători minunate, bătute cu pietre preţioase. Fie iubita lui Heracle şi răpusă de ea, fie soţia lui Tezeu.

ILUS Rege întemeietor al Troiei. Fiul lui Tros şi al lui Callirrhoë. Nepotul lui Scamander. Frate cu Assaracus, Cleopatra şi Ganimede. Tatăl lui Laomedon. Primeşte Palladiumul ocrotitor al Troiei de la Atena. Îi alungă pe

Tantal şi Pelops din Lidia. În cinstea lui, Troia mai e numită şi Ilium.

LAOCOON Preot troian al lui Apollo. Tatăl lui Antiphantes şi Thymbraeus. Bănuitor faţă de greci şi când fac daruri. Devorat cu fiii lui de şerpii marini trimişi de zei ca să-l împiedice să divulge secretul calului de lemn.

LAOMEDON Rege al Troiei. Fiul lui Ilus. Tatăl lui Astyoche, Hesione, Priam şi Titonus. Îi înşală pe Apollo şi Poseidon, neplătindu-i pentru construirea zidurilor Troiei; apoi şi pe Heracle, când o salvează pe Hesione de monstrul marin al lui Poseidon. Răpus mai târziu de Heracle drept răzbunare.

MEMNON Rege al Aethiopiei. Fiul lui Eos şi al lui Titonus. Nepotul lui Priam. Rude cu numeroşi copii, precum şi cu Enea, Eurypylus şi Teucer. Posesor al unei armuri făurite de Hefaistos. Unul dintre cei mai importanţi războinici şi aliaţi ai troienilor în timpul asediului Troiei. Îl răpune pe Antiloh. Ucis de Ahile.

MIDAS Regele Frigiei. Atingerea lui (prin bunăvoinţa lui Dionysos) transformă totul în aur.

OENONE Nimfă de munte. Fiica zeului-râu Cebren. Soţia lui Paris. Prin însoţirea cu el, mamă a lui Corythus. Abandonată de Paris când se întoarce în Troia. Ca să se răzbune pe Paris fiindcă îl ucide pe Corythus, refuză să-i trateze rana din cauza căreia moare; apoi îşi dă foc aruncându-se pe rugul lui Paris.

PANDAR Nobil troian. Fiul lui Lycaon. Arcaş iscusit: Diomede şi Menelau sunt răniţi de săgeţile lui. Răpus de Diomede. În câteva relatări ulterioare, intermediar pentru iubiţii nefericiţi Troilus şi Cresida.

PARIS Prinţ al Troiei. Numit Alexandru la naştere. Fiul lui Priam şi al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Polite, Polydorus, Polixena şi Troilus. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon şi Teucer. Menit să distrugă Troia. Abandonat la naştere; crescut în secret de AGELAUS. Soţul lui Oenone; prin însoţirea cu ea, tatăl lui Corythus. Îi dăruieşte Afroditei Mărul de Aur şi primeşte în schimb mâna (şi restul) Elenei. O răpeşte pe Elena, împreună cu Aethra, Nicostratus şi tezaurul regal al Spartei. Îl mituieşte pe Antimachus să-i asasineze pe membrii delegaţiei de negociere a păcii: Menelau, Odiseu şi Palamede; este dat în vileag de Antenor. Unul dintre cei mai importanţi războinici troieni din timpul asediului Troiei. Simpatizat de Apollo şi de Afrodita până când îl ucide fără să vrea pe Corythus. Se duelează într-un mod necavaleresc cu Menelau. Îl răpune pe Ahile. E ucis de Filoctet cu săgeţile lui Hercule.

PENTESILEEA Regină a amazoanelor. Fiica lui Ares. Sora Hipolitei. Unul dintre cei mai importanţi războinici şi aliaţi ai troienilor în timpul asediului Troiei. Îl răpune pe Podarce (fratele lui Iolau). Ucisă de Ahile. Jelită laolaltă de greci şi de troieni – fatalmente, cu excepţia lui Tersit.

PODARCE Vezi Priam.

POLITE Prinţ al Troiei. Fiul lui Priam şi al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polydorus, Polixena şi Troilus. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon şi Teucer. Prea tânăr ca să mânuiască arme, este răpus de Neoptolem.

POLIDAMANTE Războinic troian. Fiul lui Panthous. Fratele lui Euforb. Născut în aceeaşi zi cu prietenul său, Hector; incapabil să-l convingă pe acesta că trebuie să fie prudent.

POLYDORUS Prinţ al Troiei. Fiul lui Priam şi al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polixena şi Troilus. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon şi Teucer. Nesocoteşte ordinul tatălui său de a nu lupta. Ucis în timp ce fuge de Ahile.

POLIXENA Prinţesă a Troiei. Fiica lui Priam şi a Hecubei. Soră a multora, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus şi Troilus. Cruţată de Ahile după sacrilegiul uciderii lui Troilus.

PRIAM Rege al Troiei. Numit Podarce la naştere. Fiul lui Laomedon. Frate cu Astyoche, Hesione şi Titonus. Rudă cu Anchise. Răscumpărat de Hesione de la Heracle în timpul asediului Troiei. Duce Troia la o prosperitate nemaivăzută. Soţul Arisbei şi al Hecubei. Tatăl multor copii, printre care Aesacus (cu Arisbe) şi Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus, Polixena şi Troilus (cu Hecuba). Unchiul lui Eurypylus, Memnon şi Teucer. Socrul lui Acamas şi Enea. O primeşte mai întâi pe Elena, iar apoi calul de lemn, în Troia. Răscumpără corpul neînsufleţit al lui Hector de la Ahile. Ucis de Neoptolem.

RHESUS Rege al Traciei. Fiu al zeului-râu Strymon şi al muzei Euterpe. Proprietarul unor cai vitali pentru efortul de război troian. A fost ucis, iar caii, capturaţi de Diomede şi Odiseu.

SARPEDON Rege al Liciei. Fiul lui Zeus şi al Laodamiei (fiica lui Belerofon). Vărul lui Glauc. Unul dintre cei mai

importanţi războinici şi aliaţi ai troienilor în timpul asediului Troiei. Răpus de Patrocle.

TECMESSA Prinţesă frigiană. Capturată de Ajax, care apoi îi câştigă inima. I-l dăruieşte lui Ajax pe Eurysaces.

TELEF Rege al Mysiei. Fiul lui Heracle şi Auge. Soţul lui Astyoche. Aceasta i-l dăruieşte pe Eurypylus. Rănit – şi vindecat – de Ahile, care luptă cu suliţa lui Peleu.

THEANO Preoteasă troiană a Atenei. Soţia lui Antenor. Prin însoţirea cu el, mamă a numeroşi copii, majoritatea cu destin tragic, inclusiv Coön şi Ifidamus (ambii ucişi de Agamemnon), Demoleon (ucis de Ahile) şi Agenor (salvat de mânia lui Ahile de Apollo). Le sfătuieşte pe femeile din Troia să nu devină amazoane.

TITONUS Prinţ al Troiei. Fiul lui Laomedon. Frate cu Astyoche, Hesione şi Priam. Îndrăgit de Eos; aceasta i-l dăruieşte pe Memnos. Zeus îi oferă viaţă veşnică, dar fără tinereţe veşnică. E transformat în lăcustă de Eos.

TROILUS Prinţ al Troiei. Fiul lui Priam şi al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus şi Polixena. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon şi Teucer. Moartea lui e necesară pentru împlinirea unei profeţii privind căderea Troiei. Ahile îl ucide comiţând un sacrilegiu şi atrăgându-şi (în parte) duşmănia crâncenă şi mortală a lui Apollo. În unele versiuni ulterioare, iubitul nefericit al Cresidei.

TROS Rege al Dardaniei. Fiul lui Erihtoniu. Soţul lui Callirrhoë, fiica lui Scamander. Tatăl lui Assaracus, al

Cleopatrei, al lui Ganimede şi al lui Ilus. Primeşte doi cai fermecaţi de la Zeus. Troia este numită în cinstea lui.

Credite foto

1. Reconstruirea artistică a Troiei. © Christoph Haussner, München

2. Cupă atică fără picior, roşu pe fond negru, reprezentându-l pe Diomede cum fură Palladiumul magic, o statuie a Atenei, din Puglia, sfârşitul secolului al V-lea î.C. (ceramică). © Bridgeman Images

3. Hercule salvând-o pe Hesione, Charles Le Brun, gravură, 1713–1719. © Artokoloro/Alamy Stock Photo

4. „De acele fiare ce mergeau cu pasul mare ne-am apropiat, când Chiron a pus iar săgeată-n arc”, Gustave Doré, cca 1890. © The Print Collector/Alamy Stock Photo

5. Alaiul lui Thetis, însoţită de doi amoraşi şi având-o în faţă pe Fortuna, căreia vântul îi umflă pânzele, Bartolomeo di Giovanni, 1490. © Lanmas/Alamy

6. Nunta lui Thetis şi Peleu în prezenţa lui Apollo şi concertul muzelor, sau Ospăţul zeilor, Hendrick van Balen, cca 1618. © ACTIVE MUSEUM/Alamy

7. Judecata lui Paris, Peter Paul Rubens, 1638. © Museo del Prado/Alamy

8. Elena din Troia, Antonio Canova. © Tades Yee/Alamy Stock Photo

9. Bustul lui Menelau, regele vechii Sparte, soţul Elenei. © Musei Vaticani, Alinari/Bridgeman Images

10. Leda şi lebăda, Cesare Mussini. © De Agostini Picture Library/Bridgeman Images

11. Thetis cufundându-l pe Ahile în Styx, Antoine Borel Rogat. © A. Dagli Orti/De Agostini Picture Library/Bridgeman Images

12. Învăţarea lui Ahile, James Barry, cca 1772. © Paul Mellon Fund/Bridgeman Images

13. Casandra, fiica lui Priam, profeţitoarea căderii Troiei; Anthony Frederick Augustus Sandys. © The Maas Gallery, Londra/Bridgeman Images

14. Răpirea Elenei, Guido Reni, cca 1626–1631. © Muzeul Luvru/Bridgeman Images

15. Ulise (Odiseu) simulând nebunia, aproximativ secolul al XIX-lea, gravură. © Look and Learn/Bridgeman Images

16. Sacrificarea Ifigeniei, François Perrier, 1632–1633. © Musée des Beux-Arts, Dijon, Franţa/Alamy

17. Bust din marmură al lui Homer, perioada elenistică, 330–320 î.C. © Musei Capitolini, Roma/Bridgeman

18. Armata grecilor debarcă pe plaja troiană în Troia, film regizat de Wolfgang Petersen, Film Company Warner Bros. © Warner Bros/AF archive/Alamy

19. Amforă pictată pe fond negru, reprezentându-i pe Ahile şi Ajax jucând zaruri, cca 540–530 î.C. © Musei Vaticani/Bridgeman

20. Troilus şi Cresida, din ediţia Kelmscott Chaucer, concepţie grafică de William Morris. © Lebrecht Authors/Bridgeman Images

21. Despărţirea lui Briseis de Ahile, detaliu de frescă din Casa del Poeta Tragico, Pompeii, secolul I d.C. © Museo Archeologico Nazionale, Napoli/Luisa Ricciarini/Bridgeman

22. Lupta lui Diomede, Jacques Louis David, 1776. © Albertina, Viena/Heritage Image Partnership Ltd/Alamy

23. Ajax îl atacă pe Hector, detaliu de pe exteriorul unei cupe din Atica (Cupa Douris), roşu pe fond negru, creată de Kalliades, cca 490 î.C. © Muzeul Luvru/Bridgeman

24. Menelau ţinând corpul fără viaţă al lui Patrocle, Loggia dei Lanzi, Florenţa. © Istorie/David Henley/Bridgeman

25. Ahile târând cadavrul lui Hector în jurul zidurilor Troiei, Donato Creti. © Musée Massey, Tarbes, Franţa/Bridgeman

26. Cupă argintată de băut din perioada romană, cu regele Priam al Troiei implorându-l pe Ahile să-i dea înapoi corpul fără viaţă al fiului său, Hector, găsit în mormântul unei căpetenii la Hoby, în Danemarca, în secolul I î.C. © Nationalmuseet, Copenhaga/Bridgeman

27. Ahile rănit, Filippo Albacini, 1825. © The Devonshire Collections, Chatsworth/Reprodus cu permisiunea Chatsworth Settlement Trustees/Bridgeman Images

28. Scutul lui Ahile, Philip Rundell, 1821–1822. © Royal Collection Trust/Her Majesty Queen Elizabeth II 2020

29. Laocoon şi fiii atacaţi de şerpi, marmură romană, secolul II î.C. © Musei Vaticani/Agefotostock/Alamy

30. Asediul Troiei, Jean Maublanc. © Besançon, Musée des Beaux-Arts et d’Archéologie/G. Dagli Orti/De Agostini Picture Library/Bridgeman

31. Uciderea lui Priam, Antonio Canova, 1787–1790. © Fondazione Cariplo, Milano/Mauro Ranzani/Bridgeman Images

Mulţumiri

Fără un soţ iubitor şi răbdător, fără o asistosoră personală cum nu există alta pe lume, fără un agent literar minunat, fără un editor uluitor de talentat şi de împătimit, fără un corector căruia nu-i scapă niciodată nimic, fără un producător de audiobook-uri de primă mână, fără o editură care entuziasmează şi încurajează autorii, fără toate acestea, cartea de faţă n-ar fi putut fi scrisă niciodată.

Aşadar, mulţumesc, Eliott Spencer, Jo Crocker, Anthony Goff, Jillian Taylor, Kit Shepherd, Roy McMillan şi Louise Moore.

Indice

A

Acamas 346, 379, 386, 390, 403

Acastus 45–49, 80, 253, 379, 383, 384

Achates 342

Adonis 141, 389

Aeacus 39, 41, 43–44, 174, 282, 371–376, 384, 385

Aegialia 390

Aegina (insulă) 38, 42–44, 379, 385

Aegina (nimfă a apelor) 38, 42–44, 379, 385

Aenius 256

Aeolia (ulterior Tesalia) 43, 45, 49

Aeropa 80–81

Aesacus 63–65, 69, 398–404

Aethra 86–87, 105, 131, 287–288, 330, 346, 380, 387, 390–391, 402

Africa 176

Afrodita 12, 56, 61, 75–76, 118, 121–131, 141, 154, 172–173, 215, 218, 222–223, 251, 291, 298, 301, 331–332, 368–369, 372, 380, 390–393, 398, 402

Agamemnon 6, 7, 81, 88, 93–96, 105, 120–121, 128, 131–136, 139–144, 149, 151–169, 172, 177–178, 181–196, 198–211, 214, 216, 221, 225, 229, 231–236, 239–240, 249, 252, 270–271, 275, 277–278, 280–283, 287, 291, 294–296, 299, 301–305, 311, 313–316, 319, 320–323, 329, 334, 339, 344, 347, 350–352, 356, 364, 370, 377, 380–381, 386–397, 403

Agelaus 65–70, 106–108, 116, 120, 129, 298

Agenor 256–258, 397, 403

Aheea 77, 133–134

aheeană, flotă 164–165, 175–176, 198, 236, 252–253, 257, 292, 300, 316, 334, 338

ahei 133, 170, 172, 198, 200, 224, 229, 231, 234, 244, 248, 261, 268–269, 279, 287, 292, 299, 312, 320, 339, 344, 346

Ahile (fost Ligyron) 99–101, 102, 387

Aias (Ajax cel Mic) 134, 169, 197, 211, 344, 388,

Ajax (cel Mare) 42, 88, 197, 211, 229, 240, 282, 362, 388

Alcibie 268

Alcimus 264, 266

Alcmena 83

Alexandru cel Mare 13, 82, 361

Althaemene 131

amazoane 268–269, 403

Amphitryon 83

Anaxibia 387, 393

Anchise 6, 123, 126–129, 172, 176, 197, 342, 368, 372, 398, 403

Andromaca 226–227, 266, 289, 345, 393

Andromeda 26, 385

Antandre 268

Antenor 179–181, 196, 213, 220, 230, 239, 255, 257, 309, 322, 347, 393–394, 397, 402–403

Antibrote 268

Anticlea 138, 173

Anticlus 326, 334–335, 394

Antigona (fiica lui Eurytion) 44, 46–47, 379, 381, 384

Antigona (fiica lui Odiseu) 44,–47, 379, 381, 384

Antiloh 249, 271–272, 393, 401

Antimachus 180–181, 397, 402

Antiope 267, 385–386, 400

Antiphantes 318, 324, 400

Aphareos 130

Aphidna 86–87

Aphidnus 86

Apollo 12, 24–28, 31, 56–57, 59, 62, 93, 117, 123–125, 142–143, 165–167, 172, 195, 198–202, 205, 223, 228, 242, 244–245, 255–258, 261, 264, 272–275, 290–291, 318,

324, 348, 351, 368–377, 383, 388–389, 395, 397, 399, 400–405

Apolodor din Atena (învăţat grec) 103, 163

Ares 12, 22, 56, 61, 70–71, 79, 124–125, 172–173, 222–225, 254, 267, 317, 368–375, 383–384, 390, 400, 402

Argo (corabie) 45, 50, 53, 383

Argolida 38, 120, 134, 384

argolizi, vezi şi ahei 294

Argos (oraş-stat) 11, 21, 38, 78, 88, 134–135, 140, 233, 243

Arheptolem 232, 396

Arisbe 63, 403

aristeia 221, 245, 256

Aristotel 359, 361–362

Artemis 12, 39, 45, 56, 124, 153–156, 159–160, 172, 223, 269, 333–343, 348, 368–372, 375, 378–379, 387, 389, 392

Ascanius 342, 398

Asclepius 48, 102, 221, 291, 368, 376, 378, 392, 395

Asius 244

Assaracus 17, 396, 399, 400, 404

Astianax (Scamandrius) 226–227, 262, 289, 333, 344, 396, 399

Astydameia 46–49, 378–379, 384

Astypylus 256

Atalanta 103, 146, 378, 382, 383

Atena 11, 12, 20, 38, 56, 61–62, 74–76, 82, 93, 103, 124, 134–135, 155, 163, 172, 194, 219–220, 222–224, 228, 254–255, 259–260, 292, 303–305, 311, 316, 319, 323, 329, 344, 348, 368–372, 375, 382, 388, 390, 393–394, 400

Atena (oraşul) 11, 12, 20, 38, 56, 61–62, 74–76, 82, 93, 103, 124, 134–135, 155, 163, 172, 194, 219, 220, 222–224, 228, 254–255, 259–260, 292, 303–305, 311, 316, 319, 323, 329, 344, 348, 368–372, 375, 382, 388, 390, 393–394, 400

Atica 38, 86, 88, 134, 407

Atlas 16, 374, 375–376

Atrizi, vezi şi Agamemnon; Menelau 166, 169, 178, 183, 270, 282, 302

auguri (oionistike) 143

Aulida, Beoţia 6, 134–135, 140–142, 144, 149–152, 155–158, 160–161, 172, 321

Autolycus 89, 137, 173, 322, 371, 379, 394, 395

Automedon 264–266

Axioche 78, 381, 384

B

Balius şi Xanthus (cai) 57, 237, 253–254, 371, 384, 388

Belerofon 46, 77, 80, 86, 146, 175, 243, 246, 346, 371, 377–379, 382, 385, 399, 403

Beoţia 163

Berbecul de Aur 16

Boreas 17

Bremusa 268

Briareu 209

Briseis 6, 198–199, 203–208, 233, 234, 249, 252, 275, 278, 352, 387–388, 395, 406

Browne, Thomas 148–149

Byron, George, lord 362

C

Cadmus 78–79, 84, 369–370, 381, 383

Calasso, Roberto 84

Calchas 94, 96, 142–144, 152–155, 161–162, 183–184, 195–196, 201–203, 206, 283, 294, 304, 313, 320–321, 342, 387, 392, 398

Calidon 11, 45, 205, 269, 369, 380–381, 383–386, 390, 393, 396

calul de lemn 343, 388–393, 395, 403

Calvert, Frank 364

Casandra 117–118, 129, 132, 178–179, 298, 308–309, 317–318, 322, 343–344, 369, 387–390, 396, 398–404, 406

Castor, vezi şi Dioscuri 84–88, 96, 130, 214–215, 346, 386, 390–391, 392

„Catalogul ambarcaţiunilor” în Iliada lui Homer 162, 184

„Catalogul troienilor” în Iliada lui Homer 176

Catreu 131–132, 380, 387, 392–394

Cebren (zeu-râu) 62, 64, 69, 401

Cebriones 244–245, 395

Cefal 89, 383

Cefalonia 89

centauri 48, 376

Cephalon din Gergitha 290

Cercion din Eleusis 113

Chadwick, John 290, 358

Chaeronea 205

Chariclo 39, 376

Charis 251, 370

Chaucer, Geoffrey 194–195, 267, 406

Chiron 48–56, 77, 102–104, 160, 221, 234, 253, 372, 375–376, 382–387, 405

Chryse (cetate) 166, 169, 198–199, 206, 397

Chryse (insulă) 166, 169, 198–199, 206, 397

Chryseis 6, 198–199, 202–203, 205–206, 278, 389, 397

Chryses 199–201, 368, 397

Chrysippus 78–79, 380, 383–384, 386

Chrysothemis 105, 155, 387, 390, 392

Ciclade 134

Cilicia 197

Cinyras din Cipru 141, 373, 389

Cipru 123, 131, 140–141

ciumă 27, 44, 200, 203

Cleopatra 17, 399–400

Clitemnestra 84–85, 95–96, 105, 120–121, 132, 155, 157–158, 161, 202, 334, 344, 390–391, 395

Clonie 268

Colchis 205, 377, 383

Conan Doyle, Arthur 163

Coön 239, 397, 403

Corint 11, 21, 38, 82, 134, 346, 380, 383

Corythus 120, 288–290, 297, 368–369, 401–402

Cresida 6, 194–196, 269, 401, 406

Creta 28, 130, 132, 134, 211, 214, 240, 277, 363, 382, 386

Creusa 342

crimă în familie 42, 45, 80

cronologie şi mit 96, 163, 349–350, 358–359

Cronos 12, 52, 123, 175, 370–376

cupru 141

Cychreus 42, 44, 80, 371, 385

Cycnus 185–186, 218, 371

D

danai, vezi şi ahei 134, 323

Dante, Infernul 338

Dardanele, vezi Hellespont 16, 365

Dardania 16–17

dardani, aliaţi 176, 398

Dardanus 16–17, 19, 20, 43, 256, 372, 376, 399

Dardanus (fiul Electrei) 16–20, 43, 256, 372, 376, 399

Dardanus (oraş) 16–17, 19–20, 43, 256, 372, 376, 399

Dedal 77

Deidamia 148, 283, 286, 383, 388

Deifob 110–116, 119, 129, 132, 178, 197, 216, 259–260, 284, 287, 298–302, 308–310, 317–318, 322–325, 331–335, 342, 391, 393, 396–397, 399–404

Deimos 172, 369

Demetra 12, 173, 368, 370–372

Demoleon 255, 397, 403

Demophon 379, 386–387

Demuchus 255

Derimacheia 268

Derinoe 268

Deucalion 256

Diomede din Argos 135

Dionysos 79, 173, 368–372, 375–376, 380, 401

Dioscuri, vezi şi Castor 86, 215, 372, 378–379, 389, 391, 395

Dodecanez 134

Dodona, crâng de stejari 10, 50, 372

Dolon 237–238, 390

Dolopia 160, 395

Dryden, John 362

Dryops 255

E

Echeclus 256

Echeon 336

Egee, Mare 10, 16, 23, 33, 61, 89, 105, 134, 178, 356, 359, 365

Egeene, insule 134

Egeu din Atena 346

Egipt 131

Egist 81, 96, 380, 386

Eirene 178

Electra 16, 105, 155, 376, 392, 398

Elena 77, 84–95, 105, 107, 118, 121–122, 130–133, 142, 154, 158, 174, 178–181, 206, 211–220, 226, 230, 266, 283, 287–290, 297–298, 300–303, 330–332, 335, 343, 346, 368, 372, 379, 385–386, 390–391, 393, 395, 398–400, 402–405

Elida, regat 78

Endeis 39, 41–42, 376, 379, 384, 385

Enea 6, 128–130, 172, 176, 196–197, 223, 225, 240, 254–255, 274, 287, 342, 368, 389–390, 393, 396, 398–404

Eol 153

Eos 26, 89, 171, 271, 306–307, 347, 373, 375, 389, 401, 404

Epeius phocianul 323

efeb 144

Epidaur (oraş-stat) 21, 38

Epigeu, mirmidon 243, 399

Epoca Arhaică 13, 358–359

Epoca Bronzului 13, 141, 211, 349, 356, 358–360

Epoca Clasică 13, 360–361, 366

Epoca Pietrei 355–356

Erihtoniu 17, 20, 398, 404

Eris 59, 60, 85, 96, 102, 172, 373–374

Eros 126, 131, 373

etiopieni 209

Euboea 134, 193, 394

Eudoros 160, 371

Euforb 245, 369, 393, 395, 399, 402

Eumede 398

Euripide 161, 267, 359

Euristeu 32–33, 80, 380–381, 386

Europa 142, 350, 362

Eurus (vântul de răsărit) 187

Euryalus 312

Eurybates 207

Eurylochus 280

Eurynome 251

Eurypylus din Mysia 284

Eurysaces 281, 388, 403

Eurytion 45, 80, 377–379, 384

Evandre 268

Evans, Arthur 363

„Evul Întunecat” al grecilor 13, 357–358

F

Fedra 267, 386

femeile din Troia 262, 268, 403

Fenicia 131

Filip al II-lea, rege al Macedoniei 82

Filoctet 166–169, 294–297, 311–312, 377, 382, 387, 390, 391, 394–395, 402

fratricid 80

Frazer, James 103

Frigia 19

funerare, întreceri 68, 106–107, 246, 250, 263, 266, 277, 312

funerare, rituri 68, 106–107, 246, 250, 263, 266, 277, 312

G

Gaia 51, 60, 167, 375

Gallipoli 16

Ganimede 17–18, 77, 372, 375, 400, 404

Glauce 42, 381, 385, 388

Glauc licianul 236–247, 274, 399

Graves, Robert 103, 149, 270

gymnasium 110

Gytheio, Laconia 133

H

Hades 12, 86, 99, 173, 346, 368, 370–372, 375

Harmonia 18

Harmothoe 268

hecatonchiri 209

Hector 6–7, 104, 110–119, 129, 132, 170–171, 176, 178–179, 183–185, 188, 196–197, 205, 210–212, 216–217, 225–230, 232–233, 235, 23–267, 270, 272, 280–281, 287, 289, 308, 333, 341, 344, 353, 369, 371, 388–389, 392, 395–404, 407

Hecuba 63–68, 79, 104, 111, 116, 129, 132, 180, 216, 225, 258, 265–266, 298, 301, 309–310, 317, 320, 340, 403

Hefaistos 12, 56, 125, 173, 205, 250–253, 257, 271, 277, 281, 286, 314, 327, 368–372, 375–377, 388, 401

Hegesianax din Alexandria Troada 320

Helenus 228–239, 240, 284, 298–301, 396–404

Helios 171, 179, 306, 373, 375, 383

Hellanicus din Lesbos 290

Helle 16

Hellespont 10, 16, 19, 25–26, 165

Hellespont (Dardanele) 16, 365

Hera 12, 56, 58,–61, 74, 76, 123–124, 155, 172, 220, 223–224, 249, 251, 257, 368–372, 376, 381–382

Heracle 5, 7, 9, 27–36, 42–43, 52–53, 55, 60–62, 80, 83, 86, 88, 105, 119, 121, 134, 142, 146, 164, 166–168, 174–175, 182, 184, 213, 235, 267, 284, 294, 296, 349, 363, 372, 374, 377–378, 381, 383–386, 389, 391, 393, 399–401, 403

Hermes 12, 18, 23, 56, 57, 61, 69–73, 89, 105–108, 126–127, 137, 160, 173, 205, 264, 266, 322, 329, 348, 368–370, 372, 375–376, 380, 383, 394–395

Hermione 28, 131, 288, 331, 391, 393

Hero 16

Hesiod 88, 360–361

Hesione 26–38, 43, 105, 119, 121–122, 129, 142, 371, 382, 385, 395, 401, 403–405

Hesperia 64, 396

Hesperide 53, 60, 373–374, 380, 382

Hestia 12, 59, 124, 173, 368, 370–371, 372

hiade 370, 376

Hidra din Lerna 33

Himera 346, 377–378, 380

Hipolita 267, 382, 385–386

Hipolita, regina amazoanelor 267, 382, 385–386

Hippodamia 23, 78, 371, 383–384

Hippodamas 255

Hippolytus 46, 386

Hippomene 60, 380

Hippothoe 268

Hippothous 389

hitită, limba 177

Homer 13, 100, 103, 128, 133–134, 162–163, 172, 176–178, 183, 185, 190, 194–195, 199–200, 209, 211, 213, 220, 236, 248, 250–251, 255, 257, 266, 269, 279, 290, 349, 351–354, 359–362, 366, 406

huni 268

hybris 84, 372, 374, 380

Hyginus (învăţat latinist) 88, 163

Hymenaios 59, 368

Hypnos 332, 373–374

I

Iason 9, 16, 20, 43, 45, 48–49, 55, 102, 142, 146, 169, 182, 212, 376–378, 380, 383–384, 393

Icar 77

Idaea 16, 375

Idaeus 17, 264, 398–399

Ida, Munte 17, 19, 62, 65–66, 69–70, 105–108, 120, 125–126, 128, 154, 196, 297–299, 304, 313, 342, 396

Idas 130

Idomeneu 135, 201, 211, 229, 248, 253, 268, 275, 277–278, 287, 291, 336, 391

Ificle 83, 381, 392

Ificlus 88

Ifidamus 239, 397, 403

Ifigenia 6, 152, 155–162, 321, 369, 387, 389–390, 395

Ifition 255

Iliona 104

Ilium, câmpie 6, 15, 20, 24, 33, 64, 164, 170, 179, 361, 375, 400

Ilium, vezi Troia 6, 15, 20, 24, 33, 64, 164, 170, 179, 361, 375, 400

Ilus (fiul lui Dardanus) 17–21, 24, 37, 61, 78, 194, 375, 384–385, 396, 398–399, 401, 404

Ilus (întemeietorul Troiei) 17–21, 24, 37, 61, 78, 194, 375, 384–385, 396, 398–399, 401, 404

Io 142

Iolau 184–185, 389, 391, 395, 399, 402

Iolau (ulterior, Protesilau) 184, 185, 389, 391, 395, 399, 402

Iolcos 10, 45, 49, 212

Ionia (Asia Mică; Anatolia din Turcia) 16, 21, 88, 359

Ionică, Mare 10, 88

Ionice, insule 89, 134

Iris 292

Isarlâk, Turcia 364, 366

Ismenian, Dragon 79

ispăşire (a crimelor în familie) 42, 44, 384–385

Itaca 88–89, 93, 105, 135–140, 163, 179, 193, 285, 320, 364

J

joc de zaruri 197

Jocuri Frigiene 18

Jocuri Olimpice 13

Jupiter (planetă) 18

K

Keats, John 362

Kitchener, lord 211

kleos 246

Kythira 96, 123

L

Lacedaemon, rege al Laconiei 82

Laconia, vezi Sparta 78, 81, 133

Laerte 89, 138, 151, 214, 285, 379, 394

Lancelyn Green, Roger 289–290

Lang, Andrew, Elena din Troia 289–290

Lanthimos, Yorgos, Uciderea cerbului sacru (film) 161

Laocoon 318, 324–325, 407

Laodamia 334

Laodice 104, 346, 387

Laodocus 220

Laogonus 256

Laomedon 24–29, 31–34, 42, 61, 105, 166, 174, 271, 368, 371, 382, 384, 386, 400, 403–404

Laomedon, rege al Troiei 24–29, 31–34, 42, 61, 105, 166, 174, 271, 368, 371, 382, 384, 386, 400, 403–404

Lâna de Aur 383

Leandru 16

Leda 82–83, 85, 87, 91, 95, 121, 405

Lemnos (insulă) 169, 251, 294–296, 392

Lesbos (insulă) 270, 272, 290

Leto (titanidă) 12, 223, 368–369

Leul din Nemea 377

licieni 243, 275

Licomede din Skyros 148, 150, 285–286, 368, 377, 383, 390

Lidia 21, 385, 400

Ligyron, vezi Ahile 99–102, 387

limbile vorbite în regatele aliate cu Troia 176

Liniar A şi B (scrieri) 357

luwiană (limbă hitită) 177

Lycaon 256, 401

Lynceus 130

Lyrnessus 197, 199, 397

M

Machaon 221, 291, 296, 372, 395, 399

Mărul Discordiei 96, 172, 368–369, 371–372

Medeea 142, 377, 382–383

Medon 169

Meduza 378, 385

Meleagru 43, 269, 377–378, 380, 390, 396

Memnon din Etiopia 176, 271, 272, 275, 306, 370, 373, 388–389, 396, 398–402, 404

Menelau 81, 88, 93–96, 105, 121, 130–133, 136, 151, 153–155, 159, 166, 168, 178–185, 190, 193, 196, 201, 203, 205, 211–221, 225, 228–229, 236, 240, 245, 248, 270, 280–282, 287–288, 291, 300–302, 312, 314, 331, 335–336, 339, 342–343, 347, 368, 370, 380–381, 386–387, 391–394, 396–399, 401–402, 405, 407

Menesteu 88

Menoetius 104, 394

Merele de Aur (din Grădina Hesperidelor) 52, 60, 373, 380

Merops 63

Mezozoică, mare 51

Micene 11, 21, 32, 38, 78, 80–81, 94, 96, 120, 133–134, 156–158, 164, 177, 202, 230, 277, 290, 356, 358, 366, 380–381, 385–387, 390–392

Midas 233

Minos din Creta 44, 131, 135, 137, 381, 392

minizi (locuitori ai cetăţii Orhomenos din Beoţia) 169

mirmidoni 44, 77, 151, 201, 204, 242, 252, 254, 257, 264, 292, 379, 395

Mirtil 23–24, 78, 371, 382, 384

Mirtoon, mare 23

Mistreţul din Calidon 369, 381, 383, 386, 396

mit şi realitate 365

Mnesus 256

Moire, vezi şi Parce (Moirai) 375

mongoli 268

Morfeu 106

Moros (destinul) 92, 128, 373–374

Mulius 256

Muncile lui Heracle 284

Mydon 256

Mygdalion 141, 389

Myrrha 389

mysieni 293

N

Nauplius 194, 394

Nemesis 84–85, 373–374, 391

Neoptolem (fost Pyrrhus) 283, 285–287, 291–293, 296, 311–312, 327, 336, 340–342, 345, 383, 388–390, 394–396, 398–399, 402–403

nereide 52

Nereu 52–53, 97–99, 373, 376, 382, 387

Nessus 167–168, 377, 382

Nestor din Pylos 142, 153, 177

Nevala-Lee, Alec 103

Nicandru 290

Nicostratus 131, 133, 155, 219, 302, 343, 391–393, 402

nodul gordian 120

nuditate 110

O

oceanide 52, 98

Oceanus 51–52, 98, 100, 372–373, 375–376

Odiseu 88–96, 105, 128, 135–141, 144, 149–151, 153, 155–159, 161–162, 168, 173, 178–180, 183, 188–194, 201, 203, 206, 210–211, 214, 221, 225, 229, 234–238, 240, 252–253, 269, 275, 277–281, 283–286, 291, 295–296, 299–305, 311–316, 319–323, 325–330, 332–339, 347, 369–372, 379–380, 383, 385, 387–395, 397–398, 400, 402–403, 406

Oeax 193–194, 381, 394

Oedip 44, 78, 379, 383

Oenomaus 22–23, 78, 369, 382–384

Oenone 69, 72–73, 106, 120, 288–290, 297–298, 398, 401

Oicles 29–30, 32–33

Olimpia, regat 78

Oneiros 148

Ophelestes 256

Opus, regat 88, 104, 394

oracolul din Delphi 167

Oreste 105, 387, 390, 392

Orion Vânătorul (constelaţie) 251

Ossa, munte 45

Othrys, munte 77

P

Palamede 6, 136–140, 178–179, 191–194, 197, 279, 320–322, 326, 330, 347, 371, 381, 394, 397, 402

Palas Atena, vezi Atena 11, 12, 20, 38, 56, 61–62, 74–76, 82, 93, 103, 124, 134–135, 155, 163, 172, 194, 219–220, 222–224, 228, 254–255, 259–260, 292, 303–305, 311, 316, 319, 323, 329, 344, 348, 368–372, 375, 382, 388, 390, 393–394, 400

Palladium 62, 299, 301, 342, 369

Pan 57, 371

Pandar 196, 220–222, 245, 369, 390, 392

pankration 113, 312, 386

Parce (Moire) 374

Paris 6, 69–77, 104–116, 118–122, 128–133, 142, 154, 170, 172, 178–182, 197, 209–220, 225–228, 230–231, 240, 245, 261, 266, 272–275, 280, 284, 288–291, 297–298, 302, 347, 368–372, 377, 388, 390–393, 396–405

Partenius din Niceea, Erotica Pathemata 290

Pasiphae 131

Patrocle 7, 104–105, 147, 151, 160, 199, 207, 234, 241–253, 260–265, 269–270, 272, 279, 281, 312, 369, 384–385, 387–389, 391–392, 395, 397, 399, 403, 407

Pausanias 205

păsările şi profeţiile, vezi auguri (oionistike) 143

Pegas 77, 246, 346, 371, 380

peleizi/peleieni, vezi şi Ahile 99–101, 102, 387

Peleu 5, 39–41, 43–55, 58–59, 77, 79–80, 96–97, 99, 101–105, 144–147, 149–151, 183, 201, 233–234, 253–254, 259, 265, 276–277, 282, 284, 292, 338, 368–373, 375–379, 381–382, 385, 387–388, 395, 403, 405

Pelias 45, 378, 383

Pelion, munte 45, 49, 55, 77

Pelopia 81

Pelops 21–24, 78–80, 205, 349, 371, 380–386, 400

Penelopa 90, 105, 136–138, 140, 330, 333, 390, 391

penteconteră (corabie) 177

Pentesileea, regina amazoanelor 267–269, 271, 388

Peonia macedoneană 176

Periboea 42

Persefona 56, 86, 368–372, 385, 386

Perseu 9, 55, 121, 146, 182, 372, 381

Phereclus 129

Phobos 172, 369

Phocus 39–41, 43, 45, 80, 376, 379, 384–385

Phoenix 160, 234–253, 387

Phorcys 248, 389

Phthia 43–44, 46, 49, 100, 103–104, 145, 147, 151, 158, 160, 199, 241, 265, 269, 379

phylaceeni 88, 184–185

Pindar 42

Pirithous 86, 205, 346, 370, 372, 375, 377–378, 386, 390, 391

Pisa (oraş-stat din Grecia) 21–22, 78

Pittheus 78, 86, 379–382, 384, 386

Platon 359, 361

Pleiade 376

Pleione 16, 376

Podalirius 291, 296, 372, 392

Podarce, vezi şi Priam 35–38, 62, 185, 271, 392, 402–403

Poeas din Meliboea 166

Poe, Edgar Allan 149

Polemusa 268

Polidamante 250, 258, 318, 399

polispermie 83

Polite 341, 393, 396–404

Polixena 195, 396–404

Pollux, vezi Polydeuces (Pollux) 84, 215, 390

Polydeuces (Pollux), vezi şi Dioscuri 84–86, 88, 96, 130, 214–215, 346, 372, 386, 390–392

Polydora 44, 46

Polydorus 396–404

Polymele 104, 160, 394

Pontus 51, 53, 373–374

Pope, Alexander 362

popoarele mării 357–358

Poseidon 12, 22, 24–31, 50, 56–57, 62, 86, 98, 123–124, 130, 137, 155, 170, 173, 185–186, 194, 237, 254–255, 346, 368–372, 376, 378–382, 384–386, 394, 398, 400–401

preistorie 354

Priam 38, 43, 62–68, 79, 104, 106–107, 111, 116–122, 128–130, 132–133, 142, 176, 178–180, 185, 188, 192, 194, 205, 210, 213–216, 222, 228, 230, 239, 254–258, 263–265, 271, 298, 301, 306, 308–310, 316–324, 331, 340–342, 346, 364, 371, 382, 387–389, 393, 396–402, 404, 406–407

Proetus, rege în Micene 80, 380

Prometeu 51, 55–56, 58–59, 145, 348, 374–376, 387

Protesilau (fost Iolau) 185, 189, 198, 240, 242, 271, 392

Psamata 39, 41, 376, 379, 385

Pylos 11, 78, 135, 142, 153, 177, 277, 356, 389, 393

Pyrrha 149

Pyrrhus, vezi Neoptolem 148, 253, 283, 285, 393

Python 167, 368

Q

Quintus Smyrnaeus, Căderea Troiei 268, 271, 280

R

Racine, Fedra 267

Radamant 44, 381

Războiul stelelor (filme) 267

Renaştere 362

Rhesus din Tracia 238

S

Salamina (insulă) 13, 35, 38, 42–43, 77, 88, 120, 122, 129, 134, 142, 214, 232, 281, 395

Salamis (nimfă) 42, 381

Sarpedon din Licia 243

Scaeană, Poartă 111, 179, 211, 226, 239, 261, 272, 297, 324–325, 330, 339

Scamander (râu) 17, 19, 62, 108–109, 172, 179, 183, 210, 221, 239, 243, 256–257, 287, 308, 316, 325, 347, 370, 388, 399, 400, 404

sceptru, al lui Agamemnon 74

Schliemann, Heinrich 363–366

scriere/tipuri de scriere 89, 290, 355–357

Selene 306, 338, 373

Semele 79, 370

Seneca, Fedra 267

Shakespeare 141, 177, 194–196, 267, 269–270, 338, 350

Sidon din Fenicia 131

Simoeis (râu) 17, 19, 62, 282

Sinon 315, 319–320, 322–323, 325–326, 329, 338–339, 371, 380, 385, 394

Sisif 137, 296, 376, 394–395

Skyros 148–149, 253, 283, 285–286, 383, 390

Sofocle: Ajax, Filoctet 167, 169, 281, 296

Sparta (Laconia: Lacedaemon) 11, 21, 82, 85–86, 88, 95, 121–122, 129, 130–131, 133–134, 168, 180, 212, 214, 230, 288, 298, 301, 346, 365, 387, 391–393, 395, 398

Sporade 134

Sterope 46, 376, 382

Stheneboea 380

Sthenelau (prieten al lui Hector) 243, 395

Sthenelus din Argos 243

Strabon 282, 362

Styx (râu) 274, 376–377, 387, 406

Suetoniu 63, 148–149

superfecundare heteropaternă 83

T

Talthybius 207

Tantal 21, 24, 78–80, 296, 372, 380, 384, 386, 400

Tartar 167, 209, 373, 378

Taurul din Creta 240, 386

Teba 11, 18, 44, 379

Tecmessa 281, 388

Telamon 5, 29–36, 38–45, 61–62, 77, 79–80, 88, 105, 120–122, 134, 142, 197, 229, 282, 376–379, 381, 384–385, 388, 395, 400

Telef 284, 381, 399

Telemah 139, 140, 330, 394–395

Tenedos (insulă) 165, 166, 334, 395

Tennyson, Alfred, lord 362

Tersit 269–270, 378, 383, 390, 402

Tesalia 49, 88, 90, 134

Tethys 64, 100, 376, 396

Teucer din Salamina 232

Teucer (fiul Idaeei) 16–17, 43, 77, 88, 105, 120, 134, 174, 186, 232, 273, 282, 285, 291, 372, 375, 384–385, 387, 388, 391, 393–394, 398–404

teucri 17

Tezeu 9, 46, 55, 78, 86–88, 105, 113, 115, 131, 146, 148, 182, 205, 267, 287, 301, 312, 331, 346, 370, 371, 375, 378–383, 385–387, 390–400

Thalassa 51

Theano 268, 396

Thermodosa 268

Thersilochus 256

Thessalus 49, 382, 384

Thetis 51–59, 77, 96–105, 144–150, 165–166, 173, 175, 207–209, 225, 231, 233, 249–251, 254, 274, 276–278, 368–377, 384, 387, 405–406

Thrasius 256

Thyestes 79–81, 96, 205, 379–382, 384, 387, 391

Thymbraeus 318, 324, 400

Tiberiu, împărat 63, 149

Tirint (oraş-stat) 11, 32, 38, 356

titani 51, 57, 372

Titonus 271, 306, 372–373, 400–401, 403

traci 191

Tracia 176, 191, 193, 238

Trasimede 271, 389, 393

Troada 19, 79, 126, 162, 171, 176, 194–197, 285, 290, 364

Troezen (oraş-stat) 11, 21, 38, 77–78, 86, 134, 379

Troia (Ilium, Ilion) 1, 4, 9–10, 15–18, 20–21, 24–25, 28, 33–37, 61–68, 70, 89, 105–109, 115, 117–120, 122, 125, 129–134, 142–143, 152, 155, 159, 162, 165, 169–173, 176, 179, 186–187, 189, 194, 197, 206, 209, 212–215, 220, 228, 230, 232, 234–235, 238, 242, 244, 246–248, 253–254, 259, 262, 268, 283–284, 286–290, 294–299, 301, 314, 319, 323–325, 329, 331, 333, 338–340, 345–347, 349, 351, 354, 365, 369, 383–384, 387–388, 390–396, 399–406

troieni 20, 112, 176, 179, 180, 184–185, 197, 208, 212, 222–224, 227–228, 232, 239, 241, 245, 247–250, 255–258, 262, 269, 272, 274–275, 278–280, 284, 290, 292–293,

296, 304, 315, 325–326, 329, 337, 347, 387, 391, 393, 395, 398, 402

Troilus 6, 194–196, 269, 272, 369, 388, 396–403, 406

Tros 18–20, 29, 37, 61, 194, 256, 372, 399, 400

Tros (fiul lui Alastor) 18–20, 29, 37, 61, 194, 256, 372, 399, 400

Tyche (întâmplarea) 92

Tyndareus 82–87, 90–96, 105, 121, 130, 174, 376, 382, 390–395

Typhon 167–168, 206, 373, 377, 382

U

Uciderea cerbului sacru (film, 2017) 161

Uranus 12, 52, 123, 175, 368, 372–375, 377

V

Vărsător (constelaţie) 18, 399

vânarea Mistreţului din Calidon 205, 380, 383, 384, 385

Ventris, Michael 290, 358

Virgiliu, Eneida 194, 342

X

Xanthus, vezi Scamander (râu) 57, 221, 237, 253–254, 371, 384, 388

xoanon 19–20

Z

zefir (vânt de răsărit) 162

zei olimpieni 56

Zeus 12, 16, 18, 26, 29, 39, 43–44, 47–48, 51–52, 56–61, 72, 77, 82–86, 123–129, 133, 137, 142, 155, 164, 167, 173–176, 205, 208–210, 215, 220, 223–225, 231–232, 239, 243, 251–254, 259, 263–264, 293, 329, 340, 348, 358, 368–387, 390–392, 396, 398–399, 403, 404

PLANŞE

1. Cetatea Troia

2. Palladiumul

3. Heracle o salvează pe Hesione

5. Alaiul lui Thetis

4. Chiron și centaurii

6. Nunta lui Thetis și Peleu

7. Judecata lui Paris

10. Leda și Zeus

11. Thetis îl cufundă pe Ligyron (Ahile) în râul Styx

12. Instruirea lui Ahile

13. Casandra

14. Răpirea Elenei

15. Odiseu mimează nebunia

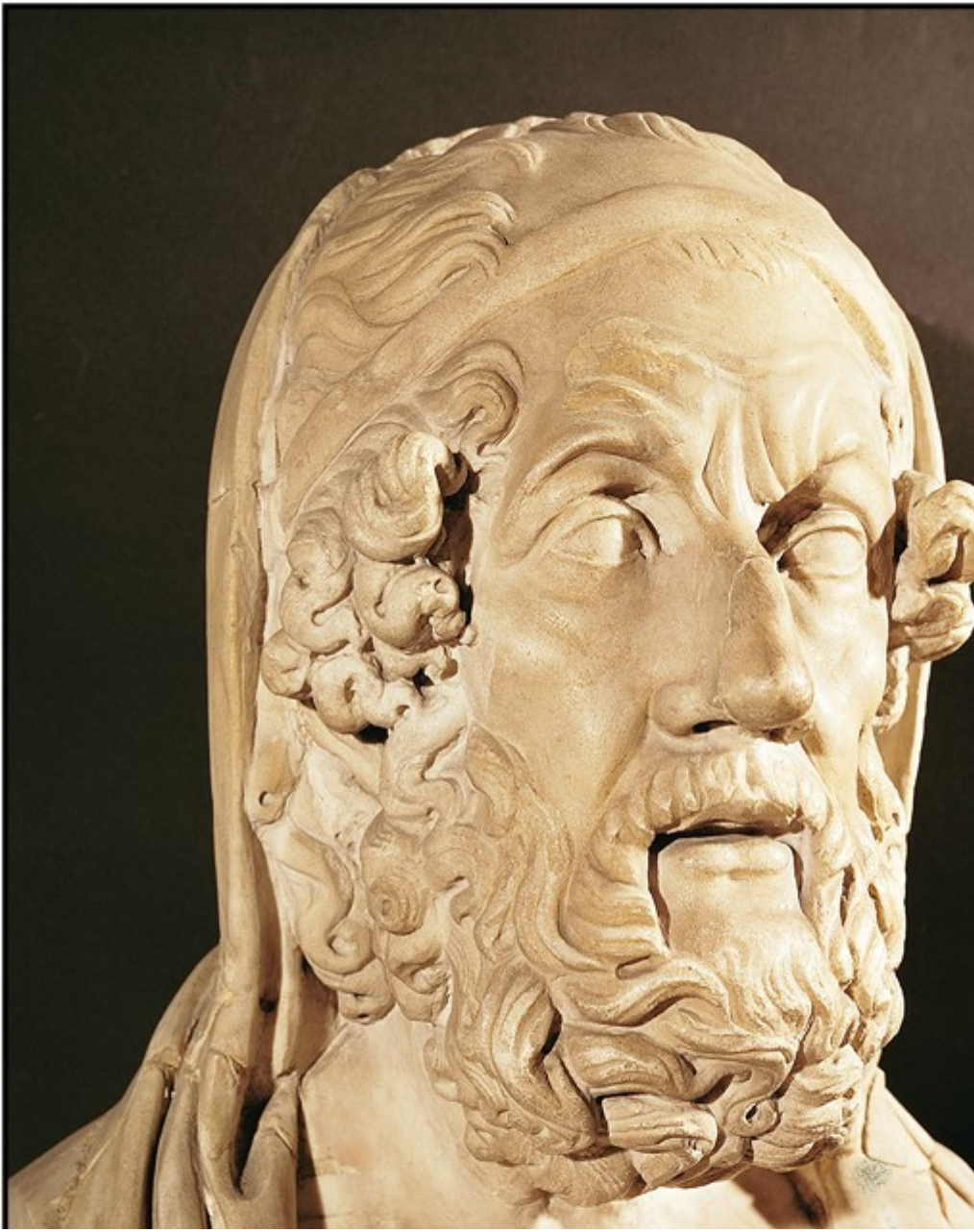

18. Armata grecilor debarcând în Troia, așa cum e prezentată în
Wolfgang Petersen, din 2004

19. Ahile și Ajax jucând zaruri în timpul asediului

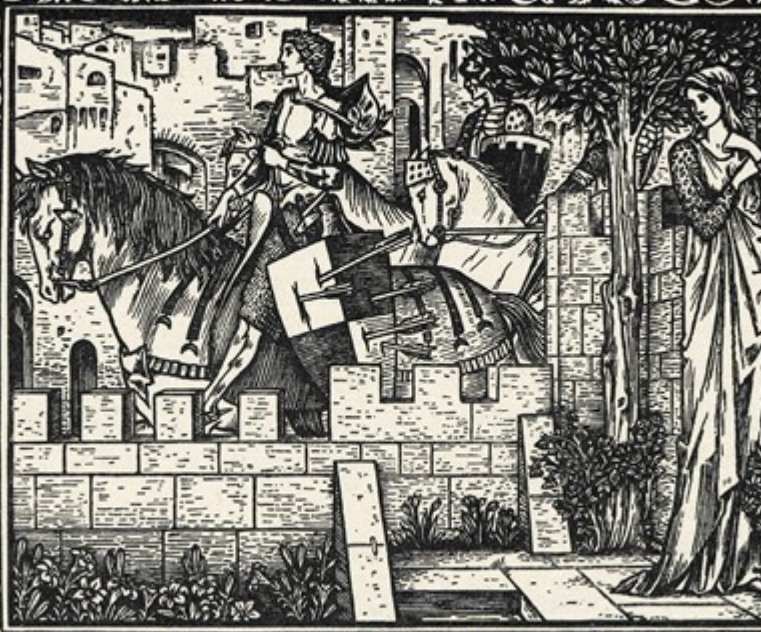

TROILUS AND CRISEYDE ❧ LIBER SECUNDUS.

Incipit prohemium Secundi Libri.

Of desespeyr that Troilus was i
But now of hope the calendes bi

O lady myn, that called art Cleo,
Thou be my speed fro this forth
To ryme wel this book, til I have
Me nedeth here noon other art to
Forwhy to every lovere I me excu
That of no sentement I this end
But out of Latin in my tonge it w

Wherfore I nil have neither thank
Of al this werk, but pray yow me
Disblameth me, if any word be la
For as myn auctor seyde, so seye
Eek though I speke of love unfe

21. Briseis pleacă de la Ahile

22. Lupta lui Diomede

23. Duelul dintre Ajax și Hector

24. Cadavrul lui Patrocle

25. Ahile târăște cadavrul lui Hector în jurul zidurilor Tr

26. Regele Priam îl imploră pe Ahile

27. Ahile rănit

28. Scutul lui Ahile

29. Laocoon și fiii lui
atacați de șerpi

30. Jefuirea Troiei

31. Femeile din Troia
jelesc uciderea lui Priam

Contents

Notă introductivă

A căzut din cer

Salvarea şi distrugerea

Ilium

Feriţi-vă de greci...

Sfârşit

Anexă

Lista personajelor

Credite foto

Mulţumiri

Indice

PLANŞE